

Niet Meenemen

is van
Meenen

Miljoenennota

1995

2

7

3

8

+

4

>

Vergaderjaar 1994–1995

Manon Heyden

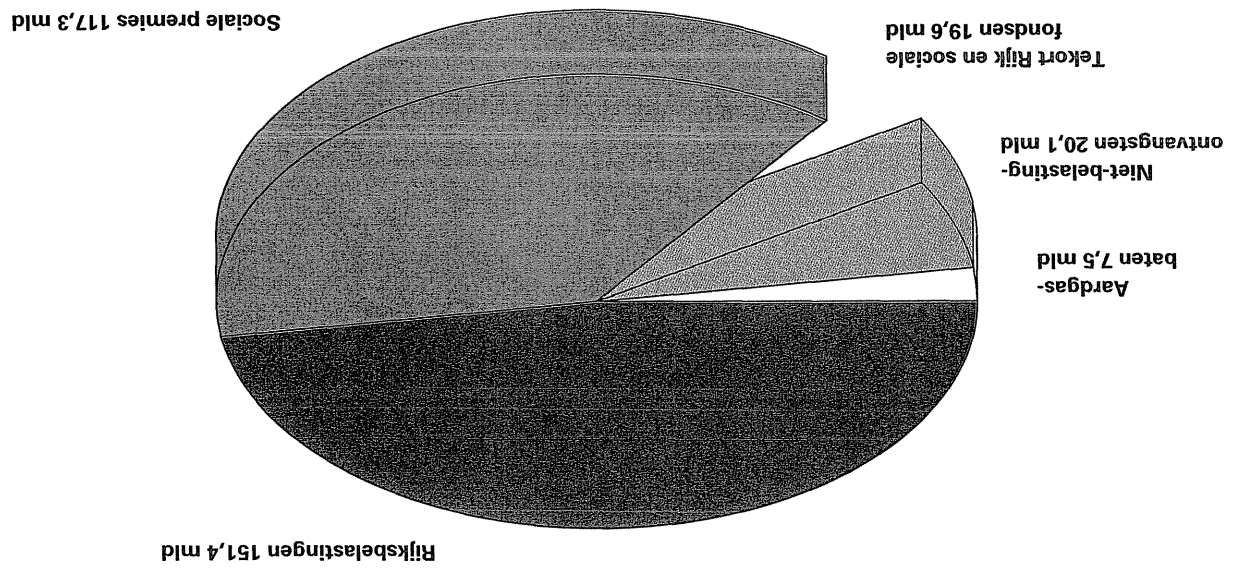
23 900

Nr. 1

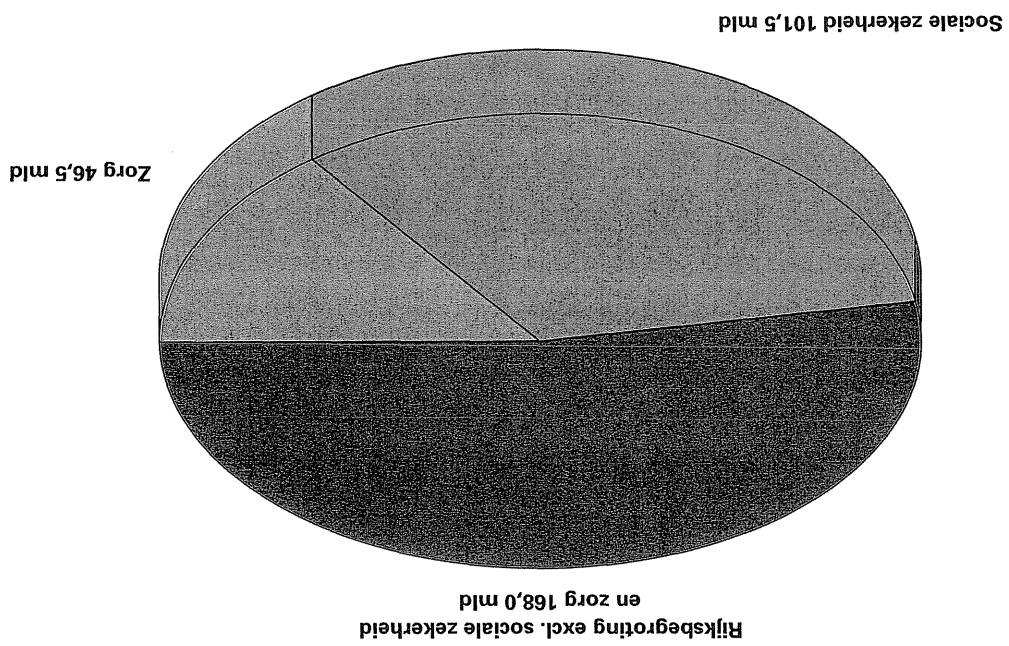
NOTA OVER DE TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

Aangeboden 20 september 1994

Tekstgedeelte van de Miljoenennota 1995

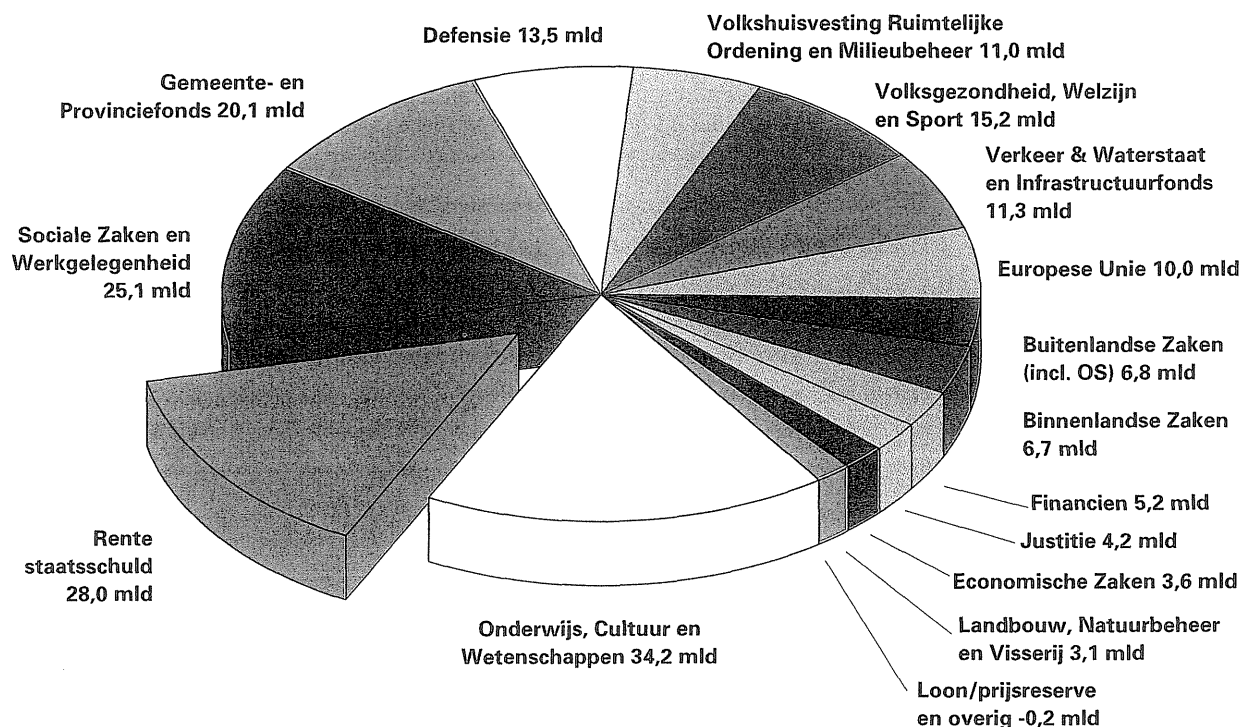

ONTVANGSTEN VAN RIJK EN SOCIALE FONDSEN IN 1995: 296,4 mld

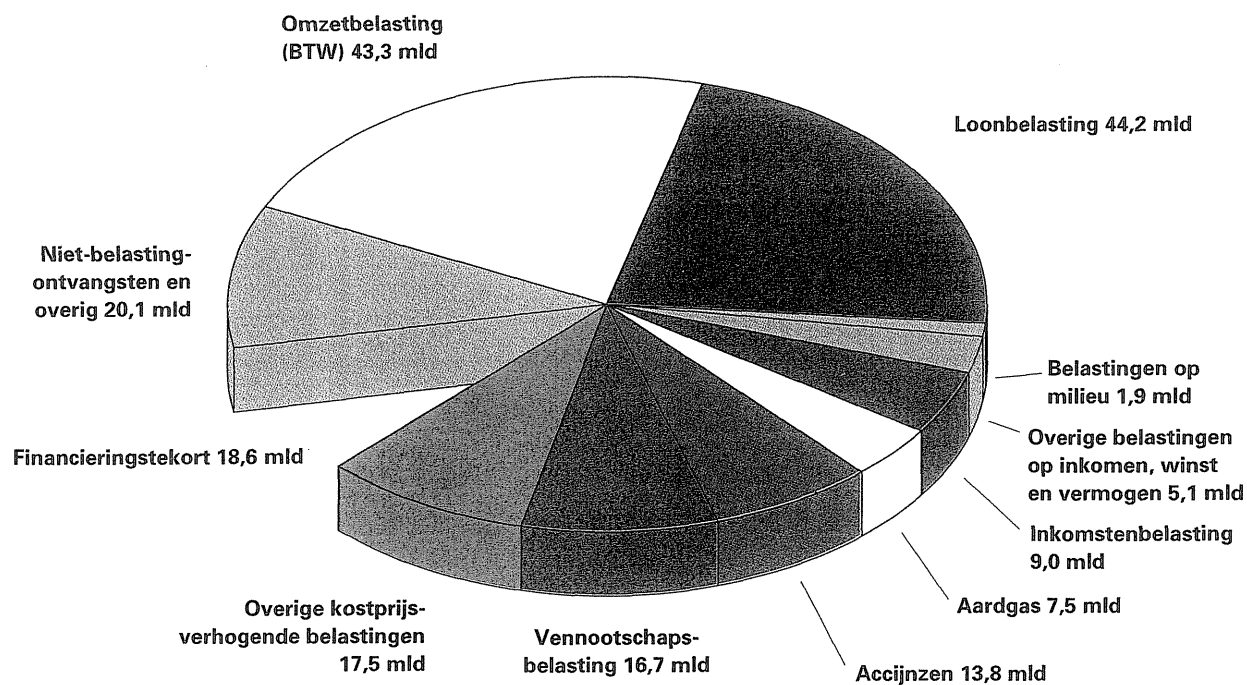

UITGAVEN VAN RIJK EN SOCIALE FONDSEN IN 1995: 316,0 mld

UITGAVEN VAN HET RIJK IN 1995: 197,7 miljard

ONTVANGSTEN VAN HET RIJK IN 1995: 179,1 miljard

De bedragen, die in de nota en de bijlagen zijn vermeld, zijn uitgedrukt
in miljoenen guldens, tenzij anders is aangegeven.

Bij de formatie van het nieuwe kabinet zijn de hoofdlijnen van het financieel-economisch beleid voor de jaren '95 –'98 afgesproken. Voor het op 22 augustus aangetreden kabinet restte weinig tijd om de afspraken van het regeerakkoord te vertalen en te concretiseren in de begroting voor 1995. Dankzij een grote krachtsinspanning van velen, is het kabinet daar toch in geslaagd.

De lasten voor burgers en bedrijven en het tekort van de overheid zijn nog steeds te hoog. Ze staan een gezonde ontwikkeling van de economie in de weg. De voornemens voor 1995 houden een straf beleid in ten aanzien van de uitgaven van het Rijk en de sociale fondsen. Gecorrigeerd voor inflatie is er sprake van een daling van de uitgaven ten opzichte van 1994. Dit maakt het mogelijk volgend jaar de lasten van burgers en bedrijven te verlagen met circa f. 4½ miljard. De meevallers in 1995, die het gevolg zijn van het gunstiger conjunctuurbeeld, zijn ten gunste van het financieringstekort gebracht. Dit komt daardoor bijna f. 2 miljard lager uit dan bij het opstellen van het regeerakkoord nog werd gedacht.

Het feit dat het regeerakkoord is gebaseerd op behoedzame uitgangspunten, biedt uitzicht op een meer bestendig begrotingsbeleid. Niet iedere nieuwe economische prognose hoeft te leiden tot tussentijdse beleidsbijstellingen. Het is dan wél zaak, indien de gunstige conjunctuur blijft, de budgettaire voorspoed te benutten om versneld voortgang te maken met de sanering van de publieke financiën. Zo wordt de kwetsbaarheid van het begrotingsbeleid door mogelijk minder gunstige ontwikkelingen in latere jaren verkleind.

De Minister van Financiën,
G. Zalm

VOORWOORD	5
1. Hoofddijnen van het financieel-economisch beleid	9
1.1. Inleiding	9
1.2. Arbeidsmarkt en sociale zekerheid	10
1.3. Versterking van het economisch groeipotentieel	10
1.4. Een vertrouwenwekkend financieel-economisch kader	11
1.5. De budgettaire beleidsvoornemens	13
2. Economische ontwikkelingen en uitdagingen	16
2.1. Inleiding	16
2.2. Groei en werkgelegenheid in internationaal perspectief	16
2.3. Macro-economisch beleid	24
2.4. Arbeidsmarktbeleid, sociale zekerheid en gezondheidszorg	28
2.5. Structuurbeleid	31
3. De begroting 1995 en het regeerakkoord 1995-1998	37
3.1. Inleiding	37
3.2. Uitgavenbeperkingen 1995-1998	37
3.3. Uitgavenprioriteiten 1995-1998	43
3.4. Lastenverlichting en fiscale maatregelen	45
3.5. De reële uitgavenontwikkeling van het Rijk en de sociale fondsen	48
3.6. Budgettair totaalbeeld	51
3.7. Risico's en onzekerheden	52
4. De uitvoering van de begroting 1994	53
4.1. Inleiding	53
4.2. De Voorjaarsnota 1994	53
4.3. Het budgettaire beeld na de Voorjaarsnota 1994	53
4.4. Het budgettaire totaalbeeld 1994	55
4.5. Financieringsbeeld van het Rijk	56
5. Het financieel management	57
5.1. Inleiding	57
5.2. Het financiële beheer en accountantscontrole	57
5.3. Een doelmatige en doeltreffende inzet van middelen	59
5.4. Slot	63
Lijst van gebruikte termen en hun betekenis	64
Bijlagen bij de Miljoenennota 1995	73
1. Budgettaire kerngegevens	75
2. De relevante uitgaven en niet-belastingontvangsten 1993, 1994 en 1995 en de meerjarenramingen 1996-1999	76
2.1. Relevante uitgaven	76
2.2. Relevante niet-belastingontvangsten	78
2.3. Relevante uitgaven agentschappen	80
2.4. Relevante ontvangsten agentschappen	81
2.5. Relevante uitgaven en ontvangsten, inclusief agentschappen	82
3. De uitgaven en niet-belastingontvangsten 1994 en 1995	84
3.1. Vermoedelijke Uitkomsten 1994	84
3.2. Ontwerpbegroting 1995	86
4. De belastingontvangsten	88
4.1. Belastingopbrengsten op kasbasis voor 1993, 1994 en 1995	89
4.2. De belastingontvangsten in 1994	90
4.3. De invloed van fiscale maatregelen op de belastingontvangsten 1995	91

4.4.	De belastingontvangsten in 1995	93
4.5.	Meerjarige belastingramingen	95
5.	Horizontale toelichting 1994–1999	97
6.	De verticale toelichting op de meerjarencijfers 1993–1998 van het Rijk	142
7.	Heroverweging	221
8.	Ontwikkelingen in de binnenlandse financiële betrekkingen en in de financiën van de lagere overheden	231
8.1.	Inleiding	231
8.2.	Inkomstenbronnen van gemeenten en provincies	231
8.3.	De ontwikkeling van de kapitaaluitgaven van gemeenten	238
8.4.	Financiering van de kapitaaluitgaven van de gemeenten	241
8.5.	Het financieringstekort van de lagere overheden	242
9.	De financiering van de Europese Unie	243
9.1.	Inleiding	243
9.2.	Nederlandse afdrachten	243
9.3.	De EU-begroting	245
10.	Overzicht van de garantieverlening door het Rijk	250
11.	Burgerlijk rijkspersoneel	252
12.	Overheidsschuld, financieringsbehoefte, rentelasten en aflossingen	254
13.	Staatsbalans per 31 december 1993	258
14.	De uitgaven en ontvangsten van de rijksbegroting 1993 – 1995 ingedeeld volgens de functionele classificatie	271
15.	De uitgaven en ontvangsten van de rijksbegroting 1991 – 1995 ingedeeld volgens de economische classificatie	277
16.	Tienjarenoverzicht	283
16.1.	Financieringssaldo	283
16.2.	Budgettaire kerngegevens	284
16.3.	Uitgaven en ontvangsten naar functionele hoofdgroepen	285
16.4.	Uitgaven en ontvangsten naar economische hoofdgroepen	287
16.5.	Enkele saldogrootheden betreffende de rijksbegroting, gebaseerd op de economische codering	288
16.6.	De verwerking van de balansverkorting volkshuisvesting	289
16.7.	De verwerking van de KPN-ontvangsten, Common Area-baten, taakstellingen tekortreductie 1994 en 1995 en de Investeringsimpuls 1994–1998	291
16.8.	De berekening van het voor incidentele factoren gecorrigeerde financieringstekort van het Rijk	292
16.9.	De reële groei van de netto uitgaven Rijk en sociale fondsen	293
17.	De collectieve sector 1970 – 1995	295
17.1.	Uitgaven van de collectieve sector naar bestedende organen	295
17.2.	Uitgaven van de collectieve sector naar economische categorieën	296
17.3.	Collectieve uitgaven, collectieve lastendruk en financieringstekort van de collectieve sector	296
18.	Accountantsverklaringen	298
19.	Het convergentieverloop in de EU	300
	Trefwoordenregister	302

1. Hoofdpijnen van het financieel-economisch beleid

1.1. Inleiding

Na een conjunctureel zwak 1993 groeit de Nederlandse economie dit jaar sneller dan verwacht. Het herstel wordt vooral gedragen door het aantrekken van de export, die profiteert van de krachtig oplevende vraag in vrijwel alle landen van de Europese Unie. Daarnaast springt ook de snelle groei van de uitvoer naar nieuwe markten in met name Midden- en Oost-Europa in het oog.

Niettemin kent de Nederlandse economie nog altijd diverse structurele zwakheden, die duidelijk tot uiting komen in een tekort aan werkgelegenheid. Het aantal werkloosheidsuitkeringen is in 1993 en 1994 fors gestegen. Deze stijging komt bovenop een internationaal gezien al zeer hoog inactiviteitsniveau. Met name onder laaggeschoolden en onder ouderen ligt de arbeidsparticipatie onaanvaardbaar laag. De veelal langdurige inactiviteit — ten gevolge van werkloosheid, arbeidsongeschiktheid of anderszins — dreigt voor grote groepen mensen te leiden tot permanente uitsluiting uit het maatschappelijk proces. Er is bovendien sprake van een neerwaartse spiraal: de hoge uitkeringslasten verhogen de arbeidskosten van het wel actieve deel van de beroepsbevolking en verlagen daarmee de vraag naar arbeid, zodat het draagvlak voor het stelsel voor sociale zekerheid nog verder versmalt. Inmiddels moet elke werkende bijna volledig iemand met een uitkering onderhouden (gemeten in arbeidsjaren).

Deze neerwaartse spiraal moet doorbroken worden. Dat vraagt om een samenhangend beleid dat aangrijpt bij de structurele onevenwichtigheden van de Nederlandse economie. Daarbij vereist het sociaal-politieke aspect van het overheidsbeleid ook een adequate maatvoering. Het financieel-economisch beleid voor deze kabinetsperiode laat zich schetsen langs een drietal hoofdpijnen:

- bevordering van werkgelegenheid en arbeidsparticipatie;
- versterking van het economisch groeipotentieel en van het functioneren van markten, waarbij de belasting van het milieu in voldoende mate wordt teruggedrongen;
- voortgaand evenwichtsherstel in de publieke financiën.

Uitdaging hierbij is om de inherente samenhang van de problematiek op het gebied van de arbeidsmarkt, de groeidynamiek en de collectieve sector ook tot uiting te laten komen in het beleid. Het regeerakkoord stelt daarom een herijking van individuele en collectieve verantwoordelijkheden centraal. Nieuwe evenwichten zullen gevonden moeten worden; in de sociale zekerheid, maar ook in de marktordening en in het financiële beslag dat de collectieve sector – nu en in de toekomst – legt op middelen van de particuliere sector. Duurzame economische groei, herstel van werkgelegenheid en een samenleving zonder een groeiende tweedeling zijn niet gebaat bij kortstondige noodgrepen, maar bij een bestendig en vertrouwenwekkend beleid. In de komende jaren zal de ruimte, geboden

door de aantrekkende conjunctuur, dan ook benut moeten worden om de basis te leggen voor structurele verbetering van het functioneren van de Nederlandse economie.

1.2. Arbeidsmarkt en sociale zekerheid

Om de arbeidsdeelname te vergroten en zodoende het draagvlak voor het stelsel van sociale zekerheid te verbreden, is een samenstel van inspanningen noodzakelijk. De problematiek aan de vraag- en de aanbodkant van de arbeidsmarkt is nauw verweven. Hoge arbeidskosten zijn deels het indirecte gevolg van een lage arbeidsparticipatie; daarnaast zijn er rigiditeiten die belemmeren dat individuele arbeidskosten beter aansluiten bij produktiviteitsniveaus van aanbieders van arbeid.

Een zeer beheerste arbeidskostenontwikkeling blijft van onverminderd belang; de regering zal deze ondersteunen door lastenverlichting, vooral gericht op een rechtstreekse verlaging van de wig tussen arbeidskosten en netto-loon. De ontwikkelingen in de jaren tachtig hebben aangetoond dat arbeidskostenmatiging op zichzelf niet voldoende is: de snelle groei van het aantal banen in die periode droeg per saldo in te geringe mate bij aan herinschakeling van inactieven. Daarom zullen, naast het bevorderen van de vraag naar arbeid, ook maatregelen ter activering van de aanbodkant van de arbeidsmarkt genomen worden.

Daarbij is het vinden van een nieuwe balans tussen collectieve en individuele verantwoordelijkheden in de sociale zekerheid belangrijk. Om een kwalitatief goed niveau van bescherming te kunnen garanderen aan diegenen die daarop echt zijn aangewezen, zal het beroep op het stelsel van sociale zekerheid moeten worden teruggedrongen. Naast het verscherpen van de instroomcriteria (zoals de door het vorige kabinet genomen maatregelen in de WAO en een strengere referte-eis in de WW) kan vooral de introductie van financiële prikkels in de uitvoering zorgen voor een meer activerende werking van het stelsel. Meer marktwerking, meer integratie en een beter toezicht vergroten het belang van uitvoeringsorganisaties bij een beperking van de instroom en een vergroting van de uitstroom. Door privatisering van de Ziektewet en grotere keuzevrijheid bij verzekering van arbeidsongeschiktheid annex premiedifferentiatie in de collectieve regeling, ontstaan voor bedrijven en uitvoeringsorganisaties grotere prikkels en een grotere verantwoordelijkheid bij het veiligstellen en vergroten van het draagvlak van de sociale voorzieningen.

Ook op andere terreinen is de verdeling van verantwoordelijkheden en de aard van regelgeving aan revisie toe. Om een betere aansluiting tussen vraag en aanbod van arbeid te bevorderen — met name voor lager-geschoolden — zal deze kabinetsperiode een einde worden gemaakt aan het algemeen verbindend verklaren van de looncomponent voor de onderste loonschalen van cao's. Daarnaast wordt de mogelijkheid gecreëerd om aan bepaalde sectoren en voor beperkte tijd specifieke dispensatie te verlenen van de Wet op het minimumloon.

1.3. Versterking van het economisch groeipotentieel

In een wereldeconomie waar arbeidsverdeling tussen landen steeds meer gestalte krijgt, zal het Nederlandse bedrijfsleven zich meer moeten gaan richten op het voortbrengen van kwalitatief hoogwaardige goederen en diensten. De keuze voor duurzaamheid betekent dat economische groei niet «meer van hetzelfde» zal mogen zijn. Ecologische inpasbaarheid is een essentieel onderdeel van innovatie. Dat vraagt wel om het vermogen zich te kunnen aanpassen aan snel veranderende omstandigheden; niet

alleen passief, maar vooral ook actief, anticiperend. Dit is in de eerste plaats een zaak voor het bedrijfsleven. De overheid kan wel voorwaarden scheppen en belemmeringen wegnemen, waardoor de particuliere sector het groeipotentieel van de economie optimaal kan benutten en vergroten. Daarvoor is een beleid nodig dat rust op twee pijlers: versterking van de publieke aanbodzijde en bevordering van marktwerking.

Publieke voorzieningen dienen zo goed mogelijk aan te sluiten op de behoeften in de samenleving en, waar mogelijk, bij te dragen aan versterking van de comparatieve voordelen van de economie. Dat betekent dat enerzijds gestreefd moet worden naar een doelmatig en kwalitatief hoogwaardig aanbod van voorzieningen (bijvoorbeeld in de sfeer van de sociale zekerheid, zorg en veiligheid). Anderzijds kan de overheid door een verbetering van de samenstelling van de uitgaven — een relatieve verschuiving van rente- en overdrachtsuitgaven naar investeringen in ruime zin — bijdragen aan het ondersteunen van economische groei.

Voor Nederland, met zijn gunstige geografische positie en specialisatie op het gebied van handel en distributie, gaat de aandacht dan onder meer uit naar investeringen in infrastructurele voorzieningen op het gebied van verkeer en vervoer. Deze kabinetsperiode zal de ontwikkeling van Schiphol en de Rotterdamse haven tot «mainports» nader gestalte krijgen, onder meer via aansluiting op het Europese hogesnelheidsnet voor personen (HSL).

De particuliere sector zal meer ruimte moeten krijgen om voort te bouwen op deze en andere sterke punten van de Nederlandse economie. Stroomlijning van regelgeving en vermindering van administratieve lasten zullen deze kabinetsperiode een stimulans vormen voor particulier initiatief. Maatregelen in deze richting — variërend van modernisering van de vestigingswet tot verruiming van winkelopeningsmogelijkheden — kunnen met name ten goede komen aan de positie van het midden- en kleinbedrijf, dat bijna driekwart van de totale werkgelegenheid vertegenwoordigt. Marktwerking en mededinging worden bevorderd: concurrentiebeperkende maatregelen worden slechts gehandhaafd, indien duidelijk wordt aangetoond dat ze in het algemeen belang zijn.

1.4. Een vertrouwenwekkend financieel-economisch kader

Versterking van het economisch groeipotentieel en houdbare beheersing van arbeidskosten zijn alleen mogelijk binnen een vertrouwenwekkend financieel-economisch kader. Daarbij blijft het monetaire beleid gericht op prijsstabiliteit; instrumenteel hierin is de koppeling van de gulden aan de Duitse mark. Dankzij de consistente uitwerking van dit beleid behoren inflatie en rente in Nederland tot de laagste in Europa. Dit betekent een aanzienlijke kostenbesparing voor het bedrijfsleven en een stimulans voor economische groei.

Het beleid ten aanzien van de collectieve sector is mede gericht op tijdige kwalificatie voor de derde fase van de EMU. Dit maakt, ook gegeven de staatsschuld- en rentelastenproblematiek, een verdere daling van het financieringstekort op de rijksbegroting noodzakelijk. In dit kader zijn in het regeerakkoord, uitgaande van behoedzame veronderstellingen met betrekking tot de economische groei, plafonds voor dit tekort afgesproken: 3,3% BBP in 1995 en 1996, 3,1% BBP in 1997 en 2,9% BBP in 1998 (conform definitie regeerakkoord). Hiermee correspondeert een EMU-tekort van circa 2,1% BBP in 1998. Voorts zal, vooral door uitgavenbesparingen in de sociale zekerheid en de zorgsector, ruimte worden vrijgemaakt voor lastenverlichtende maatregelen. De totale omvang van

de lastenverlichtingen bedraagt circa 9 miljard in 1998. Bovendien zal door het pakket uitgavenbesparingen financiële ruimte kunnen worden gereserveerd voor beleidsprioriteiten.

Voor een vertrouwenwekkend budgettair beleid is voorts relevant op welke wijze deze doelstellingen in bestuurlijke zin kunnen worden gerealiseerd. Een bestendig begrotingsbeleid komt het vertrouwen in – en daarmee ook de kwaliteit van – het financieel-economisch beleid ten goede. Via hantering van diverse instrumenten kan meer bestendigheid worden ingebouwd.

Het begrotingsbeleid zal in deze kabinetsperiode gebaseerd zijn op behoedzame uitgangspunten. Hantering van behoedzame veronderstellingen verlaagt de kans dat er op grond van een tegenvallende economische ontwikkeling en van tegenvallende belastingontvangsten nader moet worden ingegrepen in de begroting en het lastenverlichtingsprogramma. Aldus draagt het behoedzaam scenario bij aan een stabiel en vertrouwenwekkend financieel-economisch kader.

Zeer belangrijk voor een bestendig begrotingsbeleid is het hanteren en handhaven van het bij regeerakkoord bepaalde uitgavenkader (tabel 1.4.1.). In het verleden is te vaak het uitgavenbeleid in een opgaande conjunctuur verruimd om dit weer te moeten bezuren als de conjunctuur tegenvalt. Uitgaande van een behoedzaam scenario en de budgettaire beleidsvoornemens, heeft de regering een uitgavenkader vastgelegd. Gedurende de kabinetsperiode zal dit uitgavenkader door een strikte toepassing van de regels budgetdiscipline moeten worden gehandhaafd.

Tabel 1.4.1. Uitgavenkader 1995–1998; in miljarden, in reële guldens 1994

	1994	1995	1996	1997	1998
Reële uitgaven Rijk en sociale fondsen (netto) ¹	294,9	292,2	287,0	288,0	287,3

¹ Inclusief overhevelingen zorgsector.

Voor de norm ten aanzien van de ontwikkeling van de collectieve lasten is, conform de aanbevelingen van de Studiegroep begrotingsruimte, de aandacht verlegd van (macro)collectieve lastendruk naar de ruimte voor lastenverlichtende maatregelen (circa 9 miljard over deze kabinetsperiode).

In het kader van een stabiel begrotingsbeleid is ook van belang zodanige afspraken te maken over de budgettaire gevolgen van een afwijkende economische ontwikkeling, dat het uitgavenbeleid en het lastenverlichtingsprogramma niet telkens tussentijds behoeven te worden bijgesteld. Immers, de economische ontwikkeling in buiten- en binnenland is omgeven met vele onzekerheden en tijdelijke fluctuaties, die niet telkens weer mogen leiden tot beleidsbijstellingen en de daardoor veroorzaakte budgettaire, bestuurlijke en economische onrust. Het financieringstekort fungeert daarbij niet als doelstelling, maar als plafond. Budgettaire voordelen van een hogere economische groei dan voorzien in het behoedzame scenario zullen met voorrang worden aangewend voor het bereiken van een financieringstekort van ten hoogste 2,7% BBP in 1998, waarna 100 miljoen zal worden toegevoegd aan de uitgaven voor rechtshandhaving, de justitiële keten en preventie. Met betrekking tot de aanwending van eventuele verdere groeimeevallers zal een afweging worden gemaakt tussen verdere reductie van het financieringstekort en lastenverlichting binnen de inkomenspolitieke randvoorwaarden

neergelegd in het regeerakkoord, waarbij de noodzaak van maatregelen ten behoeve van economische structuurversterking een aparte afweging vraagt.

Dit geheel aan afspraken voor het te voeren begrotingsbeleid moet ertoe leiden dat Nederland zich tijdig kan kwalificeren voor de derde fase van de EMU.

1.5. De budgettaire beleidsvoornemens

De beleidsvoornemens van de regering met betrekking tot uitgavenbesparing, lastenverlichting, beleidsintensivering en tekortreductie zijn vertaald in een pakket maatregelen, waarbij de invloed op de werkgelegenheid een belangrijke rol heeft gespeeld. Het pakket bevat een aantal ingrijpende elementen, waarbij nogal wat van alle betrokkenen wordt gevraagd. Bijstellingen in voorzieningen zijn nodig, juist om de gekozen voorzieningen te kunnen handhaven voor hen die er op zijn aangewezen. Bij de vormgeving en maatvoering is tevens hoge prioriteit gegeven aan een evenwichtige spreiding van de voorgestelde aanpassingen. Het pakket vergt een zeer ambitieus wetgevingsprogramma op diverse terreinen van de collectieve uitgaven en ontvangsten. Het gaat de komende periode om een gezamenlijke, breed gedragen inspanning met vruchten die aan de hele Nederlandse samenleving ten goede zullen kunnen komen.

Tabel 1.5.1. Uitgavenbesparingen 1995-1998; in miljarden

	1995	1996	1997	1998
Rijksbegroting (in enge zin)	3,1	5,6	7,4	9,1
Sociale zekerheid	1,1	3,7	5,1	7,8
Zorgsector	0,5	1,0	1,1	1,2
Totaal	4,6	10,3	13,6	18,2
(w.v. rijksbegroting)	(3,6)	(6,7)	(8,8)	(11,0)
(w.v. sociale fondsen)	(1,0)	(3,5)	(4,7)	(7,1)

Wat betreft de *rijksbegroting (in enge zin)* wordt een stevige beperking van de subsidiestromen voorgesteld, alsmede een verhoging van eigen bijdragen. Voorts zullen maatregelen worden getroffen ter verdere verbetering van de doelmatigheid en beperking van taakonderdelen. In het onderwijs worden ingrijpende wijzigingen voorgesteld (hoger onderwijs, studiefinanciering). Het is de inzet van de regering om de ruimte voor arbeidsvoorwaarden van het overheidspersoneel te beperken door een aantal versoberingen in de sfeer van de secundaire arbeidsvoorwaarden (VUT, wachtgelden).

Ook in de *sociale zekerheid* zullen veranderingen worden doorgevoerd. In de arbeidsongeschiktheids- en ziekte-regelingen worden stappen gezet om te komen tot meer marktwerking. De Werkloosheidswet zal verder worden versoberd. De herinrichting van de Algemene Bijstandswet wordt langs de door het vorige kabinet uitgezette lijn voortgezet (vereenvoudiging, een nieuwe normsystematiek alsmede aanscherping van het begrip passende arbeid). Als gevolg van de voorstellen zullen de uitgaven van de gemeenten gebudgetteerd teruglopen. De grotere eigen verantwoordelijkheid van burgers leidt tot een heroriëntatie met betrekking tot de kinderbijslag en het wettelijke nabestaandenpensioen. Bij de kinderbijslag wordt een zodanige vormgeving gekozen dat huidige rechthebbenden en bestaande inkomenssituaties worden ontzien. In het regeerakkoord zijn ook afspraken gemaakt over veranderingen in de *zorgsector*. Ten behoeve van

de verbetering van de volume- en (relatieve) prijsbeheersing zal met spoed een samenstel van maatregelen worden vastgesteld.

Met de bovenstaande benadering kan enerzijds worden bereikt dat bij behoedzame uitgangspunten het financieringstekort van het Rijk voldoet aan de plafondwaarden, die in het regeerakkoord zijn afgesproken. Voorts maken uitgavenbesparingen een programma van lastenverlichtingen mogelijk, oplopend tot circa 9 miljard in 1998.

Van dit pakket wordt een substantieel deel reeds in 1995 gerealiseerd. In de belastingsfeer wordt een bedrag van 1,8 miljard aangewend voor verlaging van het tarief eerste schijf (1,7 miljard) en voor introductie van een inkomensafhankelijke ouderenaftrek (0,1 miljard). Deze aftrek zorgt ervoor dat de koopkracht van een echtpaar met alleen AOW $\frac{3}{4}$ % gunstiger uitkomt dan anders het geval zou zijn geweest. Door ombuigingen in de premiegefinancierde sociale zekerheid en in de zorg wordt een bedrag van 1 miljard vrijgemaakt. Daarnaast maakt de recente volumedaling in de WAO/WW het mogelijk de lasten met 0,5 miljard te verlagen. De werkgeverslasten worden ten opzichte van 1994 met 0,6 miljard extra verlaagd. De vormgeving hiervan door middel van de introductie van een franchise in de ZFW-werkgeverspremie leidt door verkleining van het belastbare inkomen tot een additionele lastenverlichting die in 1995 globaal 0,4 miljard bedraagt. Samen met een aantal mutaties in de belastingsfeer¹ en een gematigde premieontwikkeling resulteert per saldo een lastenverlichting in 1995 van circa $4\frac{1}{2}$ miljard².

De resterende lastenverlichting in de jaren na 1995 zal plaatsvinden onder meer door verlaging van de lasten voor het midden- en kleinbedrijf (0,5 miljard), daarbij inbegrepen kleinere agrarische ondernemingen, en verlenging van de tweede schijf (0,3 miljard), deze laatste maatregel in nauwe samenhang met de voortgang van de revisie van het stelsel van studiefinanciering, de AWW en de partnertoeslag in de AOW. Voor het overige zal de fasering van lastenverlichting van jaar tot jaar worden gezien in het kader van de begrotingsvoorbereiding. De vormgeving van lastenverlichtende maatregelen wordt eveneens van jaar op jaar afgewogen in het licht van inzichten over de ontwikkeling van de rijksbegroting, de werkgelegenheid en inkomensverhoudingen. Voor het jaar 1996 gaat, wat de vormgeving van de lastenverlichting betreft, de voorkeur uit naar de zogenaamde OT-variant. In hoofdstuk 3 wordt de opbouw van het totaal van circa 9 miljard aan lastenverlichtingen in 1998 nader toegelicht.

Naast deze te realiseren lastenverlichting is van belang dat er ook eenerschikking plaatsvindt. Voorzien zijn verzwaren in de sfeer van de accijnzen op benzine en diesel (ten minste aanpassing voor inflatie) en een regulerende heffing op energieverbruik of een kleinverbruikersheffing op energie, bij voorkeur in Europees verband. De regering zal ook de afschaffing van de aftrekbaarheid van rente op consumptief krediet ter hand nemen. Daartegenover zullen dan andere lasten worden verlaagd.

¹ Zo worden in het kader van het dekkingsplan voor 1995 onder meer de volgende maatregelen genomen: aanpassing spaarloonregeling en implementatie van de Zevende BTW-richtlijn. Bovendien wordt, conform het besluit van het vorige kabinet, de verbruiksbelasting op milieugrondslag verbreed. Zie bijlage 4 voor een totaaloverzicht van de belastingen.

² Hierin is meegeteld de compensatie spaarloon van $\frac{1}{2}$ miljard (belastingen en premies) in 1995, die evenwel een directe pendant vindt in lastenverlichting uit hoofde van spaarloon met ingang van het voorafgaande jaar.

Het financieel kader biedt bij realisatie van de voorgestelde uitgavenbeperkingen ook ruimte voor de financiering van beleidsintensiveringen. In 1995 wordt deze ruimte zoveel mogelijk gebruikt om een aantal knelpunten op te lossen. Voor de jaren daarna loopt de ruimte voor de beleidsmatige prioriteiten op, onder de veronderstelling dat de voorgestelde uitgavenbeperkingen worden gerealiseerd. De in tabel 1.5.2. weergegeven clustering biedt voldoende aangrijpingsmogelijkheden om bij de jaarlijkse begrotingsvoorbereidingen, in relatie tot de beschikbare ruimte, tot een nadere invulling respectievelijk detaillering te komen (met inbegrip van de inkomensondersteunende maatregelen).

Tabel 1.5.2. Voorgenomen uitgavenprioriteiten 1995–1998 naar cluster; in miljarden

	1995	1996	1997	1998
Cluster I	0,2	0,8	1,2	1,6
w.v. inverdien RWW	-0,1	-0,4	-0,6	-0,8
Cluster II	0,1	0,2	0,3	0,4
Cluster III	0,1	0,3	0,5	0,6
Cluster IV	0,2	0,2	0,3	0,4
Cluster V	0,2	0,2	0,3	0,4
Cluster VI	0,1	0,2	0,3	0,4
Totaal	0,7	1,5	2,3	3,0

Cluster I: extra werkgelegenheid, zorg, ouderenhulp, veiligheid, kinderopvang

Cluster II: rechtshandhaving, justitiële keten, preventie

Cluster III: sociale woningbouw, economische infrastructuur, natuur en milieu

Cluster IV: voorzieningen voor ouderenzorg, hulpverlening, onderwijs, cultuur

Cluster V: gerichte ondersteuning financieel kwetsbare groepen

Cluster VI: internationale samenwerking

Wat de genoemde op te lossen knelpunten in 1995 betreft, gaat het om het niet effectueren van afgesproken kortingen uit voorgaande jaren (onder meer bejaardenoord, politie, jeugdhulpverlening, stads- en streekvervoer) alsmede de nog te dekken kosten vredesoperaties. Voorts worden extra arbeidsplaatsen mogelijk gemaakt in de sfeer van zorg, toezichthoudende functies en politie/agenten (samen 250 miljoen bruto). Verder worden verplichtingen aangegaan, die leiden tot een kasbeslag van 150 miljoen in 1998 ten behoeve van 15 000 sociale woningen extra. Voor de sector onderwijs (kwaliteitsbevordering leraren) wordt 35 miljoen en voor de sector cultuur wordt 15 miljoen beschikbaar gesteld. Tevens wordt een bedrag van 200 miljoen aangewend voor maatregelen ten behoeve van koopkrachtondersteuning aan financieel kwetsbare groepen.³

Samenvattend kan worden gesteld dat het regeerakkoord ingrijpende maatregelen bevat die voor de direct belanghebbenden vaak pijnlijke gevolgen kunnen hebben. Ook beperkingen op de ruimte voor klassieke overheidstaken konden niet helemaal vermeden worden; wel is een deel van de beleidsintensiveringen juist ingezet ter versterking van enkele cruciale taken in deze sfeer. Dat is de prijs die moet worden betaald voor een beleidsaanpak die daadwerkelijk perspectief biedt op een verbetering van werkgelegenheid en vermindering van de uitkeringsafhankelijkheid die in het vooruitzicht kan worden gesteld, zelfs bij behoedzame aannames over de economische ontwikkeling.

Op basis van de aannames van het behoedzame scenario treedt er de komende jaren een daling op van het financieringstekort tot onder het vereiste EMU-niveau, maar de overheidsschuld blijft op een te hoog niveau zonder dat een duidelijke vermindering wordt bereikt. Betere resultaten op dit vlak zijn wenselijk, en bij het huidige beleid ook haalbaar als de economische ontwikkeling gunstiger uitkomt dan in het behoedzame scenario geraamd en tegelijkertijd de budgetdiscipline blijft gehandhaafd.

³ Deze maatregelen hebben betrekking op (i) verlenging van de normhuurcompensatie (2%) in de IHS; dit ten behoeve van IHS-gerechtigden met een inkomen op of vlak boven het minimumniveau, (ii) introductie van een kindertabel in de IHS, en (iii) vervroegde afschaffing van eigen bijdragen voor hulpmiddelen per 1 januari 1995 ten behoeve van ouderen respectievelijk chronisch zieken.

2. Economische ontwikkelingen en uitdagingen

2.1. Inleiding

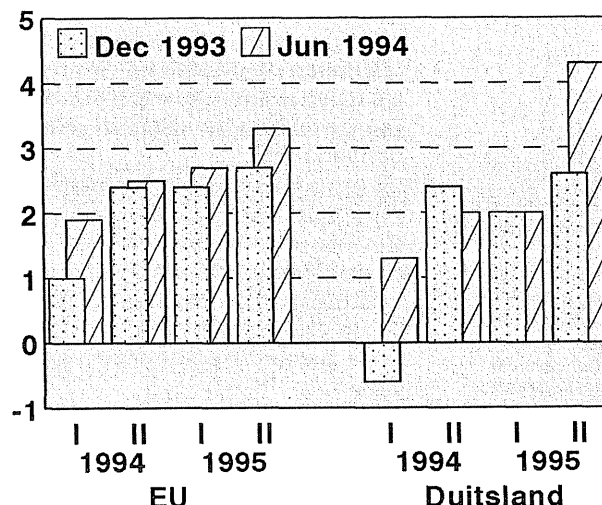
Sneller dan aanvankelijk verwacht zijn Nederland en Europa dit jaar uit het conjuncturele dal geklommen. De economische terugval heeft niettemin sporen achtergelaten: met name de problematiek op de arbeidsmarkt is nog duidelijker aan de oppervlakte komen te liggen. Het financieel-economisch beleid zal de komende jaren gericht moeten blijven op structurele gezondmaking van de Nederlandse economie. Uitdaging daarbij is om de ruimte die geboden wordt door de aantrekkende conjunctuur, te benutten om een stabiele basis te leggen voor werkgelegenheidscreatie en duurzame groei.

2.2. Groei en werkgelegenheid in internationaal perspectief

Internationale conjunctuur

Na de Angelsaksische landen is nu ook in continentaal Europa het conjuncturele herstel goed op gang gekomen. De meest recente inzichten duiden op een krachtige groei van de industriële productie, die vooral wordt gedragen door het aantrekken van de export. Ook de opleving van het vertrouwen van bedrijven en consumenten voltrekt zich in vrijwel alle landen van de Europese Unie (EU) sneller dan verwacht, met positieve effecten op investeringen en consumptie. Duitsland in het bijzonder heeft de economische vooruitzichten de eerste helft van dit jaar snel zien verbeteren.

Grafiek 2.2.1. Ramingen reële BBP-groei per halfjaar; in % op jaarbasis, voor seizoen gecorrigeerd

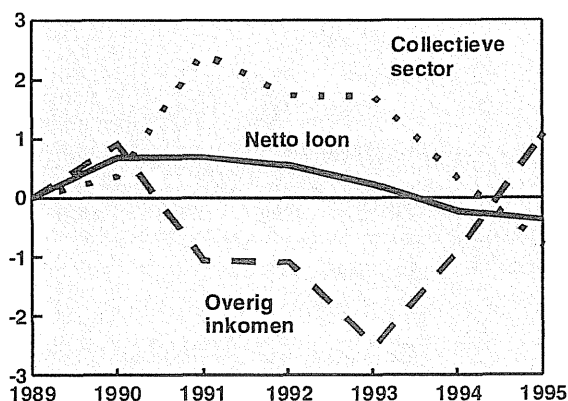
Bron: OESO, Economic Outlook No. 54, december 1993; OESO, Economic Outlook No. 55, juni 1994.

Naar verwachting is ook in Japan inmiddels het conjuncturele keerpunt bereikt, terwijl de Amerikaanse economie voorspoedig blijft groeien.

Binnenlandse conjunctuur

De conjunctuercyclus in Nederland kende een vlakker verloop dan elders; een echte recessie werd in 1993 ontlopen. Naar verwachting zal de reële BBP-groei in Nederland aantrekken van 2% dit jaar naar 3% in 1995. Deze groeiversnelling komt vooral ten goede aan de bedrijfswinsten, die sinds 1990 sterk onder druk stonden. Grafiek 2.2.2 laat zien dat het aandeel van het overig inkomen in het BBP naar huidige raming in 1995 weer terug zal zijn op het niveau van 1989; voorwaarde daarbij is een gematigde arbeidskostenontwikkeling.

Grafiek 2.2.2. Beslag op reële BBP-groei; cumulatieve verandering aandeel sinds 1989, in %-punten BBP

Bron: CPB.

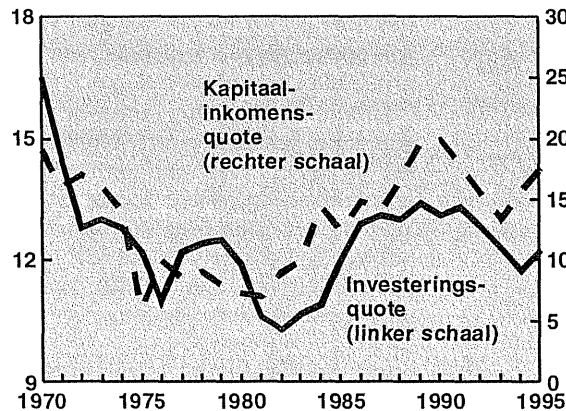
Noot: Het aandeel van de collectieve sector is afgeleid uit de collectieve lastendruk.

Het economisch herstel wordt, net als in andere Europese landen, vooral gedragen door het aantrekken van de export; in deze fase van de conjunctuur blijft de groei van de binnenlandse bestedingen nog achter. De groei van de particuliere consumptie blijft gematigd, terwijl dit jaar een eind komt aan de daling van de bedrijfsinvesteringen. Met het aantrekken van de economie zullen de investeringen zich in 1995 herstellen als de ontwikkeling van de reële arbeidskosten gunstig blijft. Parallel daarmee verbetert ook de situatie op de arbeidsmarkt: gemeten in arbeidsjaren zal de werkgelegenheid, na een daling in 1993 en 1994, in 1995 met 49.000 toenemen.

Economische groei op langere termijn

De huidige fase van conjunctureel herstel zal de basis moeten leggen voor een periode van duurzame economische groei. Van grote betekenis is daarbij dat zowel in 1994 als in 1995 de Nederlandse kapitaalinkomensquote fors kan stijgen; overigens ligt deze dan nog steeds onder het niveau van 1989. In de praktijk blijkt dat de investeringen met een vertraging van ongeveer een jaar op het herstel van de kapitaalinkomensquote reageren.

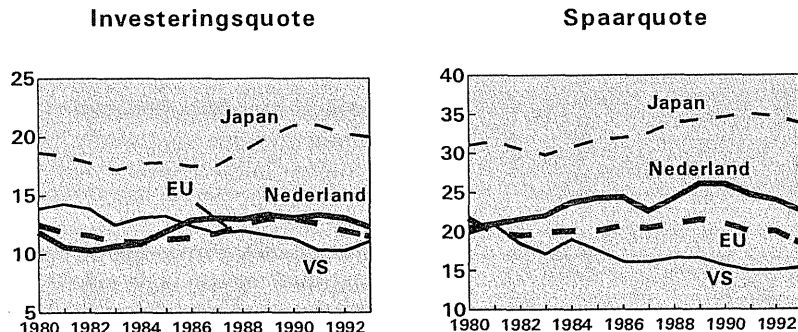
Grafiek 2.2.3. Kapitaalinkomensquote en investeringsquote; in % BBP

Bron: CPB.

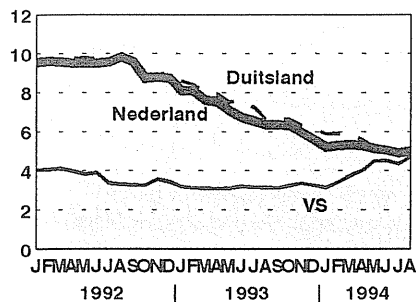
De hoogte van de investeringsquote is mede bepalend voor de groeipotentie van een economie op langere termijn. Een hoge investeringsquote duidt op een hoog tempo van vernieuwing van het productieapparaat. Dit kan betrekking hebben op het modern houden van bestaande structuur, maar ook op wijzigingen daarin om te kunnen anticiperen op een veranderende vraag en het ontstaan van nieuwe markten. De Nederlandse investeringsquote ligt iets boven het Europees gemiddelde, maar wel duidelijk onder het Japanse niveau.

Grafiek 2.2.4. Investeringsquote en spaarquote; in % BBP

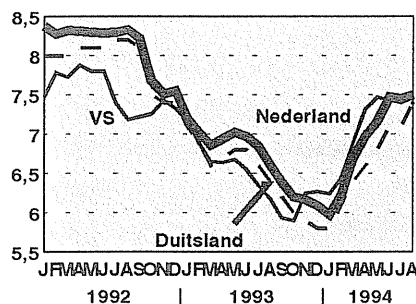

Bron: CPB.

Een bron voor de financiering van de investeringen zijn de nationale besparingen. Vergeleken met de EU valt op dat de Nederlandse spaarquote structureel hoger ligt, terwijl dit nauwelijks wordt teruggevonden bij de binnenlandse investeringen. Ten dele zal dit samenhangen met het feit dat Nederland, in het zicht van een relatief snel vergrijzende bevolking in komende decennia, vandaag relatief veel belegt voor pensioenen van morgen en daarvan ook een deel gespreid in het buitenland uitzet. Maar daarnaast suggereren bestaande rigiditeiten in de binnenlandse economie en de grote inactiviteit dat beleggingsmogelijkheden in productieve investeringen binnen Nederland onvoldoende zijn. De economische groei is in sterke mate afhankelijk van de hoog-productieve exportsector terwijl de afgeschermd binnenlandse sector relatief achterblijft.

Korte rente; % per jaar

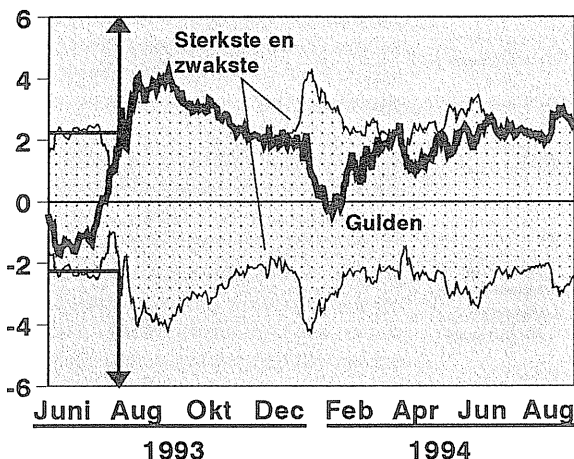
Lange rente; % per jaar

De vertraging van het conjunctuurverloop in Europa ten opzichte van de VS weerspiegelt zich in de beweging van de korte rente. In de EU kon deze stapsgewijs worden verlaagd, na het afnemen van de inflatoire spanningen die het gevolg waren van het Duitse eenwordingsproces. De Nederlandse korte rente heeft de daling van de Duitse geldmarkttarieven volledig kunnen volgen en is sinds 1992 met ruim 4%-punt afgenomen.

In de VS werd vanaf februari 1994 juist een monetaire verkrapping doorgevoerd met het oog op de uitbundige groeicijfers van de Amerikaanse economie. Deze verkrapping droeg bij aan de wereldwijde ommekeer in de beweging van de lange rente, die in het kielzog van de korte rente sinds 1992 significant was gedaald.

Ondanks de stijging van de Amerikaanse geldmarkttarieven daalde de dollar dit jaar ten opzichte van zowel de yen als de Europese munten. Een belangrijke oorzaak van deze beweging, die tijdelijk onrust op de valutamarkten teweeg bracht, lijkt te hebben gelegen in onzekerheid over de prioriteiten van het Amerikaanse beleid alsmede in het voortdurende tekort op de Amerikaanse lopende rekening (ondere andere met Japan). Het EMS is daarentegen na de valutacrisis van augustus 1993 in rustig vaarwater terecht gekomen. De verbreding van de toegestane fluctuatiesmarges tot 15% heeft de speculatieve druk tegen verschillende valuta's grotendeels weggenomen. Sinds de bandverbreding hebben de EMS-landen slechts in zeer geringe mate gebruik gemaakt van de vergrote monetaire beleidsruimte die de 15%-band biedt. Een stabiele wisselkoers bleef richtinggevend voor het monetair beleid; mede als gevolg daarvan zijn de meeste EMS-valuta's weer teruggekeerd binnen de oude bandbreedte.

Grafiek 2.2.5. Nominale wisselkoers t.o.v. pariteit; afwijking in %

Bron: TeleRate.

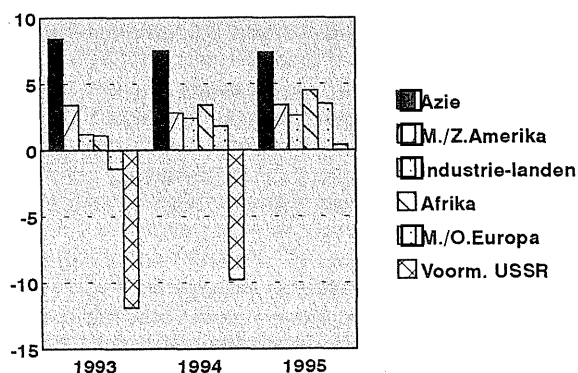
Noot: De toegestane afstand tussen sterkste en zwakste munt is maximaal 15% op enig moment.

Internationale handel

Het herstel in continentaal Europa wordt in belangrijke mate gedragen door het aantrekken van de export. Naar verwachting zal het volume van de wereldhandel dit jaar met 6¼% groeien, tegen slechts 3¼% in 1993. Achter dit cijfer gaat een verschuiving van handelsstromen schuil. De mondiale verbreding van het productieproces, ook wel aangeduid met de term «globalisering», is de afgelopen jaren in een stroomversnelling

terechtgekomen. In Azië realiseren oude en nieuwe «tijgers» hoge groeicijfers, terwijl ook in Latijns-Amerika en, zeer recentelijk, in Midden- en Oost-Europa de economische hervormingen hun vruchten beginnen af te werpen.¹

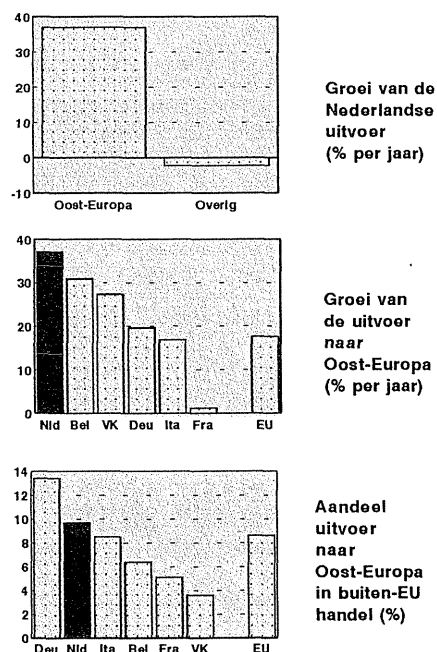
Grafiek 2.2.6. Reële BBP-groei per regio; in % per jaar

Bron: IMF, World Economic Outlook, mei 1994.

Deze indrukwekkende welvaartstoename in grote delen van de wereld – helaas blijven de meeste landen van de voormalige Sovjet-Unie vooralsnog achter – brengt voor de geïndustrialiseerde landen nieuwe kansen met zich mee.

Uitvoer naar Oost-Europa, 1993

Nederlandse bedrijven kunnen profiteren van de snel groeiende afzetmarkten door slagvaardig te opereren en kwalitatief hoogwaardige produkten aan te bieden. Zo nam de Nederlandse uitvoer naar Midden- en Oost-Europa in 1993 toe met ruim een derde terwijl de overige export licht daalde. Het, nu nog geringe, aandeel van deze landen in het exportpakket zal de komende jaren kunnen toenemen. Aldus kan globalisering niet alleen als bedreiging, maar ook als kans worden beschouwd. Het gevaar, dat wordt toegegeven aan (tijdelijke) beschermende maatregelen, ligt echter nog steeds om de hoek. Dergelijke oproepen tot protectionisme dienen van de hand te worden gewezen. Uiteindelijk heeft iedereen er voordeel bij als de gelegenheid bestaat produkten vrij op de wereldmarkt af te zetten. Daarnaast is ook de politieke stabiliteit ermee gediend dat landen in moeilijke transitie toegang krijgen tot Westerse afzetmarkten. Het is daarom van grote betekenis dat de liberalisatie van het internationale handelsverkeer dit jaar een nieuwe impuls heeft gekregen door de ondertekening van de GATT/Uruguayronde akkoorden in Marrakesh. Als gevolg van deze akkoorden kan in het jaar 2005 de wereldhandel in goederen 745 miljard dollar ofwel 12% hoger uitkomen dan anders het geval zou zijn geweest². Belangrijker nog dan deze becijfering is dat het niet tot stand komen van deze akkoorden een neerwaartse spiraal van handelsproblemen in gang had kunnen zetten. De effecten van de vrijmaking van de handel in diensten zijn moeilijker te schatten, maar zullen eveneens aanzienlijk zijn. Met de oprichting van de nieuwe Wereldhandelsorganisatie (WTO), die onder andere zal toezien op de naleving van deze akkoorden, wordt bovendien de continuïteit van het proces van multilaterale handelsliberalisatie gewaarborgd.

Internationale beleidscoördinatie

Door de toenemende globalisering wint ook internationale beleidscoördinatie aan belang. De Bretton-Woodsinstellingen, het Internationale

¹ Een overzicht van deze ontwikkelingen en hun invloed op de Nederlandse economie is gegeven in hoofdstuk IV van het Centraal Economisch Plan 1994 van het CPB.

² Volgens een schatting van het GATT-secretariaat.

Monetaire Fonds (IMF) en de Wereldbank, die dit jaar hun vijftigjarig jubileum vieren, zijn hiervoor bijzonder effectieve fora gebleken. De uitdagingen nu zijn echter andere dan die van vijftig jaar geleden: het schuldenbeleid, de overgang van voorheen centraal geleide economische stelsels naar markteconomieën en het bevorderen van duurzame economische ontwikkeling in ontwikkelingslanden.

Daarbij passen IMF en Wereldbank voortdurend hun beleid aan veranderende omstandigheden en inzichten aan. Zo reflecteren de beleidsadviezen van beide instellingen de nu vrijwel mondiale consensus over de «marktvriendelijke» benadering van economische ontwikkeling en de fundamenteën voor duurzame groei, te weten:

- een gezond en stabiel macro-economisch beleid;
- structurele aanpassingen voor een betere marktwerking;
- een gericht sociaal beleid;
- een verantwoord gebruik van natuurlijke hulpbronnen;
- een goed landsbestuur («good governance») dat doorzichtig is en verantwoording aflegt.

Hoewel IMF en Wereldbank op dicht tegen elkaar gelegen beleidsterreinen werkzaam zijn, gaat het toch om twee afzonderlijke instellingen met eigen taken en verantwoordelijkheden, namelijk betalingsbalansfinanciering respectievelijk ontwikkelingsfinanciering. Dit dient zo te blijven. Wel zullen zij, om overlapping en contradicties te vermijden, goed moeten samenwerken. De sterk gestegen stroom van particulier kapitaal naar ontwikkelingslanden moet voor de Wereldbank aanleiding zijn zich nog sterker te concentreren op die terreinen waar de markt onvoldoende uitkomst biedt.

Werkgelegenheid in internationale context

De verschuivingen in de wereldeconomie, samenvallend met een periode van conjuncturele terugval in de geïndustrialiseerde landen, hebben opnieuw de aandacht gevestigd op de werkgelegenheids crisis in het OESO-gebied. Ondanks het aantrekken van de economie zal het aantal werklozen in de EU dit jaar stijgen tot ongeveer achttien miljoen – 11% van de beroepsbevolking. Pas in 1995 wordt een lichte daling verwacht. De werkloosheid heeft zich in de EU de afgelopen twintig jaar na elke conjunctuurvertraging telkens op een hoger niveau gestabiliseerd, terwijl Japan en de VS op veel grotere schaal in staat zijn geweest om nieuwe werkgelegenheid te scheppen en weer snel terug te keren naar normale werkgelegenheidsniveaus.

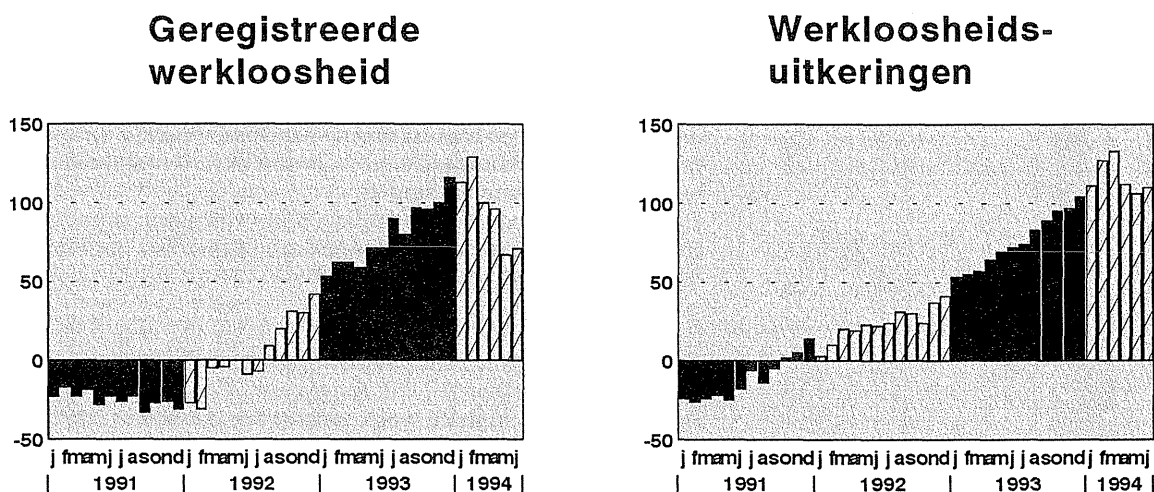
Toch betekent dit niet dat hier sprake is van een exclusief en uniform Europees probleem. De arbeidsmarkten in Japan en de VS kenmerken zich door specifieke tekortkomingen, zoals een rigide loonvorming in Japan en toegangsbarrières tot goede scholing in de VS. Ook binnen de EU zijn er tussen landen grote verschillen, bijvoorbeeld in aard en duur van inactiviteit, in de mate van regionale concentratie van werkloosheid en in de oorzaken die aan de arbeidsmarktproblematiek ten grondslag liggen. Oplossingen liggen dan ook niet in het simpelweg kopiëren van wat andere landen doen. Voor Nederland en omringende landen geldt dat zowel meer nadruk moet komen te liggen op een flexibeler functioneren van markten, als op een betere samenwerking tussen alle partijen op de arbeidsmarkt.

De arbeidsmarkt in Nederland

Net als in andere EU-landen heeft de conjunctuurvertraging in Nederland een sterk oplopen van de werkloosheid tot gevolg gehad. In het eerste kwartaal van 1994 stegen zowel de geregistreerde werkloosheid als het

aantal werkloosheidsuitkeringen zeer snel. Deze stijging komt vrijwel geheel voor rekening van ontslagen. In veel bedrijven vonden ingrijpende saneringen plaats, die gepaard gingen met een versnelde uitstoot van arbeid.

Grafiek 2.2.7. Geregistreeerde werkloosheid/werkloosheidsuitkeringen; mutatie in duizenden personen t.o.v. dezelfde periode een jaar eerder

Bron: CBS.

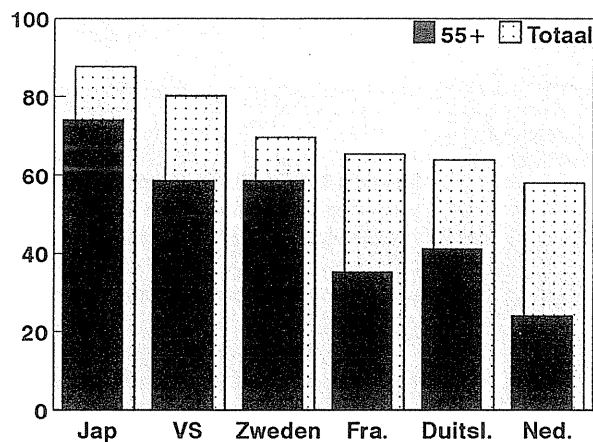
Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de werkgelegenheid, gemeten in arbeidsjaren, vorig jaar voor het eerst sinds 1984 is gedaald; in termen van personen was nog sprake van een lichte stijging. Volgens het behoedzame scenario van het CPB zou – zonder nader beleid – de komende vier jaar voor ongeveer 230.000 mensen werk ontstaan; volgens het gunstige scenario bedraagt dit aantal 330.000. In beide gevallen is dit onvoldoende om de verwachte stijging van het arbeidsaanbod op te vangen. Dat zou betekenen dat zelfs onder de meest gunstige veronderstellingen omtrent de ontwikkeling van de internationale conjunctuur de al zeer hoge inactiviteit nog verder oploopt.

Het beleidspakket uit het regeerakkoord voorziet daarom in maatregelen die wél zullen leiden tot een daling van het aantal inactieven. Tot en met 1998 zullen netto 350.000 nieuwe arbeidsplaatsen worden gecreëerd, waardoor de verhouding tussen het aantal inactieve inkomensontvangers en het aantal actieven, de i/a-ratio, 4½%-punt lager kan uitkomen dan bij ongewijzigd beleid.

Thans wordt door elke werkende bijna een volledige uitkering betaald; de i/a-ratio is gestegen van 81½% in 1992 naar 85% dit jaar. Dit – ook internationaal gezien – zeer hoge inactiviteitsniveau vormt een structurele zwakte van de Nederlandse arbeidsmarkt. Hoewel in personen gemeten de arbeidsparticipatie sinds 1980 flink is gestegen (vooral doordat zich veel meer vrouwen op de arbeidsmarkt hebben aangemeld), ligt de netto-participatiegraad³ gemeten in arbeidsuren nog onder het niveau van 1980, namelijk op ongeveer 50%. In grafiek 2.2.8 is te zien dat ook de bruto-participatiegraad in Nederland beduidend lager ligt dan elders; het economisch draagvlak wordt daardoor wel heel erg smal.

³ De netto-participatiegraad is het aantal werkenden als percentage van de bevolking tussen 15 en 64 jaar. De bruto-participatiegraad betreft de beroepsbevolking (het aantal werkenden plus het aantal werkzoekenden) als percentage van de bevolking tussen 15-64 jaar.

Grafiek 2.2.8. Bruto-participatiegraad in arbeidsuren; beroepsbevolking als % potentiële beroepsbevolking, 1992

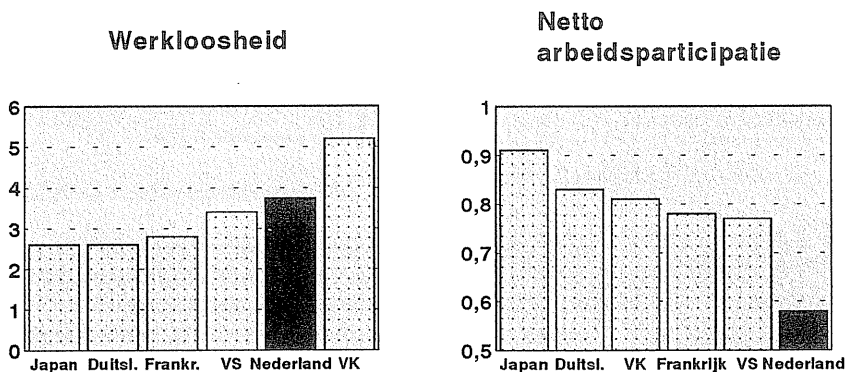
Bron: OESO, Employment Outlook, juli 1994.

Noot: Omgerekend op basis van arbeidsjaren van 1700 uur.

Grafiek 2.2.8 vestigt tevens de aandacht op een specifieke zwakte van de Nederlandse arbeidsmarkt, namelijk de extreem lage arbeidsparticipatie van ouderen. Hiermee wordt een zware hypotheek op de toekomst gelegd, zeker in het licht van de relatief snelle vergrijzing die Nederland nog te wachten staat (zie paragraaf 2.4). Samen met andere vormen van inactiviteit draagt dit bij aan het ontstaan van een neerwaartse spiraal: de hoge uitkeringslasten verhogen de arbeidskosten van het wel actieve deel van de beroepsbevolking en verlagen daarmee de vraag naar arbeid nog verder.

Evenals in veel andere landen is het inactiviteitsprobleem het grootst onder lager geschoolden. Nederland onderscheidt zich echter in negatieve zin: de netto-arbeidsparticipatie onder laaggeschoolde mannen bedraagt slechts 57% van die onder hooggeschoolden en het werkloosheidspercentage ligt ruim drie keer zo hoog (zie grafiek 2.2.9).

Grafiek 2.2.9. Werkloosheid en netto-arbeidsparticipatie, relatief naar opleidingsniveau; laaggeschoolden in verhouding tot hooggeschoolden, 1992

Bron: OESO, Employment/Unemployment Study Policy Report, 1994; Nederland: Sociale Nota 1994; berekening Financiën.

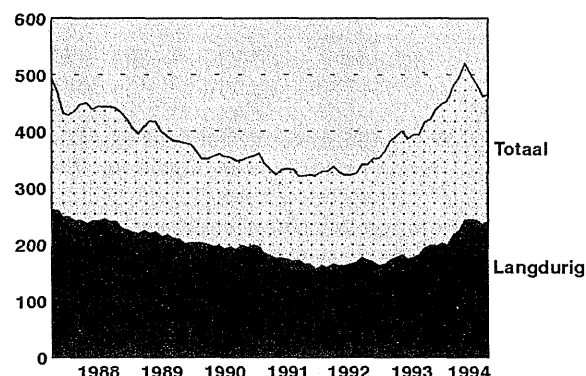
Noot: Quotiënt van werkloosheidspercentage (resp. netto-participatiegraad) van laagste en hoogste kwartiel van de (potentiële) mannelijke beroepsbevolking gerangschikt naar opleidingsniveau.

Een effectieve aanpak van de arbeidsmarktproblematiek zal zowel bij de vraag- als bij de aanbodkant moeten aangrijpen. De ervaring van de

tweede helft van de jaren tachtig heeft het belang aangetoond van een gematigde arbeidskostenontwikkeling en een degelijk financieel-economisch beleid. Tegelijkertijd werd echter duidelijk dat de toename van het aantal banen in te geringe mate resulteerde in een herinschakeling van inactieven. Grote groepen mensen komen op die manier permanent aan de kant te staan.

Momenteel wordt ongeveer de helft van de geregistreerde werkloosheid gevormd door langdurig werklozen; hun aantal is bovendien recentelijk weer opgelopen (zie grafiek 2.2.10).

Grafiek 2.2.10. Totale en langdurige werkloosheid; x 1000 personen

Bron: CBS.

Noot: Als langdurig werkloos gelden diegenen die langer dan 1 jaar werkloos zijn.

Om langdurige inactiviteit terug te dringen zullen naast een beleid gericht op arbeidskostenmatiging structurele maatregelen worden getroffen. Hierbij staat enerzijds activering van het arbeidsaanbod (onder meer via een herijking van het stelsel van sociale zekerheid), anderzijds versterking van het economisch groeipotentieel centraal. Daarnaast zal ook in de collectieve sector werk gecreëerd worden, waardoor herinschakeling van langdurig werklozen ten goede kan komen aan de kwaliteit van de publieke dienstverlening.

2.3. Macro-economisch beleid

Een stabiele en voorspelbare macro-economische omgeving vormt de basis voor welvaartsgroei en de creatie van werkgelegenheid en tevens de noodzakelijke voorwaarde voor een succesvolle overgang naar de derde fase van de EMU⁴. Er bestaat geen tegenstelling tussen de vereisten van financieel-economische soliditeit en de noodzaak tot het scheppen van banen, integendeel. Zowel het in december verschenen Witboek van de Europese Commissie over Groei, Concurrentievermogen en Werkgelegenheid als de onlangs in het kader van het Verdrag van Maastricht opgestelde «Globale Richtsnoeren voor het Economisch Beleid» benadrukken het belang van een vertrouwenwekkend macro-economisch kader. Daarin dienen het monetaire beleid en het begrotingsbeleid gezamenlijk de voorwaarden te scheppen voor een gezonde en duurzame economische ontwikkeling.

Monetair beleid

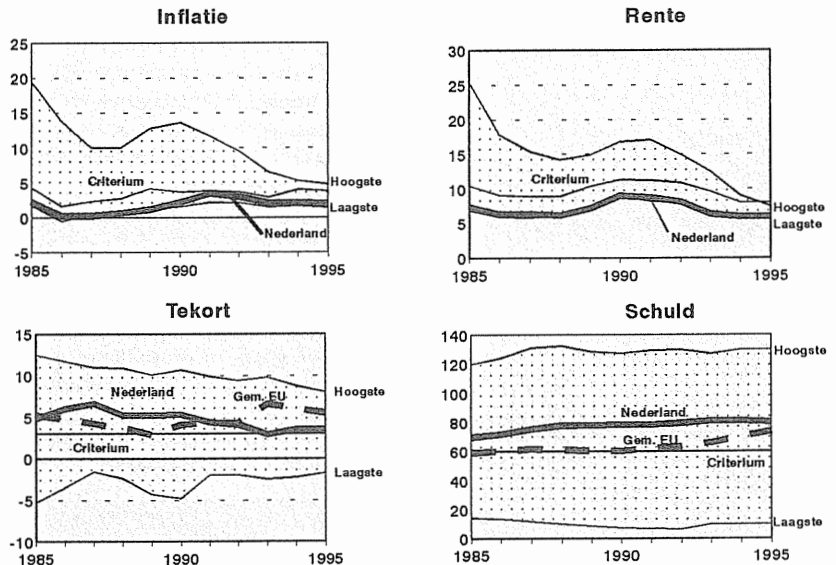
Voor Nederland staat een standvastig monetair beleid gericht op prijsstabiliteit centraal; instrumenteel hierin is de koppeling van de gulden aan de Duitse mark. Een stabiele ontwikkeling van de wisselkoers is tevens van belang met het oog op de onderlinge verwevenheid van de Europese economieën en de overgang naar een monetaire unie.

⁴ Voor een overzicht van de procedures in het kader van het Verdrag van Maastricht, alsmede voor een cijfermatig overzicht van de convergentie, zie Bijlage 19.

Dankzij het vertrouwen van de financiële markten in het Nederlandse economische en monetaire beleid, weerspiegeld in de sterke positie van de gulden binnen het EMS, behoort de rente in Nederland tot de laagste in Europa. Dit betekent een belangrijk kostenvoordeel voor het bedrijfsleven en een stimulans voor investeringen en economische groei.

Ook de recente stijging van de lange rente viel lager uit dan in de meeste andere landen. Op het gebied van zowel de inflatie als van de lange rente voldoet ons land dan ook consistent aan de convergentiecriteria uit het Verdrag van Maastricht (zie grafiek 2.3.1).

Grafiek 2.3.1. Convergentie in de EU; in % per jaar (bovenste panelen) resp. in % BBP (onderste panelen)

Bron: EG, European Economy, No. 56; CPB, Centraal Economisch Plan 1994.

Noot: Het Verdrag van Maastricht stelt dat inflatie (resp. lange rente) niet meer dan 1,5%-punt (resp. 2%-punt) boven de inflatie (resp. lange rente) van ten hoogste de drie lidstaten met de laagste inflatie mag liggen. Ter berekening van het criterium is hier de gemiddelde inflatie (resp. rente) van deze drie landen aangehouden. In alle panelen is Griekenland om presentationele redenen buiten beschouwing gelaten.

Budgettair beleid

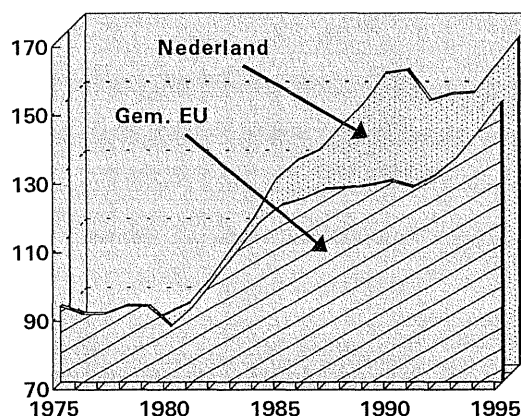
Uit grafiek 2.3.1 is af te leiden dat ten aanzien van de overheidsfinanciën een additionele inspanning noodzakelijk is om te kunnen voldoen aan de voorwaarden voor een succesvolle overgang naar de derde fase van de EMU. Dit geldt voor vrijwel alle EU-lidstaten: momenteel voldoet alleen Luxemburg ondubbelzinnig aan de criteria uit het Verdrag van Maastricht. Terwijl ten aanzien van de convergentie op het gebied van inflatie en lange rente sprake is van duidelijke vooruitgang, is de toestand van de overheidsfinanciën in de EU de afgelopen jaren juist verslechterd. In de Unie is het vorderingstekort van de overheid tussen 1989 en 1994 gemiddeld met zo'n 3%-punt BBP toegenomen. Deze tekorttoename heeft zich vertaald in een scherpe stijging van de schuldquotes.

In tegenstelling tot elders is in Nederland het EMU-tekort tijdens de afgelopen kabinetsperiode juist gedaald. Ten aanzien van het tekort neemt Nederland thans – evenals ten aanzien van de inflatie en de lange rente – binnen Europa een relatief gunstige positie in. Wel is er nog steeds sprake van een (licht) stijgende schuldquote. Sinds het einde van de jaren zeventig ligt de Nederlandse overheidsschuld als percentage van het BBP (EMU-definitie) boven het Europese gemiddelde. Bovendien ligt de schuldquote al vanaf 1983 boven de EMU-referentiewaarde van 60% BBP.

Gelukkig staat Nederland er ten aanzien van de schuldquote op één punt gunstiger voor dan de andere EU-lidstaten, omdat aanvullende pensioenen in zowel de collectieve sector als in de particuliere sector in grotere mate dan in het buitenland op basis van kapitaaldekking zijn gefinancierd. Het vermogen van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds bedraagt nu ruim 30% van het BBP. Daardoor zal, anders dan in een omslagstelsel het geval zou zijn, de demografische ontwikkeling althans voor dit aspect ⁵ in mindere mate leiden tot druk op de begroting. Bovendien zal in de particuliere sector forse opwaartse druk op de loonkosten – die in geval van een omslagstelsel onvermijdelijk is – kunnen worden gemitigeerd.

Dit neemt niet weg dat, zoals grafiek 2.3.2 laat zien, de stijging van de overheidsschuld in Nederland en de EU ook steeds zwaarder is gaan drukken op de financieringsbron voor die schuld: de collectieve lasten. Het oplopen van de schuld-lastenquote ondermijnt de stabiliteit van de overheidsfinanciën en schept onzekerheid over toekomstige lastenontwikkelingen. In de toekomst vormt daling van de schuldquote dan ook een noodzakelijke voorwaarde voor houdbare lastenverlichting.

Grafiek 2.3.2. Overheidsschuldquote in Nederland en gemiddelde schuldquote overige EU-lidstaten; % collectieve lasten

Bron: OESO, Economic Outlook No. 55, juni 1994.

Voor een vertrouwenwekkend beleid is het naast de vaststelling van de budgettaire doelstellingen (tekort, lastenverlichting en uitgavenontwikkeling) ook van belang hoe deze doelstellingen in bestuurlijke zin bereikt kunnen worden. Frequentie bijstellingen in het begrotingsbeleid met ingrijpende besparingsmaatregelen gaan gepaard met hoge maatschappelijke en economische kosten door toegenomen onzekerheid. Het is daarom van belang dit soort bijstellingen zoveel mogelijk te voorkomen.

Eén middel daartoe is om het meerjarig begrotingsbeleid te baseren op voorzichtige veronderstellingen ten aanzien van economische groei en belastingontvangsten. Een tweede stap, daarmee samenhangend, is om ook in de systematiek van het beleid zoveel mogelijk rust en helderheid te garanderen. Een vast uitgavenkader in zo'n context kan voorkomen dat bij tegenvallende belastingontvangsten nieuwe ombuigingen nodig zijn (tenzij de plafondwaarde voor het tekort wordt overschreden). Dit vereist echter ook dat bij meevallende ontwikkelingen de discipline wordt opgebracht om dit uitgavenkader te handhaven.⁶

⁵ Voor een overzicht van de toekomstige demografische ontwikkeling en de economische gevolgen daarvan, zie paragraaf 2.4.

⁶ In het negende rapport van de Studiegroep Begrotingsruimte («Naar een trendmatig begrotingsbeleid», 1993) is een systematiek geformuleerd om te komen tot een dergelijk, meer op trendmatige leest geschoeid begrotingsbeleid.

Het beleid voor deze kabinetsperiode is gebaseerd op een stabilisering van het financieringstekort van het Rijk op maximaal 3,3% BBP in 1995 en 1996 en reductie van dit plafond tot 3,1% BBP in 1997 en 2,9% BBP in 1998. Zodoende wordt tijdig voldaan aan het EMU-criterium van 3% BBP⁷; de overheidsschuldquote stabiliseert zich dan echter ruwweg op een niveau van net boven de 80% BBP.

Het tekortplafond van 2,9% BBP (corresponderend met een EMU-tekort van 2,1% BBP) in 1998 betekent ten opzichte van het verwachte tekort in 1995 een daling van 0,1% BBP. Het beleid is echter gebaseerd op behoedzame uitgangspunten met betrekking tot de economische groei en budgettaire meevallers zullen met voorrang worden aangewend voor het bereiken van een financieringstekort van ten hoogste 2,7% BBP in 1998. Met betrekking tot de aanwending van eventuele verdere groeimeevallers zal een afweging worden gemaakt tussen verdere reductie van het financieringstekort en lastenverlichting binnen de inkomenspolitieke randvoorwaarden neergelegd in het regeerakkoord, waarbij de noodzaak van maatregelen ten behoeve van economische structuurversterking een aparte afweging vraagt.

In deze kabinetsperiode kunnen daarnaast reeds enige stappen worden genomen om de bestendigheid van de budgettaire besluitvorming te vergroten. Naast het gebruik van behoedzame macro-economische ramingen gaat het dan vooral om terughoudendheid ten aanzien van bijstellingen in het beleid. De lange termijnoriëntatie en inhoud van kabinetsberaad en kabinetsbeleid zouden er zeer mee gediend zijn, indien er jaarlijks een hoofdmoment is van budgettaire afweging en besluitvorming en niet iedere wijziging in macro-economische prognoses leidt tot beleidsaanpassingen.

Lastenontwikkeling

Binnen de randvoorwaarde van een vertrouwenwekkend financieel-economisch klimaat is verlaging van de druk van collectieve lasten essentieel voor versterking van het economisch draagvlak en structurele verbetering van de werkgelegenheidssituatie. Aangrijpingspunt voor het beleid is, in plaats van de ontwikkeling van de collectieve-lastendruk als macro-grootte (die sterk kan worden beïnvloed door endogene veranderingen in grondslag en door noemer-effecten), de ontwikkeling van de micro-lasten voor burgers en bedrijven. Veranderingen in de druk van collectieve heffingen op micro-niveau en de gevolgen daarvan voor de (arbeids)kosten en het functioneren van markten zijn immers bepalend voor de economische resultaten van het beleid.

Van bijzondere betekenis is in dit verband, met het oog op de werkgelegenheid, de verlaging van de collectieve lasten op arbeidsinkomen – de wig tussen netto-loon en arbeidskosten. Lagere lasten zijn voorts van belang om de werking van de (arbeids)markt te verbeteren. Een herschikking van lasten op micro-niveau kan bijdragen aan het beter functioneren van de economie, en aan de realisatie van belangrijke maatschappelijke doelstellingen. Zo kan het milieubeleid worden ondersteund door een verschuiving van lasten naar milieubelastende activiteiten.

In de komende periode wordt een omvangrijk pakket lastenverlichtende maatregelen ingezet, oplopend tot ongeveer 9 miljard in 1998. Dit bedrag omvat het effect van maatregelen in de fiscale sfeer, het effect op de premies als gevolg van ombuigingen respectievelijk een meevallende volumeontwikkeling bij de sociale fondsen en het effect op de belasting-ontvangsten voortvloeiend uit verkleining van de micro-belastinggrondslag samenhangend met de vormgeving van de lastenverlichtende maatregelen. Door deze maatregelen, aangevuld met

⁷ De corresponderende cijfers voor het EMU-tekort bedragen 3,7% BBP in 1995, 2,7% BBP in 1996, 2,3% in 1997 en 2,1% in 1998.

beleidsintensiveringen op andere terreinen, moet het mogelijk zijn om, binnen de voorwaarde van een evenwichtige inkomensverdeling, tussen nu en 1998 minstens 350.000 mensen extra aan het werk te krijgen.

2.4. Arbeidsmarktbeleid, sociale zekerheid en gezondheidszorg

Het tekort aan werkgelegenheid blijft de voornaamste zwakte van de Nederlandse economie. Ondanks de snelle groei van het aantal banen in de tweede helft van de jaren tachtig is het draagvlak voor het stelsel van sociale zekerheid en zorg nog te smal. De toename van het aantal banen heeft in onvoldoende mate geleid tot herinschakeling van niet-actieven. Naast de al genoemde maatregelen ter vergroting van de vraag naar arbeid richt het beleid zich daarom ook op de aanbodzijde van de arbeidsmarkt: scholing en een activerend sociale zekerheidsstelsel.

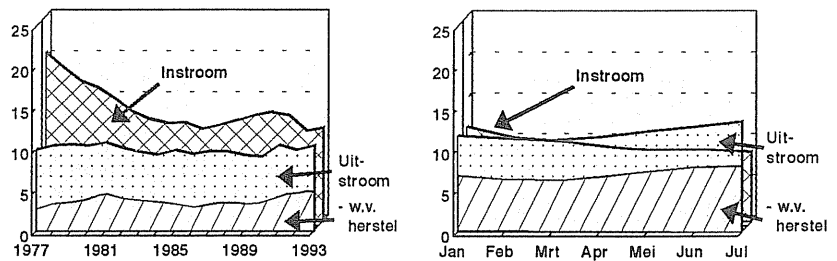
Bovendien dient ook langs andere wegen een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt bevorderd te worden. In deze kabinetsperiode zal regelgeving die een flexibele werking van de arbeidsmarkt onnodig belemmert, kritisch worden herbezien. In het bijzonder dient gekeken te worden naar maatregelen die de inschakeling van niet-actieven in het onderste segment van de arbeidsmarkt bevorderen.

Het scheppen van meer banen in het segment tussen het wettelijk minimumloon en de laagste cao-schalen zal worden bevorderd door het niet langer algemeen verbindend verklaren van cao's op dit onderdeel. Daarnaast zal de mogelijkheid worden gecreëerd om aan bepaalde sectoren en voor een beperkte tijd specifieke dispensatie te verlenen van de Wet op het minimumloon. Hierdoor kan perspectief geboden worden aan mensen die tijdelijk niet in staat zijn om tegen het wettelijk minimumloon aan de slag te komen.

Naar een meer activerende sociale zekerheid

Verbreding van het draagvlak voor het stelsel van sociale zekerheid is noodzakelijk om ook in de toekomst een kwalitatief goed niveau van bescherming te kunnen garanderen aan diegenen die dat echt nodig hebben. Vermindering van de financiële en maatschappelijke kosten van de nog steeds groeiende inactiviteit vraagt om nieuwe evenwichten in de verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheid, burgers, bedrijven en sociale partners. Via een herijking, waarbij naast het verscherpen van de instroomcriteria vooral de introductie van financiële prikkels in de uitvoering een rol speelt, zal het beleid gericht zijn op het reduceren van het beroep op het stelsel van sociale zekerheid. Verkleining van de instroom dient daarbij hand in hand te gaan met een vergroting van de uitstroom naar werkhervatting.

Grafiek 2.4.1. Totale in- en uitstroom in de AAW/WAO; in % totale bestand in personen, op jaarbasis

Bron: Sociale Verzekeringsraad.

Noot: De piek-instroom in 1977 vindt zijn oorzaak in de invoering van de AAW in 1976.

Voor de AAW/WAO laat grafiek 2.4.1 een kentering in het verloop van het uitkeringsvolume zien. Voor het eerst sinds de invoering van de WAO in 1967 was in de eerste helft van 1994 de instroom kleiner dan de uitstroom. Deze veranderingen hangen mede samen met de doorgevoerde beleidsaanpassingen.

De *instroom* in werknemersverzekeringen wordt thans beperkt door een aantal maatregelen. In de WAO zijn de eisen voor toetreding aangescherpt (het criterium van passende arbeid is vervangen door gangbare arbeid) en is de uitkeringshoogte beperkt (afhankelijk van leeftijd). Daarnaast zijn met betrekking tot de ZW de eerste twee of zes weken ziekte (afhankelijk van de ondernemingsgrootte) voor eigen risico van de onderneming gekomen. In deze kabinetsperiode zal een verdere verscherping van de referte-eis in de WW ter hand worden genomen en zal de Ziektewet worden geprivatiseerd.

Ter bevordering van de *uitstroom* uit de werknemersverzekeringen is eveneens een aantal maatregelen getroffen. Genoemd kunnen worden de herkeuringen in de WAO, de beperking van de uitkeringshoogte in de WAO (afhankelijk van het arbeidsverleden) en de begeleiding van Arbodiensten gedurende de eigen-risicoperiode in de Ziektewet.

Er wordt een ontwikkeling in gang gezet naar een vergroting van het belang van de uitvoeringsorganisaties van de sociale zekerheid bij een beperking van instroom en vergroting van uitstroom. Daartoe dienen uitvoeringsorganisaties meer marktconform te functioneren, dienen verantwoordelijkheden waar noodzakelijk geïntegreerd te worden, en dient het onafhankelijk toezicht verbeterd te worden.⁸ Financiële prikkels zullen worden vergroot door de reeds genoemde privatisering van de Ziektewet en door werkgevers keuzemogelijkheid te bieden bij verzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico. In de toekomst kunnen werkgevers dit risico zelf dragen, particulier verzekeren of onderbrengen bij de bedrijfsvereniging (met premiedifferentiatie). In de WW wordt – door middel van uitbreiding van de wachtgeldperiode – de directe financiële verantwoordelijkheid van sociale partners versterkt.

Demografische ontwikkeling en sociale zekerheid

⁸ Zie ook: het rapport van de Commissie Buurmeijer (1993), het SER-advies «Regionalisering uitvoeringsorganisatie werknemersverzekeringen» (1994), en het WRR-rapport «Belang en Beleid» (1994).

⁹ Andere demografische factoren die gevolgen hebben voor de sociale zekerheid zijn ontgroening, individualisering en migratie.

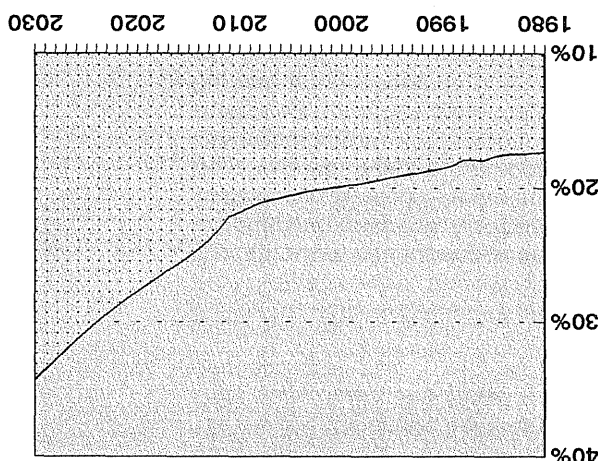
Het economisch draagvlak voor de sociale zekerheid zal de komende decennia sterk bepaald worden door demografische factoren, met name de vergrijzing⁹. Het aandeel van de potentiële beroepsbevolking in de totale bevolking zal afnemen; daardoor zullen de middelen voor voorzieningen ten behoeve van inactieven moeten worden opgebracht door

Behalve op de pensioenuitgaven is de vergrijzing ook van invloed op de uitgaven voor gezondheidszorg. Met de leeftijd nemen de uitgaven voor gezondheidszorg per persoon zeer sterk toe. Momenteel is er reeds sprake van een stijgend aandeel van de zorguitgaven in het BBP: van 9½% in 1990 tot ruim 10% in 1994. Nederland neemt daarmee in de EU de derde positie in na Frankrijk en Duitsland, landen die nu overigens sterker vergrijsd zijn dan Nederland. Gezien de verwachte vergrijzing in Nederland zullen de zorguitgaven in de toekomst sterker toenemen dan in andere landen. Dit pleit voor een vergroting van de inspanning om de

De zorgsector

Dit betekent dat ook de kosten uit hoofde van vergrijzing in Nederland een sterk opwaartse druk zullen ondervinden. Zowel de AOW-uitgaven als de zorguitgaven zullen bij ongewijzigd beleid sterk oplopen. Bij de AOW-uitgaven is tot 1998 de volumegroei ten gevolge van vergrijzing al ruim 1% per jaar. De toekomst van de AOW als basispensioen staat niet ter discussie; om die te waarborgen zijn echter wel inspanningen noodzakelijk. Mede in het licht van de grotere eigen verantwoordelijkheid die van burgers wordt gevraagd, zal daarom de systematiek van de AOW-toeslagen voor partners onder de 65 jaar nader worden bezien. Maatschappelijke veranderingen en de daaruit voortvloeiende wens tot herschikking van collectieve en individuele verantwoordelijkheden, liggen ook ten grondslag aan voorstellen tot wijziging van de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) en de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW). Deze kabinetsperiode zal de AKW worden aangepast, waardoor onder meer (met de mogelijkheid van verbetering van de bijslag voor het eerste kind) de kinderbijslag na het tweede kind niet langer zal toenemen naarmate een huishouden meer kinderen telt. De rechten in het kader van de AWW zullen sterk worden beperkt.

Bron: CBS, Bevolkingsprognose 1993 (middelenvariant).

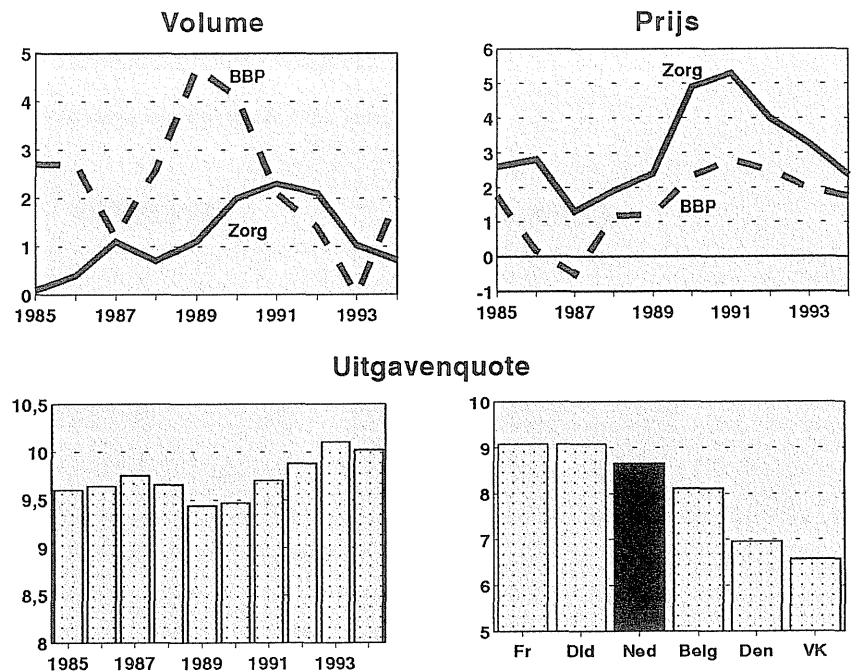

Grafiek 2.4.2. Vergrijzing: 65+ als percentage van bevolking 15-64

Op dit moment is de vergrijzing in Nederland minder ver gevorderd dan in andere geïndustrialiseerde landen, maar de komende decennia zal Nederland relatief snel vergrijzen (zie grafiek 2.4.2). Ook het actieve deel van de potentiële beroepsbevolking kleiner is. Dit is des te meer het geval, naar mate relatief steeds minder actieven. Dit is des te meer het geval, naar mate

uitgavengroei in de zorgsector te beheersen. Aangrijpingspunt daarbij is een doelmatiger aanwending van middelen binnen deze sector. De introductie van elementen van marktwerking kan daaraan een belangrijke bijdrage leveren.

Grafiek 2.4.3. Uitgavenontwikkeling in de zorgsector; resp. % groei per jaar (bovenste panelen) en % BBP (onderste panelen)

Bron: Financieel Overzicht Zorg 1995; OECD Health systems 1994.

Uit grafiek 2.4.3 blijkt dat de oorzaak van de hoge uitgavengroei in de zorgsector in de afgelopen jaren met name ligt in prijsontwikkeling, die bij voortduring boven de inflatie is uitgegaan. In deze kabinetsperiode zal een meer gematigde prijsontwikkeling in de zorgsector worden nagestreefd; daartoe zal de regering met voorrang beleidsinstrumenten ontwikkelen. In ieder geval zal een kritisch anti-kartelbeleid worden gevoerd.

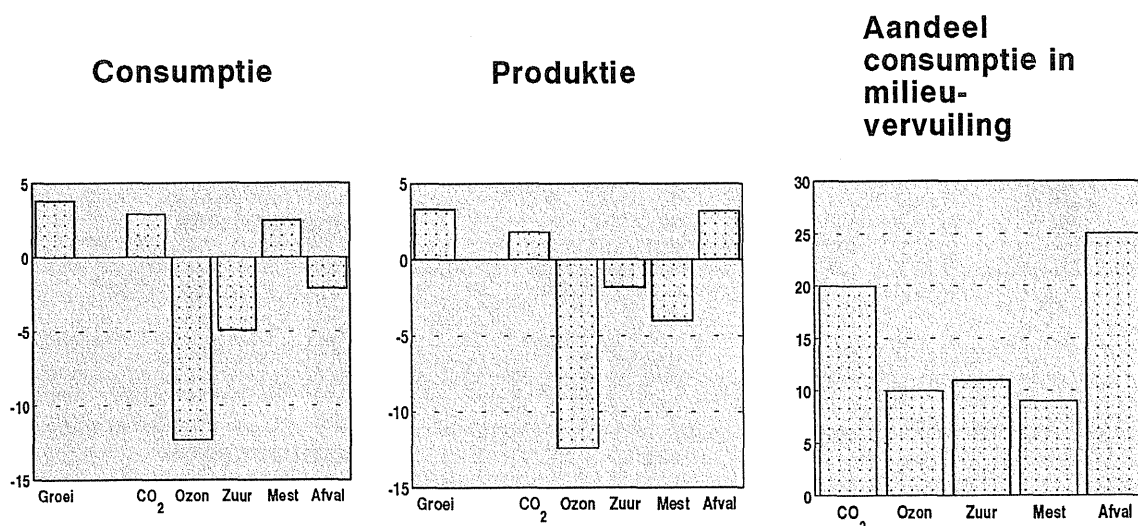
De aandacht zal zich daarnaast ook op de volumeontwikkeling van de zorguitgaven richten. In het licht van de vergrijzing zal de doelmatigheid van het gebruik van ouderenvoorzieningen worden bevorderd via een meer marktgericht toewijzingsbeleid. Voorts zal onder meer de vergoeding per verrichting voor specialisten komen te vervallen, en de eigen verantwoordelijkheid van burgers worden vergroot door de introductie van een eigen risico in de ziektekostenverzekering.

2.5. Structuurbeleid

Om de komende jaren voldoende nieuwe werkgelegenheid tot stand te kunnen laten komen, is het van belang het groeipotentieel van de Nederlandse economie zo goed mogelijk te benutten en verder uit bouwen. Daarbij staat centraal dat de toekomst van de economie meer is dan een kostenvraagstuk. Respect voor het milieu hoeft niet te botsen met doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid en concurrentiepositie: door het bevorderen van economische doelmatigheid en technologische vernieuwing kunnen economie en milieu juist steeds meer in elkaars

verlengde gaan liggen. Deze kabinetsperiode zal aan de hoofdlijnen van het Nationaal Milieubeleidsplan II (NMP-2) uitvoering worden gegeven.

Grafiek 2.5.1. Economische groei en milieuvervuiling 1989-1991; mutatie in % per jaar

Bron: CBS.

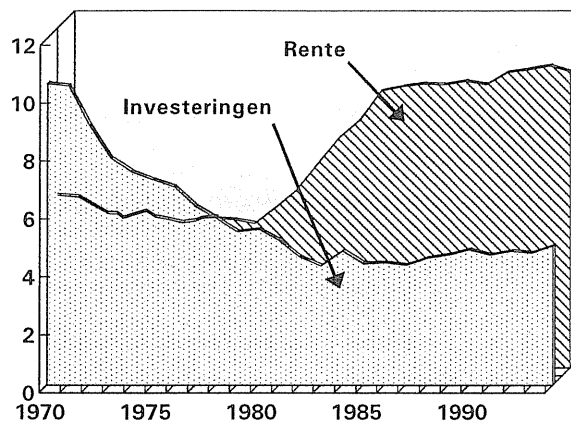
Grafiek 2.5.1 laat zien dat economische groei niet noodzakelijkerwijs gepaard hoeft te gaan met een evenredige ontwikkeling van de milieuvervuiling. Zelfs op terreinen waar het NMP-2 een extra beleidsinspanning voorziet (zoals ten aanzien van het broeikaseffect) blijft de groei van de vervuiling achter bij die van de economie. Niettemin is een regulerende heffing op energieverbruik gewenst. Nederland zet zich binnen de EU met kracht in voor een Europese milieuheffing. Mocht deze met ingang van 1 januari 1996 niet mogelijk blijken, dan zal Nederland – zo mogelijk samen met andere landen – op die datum in ieder geval een kleinverbruikersheffing op energie invoeren. Deze zal een bijdrage leveren aan de doelstellingen van het NMP-2. De positie van de tuinbouw zal daarbij afzonderlijk worden gezien. De opbrengst zal worden aangewend voor lastenverlichting ter ondersteuning van werkgelegenheid, en ter compensatie van de negatieve gevolgen voor de koopkracht.

Samenstelling collectieve uitgaven

Voor totstandkoming van duurzame groei en houdbare vergroting van werkgelegenheid is een gezond economisch klimaat noodzakelijk. De door de overheid te leveren bijdrage hangt nauw samen met de samenstelling van de collectieve uitgaven. Binnen het geheel van de overheidsuitgaven is voor het bereiken van een bevredigend tempo van duurzame economische groei een verschuiving nodig van consumptieve uitgaven naar investeringen. Daarnaast dient voldoende ruimte te worden gecreëerd voor de kerntaken van de publieke sector.

Thans leggen de inkomensoverdrachten door de zware uitkeringslast een – ook in verhouding tot de buurlanden – relatief groot beslag op de collectieve uitgaven. Ook de hoogte van de rentelasten houdt verband met een al eerder gesignaleerde zwakte van de Nederlandse economie, namelijk de hoge overheidsschuld. Uit grafiek 2.5.2 blijkt dat de rente-uitgaven de afgelopen decennia een steeds groter deel van de collectieve uitgaven zijn gaan uitmaken. Hierdoor komen produktieve uitgaven in het gedrang.

Grafiek 2.5.2. Rente-uitgaven en investeringen collectieve sector; % collectieve uitgaven

Om de collectieve uitgaven zo veel mogelijk ten goede laten komen aan het bevorderen van economische groei en werkgelegenheidscreatie, is een aanhoudende beleidsinspanning nodig. Daarbij dient bedacht te worden dat de demografische ontwikkeling, zoals weergegeven in grafiek 2.4.2, in toenemende mate invloed zal uitoefenen op de omvang en samenstelling van de collectieve uitgaven. De vergrijzing zal in Nederland een relatief sterke opwaartse druk op de omvang van de collectieve uitgaven uitoefenen, direct door hogere uitkeringslasten via de AOW en indirect via de toenemende behoefte aan gezondheidszorg. In termen van de samenstelling van de collectieve uitgaven betekent dit vooral een opwaartse druk op de categorie overdrachtsuitgaven.

Matiging van de overdrachtsuitgaven is ook nodig om een verschuiving naar meer «productieve» uitgaven te bewerkstelligen, zoals investeringen in infrastructuur, technologie en milieu. In het licht van de demografische ontwikkeling kan tekortreductie bijdragen aan het beperken van de opwaartse druk op de collectieve uitgaven en aan een verbetering van de samenstelling van die uitgaven. Tekortreductie in het heden leidt immers tot lagere rentelasten in de toekomst, waardoor de onvermijdelijke en noodzakelijke budgettaire ruimte ter bekostiging van de vergrijzing deels reeds nu gecreëerd kan worden.

Verbetering van de fysieke infrastructuur

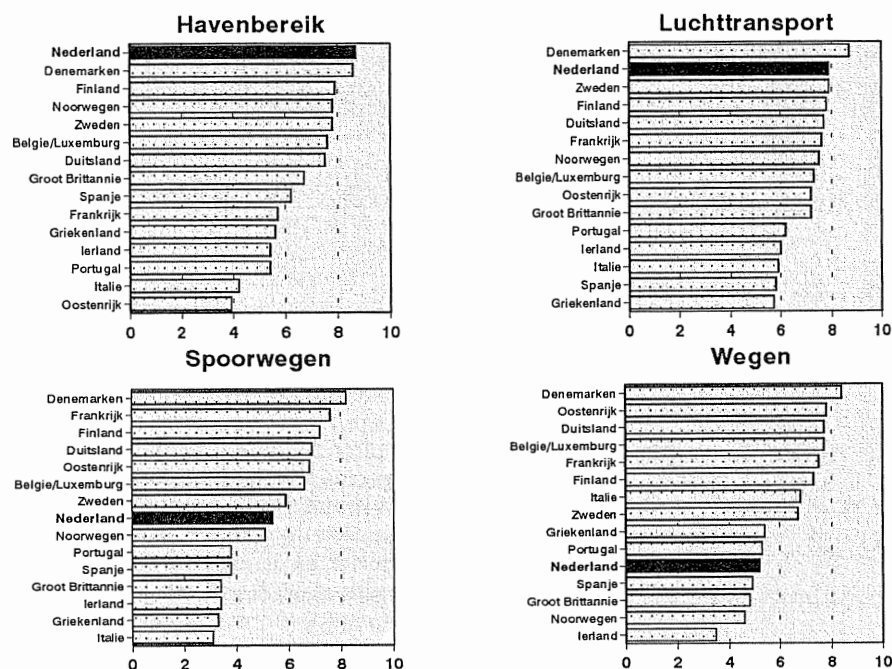
Een hoogwaardige infrastructuur, goed onderhouden en aangepast aan de kansen en bedreigingen van de tijd, is onlosmakelijk verbonden met de concurrentiekracht van een economie en het vermogen tot het creëren van werkgelegenheid. In de globaliserende wereldeconomie geven structurele vestigingsfactoren uiteindelijk de doorslag; de kwaliteit van de infrastructuur is daarin een belangrijke overweging.

Vanuit deze optiek kent ook het eerdergenoemde Witboek van de Europese Commissie groot gewicht toe aan de verbetering van infrastructurele voorzieningen in Europa. De EU heeft inmiddels een hoge politieke prioriteit gegeven aan de realisatie van Trans Europese Netwerken op het gebied van vervoer, telecommunicatie en energie. Deze hebben tot doel om een verdere integratie van de Europese markt mogelijk te maken en de economie van de Europese Unie te stimuleren.

Voor Nederland, met zijn gunstige geografische ligging en specialisatie in handel en transport, is in het bijzonder een goede infrastructuur op het gebied van vervoer en verkeer van evident belang. Uit grafiek 2.5.3 blijkt dat de waardering van het internationale bedrijfsleven voor de kwaliteit

van de Nederlandse infrastructuur wisselt. In vergelijking met de andere EU-landen scoort Nederland zeer goed op het gebied van luchttransport en havenbereik; daarentegen komt met name het wegennet onvoldoende tegemoet aan de wensen en behoeften van het bedrijfsleven.

Grafiek 2.5.3. Waardering van de Nederlandse infrastructuur; schaal van 0 tot 10

Bron: World Economic Forum, The World Competitiveness Report, 1993.

De relatief lage waardering voor de Nederlandse wegeninfrastructuur kan worden verklaard uit de veelvuldig optredende congestie. Om deze tegen te gaan wordt enerzijds het wegennet voortdurend verbeterd en anderzijds het verkeer over de weg beheerst en geleid naar vervoer-alternatieven als water en spoor. Beheersing van het personenverkeer over de weg kan daarnaast ruimte creëren voor de groei van het goederenvervoer. Ook op terreinen waar Nederland redelijk tot zeer goed scoort – spoorwegen, luchttransport en havenbereik – zullen de infrastructurele voorzieningen voortdurend moeten worden aangepast aan de groeiende verkeersstromen. Milieu-overwegingen spelen daarbij evenzeer een rol.

Doelstellingen van hoogste prioriteit en strategisch belang zijn de ontwikkeling van Schiphol en de Rotterdamse haven tot «mainports» en de aansluiting van Nederland op het Europese hogesnelheids-spoorwegennet voor personen (HSL). Voor de goederenspoorverbinding tussen Rotterdam en het Duitse achterland (de Betuwelijn) zal bezien worden of er financierbare alternatieven zijn, dan wel of een andere wijze van uitvoering langs het voorgenomen tracé wenselijk is. Bij een definitieve beslissing zullen eventuele meerkosten worden afgewogen tegen andere prioriteiten in het kader van majeure investeringen in de infrastructuur.

Investeringsprojecten met een hoge urgentiegraad worden door de Investeringsimpuls (5 miljard gulden in de periode 1994-1998), waarvan de uitvoering dit jaar in gang is gezet, versneld gerealiseerd. Daarnaast

bevordert de instelling van het Infrastructuurfonds een integrale afweging van de uitgaven voor verkeer en vervoer.

Het wetsvoorstel Fonds Economische Structuurversterking wordt opnieuw bezien ten aanzien van de voeding van het fonds en de criteria voor de te financieren projecten. Aan deze criteria zullen de bodemsanering, voorzover noodzakelijk voor de voortgang van bouwprojecten in de binnensteden, en de realisering van de ecologische hoofdstructuur worden toegevoegd.

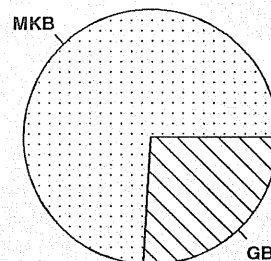
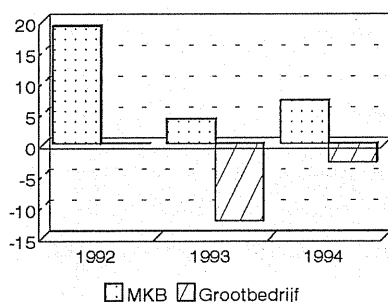
Marktordening en mededinging

Goed functionerende markten bepalen mede het aanpassingsvermogen en de innovativiteit van de economie. De overheid dient aan de ene kant te voorkomen dat regelgeving een belemmering vormt voor de flexibiliteit en dynamiek van markten; aan de andere kant dient zij duidelijke spelregels voor mededinging vast te leggen.

De Nederlandse regelgeving is in vergelijking met andere Europese landen op een aantal terreinen restrictief. De huidige vestigingwet kent vele specifieke vestigingseisen voor bepaalde branches; de winkelsluitingswetgeving is in Nederland aanzienlijk knellender dan in de rest van Europa.

Met name voor het midden- en kleinbedrijf (MKB) brengt de huidige regelgeving vaak onnodige belemmeringen en een zware administratieve druk met zich mee. Gezien de rol van het MKB als banenmotor van de economie (zie grafiek 2.5.4) kan stroomlijning van de nationale wet- en regelgeving een belangrijke impuls voor het scheppen van nieuwe werkgelegenheid betekenen. Uitgangspunt daarbij is dat regelgeving en administratieve lastendruk tot het minimaal noodzakelijke wordt teruggebracht.

Grafiek 2.5.4. Werkgelegenheidsontwikkeling en aandeel totale werkgelegenheid; in duizenden arbeidsjaren

Bron: Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf, Kleinschalig Ondernemen, 1993.

In de komende vier jaar zullen verschillende stappen gezet worden om de Nederlandse regelgeving, waar gewenst, meer in overeenstemming te brengen met die in andere Europese landen. Genoemd zijn reeds een aantal maatregelen ter bevordering van de werking van de arbeidsmarkt; daarnaast zal per 1 januari 1996 de modernisering van de vestigingwet van kracht worden. Bovendien zal het aantal restricties in de Winkelsluitingswet sterk verminderd worden. Onder leiding van een ministeriële commissie zal een project wetgevingskwaliteit, marktwerking en deregulering worden opgezet om aan de beoogde versterking van de economische dynamiek kracht bij te zetten. Daarbij kan aan de orde zijn zowel een verbetering van de doelmatigheid van regelgeving, als een afweging binnen het spanningsveld dat kan bestaan tussen de doeleinden

van bepaalde regelgeving en de economische kosten ervan in termen van verminderde groeidynamiek. De regering zal wat betreft het dereguleringsplan binnen een half jaar met een inventarisatie en een voorstel voor verdere aanpak komen.

Ook op mededingingsgebied vindt aanpassing plaats, teneinde meer overeenstemming te bereiken met de Europese regels. Op 1 juni 1994 zijn Algemene Maatregelen van Bestuur van kracht geworden die marktverdelingsafspraken en concurrentiebeperkende aanbestedingsregelingen verbieden. Belangrijk element in een nieuw mededingingsregime is ook de uitbreiding van de werkingssfeer tot de vrije beroepsoefenaren (bijvoorbeeld notarissen). Momenteel is een nieuwe Wet Economische Mededinging in voorbereiding¹⁰. Daarin zal het huidige misbruikstelsel worden omgezet in een verbodstelsel: concurrentiebeperkende maatregelen worden slechts gehandhaafd, indien duidelijk wordt aangetoond dat ze in het algemeen belang zijn. Tevens wordt gekozen voor een effectieve vorm van handhaving.

Naast initiatieven die een vereenvoudiging van algemene clusters van regelgeving beogen, is bovendien de ordening van een aantal deelmarkten – zoals telecommunicatie en openbaar vervoer – aan revisie toe. De introductie van beheerste vormen van concurrentie staat hierbij centraal.

¹⁰ De beoogde datum waarop deze wet in werking zal treden is 1 januari 1997.

3. De begroting 1995 en het regeerakkoord 1995–1998

3.1. Inleiding

De begroting 1995 is deels voorbereid door het vorige kabinet. In het regeerakkoord zijn voor de begroting 1995 nadere invullingen en amenderingen overeengekomen. Voorts zijn in het regeerakkoord beleidsvoornemens (uitgavenbesparingen, lastenverlichtingen, beleidsintensiveringen) voor latere jaren neergelegd. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de begroting 1995 en de uitkomsten van het regeerakkoord voor de meerjarencijfers 1996–1998 en de collectieve sector 1996–1998. Ten slotte is in de begroting 1995 rekening gehouden met mutaties ten gevolge van de Macro Economische Verkenning 1995; voor latere jaren is het beeld gebaseerd op de doorrekening door het Centraal Planbureau van het regeerakkoord, op basis van het behoedzame scenario. De beleidsvoornemens van de regering resulteren in een uitgavenkader voor de jaren 1995 tot en met 1998. In tabel 3.1.1 wordt dit uitgavenkader weergegeven.

Tabel 3.1.1. Reële uitgaven Rijk en sociale fondsen 1995–1998; in reële gulden 1994

	1995	1996 ³	1997	1998
Reële uitgaven Rijk en sociale fondsen ¹	292,2	287,0	288,0	287,3
(procentuele groei t.o.v. voorgaand jaar)	–0,9%	–1,8%	+0,3%	–0,3%
– rijksbegroting in enge zin ²	145,6	146,0	146,9	148,1
– sociale zekerheid	101,3	98,8	97,9	95,2
– zorgsector	45,3	42,2	43,1	44,0

¹ Als deflator is de prijsontwikkeling van het BBP gebruikt.

² Bij de berekening van de reële uitgaven van de rijksbegroting in enge zin is het saldo gehanteerd van uitgaven en (het merendeel van) de niet-belastingontvangsten. De incidentele opbrengsten 1994 uit hoofde van de verkoop van aandelen KPN en de incidentele taakstelling van 2,4 miljard in 1995 blijven hierbij buiten beschouwing. Het cijfer 1995 is exclusief de éénmalige effecten balansvermindering volkshuisvesting. Zie voor een nadere toelichting op de berekeningswijze bijlage 16.9.

³ Inclusief overhevelingen zorg van collectief-gefinancierd naar particulier-gefinancierd.

In paragraaf 3.2. wordt een overzicht gegeven van de uitgavenbeperkende maatregelen voor 1995–1998. In paragraaf 3.3. wordt nader ingegaan op de uitgavenprioriteiten 1995–1998. Paragraaf 3.4. bevat een nadere toelichting op de lastenverlichtende maatregelen en fiscale maatregelen voor de begroting 1995 en latere jaren. In paragraaf 3.5. wordt de reële uitgavenontwikkeling van het Rijk en de sociale fondsen nader toegelicht. In paragraaf 3.6. wordt het resulterende budgettaire beeld voor de rijksbegroting geschetst. In paragraaf 3.7. ten slotte komen enkele risico's en onzekerheden nader aan de orde.

3.2. Uitgavenbeperkingen 1995–1998

Tabel 3.2.1 bevat een overzicht van de uitgavenbeperkende maatregelen voor de rijksbegroting en de sociale fondsen voor de begroting 1995 en de jaren daarna. Deze uitgavenbeperkingen bedragen in totaal 4,6 miljard in 1995, oplopend tot 18,2 miljard in 1998.

Een deel van de uitgavenbeperkende maatregelen komt in de plaats van een aantal taakstellingen die waren opgenomen in de Miljoenennota 1994. Het gaat dan in totaal om 4,9 miljard ombuigingen, bestaande uit de ombuiging op de prijsbijstelling 1995–1997 (1935 miljoen in 1998), de compensatie voor de extra ruimte arbeidsvoorwaarden in de collectieve sector in 1993 (444 miljoen), de integrale benadering apparaatsuitgaven 1995–1998 (1900 miljoen), het evenredig aandeel van het Gemeente- en Provinciefonds in deze taakstellingen (165 miljoen) alsmede de 1%-taakstelling voor de sociale voorzieningen (466 miljoen in 1988).

Totaaloverzicht

Tabel 3.2.1. Uitgavenbeperkingen op de rijksbegroting en de sociale fondsen (incl. niet-belastingontvangsten); in miljoenen, ten opzichte van Miljoenennota 1994

	1995	1996	1997	1998
<i>Rijksbegroting in enge zin</i>				
Efficiency-maatregelen	475	1015	1325	1599
Temporiserend Defensie en beperking				
taken	180	280	585	660
Beperking subsidies/studiefinanciering	330	1585	1920	2535
Arbeidsvoorwaarden	260	617	1066	1510
Aandeel Gemeente- en Provinciefonds	401	556	750	867
Overige maatregelen	1408	1556	1715	1973
Subtotaal	3054	5609	7361	9144
<i>Sociale zekerheid</i>				
Beperking koppeling	540	1420	2295	3300
Kinderbijslag	420	803	1053	1373
Inkomensafhankelijke AWW/niet				
invoeren ANW	-30	-20	-160	820
Wijziging WW (incl. weglek RWW)	150	180	205	235
Arbeidsongeschiktheid		850	1100	1350
Uitvoeringskosten ZW		300	300	300
Toeslagen AOW		125	320	445
Subtotaal	1080	3658	5113	7823
<i>Zorg</i>				
Compensatie uitgavenproblematiek	300	300	300	300
Beperking zorgpakket/invoering eigen				
risico	50	500	500	500
Beperking prijscomponent zorg	100	200	300	400
Subtotaal	450	1000	1100	1200
Totaal	4584	10267	13574	18167
(w.v. rijksbegroting)	3603	6727	8834	11033
(w.v. additioneel t.o.v. MN 1994)	1801	3679	4535	6123

Rijksbegroting in enge zin

Efficiency-maatregelen

De maatregelen op het gebied van efficiencyverbetering bestaan allereerst uit het beperken van de inschakeling van externe dienstverlening door departementen waardoor in 1998 136 miljoen dient te worden bespaard. Daarnaast dient het inkoopbeleid verder te worden verbeterd. Dit bespaart 245 miljoen in 1998. Verder draagt het (waar mogelijk en verantwoord) gedeeltelijk herbezetten van full-time vacatures in de rijksdienst door 32-urbanen voor 198 miljoen in 1998 bij aan de uitgavenbesparingen. De besparing uit hoofde van de zogeheten integrale benadering apparaats-uitgaven is voor 1995 op alle departementen reeds ingevuld (395 miljoen structureel). In het hoger onderwijs leiden maatregelen in de sfeer van de

efficiency tot een besparing van 500 miljoen in 1998. Tot slot levert een grotere mate van kostendekkendheid van door de overheid geleverde diensten op de begrotingen waar dit relevant is een besparing in 1998 op van 125 miljoen. De argumentatie en toedeling van bezuinigingen in algemene zin uit het regeerakkoord onverlet latend, kan het zo zijn dat bewindspersonen – in overleg met de minister van Financiën en in overeenstemming met het algemene regeringsbeleid – tot herschikkingen komen.

Temporiseren Defensie en beperking taken

Bij Defensie wordt een aantal uitgaven getemporeerd. Dit levert een besparing op van 120 miljoen in 1995, oplopend naar 500 miljoen in 1998. De Defensie-bezuinigingen moeten voldoen aan de randvoorwaarde van een verantwoorde uitvoering van de Prioriteitennota. De regering zal voor de behandeling van de Defensie-begroting een beleidsbrief aan de Tweede Kamer sturen inzake de ombuigingen op de Defensie-uitgaven in relatie tot de Prioriteitennota. Het resterende gedeelte van de totale besparing in dit cluster komt tot stand door accentverlegging en co-financiering van door het Rijk gefinancierd onderzoek. Deze ombuiging heeft betrekking op de departementen van VROM (90 miljoen in 1998), LNV (40 miljoen in 1998) en V&W (30 miljoen in 1998).

Beperking subsidies/studiefinanciering

Een verdere herbezinning op subsidieverlening door de overheid levert een besparing op van 2535 miljoen in 1998. In tabel 3.2.2 staat deze ombuiging nader uitgesplitst.

Tabel 3.2.2. Beperking subsidies 1995–1998

	1995	1996	1997	1998
Studiefinanciering	170	675	620	1035
Individuele huursubsidie	–	100	150	200
Nieuwbouw woningen	–	–	100	200
Energie- en overige subsidies	50	130	300	300
Landbouw	10	80	100	100
Centraal Bureau Arbeidsvoorziening	100	500	500	500
Overige subsidies	–	100	150	200
Totaal	330	1585	1920	2535

Bij de studiefinanciering zal, door het stelsel meer te baseren op leningen, een structurele besparing op de subsidies van 1 miljard worden bereikt in 1998. Het ligt in het voornemen het nieuwe stelsel van studiefinanciering in te laten gaan in het cursusjaar 1995/1996. Daarnaast worden nader uit te werken stappen gezet naar een doelmatiger uitvoering van de IHS, alsmede een aanscherping van de vermogenstoets (200 miljoen in 1998). Voorts worden de rijksbijdragen voor nieuwbouw buiten de sociale huursector beperkt (eveneens 200 miljoen in 1998). Uitgavenbeperkingen zijn aangebracht bij energiesubsidies op de begroting van Economische Zaken¹ (1995 50 miljoen, 1998 300 miljoen) en landbouwsubsidies (inclusief landinrichting en natuurterreinen) bij Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1995 10 miljoen, 1998 100 miljoen). De rijksbijdrage aan het Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorzieningen wordt met 100 miljoen verlaagd in 1995 en met 500 miljoen in de jaren 1996–1998. Tot slot worden ook de overige subsidies naar evenredigheid beperkt (1998 200

¹ Voorzover dit bedrag door beperking op energiesubsidies niet kan worden bereikt, zullen overige subsidies van Economische Zaken in de afweging worden betrokken.

miljoen; in concreto slaat dit neer op de begrotingen van Justitie, Biza, OCW, Defensie, VROM, V&W, SZW en VWS).

Arbeidsvoorwaarden

Bij de inzet om de werkgelegenheid in de collectieve sector te handhaven wordt de noodzaak om tot een meer dan gemiddelde soberheid ten aanzien van de ontwikkeling van de loonkosten te komen, vertaald in een beperking van de ruimte voor arbeidsvoorwaarden. Een dergelijke beperking is mogelijk door een aantal versoeringen in de sfeer van de secundaire arbeidsvoorwaarden, mede analoog aan de marktsector, in te zetten. Hierbij wordt primair gedacht aan het beperken van de VUT-regeling tot alleen werknemers met meer dan 40 dienstjaren en het aanpassen van de wachtgelden naar het niveau van de WW plus gemiddeld bovenwettelijk. Eveneens is in het regeerakkoord genoemd de beperking van de incidentele loonstijging. Ten slotte zal ook in de collectieve sector effect mogen worden verwacht van de veranderingen in de arbeidsongeschiktheidsregelingen, met name nadat ook ambtenaren onder de werknemersverzekeringen zullen zijn gebracht.

Aandeel Gemeente- en Provinciefonds

De regering is voornemens met ingang van de ontwerpbegroting 1995 een nieuwe normeringssystematiek voor het Gemeente- en Provinciefonds te hanteren. De overgang van het oude normeringssysteem op de systematiek van de gecorrigeerde rijksuitgaven en het uit deze nieuwe systematiek voortvloeiend evenredig aandeel in de uitgavenbeperkingen en prioriteiten op de rijksbegroting, leidt per saldo tot een beperking van 401 miljoen in 1995, oplopend naar 867 miljoen in 1998.

Overige maatregelen rijksbegroting in enge zin

Tabel 3.2.3 geeft een overzicht van de overige maatregelen op de rijksbegroting in enge zin.

Tabel 3.2.3. Uitsplitsing overige maatregelen rijksbegroting in enge zin 1995-1998

	1995	1996	1997	1998
Temporiseren infrastructuur	250	250	250	300
Ontwikkelingssamenwerking	100	100	100	100
Besparing strafvormen	—	30	60	90
Fraudebestrijding	20	128	257	435
Invulling taakstellingen MN94	1038	1048	1048	1048
Totaal	1408	1556	1715	1973

Op het gebied van de infrastructuur kunnen door temporiseren en versoeringen in de uitvoering van infrastructurele projecten besparingen worden bereikt (1995 250 miljoen, 1998 300 miljoen). Als uitvloeisel van het regeerakkoord is 100 miljoen EU-uitgaven voor hulp aan Oost-Europa ten laste van de begroting van Ontwikkelingssamenwerking gebracht. Deze wijze van verwerking loopt niet vooruit op de in het regeerakkoord aangekondigde herijking op het terrein van internationale samenwerking. Substitutie van strafvormen (meer alternatieve straffen) zou op de Justitie-begroting kunnen leiden tot een besparing van 90 miljoen in 1998. Een verdere intensivering van fraudebestrijding leidt — in combinatie met investeringen in de vergroting van de doelmatigheid van de belastinginning — tot een extra netto-opbrengst van 435 miljoen in 1998. De (bruto) opbrengsten leiden weliswaar niet tot verlaging van het uitgavenniveau,

maar zijn wel in die zin vergelijkbaar met bezuinigingen in de uitgaven-sfeer, dat deze opbrengsten kunnen worden gebruikt ter verlaging van de micro-lastendruk.

In het regeerakkoord zijn voorts de door de departementen voorgestelde invullingen van de zogenaamde Kaderbriefaakstelling (1995 1038 miljoen, 1996 en later 1048 miljoen) overgenomen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar bijlage 6. Overigens zij opgemerkt dat de regering voornemens is het boete- en transactiebeleid (Justitie-begroting) in de komende jaren grondig te herijken. De effectiviteit van de rechts-handhaving is daarbij de leidraad. In de huidige opbrengstenramingen van boeten en transacties is onder andere rekening gehouden met een jaarlijkse indexering en de introductie van een bodemtarief voor de transacties. Indien de ten doel gestelde verbetering van de rechts-handhaving ertoe leidt dat een deel van de thans geraamde opbrengsten niet wordt gerealiseerd, zal zulks worden betrokken bij de algemene budgettaire problematiek in het uitvoeringsjaar.

Sociale zekerheid

Beperking koppeling

Op grond van de onevenwichtige verhouding tussen de aantallen werkenden en niet-werkenden heeft de regering besloten in 1995 af te zien van toepassing van de koppeling. In het kader van toepassing van de WKA wordt een aantal maatregelen genomen om het voor de lagere inkomens optredende koopkrachtverlies als gevolg van het niet toepassen van de koppeling te beperken. Het regeerakkoord gaat uit van een gemiddeld genomen halve koppeling in de jaren 1996-1998. Dit leidt tot een uitgavenbeperking in de sociale zekerheid van 540 miljoen in 1995 oplopend tot 3300 miljoen in 1998. Zowel bij de uitgavenprioriteiten als via het fiscale en premiebeleid is voorzien in een flankerend inkomens-beleid.

Kinderbijslag

De systematiek van de kinderbijslag wordt neerwaarts aangepast, echter zonder dat huishoudens er ten opzichte van de huidige situatie in guldens op achteruit gaan (opbrengst 1998: 1000 miljoen). Daarnaast zal de indexering in 1995 en de helft van de indexering in 1996 tot en met 1998 achterwege worden gelaten (opbrengst 1998: 373 miljoen). In totaal wordt door de combinatie van deze maatregelen een besparing bereikt van 420 miljoen in 1995 oplopend tot 1373 miljoen in 1998. Ten slotte wordt verwezen naar paragraaf 3.3. over de intensiveringen (kinderbijslag eerste kind).

Inkomensafhankelijke AWW/niet invoeren ANW

Tijdens de vorige kabinetsperiode is ter vervanging van de AWW een wetsvoorstel Algemene Nabestaanden Wet ingediend. De regering zal met een nieuw wetsvoorstel komen dat binnen de grenzen van de internationale verplichtingen zal liggen. De daarmee te bereiken besparingen zullen in 1998, gecorrigeerd voor de besparingsverliezen door het niet doorgaan van de ANW die nu bij de Staten-Generaal aanhangig is, 815 miljoen bedragen. In de jaren 1995 tot en met 1997 zijn de besparingsverliezen van het niet doorgaan van het thans bij de Staten-Generaal aanhangige wetsvoorstel groter dan de besparingen uit hoofde van het nieuwe (nog in te dienen) wetsvoorstel.

Wijziging WW

Bij de Werkloosheidswet wordt door een drietal maatregelen een besparing bereikt. Allereerst wordt de referte-eis aangepast, waardoor de regeling een scherper karakter krijgt voor werknemers met een relatief kort arbeidsverleden. Voorts zal de toekenning van een werkloosheidsuitkering bij vrijwillig ontslag komen te vervallen. Daarnaast zal ook de uitvoering van deze regeling worden verbeterd (sollicitatie-plicht, sanctietoepassing, passende arbeid en reactivering). Met het bovenstaande pakket ontstaat een meer op reactivering van werknemers afgestemde Werkloosheidswet met een hogere toetredingsdrempel. Hiermee zal in 1998 per saldo 235 miljoen worden bespaard.

Arbeidsongeschiktheid en ziekte

Recente analyses en adviezen hebben gewezen op de positieve effecten die mogen worden verwacht van het laten dragen van het financiële risico van ziekte en arbeidsongeschiktheid op het niveau waar de verantwoordelijkheid ligt voor een correcte uitvoering van dit onderdeel van de sociale wetgeving. Op basis van de analyse van de parlementaire enquête-commissie, recente studie en rapportage van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid en het SER-advies over de uitvoering van de werknemersverzekeringen is de conclusie gewettigd dat de bakens moeten worden verzet in de richting van privatisering bij de Ziektewet en marktwerking en premiedifferentiatie bij de uitvoering van de WAO.

Het recente SER-advies geeft aan dat er mogelijkheden zijn om, door middel van toepassing van premiedifferentiatie en marktwerking in de WAO, de preventie en reïntegratie sterk te verbeteren en daarmee het volume aanmerkelijk lager te doen uitkomen dan thans wordt verwacht, zelfs na de recent in beeld gekomen volumemeevallers. Daarom zal de regering snel de voorbereiding van wetgeving ter hand nemen. Dit geldt ook voor de voornemens met betrekking tot de Ziektewet. In het verlengde daarvan zal, in aanvulling op de reeds voorgestelde wijzigingen in de Organisatiewet Sociale Verzekeringen, een nadere wijziging worden voorgesteld. Hierin zal sectorale bestuurlijke verantwoordelijkheid zijn opgenomen in verband met de voorgestelde wijzigingen in met name de WAO. Deze verantwoordelijkheden zullen passen in een totaal nieuwe constellatie.

Voorwaarde voor de beoogde parallelle privatisering van de WAO is een geïntegreerde premie uit hoofde van AAW/WAO voor werknemers. De nieuwe arbeidsongeschiktheidspremie zal voor rekening komen van de werkgevers; bij de vormgeving wordt uitgegaan van inkomens- en arbeidskostenneutraliteit. Van zelfstandigen zal een aparte arbeidsongeschiktheidspremie worden gevraagd. Voor vroeggehandicapten wordt op de begroting een voorziening getroffen, die zal worden gefinancierd uit een (gedeeltelijke) terugsluis van de vrijvallende AAW- en WAO-premies.

Naast de meevallende volumeontwikkeling die tot premieverlaging zal leiden, wordt van premiedifferentiatie met de mogelijkheid van opting out (marktwerking) in de WAO voor 1998 een besparing van 750 miljoen verwacht. Dit ervan uitgaande dat de methodiek per 1 januari 1996 in zal gaan. Van de voorgestelde gedragslijn met betrekking tot de Ziektewet zijn gedragseffecten te verwachten, die kunnen leiden tot een besparing van 600 miljoen in 1998; de uitvoeringskosten dalen met 300 miljoen².

² In het verlengde van de voorstellen zal de bonus/malusregeling vervallen. Nader zal worden onderzocht of en in welke vorm de bonusregeling ten behoeve van de reïntegratie van gedeeltelijk arbeidsgeschikten zal voortbestaan.

Door de toeslagen in de AOW, welke verstrekt worden indien één van de partners jonger is dan 65 jaar, uitsluitend te verstrekken indien het huishouden anders onder het relevante sociaal minimum zou zakken, kan een uitgavenbeperking van 445 miljoen in 1998 worden bereikt. Deze maatregel, die alleen voor nieuwe gevallen geldt, laat de AOW als basispensioen en als inkomensafhankelijke regeling intact.

De Tweede Kamer zal zo snel mogelijk de goede, nadere en heldere informatie krijgen over de gehele waaier van AOW-effecten voor een meer finale beoordeling.

Zorgsector

In het regeerakkoord zijn afspraken vastgelegd voor de zorgsector in de komende jaren. Uitgaande van deze beleidsvoornemens, zijn voor de (zorg)uitgaven de volgende punten van belang. Ten eerste zal structurele overschrijding van de uitgavenkaders ook in de toekomst moeten worden gecompenseerd. Dit betekent dat de bestaande uitgavenproblematiek ad 0,3 miljard met maatregelen tot een oplossing zal worden gebracht. Voorts zal in de loop van de kabinetsperiode, naar verwachting, een volume-effect van 0,5 miljard in 1998 optreden van de voorgestelde beperkingen in het AWBZ-pakket en het ziekenfondspakket en van het eigen risico in de ziekenfondssector. Ten derde is van belang dat in het verleden de prijsstijging in de zorgsector, die de nominale ontwikkeling van het BBP ruim te boven gaat, geheel vergoed is. In deze kabinetsperiode wordt de inspanningsverplichting aangegaan om met voorrang beleidsinstrumenten te ontwikkelen, die kunnen voorkomen dat deze veel te forse prijsstijging zich voortzet (dit betreft een bedrag van 0,4 miljard in 1998).

Thans is in het meerjarenbeeld een groei van 1,3% per jaar voorzien. Alvorens te beslissen over de vraag of en in hoeverre deze ruimte in de komende jaren ex ante hoger zal worden gesteld dan 1,3%, zal de regering de resultaten beoordelen van een strak programma van volume-beheersing en kostenbeperking waarmee in 1995 zal worden gestart.

De regering zal tijdig in de loop van het najaar de Tweede Kamer informeren over de inspanningen gericht op een beperking van volume en kosten in de volksgezondheid.

3.3. Uitgavenprioriteiten 1995-1998

Het financiële kader biedt bij realisatie van de voorgestelde uitgavenbeperkingen ook ruimte voor de financiering van beleidsintensiveringen. In 1995 wordt deze ruimte gebruikt om een aantal knelpunten op te lossen en een aantal beleidsprioriteiten te financieren. Voor de jaren daarna loopt de ruimte voor de beleidsmatige prioriteiten op, onder de veronderstelling dat de voorgestelde uitgavenbeperkingen worden gerealiseerd. De in tabel 3.3.1 weergegeven clustering biedt voldoende aangrijpingsmogelijkheden om bij de jaarlijkse begrotingsvoorbereidingen, in relatie tot de beschikbare ruimte, tot een nadere invulling respectievelijk detaillering te komen (met inbegrip van de inkomensondersteunende maatregelen).

Tabel 3.3.1. Uitgavenprioriteiten naar cluster 1995–1998

	1995	1996	1997	1998
1. Extra werkgelegenheid, zorg, ouderenhulp, veiligheid, kinderopvang w.v. gefinancierd door besparing RWW	200 –100	800 –400	1200 –600	1600 –800
2. Rechtshandhaving/justitiële keten/preventie	80	200	300	400
3. Sociale woningbouw/economische infrastructuur/natuur en milieu	50	275	450	600
4. Ouderenzorg/onderwijs en cultuur/hulpverlening	168	222	300	400
5. Gerichte ondersteuning financieel kwetsbare groepen	199	214	300	400
6. Internationale samenwerking	103	189	300	400
Totaal	700	1500	2250	3000

Aan de *beleidsintensiveringen in 1995* wordt de volgende uitwerking gegeven. Een deel van de beschikbare ruimte wordt gebruikt om een aantal onoverkomelijke knelpunten in de begroting 1995 op te lossen. Het betreft kortingen uit voorgaande jaren bejaardenoordelen (75 miljoen), jeugdhulpverlening (13 miljoen), politie (30 miljoen), stads- en streekvervoer (50 miljoen), de kosten vredesoperaties (103 miljoen) en opvang/preventie drugsverslaving (30 miljoen). Voorts wordt een inzet voor extra arbeidsplaatsen gepleegd in de verzorging (100 miljoen bruto, 50 miljoen netto), politie/meer agenten (50 miljoen) en meer toezichthoudende functies (100 miljoen bruto, 50 miljoen netto). Daarnaast wordt 35 miljoen voor de sector onderwijs (kwaliteitsbevordering van leraren) gereserveerd en 15 miljoen voor de sector cultuur beschikbaar gesteld. Voorts worden er in 1995 verplichtingen aangegaan, die leiden tot een kasbeslag van 150 miljoen in 1998 ten behoeve van de realisatie van 15.000 sociale woningen extra.

Daarenboven wordt in 1995 een bedrag van circa 200 miljoen aangewend voor maatregelen ten behoeve van koopkrachtondersteuning aan financieel kwetsbare groepen. Deze maatregelen hebben betrekking op verlenging van de normhuurcompensatie (2%) in de IHS (ten behoeve van IHS-gerechtigden met een inkomen op of vlak boven het minimum-niveau), introductie van een kindertabel in de IHS en vervroegde afschaffing van eigen bijdragen voor hulpmiddelen per 1 januari 1995 ten behoeve van ouderen respectievelijk chronisch zieken.

De hierboven genoemde posten zijn voor het merendeel (inclusief doorwerking) op de begrotingen geplaatst. De bedragen voor arbeidsplaatsen in de verzorging (100 miljoen) en voor toezichthoudende functies (100 miljoen) zijn voornamelijk op een aanvullende post geplaatst; de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zal, in overleg met andere ministers, binnenkort een voorstel doen over de concrete invulling en uitvoering.

Zoals uit tabel 3.3.1 blijkt, loopt de ruimte voor de beleidsmatige prioriteiten in de jaren na 1995 verder op. De clustering biedt aangrijpingsmogelijkheden om bij de jaarlijkse begrotingsvoorbereidingen tot een nadere invulling en detaillering van de ruimte te komen (rekening houdend met de genoemde inkomensondersteunende maatregelen). Hierbij geldt als randvoorwaarde dat de uitgavenbeperkende maatregelen worden gerealiseerd. Daarom is de gereserveerde ruimte in een aanvullende post geplaatst³.

³ Zoals opgemerkt is een deel van de ruimte in 1995 eveneens nog op een aanvullende post geparkeerd.

Over de aanwending van de bedragen in de diverse clusters kan voorts het volgende worden opgemerkt. Wat betreft het cluster *werkgelegenheid*

zullen er ten minste 40.000 extra arbeidsplaatsen worden gecreëerd in de verzorging, veiligheid annex openbaar toezicht en de kinderopvang. Daarbij gaat het om banen van 4 dagen per week voor langdurig werklozen met een beloning op of vlak boven het minimum loonniveau. Er wordt van uitgegaan dat de loonkosten voor 50% worden gefinancierd uit bespaarde RWV-uitkeringen. De veiligheid en leefbaarheid in de grote steden krijgt in dit verband bijzondere aandacht.

De intensiveringen in het cluster *rechtshandhaving c.a.* slaan neer bij de politie (personele uitbreidingen, aangevuld met noodzakelijke investeringen in moderne apparatuur) en het justitiële apparaat (versterking van de rechtsketen en uitbreiding van de justitiële opvangcapaciteit). De regering zal voor de jaarwisseling met een plan van aanpak komen om de versterking van de politie en de justitiële keten toe te lichten.

Bij het cluster *woningbouw/infrastructuur/natuur en milieu* gaat het allereerst om middelen ten behoeve van het opvoeren van de sociale woningbouw met 15.000 woningen, met inbegrip van de daaraan verbonden kosten van bodemsanering. Een essentieel onderdeel van het natuur- en milieubeleid is de bodemsanering. Van een extra inzet mag een positief economisch effect worden verwacht. In het verlengde hiervan ligt een aantal terreinen van milieu- en natuurbeleid die bij herschikkingen nader aan de orde kunnen komen. Daarnaast zijn er de noodzakelijke maatregelen voor economische structuurversterking en voor het openbaar vervoer.

Bij het cluster *ouderenzorg/onderwijs en cultuur/hulpverlening* moet worden gedacht aan de zorg (waaronder bejaardenoorden). Daarnaast is oplossing van problemen in de jeugdhulpverlening, bij de jeugd-criminaliteit en de opvang van drugsverslaafden van belang. In het onderwijs gaat het om de positie van het onderwijzend personeel, gericht op opleidingen en professionalisering. Voorts valt in dit cluster de sector cultuur, waaronder tevens de monumentenzorg zal worden betrokken.

In samenhang met de ombuigingen in onder meer de sociale zekerheid wordt ruimte vrijgemaakt voor voorzieningen die op bijzondere (categorale of individuele) behoeften zijn gericht (cluster *gerichte ondersteuning financieel kwetsbare groepen*). Elementen daarbij zijn verhoging van de kinderbijslag ten behoeve van het eerste kind, fiscale maatregelen ten behoeve van ouderen met alleen een AOW of een klein aanvullend pensioen en tegemoetkomingen in de IHS aan huishoudens met kinderen en een inkomen op het sociaal minimum.

Het laatste cluster is *internationale samenwerking*. Een nadere uitwerking hiervan zal betrekking hebben op onder meer de bijdrage aan internationale vredesoperaties, hulpprogramma's ten behoeve van Midden- en Oost-Europa, de toegenomen aandacht voor het mondiale milieu en de wens om geleidelijk toe te groeien naar een bedrag van 0,9% voor echte internationale samenwerking, zij het dat de voorgenomen herbezinning tot een andere uitkomst kan leiden, waarbij de internationaal overeengekomen norm van 0,7% BNP als bodem blijft gelden.

3.4. Lastenverlichting en fiscale maatregelen

Als onderdeel van de beleidsinspanning gericht op meer werkgelegenheid wordt de komende jaren ruimte vrijgemaakt om bij te dragen aan lastenverlichting. Voor een groot deel wordt dit mogelijk door uitgavenbesparingen in de sociale zekerheid en de zorgsector. In totaal is voor 1995–1998 sprake van voorgenomen lastenverlichting van circa 9 miljard. De opbouw van dit geheel wordt weergegeven in tabel 3.4.1. Na een korte

toelichting op deze tabel wordt nader ingegaan op de vormgeving van het beleid met betrekking tot de lastenontwikkeling in 1995 en de jaren daarna.

Tabel 3.4.1 Lastenontwikkeling 1998 t.o.v. 1994; in miljarden; (– is lastenverlichting) 1998

		variant A	variant B
I.	Basisbeeld behoedzaam scenario MLT (mei) ¹	0,0	0,0
II.	Mutaties	-9,2	-9,1
II.1	Berekening CPB (augustus) ²	-6,9	-6,8
	– Tarief- en premiedaling ³	-4,3	-5,0
	– Micro-grondslagverkleining ³	-2,6	-1,8
II.2	Opbrengst verschuiving AWBZ/ZW ²	-0,5	-0,5
II.3	Volumemeevaller WAO/WW	-1	-1
II.4	Tariefreductie invoerrechten (GATT)	-0,8	-0,8
III.	Lastenverlichting	-9,1	-9,1

¹ Bron: CPB, Herziening scenario's 1995-1998, 16 mei 1994. In de tabel zijn derving en compensatie bij de spaarloonregeling in samenhang beschouwd; de derving is als lastenverlichting in basisbeeld I opgenomen (belastingen en premies samen 0,8 miljard), terwijl de compensatie in berekening II.1 als verzwaring is meegeteld.

² Bron: CPB, Economische gevolgen van het regeerakkoord, 19 augustus 1994.

³ In de tabel zijn de bedragen opgenomen uit de CPB-berekening conform variant A (ZFW-franchise in 1995 en latere jaren) en variant B (ZFW-franchise in 1995 en franchise in overhevelingstoelag en WW-premie werkgevers in 1996 en latere jaren).

In het behoedzame middellange-termijnsce­nario van mei 1994, dat ten grondslag lag aan de formatiebesprekingen, was (rekening houdend met het geheel aan lastenverlichtende en deels compenserende mutaties in de sfeer van het spaarloon) voor de jaren 1995-1998 per saldo een neutrale lastenontwikkeling vervat. In de actuele stand, na doorrekening van het regeerakkoord, zal in die jaren per saldo een lastenverlichting van circa 9 miljard optreden. Deze gunstige ontwikkeling is opgebouwd uit de door het CPB berekende tarief-, premie- en microgrondslag-reducties (totaal circa 7 miljard), additionele effecten van in het regeerakkoord voorziene ontwikkelingen in de sfeer van de sociale zekerheid en de zorg die in de doorrekening van het CPB niet waren meegenomen⁴ en de tariefreductie invoerrechten in het kader van het GATT-akkoord die voor 1995 inmiddels wel al in de MEV 1995 is opgenomen (0,8 miljard in 1998).

Van het geheel aan lastenverlichtingen zal een significant deel al in 1995 worden gerealiseerd (4½ miljard).

Wat betreft de *lastenverlichting* in 1995 wordt in de belastingsfeer een bedrag van 1,7 miljard aangewend voor verlaging van het tarief eerste schijf en 0,1 miljard voor de introductie van een inkomensafhankelijke ouderenaftrek. Invoering van een inkomensafhankelijke ouderenaftrek moet worden gezien in relatie tot de koopkrachtontwikkeling van ouderen mede in samenhang met de voor hen zeer geringe mogelijkheid om hun inkomenspositie te verbeteren. Door ombuigingen in de premiegefinancierde sociale zekerheid en in de zorg wordt een bedrag van 1 miljard vrijgemaakt. Daarnaast maakt de recente volumedaling in de WAO/WW het mogelijk de lasten met 0,5 miljard te verlagen. De werkgeverslasten worden ten opzichte van 1994 met 0,6 miljard extra verlaagd (van 1,4 miljard in 1994 naar 2,0 miljard in 1995). De vormgeving hiervan door middel van de introductie van een franchise in de ZFW-werkgeverspremie leidt daarenboven door verkleining van het belastbare inkomen tot een lastenverlichting die globaal 0,4 miljard bedraagt.

Van de berekening van de lastenverlichting is vervolgens nog relevant de belastingderving in 1995 als gevolg van reeds genomen maatregelen,

⁴ Kamerstukken II, 1993/94, 23 615, nr. 2.

in het bijzonder ter versterking van de fiscale infrastructuur. Hier wordt later nader op ingegaan. De verbreding van de WBM leidt in 1995 tot 0,6 miljard lastenverzwaring. De geleidelijke daling van de invoerrechten als gevolg van het GATT-akkoord leidt in 1995 tot een lastenverlichting van 0,2 miljard. Samen met een aantal overige mutaties in de belastingsfeer en een gematigde premieontwikkeling, als uitvloeisel van het economische beeld 1995 van het CPB, resulteert per saldo in 1995 een lastenverlichting van circa 4½ miljard (2 miljard belastingen, 2½ miljard premies)⁵.

De totale ruimte voor *lastenverlichting van ruim 9 miljard in deze kabinetsperiode als geheel* zal in verschillende richtingen worden aangewend. Naast de doorloop van maatregelen die reeds voor 1995 worden getroffen, zoals in de sfeer van de LB/IB de verlaging van het tarief van de eerste tariefschijf en de inkomensafhankelijke ouderenaftrek, zal een verdere verlaging van de arbeidskosten worden gerealiseerd. De fasering van de ruimte voor lastenverlichting zal van jaar tot jaar worden gezien in het kader van de begrotingsvoorbereiding. De vormgeving van lastenverlichtende maatregelen wordt eveneens van jaar op jaar afgewogen rond inzichten over de ontwikkeling van de rijksbegroting, de werkgelegenheid en inkomensverhoudingen. Voor het jaar 1996 gaat, wat de vormgeving betreft, de voorkeur uit naar de zogenaamde overhevelingstoeslagvariant. Een bedrag van 0,5 miljard is gereserveerd voor maatregelen ten gunste van het midden- en kleinbedrijf (daarbij inbegrepen kleinere agrarische bedrijven), en 0,3 miljard voor een verlenging van de tweede tariefschijf⁶.

In het regeerakkoord is verder vastgelegd dat door het aanbrengen van enkele lastenverzwaringen de ruimte voor andere lastenverlichtende maatregelen vergroot zal kunnen worden. In dat verband gaat het om het reëel constant houden in de komende periode van de accijnzen op benzine en diesel. Voorts zullen de in het NMP-2 voorziene reële verhogingen van deze brandstofaccijnzen worden doorgevoerd, indien de ontwikkelingen in de buurlanden daartoe ruimte bieden. In het budgettaire beeld is hier echter nog niet mee gerekend. De hieraan eventueel verbonden opbrengsten zullen bij voorrang worden aangewend voor verlaging van de motorrijtuigenbelasting. Maatregelen op het gebied van een kleinverbruikersprijs van energie zullen in gang worden gezet, indien zich de situatie voordoet die is beschreven in hoofdstuk 2. Ten slotte zal de regering de afschaffing van de aftrekbaarheid van rente op consumptief krediet ter hand nemen.

Zoals bij het totaal van de lastenverlichting in 1995 en later is beschreven, is ook sprake van mutaties in de lastendruk door doorloop van de effecten van eerdere besluiten. Zo heeft in het licht van de voortgaande globalisering van economieën het vorige kabinet 390 miljoen structureel uitgetrokken voor maatregelen ter versteviging van de *fiscale infrastructuur*. Van de in dit verband voorgestelde maatregelen hebben de verhoging van de zelfstandigenaftrek en het inkorten van het tariefafstapje⁷ in de vennootschapsbelasting reeds in juli van dit jaar hun beslag gekregen. Ook de maatregelen ter versteviging van de fiscale infrastructuur zullen nog in de loop van dit jaar en het volgende jaar hun beslag krijgen. Deze betreffen de invoering van een onbepaalde voorwaartse verliescompensatie, vervanging van de overall-methode in het kader van de voorkoming van dubbele belasting door de «per country-methode» en wijziging van de behandeling van dividend bij dooruitdeling. In dit verband is tevens van belang dat het overleg tussen vertegenwoordigers van het Ministerie van Financiën en het bedrijfsleven in het kader van de in het voorjaar 1994 ingestelde werkgroep fiscale infrastructuur wordt voortgezet.

⁵ Hierin is meegeteld de compensatie spaarloon van ½ miljard (belastingen en premies) in 1995, die evenwel een directe pendant vindt in lastenverlichting uit hoofde van spaarloon met ingang van het voorafgaande jaar.

⁶ Deze lastenverlichting is nog ongerekend de effecten van een aantal specifieke maatregelen voor specifieke groepen: de verlaging van de normhuurcompensatie en de introductie van een kindertabel in de IHS. Tevens worden de eigen bijdragen voor hulpmiddelen per 1 januari 1995 ten behoeve van de chronisch zieken en ouderen afgeschaft.

⁷ Over de eerste f 100 000,- (voorheen f 250 000,-) is 40 percent in plaats van 35 percent vennootschapsbelasting verschuldigd.

Met betrekking tot het dossier *verkeer, vervoer en milieu* heeft het vorige kabinet onder meer besloten tot het naar voren halen van de voor 1995 voorgenomen compensatie wegvervoer van 120 miljoen. Daarnaast is begin 1994 een accijns op LPG ingevoerd welke gepaard is gegaan met een verlaging van de LPG-toeslag in de motorrijtuigenbelasting. In het budgettaire beeld is rekening gehouden met de verbreding van de belastingen op milieugrondslag met ingang van 1 januari 1995. Met het oog hierop zal nog dit jaar een verfijningswetsvoorstel WBM aanhangig worden gemaakt. De procedure is erop gericht de parlementaire behandeling van het verfijningswetsvoorstel tegelijk met die van de WBM nog in 1994 af te ronden. Verder is besloten om aan de invoering van het in de WBM opgenomen nihil tarief voor restbrandstoffen een terugwerkende kracht tot 1 juli 1994 te verlenen.

Ten slotte worden de belastingopbrengsten nog beïnvloed door enkele overige mutaties, waaronder de renterenseignering van niet-natuurlijke personen met ingang van het fiscale jaar 1993 en de procesmatige versnelling van de aanslagregeling. De invoering van de zevende BTW-richtlijn leidt tot een incidentele meeropbrengst van 200 miljoen in 1995. Daarnaast wordt de introductie van een loonsomheffing van 10% op spaarloon ten laste van de werkgever voorgesteld. In samenhang daarmee wordt, mede ter bevordering van flexibele beloningsvormen, een verlaging van de loonsomheffing ten laste van de werkgever op niet-geblokkeerde winstdeling van 35% tot 20% voorgesteld.

3.5. De reële uitgavenontwikkeling van het Rijk en de sociale fondsen

Inleiding

In deze paragraaf wordt een analyse gegeven van de reële uitgavenontwikkeling van de rijksbegroting en de sociale fondsen⁸. De reële uitgaven hebben betrekking op het saldo van uitgaven en (het merendeel van) de niet-belastingontvangsten. Als deflator is gebruik gemaakt van de prijsontwikkeling van het BBP, zoals geraamd door het CPB in de Macro Economische Verkenning (1995) en de doorrekening van het regeerakkoord, gebaseerd op het behoedzame scenario (1996-1998).

Reële uitgaven van het Rijk en de sociale fondsen tezamen

In tabel 3.5.1 wordt een beeld gegeven van de reële uitgavenontwikkeling van de rijksbegroting en de sociale fondsen als geheel. Daarbij is een nadere uitsplitsing aangebracht naar de drie budgetdisciplinesectoren.

⁸ De rijksbegroting bevat de algemene en specifieke uitkeringen ten behoeve van de Overige Publiekrechtelijke Lichamen. De algemene en specifieke uitkeringen financieren het merendeel van de uitgaven van de Overige Publiekrechtelijke Lichamen. Het resterende deel van de uitgaven van de Overige Publiekrechtelijke Lichamen wordt gefinancierd door eigen inkomsten (bijvoorbeeld rechten, heffingen en belastingen) en leningen op de kapitaalmarkt. Deze uitgaven vallen derhalve buiten de analyse van deze paragraaf.

Tabel 3.5.1. Reële uitgavenontwikkeling Rijk en sociale fondsen¹; in reële guldens 1994

	1994	1995	1996 ³	1997	1998	1994- 1998 (mld gid)	gem.%- mut. p.j. 94-98	(gem.%- mut. p.j. 90-94
Rijk en sociale fondsen	294,9	292,2	287,0	288,0	287,3	-7,7	-0,7%	(1,7%)
w.v. rijk in enge zin	146,1	145,6	146,0	146,9	148,1	+1,9	+0,3%	(0,9%)
w.v. sociale zekerheid	103,5	101,3	98,8	97,9	95,2	-8,3	-2,1%	(1,2%)
w.v. zorg	45,3	45,3	42,2	43,1	44,0	-1,3	-0,7%	(5,7%) ²

¹ Zie voor een nadere toelichting op de berekeningswijze bijlage 16.9. In deze tabel is gecorrigeerd voor de bruterings effecten van de wet-Van Otterloo. De reële uitgaven van het Rijk en sociale fondsen tezamen in bruto-termen zijn als volgt: 1994 318,0 miljard, 1995 310,2 miljard, 1996 306,4 miljard, 1997 307,1 miljard en 1998 305,8 miljard.

² Mede beïnvloed door de stelselherziening ziektekostenverzekering in 1992 waarbij de vergoeding voor geneesmiddelen alsmede enkele kleinere posten overgebracht zijn van het particulier gefinancierde deel naar de AWBZ.

³ Inclusief overhevelingen zorgsector van collectief-gefinancierd naar particulier-gefinancierd.

Uit tabel 3.5.1 blijkt dat de totale reële uitgavengroei van de rijksbegroting en de sociale fondsen van 1994 op 1998 circa –7,7 miljard bedraagt (circa –0,7% reëel per jaar). Deze daling is de resultante van een reële uitgaven-daling in de sociale zekerheid (1994–1998: circa –8,3 miljard), dalende reële uitgaven in de zorgsector (circa –1,3 miljard) en stijgende reële uitgaven op de rijksbegroting in enge zin (circa +1,9 miljard) anderzijds.

Rijksbegroting in enge zin

In tabel 3.5.2 wordt de reële uitgavengroei van de rijksbegroting in enge zin⁹ uitgesplitst naar een aantal uitgavencategorieën.

Tabel 3.5.2. Uitsplitsing reële groei op de rijksbegroting in enge zin¹; in miljarden

	1994–1998
EU-afdrachten	+0,7
(w.v. afdracht invoerrechten)	(–0,4)
Gemeente- en Provinciefonds ²	+0,7
Ontwikkelingssamenwerking	+0,4
Rente-uitgaven IX-A	+0,9
Overig	–0,7
(w.v. beleidsprioriteiten)	(+3,4)
(w.v. overige posten)	(–4,1)
Totaal	+1,9

¹ De reële groei is berekend voor het saldo van uitgaven (excl. sociale zekerheid en zorg) en een deel van de niet-belastingontvangsten op de rijksbegroting.

² Gecorrigeerd voor overheveling van specifieke uitkeringen naar de algemene uitkeringen.

De geraamde totale reële groei van de rijksbegroting in enge zin bedraagt in de periode 1994–1998 per saldo 1,9 miljard. In reële termen groeien de *de EU-afdrachten* met 0,7 miljard. De EU-afdrachten bestaan uit de afdracht van invoerrechten, de BTW-afdrachten en de BNP-afdrachten. De afdracht van invoerrechten verloopt neutraal voor het financieringstekort; de binnengekomen invoerrechten worden direct doorgegeven aan de EU. Als gevolg van de lagere tarieven uit het GATT-akkoord lopen de invoerrechten in de meerjarencijfers nominaal terug. Reëel gezien gaat het om een daling met 0,4 miljard. De BTW- en BNP-afdrachten vertonen in de beschouwde periode in reële termen een stijging met 1,1 miljard. Deze stijging is vooral het gevolg van de bij de Europese top in Edinburgh gemaakte afspraken over de uitgaven van de Europese Unie. De uitgaven van *het Gemeente- en Provinciefonds* groeien in reële termen met 0,7 miljard. De uitgaven voor *Ontwikkelingssamenwerking* stijgen in reële termen gezien met 0,4 miljard. Deze stijging wordt primair veroorzaakt door de koppeling van deze uitgavencategorie aan de groei van het nationaal inkomen. De raming voor de *rente-uitgaven* is gebaseerd op de ramingen voor het financieringstekort in 1994 en 1995 en de in het regeerakkoord gehanteerde plafondwaarden voor 1996–1998. De rente-uitgaven nemen in reële termen met 0,9 miljard toe. Bij de *overige uitgaven* is er per saldo sprake van een reële daling met 0,7 miljard. De bij regeerakkoord (onder voorwaarden) beschikbaar gestelde ruimte voor beleidsprioriteiten leidt tot een (reële) uitgavenstijging met 3,4 miljard. Daar staat een daling van 4,1 miljard tegenover, hoofdzakelijk als gevolg van de uitgavenbeperkingen op de rijksbegroting in enge zin, zoals opgenomen in het regeerakkoord.

⁹ De rijksbegroting in enge zin omvat de gehele rijksbegroting, behalve de uitgaven in de sfeer van de sociale zekerheid (bijvoorbeeld ABW, TW en IOAW/Z) en in de sfeer van de zorgsector (bijvoorbeeld bijdrage bejaardenoordelen).

Sociale zekerheid

In tabel 3.5.3 wordt de reële uitgavenontwikkeling in de sociale zekerheid¹⁰ uitgesplitst.

Tabel 3.5.3. Uitsplitsing reële groei sociale zekerheid¹; in miljarden

	1994–1998
Demografisch	-4,1
(w.v. AOW)	(-1,0)
(w.v. AWW)	(-1,9)
(w.v. AKW)	(-1,2)
Arbeidsongeschiktheid/ziekte	-2,3
Overig	-1,9
Totaal	-8,3

¹ Inclusief aandeel rijksbegroting.

Uit tabel 3.5.3 blijkt dat de totale reële uitgavengroei in de sociale zekerheid in de periode 1994–1998 -8,3 miljard bedraagt. Voor alle uitgavencategorieën geldt dat de (reële) uitgavenontwikkeling wordt beïnvloed door het feit, dat in het regeerakkoord wordt uitgegaan van ontkoppeling in 1995 en gemiddeld genomen halve koppeling in 1996–1998. De *demografische regelingen* (AOW, AWW en AKW) laten een reële daling met 4,1 miljard zien. Bij het cijfer voor de AOW moet worden bedacht dat is gecorrigeerd voor de brutoering van de AOW in het kader van de wet-Van Otterloo. Bij het cijfer voor de AKW moet worden bedacht dat is gecorrigeerd voor het effect van kasschuiven, waardoor een beter zicht op de structurele ontwikkeling ontstaat. Bij de *ziekte- en arbeidsongeschiktheidsregelingen* (ZW, WAO en AAW) is sprake van een reële uitgavendaling met 2,3 miljard. Deze uitgavendaling hangt mede samen met de maatregelen die in de vorige kabinetsperiode in de sfeer van de WAO zijn getroffen. Bij de *overige regelingen* is sprake van een reële uitgavendaling met 1,9 miljard. Deze uitgavendaling is onder meer gelokaliseerd in de werkloosheidsfondsen.

Zorgsector

De reële uitgavengroei in de zorgsector¹¹ van 1994 op 1998 bedraagt -1,3 miljard gulden. Deze mutatie is een saldo van diverse tegengestelde ontwikkelingen. De reële groei wordt negatief beïnvloed door de in het regeerakkoord opgenomen overheveling van diverse AWBZ-voorzieningen naar de ZFW en de particuliere verzekeringen vanaf 1 januari 1996. Ook is in deze groei verwerkt de beperking van het ZFW-pakket (fysiotherapie en tandheelkunde) en de introductie van een eigen risico, beide per 1 januari 1996. Hierdoor daalt het collectief gefinancierde deel van deze voorzieningen. Aan de andere kant wordt de reële groei beïnvloed door de veronderstelling van een volumegroei van 1,3% per jaar alsmede de ombuigingen en de intensiveringen uit het regeerakkoord. Voorts wordt in de uitgaven van de zorgsector (en ook van de AWBZ en ZFW) rekening gehouden met een prijsontwikkeling die hoger ligt dan de prijsontwikkeling van het BBP. Daarbij is wel rekening gehouden met de inspanningsverplichting uit het regeerakkoord om beleidsinstrumenten te ontwikkelen, die het prijsverschil met 0,4 miljard gulden beperken.

¹⁰ De sector sociale zekerheid omvat de sociale verzekeringen (grotendeels premiegefinancierd) en de sociale voorzieningen (gefinancierd via de rijksbegroting).

¹¹ De zorgsector omvat in dit verband de uitgaven van de AWBZ en ZFW en het deel van de zorgsector dat via de rijksbegroting wordt gefinancierd.

3.6. Budgettaire totaalbeeld

Tabel 3.6.1 bevat het budgettaire totaalbeeld van de rijksbegroting voor de jaren 1994 en 1995.

Tabel 3.6.1 Totaalbeeld rijksbegroting 1994 en 1995; in miljarden resp. % BBP.

	1994	1995
Uitgaven ¹	200,2	233,3
Niet-belastingontvangsten ¹	46,9	50,8
Belastingontvangsten	150,4	153,5
Derdenrekening	0,0	0,0
Feitelijk financieringstekort	2,8	28,9
Financieringstekort (definitie regeerakkoord)	18,2	18,6
Idem, in % BBP	3,0%	3,0%
Idem, exclusief incidentele factoren, excl. saldo FES	4,3%	3,9%
EMU-tekort	4,2%	3,7%
EMU-schuld	79,4%	79,7%

¹ Inclusief éénmalige effecten balansverkortings volkshuisvesting in 1995. Zie bijlage 16.6.

Uit tabel 3.6.1 blijkt dat dankzij meevallende belastingopbrengsten het financieringstekort (conform de definitie van het regeerakkoord) in 1995 op 3,0% BBP en daarmee beneden het plafond van het regeerakkoord voor dat jaar (3,3% BBP) uitkomt. Exclusief incidentele factoren (exclusief saldo FES) komt het financieringstekort (conform de definitie van het regeerakkoord) uit op 3,9% BBP. Hierbij moet worden opgemerkt dat de in tabel 3.6.1 weergegeven cijfers voor 1994 en 1995 zijn gebaseerd op actuele ramingen van de belastingontvangsten.

In tabel 3.6.2 wordt het budgettaire beeld voor de rijksbegroting voor de jaren 1996–1998 gepresenteerd. De raming voor de belastingontvangsten voor deze jaren is gebaseerd op de doorrekening door het Centraal Planbureau van het regeerakkoord. Deze doorrekening is voor 1994 en 1995 gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 1994, doch voor de jaren daarna op het behoedzame scenario. Dat betekent dat de belasting-meevallers in 1994 en 1995, die na het Centraal Economisch Plan 1994 in beeld zijn gekomen, niet in de cijfers voor 1996–1998 zijn verwerkt. In feite impliceert dit dat verondersteld wordt dat de belastingmeevallers in 1994 en 1995 éénmalig zijn.

Tabel 3.6.2. Totaalbeeld rijksbegroting 1996–1998; in miljarden resp. % BBP

	1996	1997	1998
Uitgaven	205,6	210,9	217,7
Niet-belastingontvangsten	21,5	21,1	21,1
Belastingontvangsten	161,4	168,3	174,7
Derdenrekening	0,0	0,0	0,0
Feitelijk financieringstekort	22,6	21,5	21,9
Financieringstekort (definitie regeerakkoord)	21,4	20,2	20,5
Idem, in % BBP	3,3%	3,0%	2,9%
Idem, exclusief incidentele factoren, excl. saldo FES	3,4%	3,0%	2,9%
EMU-tekort	2,7%	2,3%	2,1%
EMU-schuld	80,9%	81,0%	80,4%

3.7. Risico's en onzekerheden

Het in de voorgaande paragrafen beschreven budgettaire beeld bevat uiteraard een aantal risico's en onzekerheden. Daarbij gaat het niet alleen om risico's en onzekerheden, die het budgettaire beeld kunnen belasten, maar er is ook sprake van factoren, die kunnen leiden tot een gunstiger budgettair beeld.

Wat de macro-economische factoren en ramingen betreft, is – zoals hierboven reeds is aangegeven – het budgettaire beeld voor 1996-1998 gebaseerd op het behoedzame scenario zoals in de doorrekening door het Centraal Planbureau van het regeerakkoord. Uit de Macro Economische Verkenning 1995 blijkt dat de jaren 1994 en 1995 gunstiger dan eerder verwacht uitvallen, hetgeen zich uit in hogere belastingontvangsten en een wat lager financieringstekort. Dit kan vroeger of later, bijvoorbeeld door een minder gunstige (internationale) economische ontwikkeling, ook weer veranderen. Bovendien zijn er naast positieve ontwikkelingen zoals het gunstigere beeld voor 1994 en 1995 ook risico's in de sfeer van de dollarkoers en de rentevoet.

Een ander voorbeeld van risico's en onzekerheden is gelegen in de demografische ontwikkeling. Een illustratie hiervan is de raming voor asielzoekers. Naarmate het aantal asielzoekers hoger uitkomt, zal er opwaartse druk op de meerjarencijfers worden uitgeoefend. Een andere illustratie betreft de ontwikkeling van de zorguitgaven. In het huidige budgettaire kader wordt – afgezien van de ombuigingen en beleidsintensiveringen – uitgegaan van een volumegroei van 1,3% per jaar; in het licht van de ervaringen in voorgaande jaren is dit een scherpe inzet.

Verder zijn er uiteraard risico's bij de uitvoering van de beleidsvoornemens. Het pakket uitgavenbesparende maatregelen bevat zeer stevige ingrepen en vereist een omvangrijk wetgevingsprogramma. Er is overleg met derden nodig en er dienen adviezen te worden ingewonnen. De wetgeving zal moeten voldoen aan eisen van zorgvuldigheid, duidelijkheid en uitvoerbaarheid. Realisatie van het programma van beleidsvoornemens vereist dus de medewerking en inzet van alle betrokkenen. Dit is ook van belang om de financiering van de voorgenomen lastenverlichting en intensiveringen mogelijk te maken.

4. De uitvoering van de begroting 1994

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de uitvoering van de begroting 1994. Ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994 (Kamerstukken II, 1993–1994, 23 733, nr. 1) worden de mutaties beschreven die leiden tot de zogenoemde stand Vermoedelijke Uitkomsten. De betreffende mutaties zullen, zoals gebruikelijk, in beginsel worden verwerkt in de suppletore begrotingswetsvoorstellen bij de Najaarsnota.

4.2. De Voorjaarsnota 1994

In de Voorjaarsnota 1994 was, ten opzichte van de Miljoenennota 1994, sprake van een saldo van uitgaven en niet-belastingontvangsten van 1050 miljoen dat in het lopende begrotingsjaar in aanmerking zou moeten worden gebracht voor generale compensatie. De betreffende mutaties zijn in de betrokken begrotingen verwerkt. Het vorige kabinet gaf aan dat het in algemene zin de voorkeur zou genieten om voor de dekking van de problematiek van 1050 miljoen compenserende maatregelen te treffen. Gezien de demissionaire status achtte het kabinet het echter niet in de rede liggen om ingrijpende beleidsmaatregelen te treffen. Daarom werd voor de dekking van de problematiek het instrument van de taakstellende onderuitputting gehanteerd. Ter effectuering daarvan werd afgesproken dat departementen bij het aangaan van verplichtingen en het doen van kasbetalingen een terughoudend beleid zouden voeren.

Naast bovengenoemde overschrijding werd er in de Voorjaarsnota op gewezen dat zich in 1994 bij diverse departementen een aantal specifieke begrotingsproblemen zou kunnen voordoen (de zogenoemde dreigingen). In de suppletore wetten bij de Voorjaarsnota werden terzake echter geen mutaties opgenomen. Evenmin werden compenserende maatregelen getroffen. Via het eerdergenoemde instrument van de taakstellende onderuitputting zou een uiterste inspanning moeten worden verricht om (ook) deze tegenvallers op te vangen. Het totaal van de destijds door departementen aangemelde dreigende tegenvallers beliep circa 750 miljoen.

Indien de problematiek van 1050 miljoen door middel van de taakstellende onderuitputting tot een oplossing zou worden gebracht en indien een belasting van het generale beeld uit hoofde van de zojuist beschreven dreigende begrotingsproblemen zou worden voorkomen, zou het financieringstekort 1994 volgens de Voorjaarsnota uitkomen op 3¼% NNI (3,3% BBP). Thans wordt voorzien dat het financieringstekort 1994 zal uitkomen op 3,5% NNI (3,0% BBP). In de Miljoenennota 1994 werd voor 1994 nog een tekort van 3,9% NNI geraamd (3,5% BBP).

4.3. Het budgettaire beeld na de Voorjaarsnota 1994

4.3.1. Mutaties in de uitgaven en niet-belastingontvangsten

Sedert de Voorjaarsnota 1994 hebben zich bij de uitgaven en niet-belastingontvangsten diverse veranderingen voorgedaan. Bij de voor de

budgetdiscipline relevante uitgaven en niet-belastingontvangsten dient rekening gehouden te worden met tegenvallers van per saldo 1,2 miljard.

De belangrijkste component van deze mutatie betreft de reeds bij Voorjaarsnota 1994 aangekondigde specifieke begrotingsproblemen. De oorspronkelijke dreiging van 750 miljoen mondt naar huidige inzichten uit in een onvermijdelijke tegenvaller van 563 miljoen. De grootste overschrijdingen betreffen het niet realiseren van de verhoogde ontvangstenraming «boeten en transacties» bij het ministerie van Justitie, het hogere beroep op de ZVO-regeling bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, de stijgende leerlingenaantallen bij het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en het niet realiseren van de resterende taakstelling 1994 uit hoofde van de overschrijding van de begroting 1993 van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Bij de kabinetsformatie heeft besluitvorming plaatsgevonden over de doorwerking van deze onvermijdelijke tegenvallers (de zogenaamde doorloopproblematiek 1995-1998). De thans resterende incidentele problematiek 1994 van 563 miljoen is tijdens de kabinetsformatie niet aan de orde geweest.

Naast deze overschrijdingen doet zich een verslechterende macro-mutatie voor ter grootte van per saldo 267 miljoen. Dit betreft in hoofdzaak een tegenvaller op de begroting van het ministerie van Financiën uit hoofde van een lagere winstafdracht van De Nederlandsche Bank (ad 292 miljoen) en een meevaller op de begroting van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uit hoofde van werkloosheid (ad 100 miljoen).

Ten slotte dient bij de uitgaven en niet-belastingontvangsten in 1994 rekening gehouden te worden met een per saldo tegenvaller van 357 miljoen uit andere hoofde. De belangrijkste tegenvaller betreft een neerwaartse bijstelling van de rente-ontvangsten (ad 330 miljoen) op de begroting van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer door meer vervroegde aflossing van woningwetleningen.

De bovenstaande mutaties van per saldo 1,2 miljard zullen bij Najaarsnota worden verwerkt in de betreffende suppletore begrotingswetsvoorstellen. Voor dergelijke overschrijdingen dienen in beginsel compenserende maatregelen te worden getroffen. De regering acht dit wegens een samenstel van factoren thans niet opportuun. In de eerste plaats is de structurele doorwerking van de te compenseren mutaties naar 1995 en latere jaren betrokken bij het pakket tekortbeperkende maatregelen uit het regeerakkoord. Er is derhalve voor 1994 sprake van een louter incidentele compensatieproblematiek. In de tweede plaats is het, gelet op het gevorderde tijdstip van het uitvoeringsjaar, nauwelijks mogelijk om nog reële maatregelen te treffen in de uitgavensfeer. De regering zal wel een inspanning verrichten om de Voorjaarsnotaproblematiek van 1050 miljoen in 1994 tot een oplossing te brengen. De terughoudendheid ten aanzien van het doen van kasbetalingen zal daartoe, als onderdeel van het eerder afgesproken regime van de taakstellende onderuitputting, van kracht blijven tot het einde van 1994. Het terughoudend verplichtingenbeleid, een instrument dat gezien zijn aard in beginsel slechts voor een korte periode kan worden toegepast, is inmiddels beëindigd. Bij dit alles kan in de eerste plaats worden opgemerkt dat het slechts gedeeltelijk compenseren van de problematiek 1994, naar huidige inzichten, niet tot een overschrijding van het door het vorige kabinet voorziene financieringstekort 1994 leidt. Daarnaast zij bedacht dat tijdens de voorbereiding van de rijksbegroting 1994 ombuigingen zijn aangebracht in verband met destijds voorziene belastingtegenvallers. Deze ombuigingen vloeiden niet direct voort uit de regels budgetdiscipline.

Naast bovenstaande mutaties treden bij de uitgaven en niet-belastingontvangsten ook veranderingen op die niet relevant zijn voor de budgetdiscipline. In de eerste plaats dient een per saldo verbetering van

154 miljoen te worden gemeld. Het betreft onder meer een bijstelling van de gasbaten (niet-belastingontvangsten binnenlands deel) en enkele nominale posten.

In de tweede plaats zij gewezen op een bijstelling van de raming voor de vervroegde aflossing van woningwetleningen door woningbouwcorporaties. Ten tijde van de Voorjaarsnota bedroeg deze raming 9,6 miljard. De raming voor vervroegde aflossingen is thans met 3,4 miljard bijgesteld tot 13 miljard. Dit bedrag, dat wel van invloed is op het feitelijk financieringstekort maar niet op het financieringstekort conform de definitie uit het (huidige) regeerakkoord¹, wordt evenals in voorgaande jaren, ook in 1994 aangewend ter beperking van de staats-schuld. Ten slotte was bij de Voorjaarsnota 1994 nog geen rekening gehouden met meeropbrengsten uit hoofde van de gedeeltelijke verkoop van aandelen KPN. De meeropbrengst (2,4 miljard) is het saldo van de bruto-opbrengst van de verkoop van deze aandelen en de invulling van de taakstelling tekortreductie 1994 uit de Voorjaarsnota 1993. Ook deze meeropbrengsten zijn wel van invloed op het feitelijke financieringstekort maar niet op het financieringstekort conform de definitie uit het regeerakkoord.

4.3.2. De belastingontvangsten

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994 is de geraamde belasting-opbrengst 1994 met 2,3 miljard opwaarts bijgesteld. Autonome mutaties (mutaties als een gevolg van fiscale wetswijzigingen en/of van maatregelen in de uitvoeringssfeer van de Belastingdienst) maken hiervan voor (afgerond) -0,1 miljard deel uit. De endogene mutatie bedraagt (afgerond) 2,5 miljard en is in hoofdzaak een gevolg van de verandering in het macro-economisch beeld uit de Macro Economische Verkenning 1995 van het Centraal Planbureau (zie voorts bijlage 4).

4.4. Het budgettair totaalbeeld 1994

Als gevolg van de in paragraaf 4.3. beschreven mutaties sinds de Voorjaarsnota resulteert het volgende budgettaire beeld voor 1994.

Tabel 4.4.1. Totaalbeeld van de rijksfinanciën in 1994; in miljarden

	Miljoenennota 1994	Voorjaarsnota 1994	Vermoe- delijke Uitkomsten 1994
Uitgaven	198,7	199,9	200,2
Niet-belastingontvangsten	31,5	41,7	46,9
Belastingontvangsten	146,0	148,1	150,4
Derdenrekening	0,0	0,0	0,0
Feitelijk financieringstekort	21,2	10,0	2,8
Financieringstekort (definitie regeerakkoord)	20,6	19,5	18,2
Idem in % NNI	3,9%	3¼%	3,5%
Financieringstekort excl. incidentele posten in % NNI	5,0%	5,3%	4,9%

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994 is het financieringstekort conform de definitie uit het regeerakkoord van 19,5 miljard neerwaarts bijgesteld tot 18,2 miljard. Dit komt overeen met 3,5% NNI (3,0% BBP). Exclusief incidentele posten, zoals bijvoorbeeld kasschuiven en eenmalige opbrengsten uit de verkoop van aandelen, komt het financieringstekort 1994 uit op 4,9% NNI (4,3% BBP)². Voor een meer uitgebreid overzicht van budgettaire kerngegevens wordt verwezen naar bijlage 1.

¹ De betreffende definitie is ten opzichte van de vorige kabinetsperiode niet gewijzigd.

² Een meer uitgebreide toelichting op deze incidentele posten is opgenomen in bijlage 16.8.

4.5. Financieringsbeeld van het Rijk

Het te financieren tekort (dit is het feitelijke financieringstekort) wordt voor 1994 geraamd op 2,8 miljard. De totale aflossingen op de gevestigde schuld bedragen (afgerond) 34,4 miljard. Hiervan bestaat 30,6 miljard uit reguliere aflossingen en 3,9 miljard (jaarraming) uit vervroegde aflossingen van hoogrentende onderhandse leningen. De totale financieringsbehoefte, zijnde de som van het financieringstekort en de aflossingen, bedraagt daarmee 37,2 miljard.

Tabel 4.5.1. Financieringsbeeld van het Rijk op kasbasis; in miljarden guldens

	1994
Te financieren tekort	2,8
Aflossingen	34,4
Financieringsbehoefte	37,2
Bruto kapitaalmarktberoep	30,2
Liquiditeitssaldo	-7,0
Netto geldmarktberoep	7,0

De financieringsbehoefte zal voor 7,0 miljard worden gedekt door de uitgifte van schatkistcertificaten (Dutch Treasury Certificates; DTC's). DTC's zijn een nieuw financieringsinstrument van de Staat op de geldmarkt ter vervanging van het per 1 januari 1994 vervallen arrangement met De Nederlandsche Bank. De staat kon tot dat moment voor tijdelijke tekorten in de schatkist een beroep doen op dit arrangement. Dit verviel evenwel in het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU). Behalve voor het aanvullen van tijdelijke tekorten in de schatkist worden DTC's gebruikt voor een structurele verhoging van het gemiddeld schatkistsaldo. Het restant van de financieringsbehoefte wordt op de kapitaalmarkt gedekt. Van het voorgenomen kapitaalmarktberoep is tot en met eind juli 19,0 miljard op de openbare kapitaalmarkt geplaatst. Aan DTC's is tot en met juli 1,1 miljard netto op kasbasis geplaatst. Geraamd wordt dat de looptijd van de over geheel 1994 uitgegeven schuld (inclusief de dekking door middel van DTC's) 10 jaar zal bedragen.

5. Het financieel management

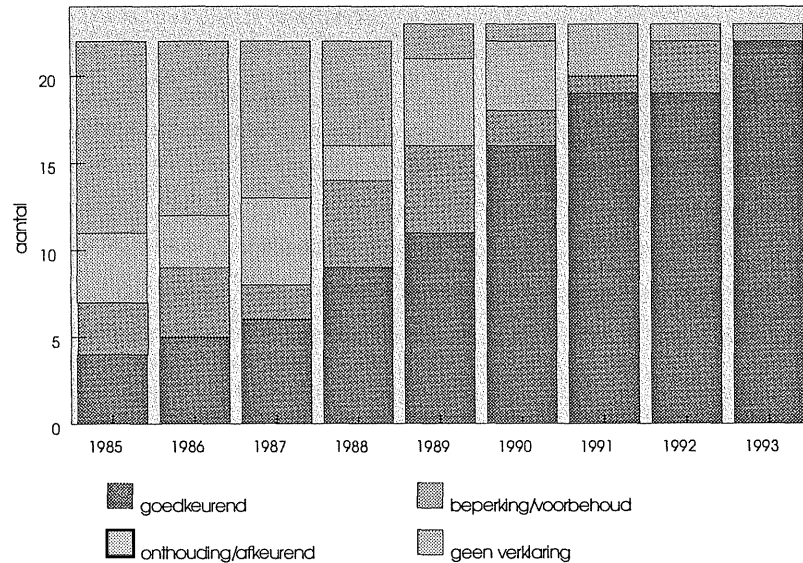
5.1. Inleiding

Voor de komende jaren staat, naast handhaving van de budgetdiscipline-regels, het streven naar een meer doelmatige, doeltreffende en slagvaardige overheid centraal. De introductie van marktwerking en concurrentie tussen aanbieders van diensten en het afrekenen op resultaat, zowel binnen als buiten de rijksoverheid, zal worden bevorderd. Verwacht mag worden dat ook verzelfstandiging van onderdelen van de overheid de slagvaardigheid ten goede zal komen. Dit beleid is mede mogelijk omdat in de afgelopen periode de basis is gelegd voor een gezond financieel beheer. De inspanningen die in de afgelopen jaren noodzakelijk waren gericht op verbeteringen van de rechtmatigheid, kunnen nu meer gericht worden op activiteiten die een doelmatige en doeltreffende inzet van middelen tot stand brengen en leiden tot een meer slagvaardige overheid.

5.2. Het financiële beheer en de accountantscontrole

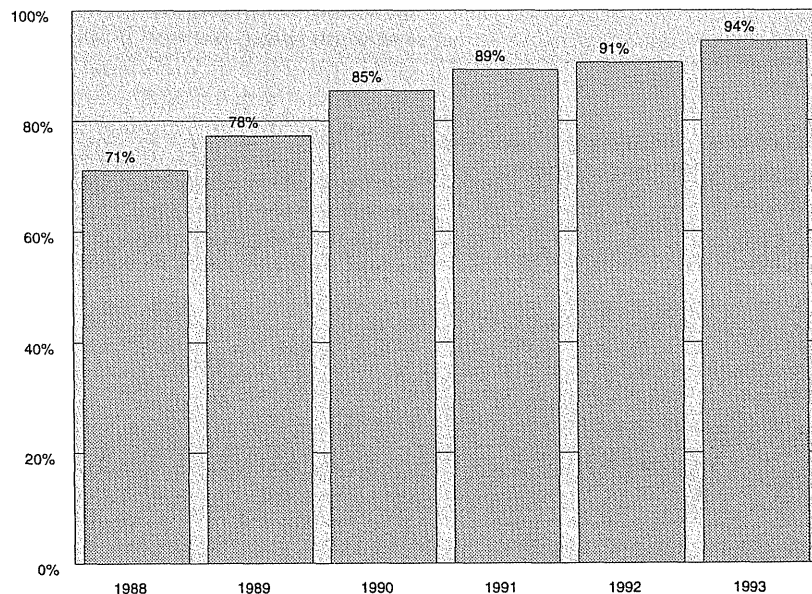
Over het begrotingsjaar 1993 zijn (voor het eerst) bij alle departementale financiële verantwoordingen goedkeurende verklaringen afgegeven. Dit is een verbetering ten opzichte van 1992, toen nog bij drie verantwoordingen een verklaring met beperking werd afgegeven. Wat betreft de begrotingsfondsen beschikt het Rijkswegenfonds, evenals over 1992, over een verklaring van oordeelonthouding. Over de onderliggende problematiek, knelpunten in het beheer van de contractuitgaven, heeft de minister van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer de toezegging gedaan dat dit beheer in 1995 op orde zal zijn. Een samenvattend beeld van accountantsverklaringen wordt gegeven in grafiek 5.2.1. Een uitgebreid overzicht is opgenomen in bijlage 18.

Grafiek 5.2.1. Accountantsverklaringen over 1993 in vergelijking tot eerdere jaren

In deze grafiek is uitgegaan van de begrotingen die in 1993 bestonden. Het Mobiliteitsfonds bestaat sinds 1989. In deze grafiek is geen rekening gehouden met het Fonds Investeringsrekening omdat bij de financiële verantwoording van het Fonds, zoals gebruikelijk en mede gelet op de aangekondigde opheffing van dit Fonds, wordt volstaan met een rapport van bevindingen van de departementale accountantsdienst.

Grafiek 5.2.2. Oordeel Algemene Rekenkamer over de rechtmatigheid van de uitgaven

In deze grafiek is uitgegaan van de begrotingen die in 1993 bestonden. Het percentage van 1992 is gecorrigeerd ten opzichte van de Miljoenennota 1994. Het verschil heeft betrekking op de bijstandsuitgaven waarvan het onderzoek destijds nog niet was afgerond.

Grafiek 5.2.2 geeft aan voor welk percentage van de uitgaven de Algemene Rekenkamer redelijke zekerheid heeft over de rechtmatigheid. De overige uitgaven zijn door de Rekenkamer aangemerkt als onrechtmatig (variërend van 1,7% in 1991 tot 0,4% van de totale uitgaven in 1993) of als uitgaven waarover geen zekerheid met betrekking tot de rechtmatigheid bestaat (variërend van 27,6% in 1988 tot 5,3% in 1993).

Wat betreft de ontvangsten is sinds 1990 sprake van een zekerheids-

percentage van nabij de 100%. In 1993 bestaat over 99,9% van de ontvangsten redelijke zekerheid met betrekking tot de rechtmatigheid.

Het hierboven geschetste beeld van de financiële verantwoordingen is positief te noemen. Het blijft echter noodzakelijk ook in de komende jaren alert te zijn op de rechtmatige besteding van overheidsmiddelen. Hoewel nu bijna alle financiële verantwoordingen voldoen aan de daaraan gestelde (rechtmatigheids)eisen is er nog niet overal sprake van een ordelijk en controlebaar financieel beheer. Dit blijkt onder meer uit de correcties die op sommige plaatsen noodzakelijk waren om over 1993 tot een goedkeurende verklaring te komen.

Van belang is dat de verworvenheden op het gebied van het financiële beheer niet teloor gaan. Risico's ontstaan met name bij reorganisaties en verzelfstandigingen. De directies Financieel-Economische Zaken en de departementale accountantsdiensten zullen daarom nauw betrokken worden bij dit soort veranderingen. Op deze wijze wordt toegezien op (de totstandkoming van) een ordelijk en controlebaar financieel beheer, ook wanneer diensten op afstand worden gezet.

5.3. Een doelmatige en doeltreffende inzet van middelen

Verbeteringen van de doelmatigheid en doeltreffendheid worden bij het Rijk tot stand gebracht door de introductie van prikkels die aanzetten tot kostenbewustzijn en tot vergroting van kwaliteit van dienstverlening en produkten. Daarbij kan gedacht worden aan het zelfstandig opereren van uitvoerende diensten onder meer door invoering van kerndepartementen, de ontwikkeling en toepassing van kengetallen, het doorberekenen van kosten en de toepassing van beleidsevaluatie.

Kerndepartementen

Zoals in het regeerakkoord is vermeld zullen departementen zich voortaan concentreren op kerntaken; ze worden kleiner en daardoor slagvaardiger. Een trefzekerder sturing van het uitvoeringsapparaat door de regering en het parlement is noodzakelijk om het primaat van de politiek te herstellen. De beleidsuitvoering wordt zoveel mogelijk losgemaakt van de beleidsvorming. Voor het aanbrengen van deze veranderingen dienen de rapporten van de commissie-Wiegel en van de secretarissen-generaal als leidraad¹.

De vorming van kerndepartementen kan zowel door middel van interne als externe verzelfstandiging plaatsvinden. Interne en externe verzelfstandiging (exclusief privatisering) bieden op beheersmatig vlak dezelfde sturingsmogelijkheden. Bij beide vormen van verzelfstandiging is het van belang dat de sturing:

- gericht is op de relatie tussen middelen en produkten;
- gepaard gaat met minder gedetailleerde bemoeienis van toezichhoudende instanties met betrekking tot de in te zetten middelen (uiteraard nadat afspraken zijn gemaakt over de beschikbare budgetten en de te leveren produkten);
- gepaard gaat met jaarafspraken en meerjarenafspraken over voorname- en toetsing achteraf op de uitkomsten.

¹ Kamerstukken II, 1992–1993, 21 835, nr.15: Kabinetsstandpunt bij de notitie van de secretarissen-generaal over de organisatie en de inrichting van de rijksoverheid
Kamerstukken II, 1992–1993, 21 427, nrs. 40 en 41: «Naar kerndepartementen» kiezen voor een hoogwaardige en flexibele rijksdienst, Rapport van de vierde externe commissie van de bijzondere commissie Vraagpunten van de Tweede Kamer (commissie-Wiegel)

Interne verzelfstandiging: agentschappen

Per 1 januari 1994 zijn de eerste agentschappen van start gegaan. Het gaat om de Immigratie- en Naturalisatiedienst (ministerie van Justitie), het Duyverman Computer Centrum (ministerie van Defensie), Senter (ministerie van Economische Zaken) en de Plantenziektenkundige Dienst (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij). Gebleken is dat het

meer voorbereidingstijd kost dan verwacht om met ingang van de formele ingangsdatum te voldoen aan de voorwaarden die aan de agentschappen zijn en worden gesteld². In dat licht is kritisch gekeken naar de diensten die in 1995 agentschap worden. Er moest een redelijke mate van zekerheid bestaan dat deze diensten per 1 januari 1995 aan de voorwaarden zouden kunnen voldoen.

In de rijksbegroting 1995 is de start van drie nieuwe agentschappen voorzien: de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI, ministerie van Justitie), de Dienst Informatievoorziening Overheidspersoneel (IVOP, ministerie van Binnenlandse Zaken) en het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI, ministerie van Verkeer en Waterstaat).³

In tabel 5.3.1 wordt een typering gegeven van de nieuwe agentschappen per 1 januari 1995.

Tabel 5.3.1. Typering nieuwe agentschappen

	DJI	IVOP	KNMI
Ministerie	Justitie	Binnenlandse Zaken	Verkeer en Waterstaat
Formatie	12362 fte ¹	48 fte	508,9 fte
Budget 1995	v/u 1392,5 mln. o 1392,5 mln.	b 21,1 mln. l 21,1 mln.	b 73,8 mln. l 73,8 mln.
Taak	Ten uitvoerlegging van vrijheidsbelemmerende straffen en maatregelen	Diensten op het gebied van salaris- en personele financiële systemen	Meteorologische en seismologische diensten
Afnemers	– ministerie van Justitie	– rijksoverheid – universiteiten	– overheden – bedrijfsleven – burgers
Kengetallen	– uitg.p.gedetineerde per dag – uitg. per beleidsterrein – aantal ontsnappen – in- en uitstroom – bezettingsgraad	– tarief per deelsysteem/ per arbeidsrelatie – aantal gebruikers – verhouding basis-/ sectoraal onderhoud	– kosten en opbrengsten publieksvoorlichting, weersverwachting, adviezen, wetenschappelijk onderzoek

¹ Waarvan 198 fte centraal.

Inzicht in beleid en uitvoering door kengetallen

Eén van de voorwaarden waaraan agentschappen behoren te voldoen is de meetbaarheid van de productie of dienstverlening, onder meer met behulp van kengetallen. Ook bij diensten die (nog) geen agentschap zijn wordt in toenemende mate het belang van kengetallen onderkend. Recent zijn projecten «uitvoeringskosten» afgerond die op verzoek van de Tweede Kamer in gang waren gezet. Met deze projecten werd beoogd de uitvoeringskosten in beeld te brengen van een aantal substantiële regelingen. Dit om inzicht te krijgen in de mogelijkheden informatie te verstrekken over de doelmatigheid van de uitvoering van regelingen in het algemeen. De resultaten van deze proefprojecten zullen binnenkort naar de Tweede Kamer worden gestuurd in de vorm van de «Rapportage kengetallen».

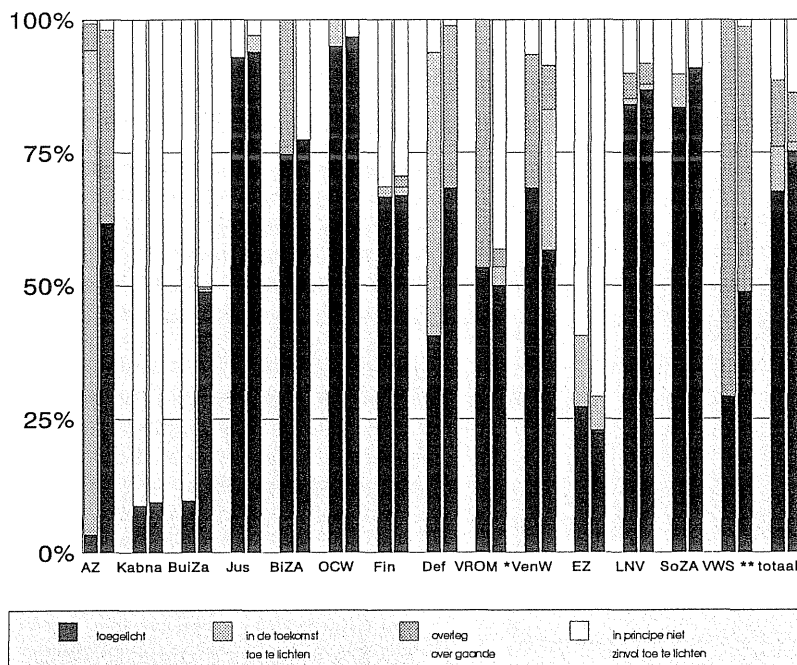
Naast de doelmatigheidskengetallen blijven de volume- en prestatiegegevens ter toelichting van de uitgaven de nodige aandacht vragen. De presentatie van volume- en prestatiegegevens is gestegen van 68%⁴ in 1994 tot 75% in de begrotingen 1995. Het beeld per departement is weergegeven in grafiek 5.3.1.

² Deze voorwaarden zijn vermeld in de nota «Uitwerking rapport Verder bouwen aan beheer» (Kamerstukken II, 1991–1992, 22 300, nr. 39).

³ Zie over de invoering van agentschappen per 1 januari 1995 ook de brief van de Minister van Financiën aan de Tweede Kamer van 31 maart 1994 (Kamerstukken II, 1993–1994, 23 171, nr. 2).

⁴ Het percentage van 1994 wijkt af van het eerder in de Miljoenennota 1994 gepresenteerde percentage vanwege actualisatie van de gegevens van VWS en de balansverkortings bij VROM.

Grafiek 5.3.1. Toelichting uitgaven begroting 1994 en 1995 met volume- en prestatiegegevens; in (gecumuleerde) percentages.

* In vergelijking tot de miljoenennota 1994 zijn de cijfers van VROM gecorrigeerd als gevolg van de balansverkorting

** De kolom van VWS is inclusief cultuur en opvang asielzoekers. In vergelijking tot de Miljoenennota 1994 zijn de cijfers voor 1994 geactualiseerd.

Van belang is ook de kwaliteit van de presentatie van de gegevens. Daarin is in de begrotingen 1995 weer enige verbetering opgetreden. Zo wordt steeds beter aangegeven met welk doel de gegevens in de toelichting worden gepresenteerd. Ook wordt in toenemende mate aandacht besteed aan de bevindingen die uit de gepresenteerde gegevens kunnen worden afgeleid.

Kostendoorberekening

Op het terrein van kostendoorberekening wordt de lijn van de afgelopen jaren voortgezet. Aan de doorberekening van kosten naar afnemers buiten de rijksoverheid is in het afgelopen jaar aandacht besteed, onder meer naar aanleiding van het Rekenkamerrapport «Prijzen bij het rijk»⁵. De inspanningen op dit gebied zijn in de afgelopen periode met name gericht geweest op het verkrijgen van inzicht in de kosten van produkten en de mate van kostendekkendheid van tarieven. Met de brief van 18 maart 1994 is de Tweede Kamer geïnformeerd over het feit dat op deze twee gebieden vooruitgang is geboekt⁶. De regering hanteert het uitgangspunt dat bij het in rekening brengen van prijzen aan derden zoveel mogelijk wordt uitgegaan van kostendekkende tarieven. Voor 1995 leidt dit tot verhogingen van verschillende tarieven. Bij de beslissing of en, zo ja, in welke mate kostendekkende tarieven in rekening moeten worden gebracht, kunnen echter ook overwegingen van beleidsmatige aard of doelmatigheids-overwegingen een rol spelen.

⁵ Kamerstukken II, 1992–1993, 23 065, nrs. 1 en 2

⁶ Kamerstukken II, 1993–1994, 22 150, nr. 20

Kostendoorberekening kan prikkels teweeg brengen die leiden tot een meer doelmatige en doeltreffende inzet van middelen, vooral daar waar

sprake is van concurrentie en afschaffing van gedwongen winkelnering. Door middel van doorberekening van kosten ontstaat kostenbewustzijn bij zowel de opdrachtgever als de opdrachtnemer. Bij de beslissing of kosten al dan niet moeten worden doorberekend, zullen de te verwachten doelmatigheidswinsten afgewogen worden tegen de extra bureaucratie-lasten die door doorberekening van kosten kunnen ontstaan.

Bij de afnemers van produkten en diensten ontstaat kostenbewustzijn omdat duidelijk wordt wat bepaalde diensten kosten. Daarbij zullen de in rekening gebrachte prijzen door de afnemers worden vergeleken met de prijzen van anderen. Wanneer de prijs te hoog wordt bevonden zal de producent daarop worden aangesproken en zal de afnemer, wanneer mogelijk, naar een andere leverancier uitkijken. Op deze wijze ontstaat ook kostenbewustzijn bij de producent. Deze is er immers in het algemeen op gebrand zijn klant te behouden.

Kostendoorberekening wordt onder meer toegepast bij agentschappen. In het geval van bijvoorbeeld het agentschap DCC (het rekencentrum van het ministerie van Defensie) zijn budgetten overgeheveld naar opdrachtgevers, in casu de krijgsmachtsonderdelen. De krijgsmachtsonderdelen betalen het DCC per produkt dat wordt afgenomen. Op deze wijze ontstaat een verzakelijking van de verhouding tussen het DCC en de krijgsmachtsonderdelen. Deze verzakelijking leidt tot kostenbewustzijn bij zowel het DCC als de krijgsmachtsonderdelen.

Beleidsevaluatie

Ook beleidsevaluatie kan impulsen geven tot een doelmatiger en doeltreffender werkende rijksoverheid⁷. De aandacht voor beleids-evaluatie neemt binnen de rijksoverheid gestaag toe. Dit blijkt onder andere uit het feit dat inmiddels alle ministeries een programma voor beleids-evaluatieonderzoek opstellen en ook een aantal noodzakelijke organisato-rische voorzieningen hebben getroffen. In de begrotingen wordt hiervan verslag gedaan. Daarbij wordt ingegaan op de resultaten en op de benutting van evaluatieonderzoek. In overleg met de Algemene Rekenka-mer zijn (minimale) kwaliteitscriteria voor het evaluatieonderzoek bij de rijksoverheid opgesteld.

Toepassing van nieuwe financiële beheersregels

Naast de introductie van agentschappen zijn op grond van de aanbevelin-gen van het heroverwegingsrapport «Verder bouwen aan beheer», verschillende algemene beheersregels aangepast om een doelmatige bedrijfsvoering bij de rijksoverheid te stimuleren. Het betreft onder meer de integratie van de begrotingsartikelen personeel en materieel en de invoering van de eindejaarsmarge⁸.

Om een integrale afweging van de apparaatsinzet te bevorderen is met ingang van de rijksbegroting 1994 de begrotingstechnische scheiding tussen de personele en materiële budgetten komen te vervallen. Om een relatie te kunnen leggen tussen de apparaatsuitgaven en het te voeren beleid vindt integratie in beginsel per hoofdbeleidsterrein plaats. Wanneer apparaatsuitgaven niet zinvol naar de hoofdbeleidsterreinen zijn toe te delen, bijvoorbeeld wanneer de inzet van personeel en materieel betrekking heeft op meer dan één beleidsterrein, wordt in de memorie van toelichting van het centrale begrotingsartikel «personeel en materieel» een indicatieve verdeling gegeven van de personele en de materiële uitgaven naar de betrokken hoofdbeleidsterreinen.

Om ondoelmatige besteding van middelen aan het eind van het begro-tingsjaar (de zogenaamde decemberkoorts) tegen te gaan, hebben departementen met ingang van het begrotingsjaar 1993 de mogelijkheid

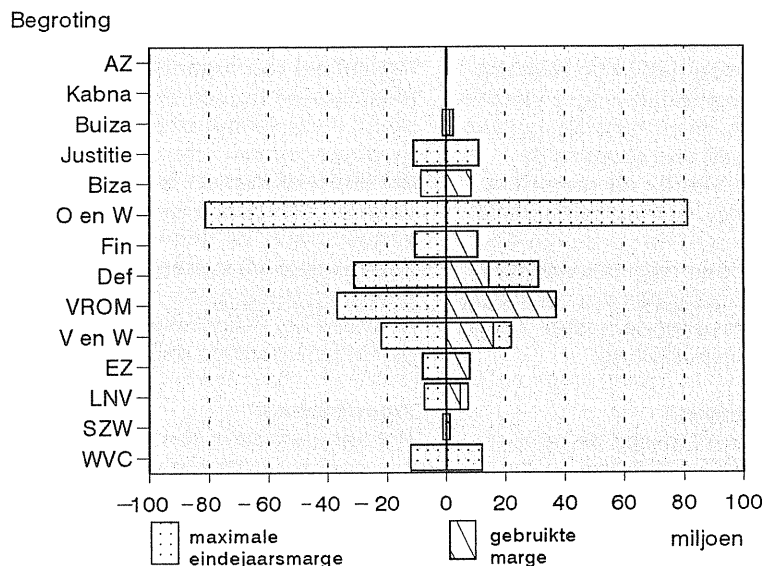
⁷ Zie ook het regeringsstandpunt beleids-evaluatieonderzoek uit 1991 (Kamerstukken II, 1991–1992, 22 032, nr. 27).

⁸ Voor de integratie van de begrotings-artikelen personeel en materieel is, evenals voor de introductie van agentschappen, een wijziging van de Comptabiliteitswet nodig. Het voorstel tot wetswijziging (de zogenaamde zesde wijziging van de Comptabiliteitswet) is op 29 juli aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstukken II, 1993–1994, 23 796, nrs. 1–3). In het wetsvoorstel wordt ervan uitgegaan dat de wijziging met ingang van 1 januari 1995 van kracht wordt. In de begrotingen 1994 is reeds vooruitgelopen op de wetswijziging.

geldten van het ene naar het andere begrotingsjaar te schuiven. Deze beweging kan op twee manieren plaatsvinden, naar voren of naar achteren. Voor het begrotingsjaar 1993 betekende dit dat het mogelijk was te schuiven van 1993 naar 1994 of van 1994 naar 1993. Voor de bedragen die van het ene begrotingsjaar naar het andere konden worden overgeheveld zijn maxima bepaald: namelijk 0,25% van het (gecorrigeerde) departementale begrotingstotaal.

In grafiek 5.3.2 worden de maximum te schuiven bedragen gepresenteerd (voor zowel van 1993 naar 1994 als omgekeerd). Tevens is gearceerd aangegeven voor welk deel deze marge daadwerkelijk door departementen is gebruikt. De betreffende mutaties zijn verwerkt in de slotwetten 1993 en in de Voorjaarsnota 1994 met de daarbij behorende suppletore begrotingen 1994.

Grafiek 5.3.2. Toepassing eindejaarsmarge 1993-1994; per begroting in miljoenen, - is schuiven van 1994 naar 1993, + is schuiven van 1993 naar 1994

Uit de grafiek blijkt dat de eindejaarsmarge uitsluitend is gebruikt om gelden over te hevelen van 1993 naar 1994. Van de mogelijkheid gelden naar voren te halen (van 1994 naar 1993) is geen gebruik gemaakt. Het feit dat alleen sprake is van «sparen» spoort met de ervaringen die andere landen hebben opgedaan bij de introductie van eindejaarsmarges.

In totaal is circa de helft van de beschikbare eindejaarsmarge van ruim 200 miljoen benut. Er is door de departementen circa 100 miljoen van de beschikbare ruimte overgeheveld van 1993 naar 1994. Het financieringsstekort voor 1993 is als gevolg hiervan met circa 100 miljoen ontlast. Het financieringstekort wordt in 1994 met datzelfde bedrag belast, zij het dat dit niet los kan worden gezien van de mate waarin later wordt omgegaan met de eindejaarsmarge 1994/1995.

5.4. Slot

Doelmatig, doeltreffend en slagvaardig zijn, naast beheersing van de uitgaven, kernbegrippen voor de komende jaren. De beleidsuitvoering wordt zoveel mogelijk losgemaakt van de beleidsvorming. Diensten zullen op afstand worden gezet. Van belang is echter dat de verworvenheden op het gebied van het financiële beheer niet in gevaar worden gebracht. Politieke aandacht voor een ordelijk en controlebaar beheer blijft onontbeerlijk.

Lijst van gebruikte termen en hun betekenis

Aanvullende posten

Posten die nog niet in de ontwerp begrotingswetten (kunnen) worden opgenomen, maar terwille van een volledig beeld wel reeds in de totaalcijfers van de rijksbegroting zijn begrepen. Het betreffen veelal posten waarvan de verdeling over de begrotingen nog niet wordt of kan worden aangegeven. Voorbeelden van aanvullende posten zijn de loon- en prijsbijstelling.

ABP-convenant

Overeenkomst tussen de minister van Binnenlandse Zaken en de centrales van overheidspersoneel op pensioengebied. De hoofdzaken van de overeenkomst zijn:

- een structurele regeling van de financiering van de pensioen- en vutregeling;
- een aanpassing van de pensioenregeling van het overheidspersoneel aan onmiskenbare maatschappelijke ontwikkelingen;
- een zoveel mogelijk marktconforme herstructurering van het bruto-netto-traject inzake de salarissen van overheidspersoneel.

Accountantsverklaring

Een schriftelijke mededeling van een accountant inhoudende de uitkomst van een onderzoek naar de getrouwheid van een (financiële) verantwoording.

Actieven

Het aantal actieven geeft de werkgelegenheid (uitgedrukt in arbeidsjaren), verminderd met het uitkeringsvolume van de Ziektewet (uitgedrukt in arbeidsjaren), weer.

Administratieve organisatie

Het geheel van organisatorische maatregelen binnen een departement, inclusief het stelsel van maatregelen van interne controle, dat direct of indirect betrekking heeft op een goede werking van de administratie, de financieel-administratieve systemen, de rechtmatigheid en de doelmatigheid van het (financiële) beheer, en de verantwoording daarover.

Agentschap

Het agentschap is een onderdeel van een departement waarvoor een afgezonderd en afwijkend beheer wordt gevoerd, met als doel een doelmatiger beheer te realiseren. Agentschappen hebben een eigen begroting en staan los van de begrotingsadministratie van het moederdepartement.

Algemene uitkering (uit het Gemeentefonds en/of Provinciefonds)

Een uitkering vanuit de rijksbegroting die gemeenten en/of provincies in beginsel naar eigen inzicht kunnen besteden.

Balansverkortingsoperatie in de volkshuisvesting

Operatie waarbij de netto contante waarde van de nog lopende subsidieverplichtingen van het Rijk aan de woningbouwcorporaties worden weggestreept tegen de nog bij de woningbouwcorporaties uitstaande rijksleningen die ineens worden afgelost.

Baten-lastenadministratie

In een baten-lastenadministratie worden uitgaven en ontvangsten toegerekend aan het tijdvak waarin het genot respectievelijk het gebruik ervan plaatsvindt.

Begrotingstekort

De som van het feitelijke financieringstekort en het saldo van de niet-relevante uitgaven en -ontvangsten, plus de mutatie in het saldo van de derdenrekening.

Beleidsevaluatie(-onderzoek)

Onderzoek waarbij op basis van analyse van op systematische wijze verzamelde gegevens een uitspraak kan worden gedaan over het te voeren of gevoerde beleid.

Beleidsintensiveringen

Verhogingen van collectieve uitgaven en/of verlagingen van ontvangsten ten opzichte van de begroting of de meerjarencijfers, waaraan een beleidsbeslissing ten grondslag ligt. Deze term wordt meestal beperkt tot beleidsmatige mutaties in de uitgaven en de niet-belastingontvangsten. Een beleidsmatige verlaging van de belastingontvangsten wordt doorgaans aangeduid met de term lastenverlichting.

Besparingsverlies

Budgettair nadeel dat optreedt doordat een (voorgenomen) ombuiging minder besparingen oplevert dan aanvankelijk werd geraamd. Dit kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van uitstel van de invoering van de ombuigingsmaatregelen.

Bestuursakkoord

In 1987 en 1990 gesloten overeenkomsten tussen het Rijk en de lagere overheden (gemeenten resp. provincies), geldend voor een kabinetsperiode. Deze akkoorden betreffen beleidsintenties en afspraken met de organisaties van lagere overheden (VNG en IPO) over procedures voor de onderlinge samenwerking.

Betalingsbalans

De totale rekening van de betalingsbalans geeft een overzicht van de transacties met het buitenland. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de lopende rekening en de kapitaalrekening. Op de lopende rekening worden de uitgaven en inkomsten geboekst, die voortvloeien uit het goederen- en dienstenverkeer. Ook de uit het buitenland ontvangen (respectievelijk daaraan betaalde) inkomsten uit vermogen en arbeid, alsmede de secundaire inkomensoverdrachten staan op de lopende rekening. De kapitaalrekening geeft een beeld van het kapitaalverkeer met het buitenland.

Bruto binnenlands produkt tegen marktprijzen (BBP)

De som van de beloningen van de produktiefactoren *in het Nederlandse productieproces*, plus het saldo van de indirecte belastingen (bijv. de BTW) en kostprijsverlagende subsidies (bijv. aan de NS).

Bruto nationaal produkt tegen marktprijzen (BNP)

De som van de beloningen van alle *Nederlandse* produktiefactoren (ook die in het buitenland), plus het saldo van de indirecte belastingen (bijv. de BTW) en kostprijsverlagende subsidies (bijv. aan de NS).

Budgetdiscipline (-regels)

Regels voor het omgaan met mutaties bij de uitgaven en niet-belastingontvangsten, gericht op het handhaven van een eerder vastgelegd uitgavenkader. Er zijn regels geformuleerd voor vier budgetdisciplinesectoren: de rijksbegroting (in enge zin), de sociale zekerheid, de zorgsector en de arbeidsvoorwaarden collectieve sector.

Budgetteringsafspraken

Budgetteringsafspraken maken deel uit van de regels budgetdiscipline (rijksbegroting in enge zin). Ze hebben betrekking op die delen van de begroting waar, bij voorkomende mutaties in de

begrotingsvoorbereiding en -uitvoering, per definitie alleen beleidsmatige mutaties worden onderkend. Derhalve wordt daar geen onderscheid gemaakt tussen tegenvallers, beleidsintensivering, meevallers, efficiency-winsten en ombuigingen.

Collectieve sector

De collectieve sector kan in drie subsectoren worden verdeeld:

- a. Rijk;
- b. overige publiekrechtelijke lichamen (OPL);
- c. sociale fondsen.

In de Nationale Rekeningen wordt de gehele collectieve sector aangeduid als de sector overheid. In de Miljoenennota wordt onder de overheid verstaan: het Rijk en de overige publiekrechtelijke lichamen (OPL). De definities in het kader van de EMU sluiten aan bij de Nationale Rekeningen.

Collectieve uitgaven(quote)

De collectieve uitgaven zijn het totaal van de relevante uitgaven van het Rijk (incl. debudgettering en de uitgaven van agentschappen), de overige publiekrechtelijke lichamen (OPL) en de sociale fondsen. Onderlinge betalingen worden geconsolideerd. De collectieve-uitgavenquote (CUQ) is gelijk aan de collectieve uitgaven in procenten van het nationale inkomen of het bruto binnenlands produkt.

Operatie Comptabel bestel

Operatie binnen de rijksoverheid, gericht op:

- verbetering van de administratieve organisatie op de departementen en invoering van een geïntegreerde kasverplichtingen-administratie ;
- versterking van de accountantscontrole;
- versnelling van de (financiële) informatievoorziening binnen de rijksoverheid en tussen regering en parlement;
- verbetering van de begrotingspresentatie.

Comptabiliteitswet (CW)

De wet die de inrichting en het (financieel en materieel) beheer van de rijksbegroting, alsmede de controle en verantwoording van het Rijk regelt.

Consolidatie

De post Consolidatie wordt gebruikt voor het corrigeren van de rijksbegroting voor dubbeltellingen als gevolg van het «bruto-boeken» van bijdragen. Het bruto-boeken houdt in dat zowel het departement dat de feitelijke betaling verricht, als het departement dat bijdraagt, de uitgaven in de begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Dit geldt ook voor bijdragen van een departement aan een agentschap. Hierdoor wordt het rekenkundige niveau van de totale rijksuitgaven en rijksontvangsten hoger dan het feitelijke niveau. Door middel van de post Consolidatie wordt hiervoor gecorrigeerd.

Contractloon(stijging)

(Stijging van) het looninkomen per werknemer als direct gevolg van de afgesloten collectieve arbeidsovereenkomsten (CAO) in de private sector en van de afspraken met overheidspersoneel in de collectieve sector.

Convenant

Afspraak tussen overheid enerzijds en burgers en/of bedrijven anderzijds om een bepaald beleidsresultaat te bereiken.

Debudgettering, gedebudgetteerde uitgaven

Er is sprake van een debudgettering/gedebudgetteerde uitgave, indien een derde de financiering van een (investerings- of kredietverlenings-) activiteit van de overheid overneemt, maar waarbij de overheid op de een of andere manier de financiering garandeert. De betreffende uitgave staat daarmee niet op de rijksbegroting, maar is wel in hoge mate vergelijkbaar met een «normale» overheidsuitgave.

Decentralisatie

Het overdragen van meer verantwoordelijkheden en bevoegdheden naar lagere overheden. Concreet kan dit leiden tot overheveling van taken (en de daartoe benodigde middelen) van de centrale overheid naar lagere overheden.

Derdenrekening

Rekening-courantverhouding die het Rijk heeft met derden en rekeningen waarop uitgaven en ontvangsten staan die conform de Comptabiliteitswet niet via de begroting lopen, omdat zij met derden of met andere onderdelen van het Rijk kunnen worden verrekend.

Deregulering

Het afschaffen, vereenvoudigen of stroomlijnen van regelingen en wetten die de overheid oplegt aan bedrijven, instellingen en burgers. Doel hiervan is bevordering van marktwerking en het vermijden van onnodige bureaucratie en onnodig hoge kosten ten gevolge van ondoelmatige of inefficiënte regelgeving.

Desaldering

Het gelijktijdig verhogen of verlagen van uitgaven en niet-belastingontvangsten, die vaak rechtstreeks met elkaar samenhangen. Desalderingen hebben per saldo dus geen invloed op de omvang van het financieringstekort.

Economische classificatie

Indeling van begrotingsartikelen en onderdelen daarvan naar macro-economische categorieën. Deze indeling is gebaseerd op de Benelux Economische Classificatie (BEC) van 1982 en wordt opgesteld met behulp van een codering in de artikelsgewijze toelichting van de begrotingen. Hierdoor kunnen de begrotings- en rekeningcijfers worden ingepast in het systeem van de Nationale Rekeningen.

Economische en Monetaire Unie (EMU)

Tot stand te brengen unie tussen EG-lidstaten, neergelegd in het Verdrag van Maastricht, waarbij in de derde fase sprake zal zijn van onherroepelijk vastgelegde wisselkoersen (met uiteindelijk één munt) en volledig vrij kapitaalverkeer. In de EMU wordt een gecentraliseerd monetair beleid gevoerd door de op te richten Europese Centrale Bank (ECB). Tevens zal coördinatie van het budgettaire beleid plaatsvinden.

Eerste en tweede geldstroom

Het onderscheid tussen eerste en tweede geldstroom is van belang voor de economische classificatie van rijksuitgaven. Volgens deze classificatie worden de uitgaven ingedeeld naar de aard van de *eerste geldstroom*, dat wil zeggen naar de aard van de uitgaande geldstromen naar de eerste ontvanger; niet naar de (eind)bestemming van het geld. Bij de *tweede geldstroom* wordt gekeken naar de aard van de uitgaande geldstromen bij de eerste ontvangers. Hierbij komt de (eind)bestemming van bijvoorbeeld overdrachten binnen de sector overheid duidelijker in beeld.

Eindejaarsmarge

Aanpassing van de regels budgetdiscipline (rijksbegroting in enge zin), welke inhoudt dat het voor een begroting is toegestaan om spiegelbeeldige mutaties tussen opeenvolgende jaren met een marge van per saldo 0,25% van het begrotingstotaal toe te passen, zonder dat in afzonderlijke jaren de compensatievraag aan de orde is. Over de jaren heen is sprake van budgettaire neutraliteit. Op deze wijze kan het ondoelmatig besteden van begrotingsgelden worden beperkt.

EMU-schuld

Het totaal van de uitstaande geldelijke leningen ten laste van de gehele collectieve sector. Dit is de optelsom van de uitstaande leningen ten laste van het Rijk, de overige publiekrechtelijke lichamen

en de sociale fondsen, minus de onderlinge schuldverhoudingen van deze drie subsectoren.

EMU-tekort

Het EMU-criterium voor het tekort heeft betrekking op het *vorderingentekort* van de *gehele collectieve sector* op *transactiebasis*. Het vorderingentekort geeft de mutatie in het saldo van de financiële activa en passiva van de collectieve sector weer. Omdat het EMU-tekort betrekking heeft op de collectieve sector, is niet alleen het vorderingentekort van het Rijk van belang, maar ook de vorderingentekorten van de overige publiekrechtelijke lichamen (OPL) en de sociale fondsen. Weergave op transactiebasis wil zeggen dat de economische handeling die leidt tot de uitgave of ontvangst (transactie) als meetmoment wordt genomen.

Europees Sociaal Fonds (ESF)

Fonds dat volgens artikel 123 van het EG-Verdrag tot taak heeft binnen de Europese Gemeenschap de tewerkstelling te vergemakkelijken en de geografische en beroepsmobiliteit van de werknemers te bevorderen ten einde de werkgelegenheid voor de werknemers in de gemeenschappelijke markt te verbeteren en zodoende bij te dragen aan verhoging van de levensstandaard.

Europese Monetaire Stelsel (EMS)

Stelsel dat gericht is op het creëren van een zone van monetaire stabiliteit in de Europese Gemeenschap. Het belangrijkste element is een overeenkomst om fluctuaties in de wisselkoersen binnen bepaalde marges te houden. In de voorgenomen Economische en Monetaire Unie wordt het EMS vervangen door gefixeerde wisselkoersen tussen de valuta van de EG (en uiteindelijk één munt).

Europese Politieke Unie (EPU)

Het streven van de EG om, naast de interne markt (1-1-1993) en de EMU, te komen tot een versterking van de politieke samenwerking in de EG, zoals neergelegd in het

Verdrag van Maastricht. Het gaat hierbij met name om de ontwikkeling van een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en om de justitiële en binnenlandse samenwerking.

Extrapolaties

Bij de bepaling van de meerjarenramingen wordt gebruik gemaakt van extrapolaties. Daarbij wordt, rekening houdend met de laatst bekende macro-economische middellange termijnprojectie, uitgegaan van bestaande wettelijke regelingen, concrete afspraken op kabinets- of ministerieel niveau (inclusief meerjarige ombuigingsstaakstellingen), aangegane verplichtingen en kwantificeerbare exogene factoren. Voorzover deze elementen niet van toepassing zijn worden de meerjarenramingen – behoudens de veronderstelde loon- en prijsontwikkeling – gelijk gehouden aan de nieuwe begroting, dan wel aan het laatste jaar van de meerjarenramingen waarin al deze elementen wel van toepassing zijn.

Financieringsbehoefte van het Rijk

De som van het feitelijke financieringstekort en de aflossingen op de bestaande staatsschuld.

Financieringstekort (feitelijk) van het Rijk

Het saldo van de relevante uitgaven en ontvangsten, minus de mutatie in het saldo van de derdenrekening.

Financieringstekort(norm) van het Rijk

Feitelijk financieringstekort inclusief debudgettering, correctie agio 1994 en de correctieposten «Fonds Economische Structuurversterking», «besluitvorming Voorjaarsnota 1993» en het «eenmalig saldo balansverkorting» en exclusief de vervroegde aflossingen van woningwetten en de studieleningen.

Fonds Economische Structuurversterking (FES)

Het Fonds Economische Structuurversterking behelst dat bepaalde aardgasbaten, zogenoemde Common-Areabaten, ontvangsten uit de verkoop van staatsdelen en eventueel ontvangsten uit het vervreemden van vermogensbestanddelen worden gereserveerd voor investeringsprojecten van nationaal belang die de economische structuur versterken. Het betreft een verdeelfonds: vanuit het fonds worden bijdragen toegekend aan andere begrotingen van het Rijk. Op grond van het regeerakkoord zullen de voeding van het fonds en de criteria voor de te financieren projecten, opnieuw worden herzien.

Fonds Investeringsrekening

Begrotingsfonds dat wordt gevoed met een deel van de opbrengst van de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting. Ten laste van dit fonds komen de investeringspremies, die de belastingdienst in de vorm van een aftrek op de verschuldigde belasting verstrekt aan ondernemers die investeren. Met ingang van 1 januari 1990 is de Wet Investeringsrekening (WIR) ingetrokken. Sedert 29 februari 1988 is de basispremie op nihil gesteld. Het Fonds Investeringsrekening wordt met ingang van 1 januari 1995 opgeheven.

Functionele classificatie

Indeling van begrotingsartikelen en onderdelen daarvan naar onderwerpen van staatszorg. Deze indeling is gebaseerd op de Benelux Functionele Classificatie van de uitgaven en ontvangsten van 1989 en wordt opgesteld met behulp van een codering in de artikelsgewijze toelichting van de begrotingen.

Geïntegreerde kasverplichtingen-administratie

Een administratie waarin de aangegane verplichtingen worden geregistreerd, te zamen met de hieruit voortvloeiende betalingen in

het jaar van aangaan en eventuele volgende jaren. Gedane betalingen worden geregistreerd in relatie tot de aangegane verplichtingen, zodat de nog openstaande verplichtingenbedragen kunnen worden vastgesteld.

Geïntegreerd subsidiebeleid

Verbetering van het beheer van subsidiegelden. Enerzijds gericht op de voorkoming en bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik van subsidies en verbetering van het subsidiebeheer in het algemeen. Anderzijds gericht op de doorlichting van subsidie-regelingen op actualiteit, effectiviteit en doelmatigheid.

Gemeentefonds

Begrotingsfonds waarin een deel van de opbrengst van de meeste rijksbelastingen wordt gestort. Uit dit fonds worden jaarlijks (algemene) uitkeringen gedaan aan de gemeenten, ter dekking van een deel van hun uitgaven.

Generale compensatie

Als zich (per saldo) budgettaire verslechtingen in de uitgaven en/of de niet-belastingontvangsten voordoen, is volgens de regels budgetdiscipline in principe compensatie vereist. In beginsel is deze compensatie specifiek (zie: specifieke compensatie). Vindt geen specifieke compensatie plaats, dan is de verslechting in principe (een deel van de) generale budgettaire problematiek. Hiervoor is generale compensatie binnen de rijksbegroting of de collectieve sector vereist. Tot generale compensatie kan alleen door de ministerraad worden besloten.

Goedkeuringstoleranties

Het maximum van het foutenbedrag dat door de departementale accountantsdienst wordt gehanteerd bij het goedkeuren van de financiële verantwoording van een departement. Indien de som van fouten in de verantwoording dit maximum overtreft, dan wordt geen goedkeurende verklaring bij de verantwoording afgegeven.

Grote Efficiency

Efficiencyverbetering die samenhangt met verbeteringen in de organisatiestructuur en de wijze van taakuitvoering door de overheid.

Gulden financieringsregel (GFR)/Gulden oriëntatiepunt

Volgens de GFR mogen de lopende uitgaven maximaal gelijk zijn aan de lopende ontvangsten (rekening houdend met afschrijvingen). Het financieringstekort is dan gelijk aan de netto kapitaaluitgaven (rekening houdend met afschrijvingen).

Heroverweging

De evaluatie van beleidsterreinen en ontwikkeling van beleidsvarianten volgens een door de regering vastgestelde interdepartementale procedure, die is afgestemd op de cyclus van het begrotingsproces. Deze procedure voorziet onder meer in de totstandkoming van openbare rapportages. De heroverwegingsprocedure is in zijn huidige vorm ontstaan in 1980.

Herschikking

Als gevolg van een nieuwe prioriteitenafweging het beleid op een bepaald terrein intensiveren, terwijl op een ander terrein beleid wordt ingeperkt ('nieuw voor oud'). Per saldo leiden herschikkingen niet tot meer uitgaven.

Horizontale ontwikkeling

Ontwikkeling van de uitgaven en ontvangsten van jaar op jaar. De horizontale toelichting in de Miljoenennota (bijlage 5) licht de ontwikkeling van de relevante uitgaven en niet-belastingontvangsten die op dat moment in de meerjarencijfers ligt besloten, toe.

i/a-ratio

De verhouding tussen het aantal inactieven en het aantal actieven. De i/a-ratio vormt de leidraad bij de besluitvorming over de aanpassing van de hoogte van het minimumloon en de sociale uitkeringen.

Inactieven, niet-actieven

Het aantal inactieven of niet-actieven is gelijk aan het totaal aantal uitkeringsjaren in de sociale zekerheid voor zover geregeld in de sociale-zekerheidswetgeving, waarbij sprake is van inkomensvervanging in verband met ziekte, arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, ouderdom dan wel de verzorging van kinderen.

Incidentele loonstijging

Het verschil tussen de feitelijke toename van het looninkomen per werknemer en de toename van de contractlonen. Dit verschil wordt veroorzaakt door bijvoorbeeld promoties, periodieken, overwerk en in- en uitstroom.

Inflatiecorrectie

Een in de wet geregelde aanpassing van de belastingvrije som en de schijflengten met betrekking tot de loon- en inkomstenbelasting (en de successierechten), om stijging van de druk van deze belastingen louter ten gevolge van inflatie te voorkomen.

Infrastructuurfonds

Een begrotingsfonds, waarin de middelen die voorheen op de begroting van Verkeer en Waterstaat, het Rijkswegenfonds en het Mobiliteitsfonds beschikbaar waren voor de uitgaven aan weg-, water- en railinfrastructuur, zijn samengevoegd. Tevens zullen op dit fonds uitgaven in het kader van de Investeringsimpuls 1994-1998 worden gedaan; de middelen hiervoor zijn afkomstig uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES).

Interne markt

Fase in het Europese integratieproces die per 1 januari 1993 vrijwel is voltooid. Wezenlijk kenmerk is een geheel vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal in de EU-lidstaten.

Kapitaaldienst/Gewone (lopende) dienst

Begrotingsstelsel waarbij de begroting is gesplitst in een deel dat de kapitaaluitgaven en

-ontvangsten bevat en een deel dat de lopende uitgaven en -ontvangsten bevat. De afschrijvingen, samenhangend met de kapitaaluitgaven, worden ten laste van de gewone dienst gebracht en ten gunste van de kapitaaldienst.

Kasbasis

Weergave op kasbasis wil zeggen dat de feitelijke (kas)ontvangst of (kas)uitgave als meetmoment wordt genomen. De feitelijke kasontvangst en de bijbehorende transactie kunnen in verschillende jaren vallen.

Kengetal

Een kengetal is een getal dat inzicht geeft in de situatie en/of de ontwikkeling van een beleids- of productieproces.

Kleine Efficiency

Efficiencyverbetering die samenhangt met de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit, bij een ongewijzigde organisatiestructuur.

Kwartaire sector

Alle niet-commerciële dienstverlening, d.w.z. de collectieve sector plus de niet-commerciële dienstverlening in de particuliere sector.

Lagere overheden, lagere publiekrechtelijke lichamen

Gemeenten, provincies, andere overheden van integraal bestuur en waterschappen.

Landbouw-Egalisatiefonds (LEF)

Op basis van de Landbouwwet opgericht fonds bestaande uit een afdeling A en een afdeling B. De minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voert het beheer van het fonds. Het LEF-A heeft betrekking op de budgettaire verwerking van de uitvoering van het EG-landbouwbeleid in Nederland, terwijl het LEF-B betrekking heeft op de boekhouding van ontvangsten en uitgaven van dat beleid.

Lastenverlichting respectievelijk -verzwaring

Een verlaging (resp. verhoging) van sociale verzekeringspremies en/of tarieven van belastingen en niet-belastingontvangsten met een collectieve-lasten karakter, dan wel een verruiming (resp. beperking) van fiscale aftrekmogelijkheden.

Lease

Een overeenkomst waarbij de gebruiker periodieke betalingen verricht aan de eigenaar van een bepaald object teneinde het recht tot gebruik van het betreffende object te verkrijgen gedurende een bepaalde periode.

Loonbijstelling

Aanvullende post waarop gelden worden gereserveerd om de extra uitgaven van departementen ten gevolge van loonstijgingen te financieren.

Meerjarenramingen

Ramingen van de uitgaven, niet-belastingontvangsten en belastingontvangsten voor de vier jaren volgend op het begrotingsjaar. In deze Miljoenennota beslaan de meerjarenramingen de periode 1996–1999.

Modale werknemer en modaal inkomen

Het modale inkomen is het inkomen dat statistisch het meeste voorkomt. Het wordt benaderd door het brutoloon van een werknemer die nog net niet de (procentuele) maximumpremie voor het verplichte ziekenfonds betaalt. De modale werknemer uit de gebruikelijke koopkracht-overzichten is alleenverdiener, is getrouwd met een niet buitenshuis werkende partner en heeft twee kinderen in de leeftijd van zes tot twaalf jaar.

Monetaire financiering

Financiering van het tekort door de overheid door intering op het bezit aan liquide middelen (d.w.z. een verlaging van het schatkistsaldo).

Najaarsnota

Tussentijds overzicht van de lopende begrotingsuitvoering, waarin wordt aangegeven welke wijzigingen ten opzichte van de Vermoedelijke Uitkomsten noodzakelijk worden geacht. De Najaarsnota moet uiterlijk op 1 december van het lopende begrotingsjaar bij de Staten-Generaal worden ingediend.

Nationaal inkomen (NI of NNI)

Waar in de Miljoenennota zonder nadere aanduiding de afkorting NI of NNI wordt gebruikt, wordt de meer volledige aanduiding netto nationaal inkomen tegen marktprijzen bedoeld. Dit is de som van de beloningen van alle produktiefactoren (ook die in het buitenland), plus het saldo van de indirecte belastingen (bijv. de BTW) en kostprijsverlagende subsidies (bijv. aan de NS), minus de afschrijvingen.

Niet-belastingontvangsten (of -middelen)

Alle begrotingsontvangsten van het Rijk die niet tot de belastingen worden gerekend. Het betreft een zeer heterogene groep. Het gaat daarbij vooral om ontvangsten die samenhangen met verleende overheidsdiensten en kredietverlening door het Rijk, ontvangsten die als collectieve lasten worden aangemerkt, de aardgasbaten voorzover niet belastingontvangsten en incidentele ontvangsten uit de verkoop van staatsvermogen.

Nominale mutaties

Mutaties als gevolg van wijzigingen in de lonen en prijzen.

Ombuiging

Beleidsmatige verlaging van de collectieve uitgaven en/of verhoging van de niet-belastingontvangsten zonder collectieve-lasten karakter. Ijkpunt voor deze mutaties vormen de begroting en/of de meerjarenramingen. Het is aldus mogelijk dat een ombuiging op bijvoorbeeld de uitgaven in een bepaald jaar

samengaat met een stijging van de uitgaven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Open-einde regeling

Regeling op grond waarvan derden buiten de overheid recht hebben op een geldelijke bijdrage van de overheid of van de sociale fondsen. Deze derden moeten voldoen aan in de regeling vastgestelde voorwaarden. Anders dan door het aanpassen van deze voorwaarden, kan de overheid het beroep op een open-einde regeling niet beheersen.

Overheid

In de Miljoenennota wordt onder de overheid verstaan: het Rijk en de overige publiekrechtelijke lichamen. In de Nationale Rekeningen wordt de gehele collectieve sector aangeduid als de sector overheid. De definities in het kader van de EMU sluiten aan bij de Nationale Rekeningen. Dit houdt in dat het EMU-tekort betrekking heeft op de gehele collectieve sector.

Overige publiekrechtelijke lichamen (OPL)

De lagere overheden, de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties (PBO's) en het bijzonder onderwijs.

Preventieve ontslagtoets

Publiekrechtelijke redelijkheidstoetsing voor verlening van een ontslagvergunning door de directeur van de arbeidsvoorziening (eventueel ook een civielrechtelijke toets).

Prijsbijstelling

Aanvullende post waarop gelden worden gereserveerd om de extra uitgaven van de departementen ten gevolge van prijsstijgingen te financieren.

Privatisering

Het afstoten of uitbesteden van overheidsactiviteiten dan wel het extern verzelfstandigen daarvan naar een marktconform opererende onderneming of stichting.

Provinciefonds

Begrotingsfonds waarin een deel van de opbrengst van de meeste rijksbelastingen wordt gestort. Uit dit fonds worden jaarlijks (algemene) uitkeringen gedaan aan de gemeenten, ter dekking van een deel van hun uitgaven.

Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie (PBO)

Organisaties die in het kader van de wet op de bedrijfsorganisatie (WBO) verordenende bevoegdheden hebben ten aanzien van bedrijven. PBO's zijn per bedrijfstak of produktgroep ingedeeld. Overkoepelend orgaan van de PBO's is de Sociaal Economische Raad (SER).

Reële groei van het Rijk en de sociale fondsen

Totale nominale groei van het Rijk en de sociale fondsen gedefinieerd met de prijsontwikkeling van het bruto binnenlands produkt. Deze uitgaven worden gedefinieerd als de netto rijksuitgaven en de uitgaven van de sociale-verzekeringsfondsen (exclusief onderlinge betalingen). De uitgaven voor bovenwettelijke uitkeringen worden echter niet meegenomen. De netto rijksuitgaven worden gedefinieerd als de relevante bruto rijksuitgaven (inclusief debudgettering), gesaldeerd met een deel van de niet-belastingontvangsten.

Referte-eis WW

Het aantal weken dat in een vastgestelde periode voorafgaande aan de WW-aanvraag arbeid in dienstbetrekking verricht moet zijn om voor een WW-uitkering in aanmerking te komen.

Relevante uitgaven en ontvangsten

Alle uitgaven en ontvangsten van het Rijk, minus de niet relevante.

Niet-relevante uitgaven en ontvangsten

De niet-relevante uitgaven betreffen de aflossing op staats-schuld, de aankoop van een portefeuille staatsschuld en de

ontmuntingen. De niet-relevante ontvangsten betreffen de opnemings van staatsschuld, de verkoop van een portefeuille staatsschuld en de aanmuntingen.

Korte en lange rente

De *korte* rente is gelijk aan de drie-maands interbancaire rente. De *lange* rente is gelijk aan het rendement op langlopende staatsleningen.

Repressieve ontslagtoets

Civielrechtelijke toetsing van verleend ontslag.

Reserveringsfaciliteit voor investeringen

Aanpassing van de regels budgetdiscipline (rijksbegroting in enge zin) welke inhoudt dat het voor investeringen in kapitaalgoederen is toegestaan een verlaging in het eerstvolgende begrotingsjaar (en/of van nabije meerjarencijfers) te combineren met een in totaliteit even grote verhoging van de budgetten in verderaf gelegen jaren, waarbij sprake is van compensatie over de jaren heen.

Rijksbegroting in enge zin

Relevante rijksuitgaven en niet-belastingontvangsten exclusief de sociale zekerheids- en zorg-uitgaven en -ontvangsten op de rijksbegroting.

Rijksbijdragen aan sociale fondsen

Bijdragen van het Rijk aan de sociale-verzekeringsfondsen. Het betreft hier niet de betaling van de door het Rijk verschuldigde premies, maar de daarvan los staande bijdragen die naast de premies dienen ter financiering van de sociale-verzekeringsuitgaven.

Rijksuitgavenquote

De relevante rijksuitgaven incl. debudgettering en incl. uitgaven van agentschappen, als percentage van het nationale inkomen of het bruto binnenlands produkt.

Schatkistpapier

Verzamelnaam voor diverse soorten schuldbewijzen, uitgegeven door het Rijk om de eigen kredietbehoefte te financieren met een korte looptijd. Sinds 1986 wordt de grens tussen «kort» en «lang» gelegd op 2 jaar.

Single audit

Een geïntegreerde controlegang door de gemeente-accountant ten behoeve van zowel de gemeente als het Rijk ten aanzien van de specifieke uitkeringen. In de loop van de tijd is het begrip single audit verbreed tot het instrumentarium met betrekking tot uitvoering, verantwoording en controle van specifieke uitkeringen.

Sociale fondsen

Organen die belast zijn met de uitvoering van de sociale-verzekeringswetten. Zij betalen de uitkeringen en voorzieningen die krachtens deze wetten worden verstrekt. De financiering vindt voor het overgrote deel plaats via sociale premies en rijksbijdragen.

Sociale-zekerheidssector

De sector sociale zekerheid omvat de *sociale voorzieningen* (sociale zekerheid op de rijksbegroting: o.a. RWW, ABW, WSW, AKW) en de *sociale verzekeringen* (sociale zekerheid lopend via de sociale fondsen: o.a. WW, WAO, ZW, AAW, AWW, AOW).

Specifieke compensatie

Als zich (per saldo) budgettaire verslechtingen in de uitgaven en/of ontvangsten voordoen, is volgens de regels budgetdiscipline in principe compensatie vereist. In beginsel is deze compensatie specifiek. Dit betekent dat de compensatie (ombuiging) moet plaatsvinden op de begroting of het beleidsterrein waar zich de verslechting voordoet. Aldus wordt de generaal budgettaire problematiek niet belast, of, met andere woorden, behoeven de overige begrotingen niet bij te dragen aan het compenseren van de budgettaire verslechting. Vindt geen specifieke compensatie

plaats dan volgt in beginsel generale compensatie. Tot dit laatste kan alleen door de ministerraad worden besloten.

Specifieke uitkeringen

Uitkeringen van het Rijk aan lagere overheden en uitkeringen van het Rijk rechtstreeks aan derden, waaraan ook lagere publiekrechtelijke lichamen bijdragen. De bestedingsrichting van deze uitkeringen is vooraf aangegeven.

Staatsschuld

bruto: het totaal van de uitstaande geldelijke leningen (vaste en vlottende schuld) ten laste van de Staat.

netto: bruto staatsschuld, minus de op korte termijn opeisbare vorderingen van de Staat.

vlottend: leningen met een oorspronkelijke looptijd van twee jaar of minder.

vast: leningen met een oorspronkelijke looptijd van langer dan twee jaar.

Systematiek van de gecorrigeerde netto rijksuitgaven

Systematiek waarbij de ontwikkeling van het Gemeentefonds/ Provinciefonds wordt gekoppeld aan de nominale ontwikkeling van de gecorrigeerde netto rijksuitgaven. Correcties op de netto rijksuitgaven vinden plaats voor de uitgaven voor Ontwikkelingssamenwerking, de afdrachten aan de EU, de rente-uitgaven en het Gemeentefonds/Provinciefonds zelf.

Toonbankuitgifte

Uitgiftesysteem van openbare staatsleningen waarbij de inschrijving gedurende een langere periode open staat. Gedurende deze periode kan de uitgiftekoers worden aangepast. Dit biedt de mogelijkheid om flexibel in te spelen op wijzigende markt-omstandigheden.

Transactiebasis

Weergave van uitgaven en ontvangsten in een bepaald jaar, waarbij deze worden gemeten op het moment dat de economische

handeling die leidt tot de uitgave of ontvangst (transactie), plaatsvindt. De feitelijke kasontvangst (of -uitgave) en de bijbehorende transactie kunnen in verschillende jaren vallen.

Vermoedelijke Uitkomsten

Ten tijde van de Miljoenennota voorzien uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het lopende jaar.

Verticale ontwikkeling

Mutaties van uitgaven en ontvangsten tussen de huidige meerjarencijfers en de overeenkomstige meerjarencijfers zoals die een jaar geleden luiden. De verticale toelichting in de Miljoenennota (bijlage 6) licht een dergelijke vergelijking van twee momentopnamen voor de relevante uitgaven en niet-belastingontvangsten, toe. Aldus worden mee- en tegenvallers en tussentijdse beleidsintensiveringen geïnventariseerd.

Verzelfstandiging

Interne verzelfstandiging: delegatie van bevoegdheden en verantwoordelijkheden binnen de rijksdienst, zoals aan een staatsbedrijf, een begrotingsfonds, een rijksdienst met zelfbeheer of agentschap. De ministeriële verantwoordelijkheid blijft intact.

Externe verzelfstandiging: taken worden bij of krachtens wet aan een verzelfstandigde eenheid buiten de rijksoverheid opgedragen (bijvoorbeeld een BV, NV, stichting of zelfstandig bestuursorgaan). De ministeriële verantwoordelijkheid neemt af.

Volumemutaties

Niet-nominale mutaties, bijvoorbeeld een groter aantal studenten dat recht heeft op studiefinanciering, meer personen die huursubsidie ontvangen, een uitbreiding van de investeringen etc.

Voorjaarsnota

Tussentijds overzicht van de lopende begrotingsuitvoering, waarin wordt aangegeven welke wijzigingen ten opzichte van de

oorspronkelijke begroting noodzakelijk worden geacht. Deze nota moet uiterlijk op 1 juni bij de Staten-Generaal worden ingediend.

Voorlopige Rekening

Nota over de voorlopige realisatie van de begroting van het voorgaande jaar. Deze nota moet uiterlijk op 1 maart bij de Staten-Generaal worden ingediend. Werd in het verleden ook wel Februari-nota genoemd.

Vorderingensaldo

Het vorderingentekort geeft de mutatie in het saldo van financiële activa en passiva van het Rijk weer (de netto staatsschuld). Een aantal posten heeft geen invloed op de netto financiële positie van het Rijk, doch wel op de bruto financiële positie. Deze posten vormen het verschil tussen het financieringstekort en het vorderingentekort. Daarbij gaat het vooral om uitgaven en ontvangsten in het kader van kredietverlening en de aan- en verkoop van staatsdeelnemingen.

Wig

gemiddeld: het verschil tussen de bruto loonkosten en het netto-inkomen van een werknemer als percentage van de loonkosten.

marginale: het deel van een (geringe) loonstijging dat afgedragen dient te worden aan belastingen en premies als percentage van de loonstijging.

WKA

Wet Koppeling met Afwijkmogelijkheid. Deze wet regelt de koppeling van het minimumloon en de sociale uitkeringen aan de loonontwikkeling van de mensen die werken in het bedrijfsleven, bij de overheid en bij dienstverlenende instellingen. Van deze koppeling kan in bepaalde situaties worden afgeweken.

Zorgsector

De zorgsector omvat de volksgezondheid met inbegrip van de gezinsverzorging, het kruiswerk en de voorzieningen voor ouderen en gehandicapten. Een beleidsmatige

en cijfermatige toelichting op de
ontwikkeling in de zorgsector wordt
gegeven in het jaarlijks, gelijktijdig
met de Miljoenennota verschij-
nende, Financieel Overzicht Zorg
(FOZ).

Vergaderjaar 1994–1995

23 900

Nr. 2

NOTA OVER DE TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

Aangeboden 20 september 1994

Bijlagen bij de Miljoenennota 1995

1. Budgettaire kerngegevens

	Rekening 1993	Vermoedelijke uitkomsten 1994	Ontwerp-begroting 1995
Uitgaven van de collectieve sector			
Relevante rijksuitgaven (incl. agentschappen)	212 221	200 152	233 455
Debudgettering	957	949	643
Relevante rijksuitgaven incl. debudgettering	213 178	201 101	234 098
Uitgaven overige publiekrechtelijke lichamen	121 280	127 120	110 550
Uitgaven sociale fondsen	128 940	130 280	131 380
Collectieve uitgaven (geconsolideerd)	346 060	350 740	350 990
Financieringstekorten van de collectieve sector			
Financieringstekort Rijk	3,2%	3,0%	3,0%
Financieringstekort OPL	0,0%	0,0%	0,0%
Financieringstekort sociale fondsen	0,1%	0,0%	0,1%
Financieringstekort collectieve sector	3,3%	3,0%	3,1%
EMU-tekort	3,3%	4,2%	3,7%
Opbouw financieringstekort van het Rijk			
Relevante uitgaven	212 221	200 163	233 282
Relevante niet-belastingontvangsten	42 032	46 935	50 819
Belastingontvangsten	161 610	150 425	153 530
Mutatie derdenrekening	234	38	13
Feitelijk financieringstekort Rijk	8 345	2 765	28 919
Genormeed financieeringstekort Rijk ¹	18 324	18 161	18 642
Idem, in % NNI	3,6%	3,5%	3,4%
Idem, in % BBP	3,2%	3,0%	3,0%
Schuldquoten			
Staatsschuld	371 852	374 617	402 457
Staatsschuldquote (in % BBP)	64,7%	62,8%	64,3%
EMU-schuldquote (in % BBP)	81,4%	79,4%	79,7%
Netto nationaal inkomen (NNI)	507 180	525 700	552 700
Bruto binnenlands produkt (BBP)	574 330	596 250	626 350

¹ Het genormeerde financieringssaldo van het Rijk is opgebouwd uit het feitelijk financieringssaldo van het Rijk plus debudgettering en minus de studieleningen, vervroegde aflossing van woningwetleningen, eenmalig saldo balansverkortingsoperatie in de volkshuisvesting en de correcties FES en besluitvorming Voorjaarsnota 1993. Voor een toelichting op de laatste twee correcties zij verwezen naar bijlage 16.7.

2. De relevante uitgaven en niet-belasting-ontvangsten 1993, 1994 en 1995 en de meerjarenramingen 1996–1999

2.1 Relevante uitgaven

begrotingen		1993	1994	1995
		Rekening	Vermoedelijke Uitkomsten	Ontwerp-begroting
I	Huis der Koningin	12,2	12,4	12,8
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	251,5	260,2	260,8
III	Algemene Zaken	49,5	55,3	47,1
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	3,4	3,7	3,5
V	Buitenlandse Zaken	2 138,9	2 521,1	3 285,6
VI	Justitie	4 716,3	4 224,7	4 236,9
VII	Binnenlandse Zaken	5 001,7	6 688,2	6 710,3
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	33 347,8	34 209,5	34 211,5
IXA	Nationale Schuld	28 358,4	29 032,2	28 027,1
IXB	Financiën	5 337,9	5 455,7	5 168,0
X	Defensie	13 863,0	13 629,6	13 516,9
XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	14 322,3	12 424,6	44 724,0
XIB	Rijksgebouwendienst		1 275,2	1 517,0
XII	Verkeer en Waterstaat	8 792,2	8 578,6	7 483,7
XIII	Economische Zaken	3 707,1	3 359,8	3 578,5
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	3 055,4	3 242,4	3 077,5
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	43 238,6	23 680,6	25 066,6
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	13 500,0	14 275,9	15 231,2
OS	Ontwikkelingssamenwerking	5 914,3	6 192,3	6 310,3
AP	Aanvullende posten		1 487,5	–326,7
GF	Gemeentefonds	16 817,5	16 995,7	17 799,3
PF	Provinciefonds	1 992,3	2 210,4	2 251,2
WIR	Fonds Investeringsrekening	307,6	500,0	
RWF	Rijkswegenfonds	1 870,2		
MF	Mobiliteitsfonds	159,0		
ISF	Infrastructuurfonds		5 935,1	6 897,6
FES	Fonds Economische Structuurversterking		590,2	1 453,7
EU	Belastingafdrachten EU	7 090,9	7 075,0	7 189,0
CON	Consolidatie	–1 626,8	–3 752,4	–4 451,4
Totaal		212 221,2	200 163,3	233 281,7

1996	1997	1998	1999	begrotingen
Meerjarenraming	Meerjarenraming	Meerjarenraming	Meerjarenraming	
12,8	12,8	12,8	12,8	I
256,0	247,7	245,4	245,6	II
45,7	45,2	45,1	45,1	III
3,5	3,5	3,5	3,4	IV
3 400,4	3 840,4	4 421,5	4 993,9	V
4 008,1	3 953,1	3 902,9	3 904,9	VI
6 621,6	6 610,4	6 662,3	6 701,5	VII
32 295,2	32 324,2	32 252,0	32 760,7	VIII
29 855,3	31 068,1	32 433,8	33 971,9	IXA
4 946,1	5 000,3	4 989,4	4 965,2	IXB
13 406,7	13 107,5	13 002,5	12 964,0	X
6 926,4	6 901,4	6 840,2	6 871,6	XIA
1 074,7	1 047,8	923,3	923,3	XIB
7 218,9	7 130,4	7 101,3	7 461,2	XII
3 584,5	2 929,1	2 860,3	2 766,8	XIII
2 949,8	2 923,8	2 943,3	2 923,8	XIV
27 122,3	27 862,4	27 884,9	27 415,8	XV
15 224,0	15 136,3	15 195,1	15 134,9	XVI
6 477,3	6 757,5	7 132,1	7 445,3	OS
7 092,6	11 104,8	15 369,0	20 059,4	AP
19 653,5	19 716,6	20 490,4	21 193,0	GF
2 257,6	2 270,6	2 269,9	2 274,9	PF
				WIR
				RWF
				MF
6 988,5	7 176,9	7 291,1	7 409,8	ISF
1 575,4	1 717,9	1 712,8	1 313,0	FES
7 206,0	6 860,0	6 671,0	6 473,0	EU
-4 572,6	-4 850,9	-4 951,6	-4 975,1	CON
205 630,1	210 897,8	217 704,5	225 259,6	

2.2 Relevante niet-belastingontvangsten

begrotingen		1993	1994	1995
		Rekening	Vermoedelijke Uitkomsten	Ontwerp-begroting
I	Huis der Koningin			
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	8,1	7,6	8,2
III	Algemene Zaken	3,6	5,3	4,9
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	25,0	40,8	26,1
V	Buitenlandse Zaken	230,8	136,7	99,1
VI	Justitie	902,8	954,4	914,3
VII	Binnenlandse Zaken	658,8	529,7	517,3
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	2 925,8	2 401,5	2 022,0
IXA	Nationale Schuld	962,9	489,3	80,0
IXB	Financiën	7 141,0	6 239,0	5 135,5
X	Defensie	803,6	731,7	626,3
XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	14 630,8	16 294,1	27 806,0
XIB	Rijksgebouwendienst		156,3	129,0
XII	Verkeer en Waterstaat	2 555,5	9 259,8	1 991,2
XIII	Economische Zaken	8 026,8	6 631,1	5 838,2
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	571,8	548,6	486,1
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	1 094,0	901,7	877,9
XVI	Volksgesondheid, Welzijn en Sport	2 094,1	2 066,7	1 984,7
OS	Ontwikkelingssamenwerking			
AP	Aanvullende posten			2 425,0
GF	Gemeentefonds	529,9		
PF	Provinciefonds			
WIR	Fonds Investeringsrekening	326,9	175,0	
RWF	Rijkswegenfonds	165,9		
MF	Mobiliteitsfonds	0,6		
ISF	Infrastructuurfonds		3 118,5	3 799,1
FES	Fonds Economische Structuurversterking			500,0
EU	Belastingafdrachten EU			
CON	Consolidatie	-1 626,8	-3 752,4	-4 451,4
Totaal		42 032,1	46 935,5	50 819,4

1996	1997	1998	1999	begrotingen
Meerjarenraming	Meerjarenraming	Meerjarenraming	Meerjarenraming	
				I
7,9	7,9	8,0	8,0	II
4,3	4,3	4,3	4,3	III
25,8	23,1	23,0	23,0	IV
96,1	88,2	88,2	88,2	V
972,6	1 011,1	1 050,9	1 050,9	VI
505,5	530,4	558,3	582,5	VII
1 757,4	1 569,7	1 602,1	1 565,4	VIII
80,0	80,0	80,0	80,0	IXA
5 757,7	5 940,0	5 851,8	5 901,7	IXB
589,8	575,5	575,0	575,0	X
151,4	150,9	170,0	82,3	XIA
126,3	124,8	125,1	125,1	XIB
1 940,3	1 856,4	1 839,8	2 088,7	XII
5 883,0	5 722,7	5 707,3	5 687,3	XIII
487,0	519,8	553,1	545,8	XIV
868,1	854,7	851,0	845,5	XV
2 315,2	2 190,8	2 236,3	2 176,7	XVI
				OS
228,6	-31,2	-31,2	-31,2	AP
				GF
				PF
				WIR
				RWF
				MF
3 817,8	4 098,6	4 149,1	4 261,3	ISF
500,0	600,0	600,0	600,0	FES
				EU
-4 572,6	-4 850,9	-4 951,6	-4 975,1	CON
21 542,2	21 066,8	21 090,7	21 285,5	

2.3. Relevante uitgaven agentschappen

Begrotingen	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VI	Justitie (IND)	198,7	143,3	143,3	143,4	143,4
	Consolidatie VI ¹	-229,2	-176,2	-120,8	-120,9	-120,9
	Subtotaal	14,9	22,5	22,5	22,5	22,5
VI	Justitie (DJI)	1392,6	1389,4	1388,8	1388,8	1388,8
	Uitgaven	-1263,9	-1241,8	-1241,1	-1241,2	-1241,2
	Subtotaal	128,7	147,6	147,7	147,6	147,6
VII	Binnenlandse Zaken (IVOP)	21,1	21,0	16,9	15,9	15,9
	Herfiding	-3,4	-3,3	1,1	0,1	0,2
	kasbas ²	-0,8	-0,8	-0,6	-0,6	-0,6
	Consolidatie VII	-20,3	-20,2	-16,3	-15,3	-15,3
	overige depart					
	Subtotaal	-3,4	-3,3	1,1	0,1	0,2
X	Defensie (DCC)	129,8	134,0	134,0	131,1	130,5
	Herfiding	0,2	-5,6	-26,4	-7,5	-7,9
	kasbas	-167,2	-135,6	-132,9	-128,0	-127,1
	Consolidatie X	-0,1	-0,1	-2,1	-2,9	-3,4
	IX-A					
	Consolidatie	-0,2	-0,4	-3,1	-5,1	-5,4
	overige depart					
	Subtotaal	-37,5	-7,7	-29,2	-12,4	-13,3
XII	Verkeer en Waterstaat (KNMI)	73,8	73,8	73,8	74,2	74,2
	Herfiding	0,4	2,6	0,0	-0,4	0,0
	kasbas	-53,0	-54,1	-52,4	-52,4	-52,4
	Consolidatie XII					
	Subtotaal	21,2	22,3	21,8	21,4	21,8
XIII	Economische Zaken (Senter)	38,3	48,0	48,0	48,0	48,0
	Herfiding	-0,4	-1,5	-2,6	-3,5	-1,7
	kasbas	-35,3	-43,3	-43,3	-43,3	-43,3
	Consolidatie XIII					
	Subtotaal	2,6	3,2	2,1	1,2	1,4
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (PD)	31,5	31,3	31,3	31,3	31,3
	Herfiding	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	kasbas	-22,7	-22,6	-22,6	-22,6	-22,6
	Consolidatie XIV					
	Subtotaal	8,8	8,7	8,7	8,7	8,7
	Totaal	-11,2	173,2	170,7	173,8	189,3
						190,5

¹ De post consolidatie betreft een correctie voor geraamde verrekeningen tussen een begroting van een agentschap en de begroting van het ministerie waaronder het agentschap ressorteert alsmede – indien van toepassing – voor geraamde verrekeningen tussen de begroting van een agentschap en de begroting van nationale schuld en/of andere begrotingen.

² Dit betreft – onder bepaalde veronderstellingen – een herfiding van lasten naar uitgaven.

2.4. Relevante ontvangsten agentschappen

Begrotingen		1994	1995	1996	1997	1998	1999
VI	Justitie (IND)						
	Ontvangsten	244,1	198,7	143,3	143,3	143,4	143,4
	Consolidatie VI ¹	-229,2	-176,2	-120,8	-120,8	-120,9	-120,9
	Subtotaal	14,9	22,5	22,5	22,5	22,5	22,5
VI	Justitie (DJI)						
	Ontvangsten		1392,6	1389,4	1388,8	1388,8	1388,8
	Consolidatie VI		-1263,9	-1241,8	-1241,1	-1241,2	-1241,2
	Subtotaal		128,7	147,6	147,7	147,6	147,6
VII	Binnenlandse Zaken (IVOP)						
	Baten		21,1	21,0	16,9	15,9	15,9
	Herleiding		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	kasbasis ²						
	Consolidatie VII		-0,8	-0,8	-0,6	-0,6	-0,6
	Consolidatie overige depart		-20,3	-20,2	-16,3	-15,3	-15,3
	Subtotaal		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
X	Defensie (DCC)						
	Baten	157,3	136,1	136,8	136,5	136,0	135,9
	Herleiding	10,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	kasbasis						
	Consolidatie X	-167,2	-135,6	-132,9	-130,3	-128,0	-127,1
	Consolidatie IX-A	-0,1	-0,1	-0,8	-2,1	-2,9	-3,4
	Consolidatie overige depart	-0,2	-0,4	-3,1	-4,1	-5,1	-5,4
	Subtotaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
XII	Verkeer en Waterstaat (KNMI)						
	Baten		73,8	73,8	74,2	74,2	74,2
	Herleiding		1,0	2,0	0,0	0,0	0,0
	kasbasis						
	Consolidatie XII		-53,0	-54,1	-52,4	-52,4	-52,4
	Subtotaal		21,8	21,7	21,8	21,8	21,8
XIII	Economische Zaken (Senter)						
	Baten	38,3	48,0	48,0	48,0	48,0	48,0
	Herleiding	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	kasbasis						
	Consolidatie XIII	-35,3	-43,3	-43,3	-43,3	-43,3	-43,3
	Subtotaal	3,0	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
XIV	Landbouw, Natuurbeheer Visserij (PD)						
	Baten	31,5	31,3	31,3	31,3	31,3	31,3
	Herleiding	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	kasbasis						
	Consolidatie XIV	-22,7	-22,6	-22,6	-22,6	-22,6	-22,6
	Subtotaal	8,8	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7
	Totaal	26,7	186,4	205,2	205,4	205,3	205,3

¹ De post consolidatie betreft een correctie voor geraamde verrekeningen tussen een begroting van een agentschap en de begroting van het ministerie waaronder het agentschap ressorteert alsmede – indien van toepassing – voor geraamde verrekeningen tussen de begroting van een agentschap en de begroting van nationale schuld en/of andere begrotingen.

² Dit betreft – onder bepaalde veronderstellingen – een herleiding van baten naar ontvangsten.

2.5. Relevante uitgaven en niet-belastingontvangsten, inclusief agentschappen

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Uitgaven	212 221,2	200 152,1	233 455,0	205 800,8	211 071,6	217 893,8	225 450,1
Ontvangsten	42 032,1	46 962,2	51 005,8	21 747,4	21 272,2	21 296,0	21 490,8

3. De uitgaven en niet-belastingontvangsten 1994 en 1995

3.1. Vermoedelijke Uitkomsten 1994

		Uitgaven	Waarvan ontwikke- lingssamenwerking	Waarvan niet- relevante uitgaven en overige correcties	Relevante uitgaven c.f. Bijlage 2
I	Huis der Koningin	12,4			12,4
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	260,2			260,2
III	Algemene Zaken	55,3			55,3
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	282,9	279,2		3,7
V	Buitenlandse Zaken	7 682,1	5 161,0		2 521,1
VI	Justitie	4 224,7			4 224,7
VII	Binnenlandse Zaken	6 688,2			6 688,2
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	34 383,6	174,2		34 209,5
IXA	Nationale Schuld	65 458,7		36 426,5	29 032,2
IXB	Financiën	5 876,6	420,7	0,2	5 455,7
X	Defensie	13 629,6			13 629,6
XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	12 425,4	0,8		12 424,6
XIB	Rijksgebouwendienst	1 275,2			1 275,2
XII	Verkeer en Waterstaat	8 581,7	3,1		8 578,6
XIII	Economische Zaken	3 372,3	12,5		3 359,8
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	3 264,9	22,5		3 242,4
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	23 729,3	48,7		23 680,6
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	14 292,8	16,9		14 275,9
OS	Ontwikkelingssamenwerking		(6 192,3)		6 192,3
AP	Aanvullende posten	1 487,5			1 487,5
GF	Gemeentefonds	17 048,4	52,7		16 995,7
PF	Provinciefonds	2 210,4			2 210,4
WIR	Fonds Investeringsrekening	500,0			500,0
RWF	Rijkswegenfonds				
MF	Mobiliteitsfonds				
ISF	Infrastructuurfonds	5 935,1			5 935,1
FES	Fonds Economische Structuurversterking	590,2			590,2
EU	Belastingafdrachten EU	7 075,0			7 075,0
CON	Consolidatie	-3 752,4			-3 752,4
	Totaal	236 590,0	(6 192,3)	36 426,7	200 163,3

Niet-belasting ontvangsten	Waarvan niet-relevante ontvangsten en overige correcties	Relevante ontvangsten c.f. Bijlage 2		
			I	Huis der Koningin
7,6		7,6	II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin
5,3		5,3	III	Algemene Zaken
40,8		40,8	IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken
136,7		136,7	V	Buitenlandse Zaken
954,4		954,4	VI	Justitie
529,7		529,7	VII	Binnenlandse Zaken
2 401,5		2 401,5	VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
32 614,6	32 125,3	489,3	IXA	Nationale Schuld
6 254,7	15,8	6 239,0	IXB	Financiën
731,7		731,7	X	Defensie
16 294,1		16 294,1	XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
156,3		156,3	XIB	Rijksgebouwendienst
9 259,8		9 259,8	XII	Verkeer en Waterstaat
6 631,1		6 631,1	XIII	Economische Zaken
548,6		548,6	XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
901,7		901,7	XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
2 066,7		2 066,7	XVI	Volksgesondheid, Welzijn en Sport
			OS	Ontwikkelingssamenwerking
			AP	Aanvullende posten
			GF	Gemeentefonds
			PF	Provinciefonds
175,0		175,0	WIR	Fonds Investeringsrekening
			RWF	Rijkswegenfonds
			MF	Mobiliteitsfonds
3 118,5		3 118,5	ISF	Infrastructuurfonds
			FES	Fonds Economische Structuurversterking
			EU	Belastingafdrachten EU
-3 752,4		-3 752,4	CON	Consolidatie
79 076,6	32 141,1	46 935,5		Totaal

3.2 Ontwerp-begroting 1995

		Uitgaven c.f. ontwerp- begroting	Waarvan ontwikke- lingssamenwerking	Waarvan niet- relevante uitgaven en overige correcties	Relevante uitgaven c.f. Bijlage 2
I	Huis der Koningin	12,8			12,8
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	260,8			260,8
III	Algemene Zaken	47,1			47,1
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	278,4	274,9		3,5
V	Buitenlandse Zaken	8 490,8	5 205,3		3 285,6
VI	Justitie	4 236,9			4 236,9
VII	Binnenlandse Zaken	6 710,3			6 710,3
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	34 360,8	149,4		34 211,5
IXA	Nationale Schuld	62 506,2		34 479,1	28 027,1
IXB	Financiën	5 692,2	524,0	0,2	5 168,0
X	Defensie	13 516,9			13 516,9
XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	44 724,8	0,8		44 724,0
XIB	Rijksgebouwendienst	1 517,0			1 517,0
XII	Verkeer en Waterstaat	7 487,0	3,3		7 483,7
XIII	Economische Zaken	3 591,0	12,5		3 578,5
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	3 099,9	22,5		3 077,5
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	25 114,6	48,0		25 066,6
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	15 248,1	16,9		15 231,2
OS	Ontwikkelingssamenwerking		(6 310,3)		6 310,3
AP	Aanvullende posten	-326,7			-326,7
GF	Gemeentefonds	17 746,6	52,7		17 799,3
PF	Provinciefonds	2 251,2			2 251,2
WIR	Fonds Investeringsrekening				
RWF	Rijkswegenfonds				
MF	Mobiliteitsfonds				
ISF	Infrastructuurfonds	6 897,6			6 897,6
FES	Fonds Economische Structuurversterking	1 453,7			1 453,7
EU	Belastingafdrachten EU	7 189,0			7 189,0
CON	Consolidatie	-4 451,4			-4 451,4
	Totaal	267 761,1	(6 310,3)	34 479,3	233 281,7

Niet-belasting ontvangsten	Waarvan niet-relevante ontvangsten en overige correcties	Relevante ontvangsten c.f. Bijlage 2		
			I	Huis der Koningin
8,2		8,2	II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin
4,9		4,9	III	Algemene Zaken
26,1		26,1	IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken
99,1		99,1	V	Buitenlandse Zaken
914,3		914,3	VI	Justitie
517,3		517,3	VII	Binnenlandse Zaken
2 022,0		2 022,0	VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
62 545,8	62 465,8	80,0	IXA	Nationale Schuld
5 187,0	51,5	5 135,5	IXB	Financiën
626,3		626,3	X	Defensie
27 806,0		27 806,0	XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
129,0		129,0	XIB	Rijksgebouwendienst
1 991,2		1 991,2	XII	Verkeer en Waterstaat
5 838,2		5 838,2	XIII	Economische Zaken
486,1		486,1	XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
877,9		877,9	XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
1 984,7		1 984,7	XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
2 425,0		2 425,0	OS	Ontwikkelingssamenwerking
			AP	Aanvullende posten
			GF	Gemeentefonds
			PF	Provinciefonds
			WIR	Fonds Investeringsrekening
			RWF	Rijkswegenfonds
			MF	Mobiliteitsfonds
3 799,1		3 799,1	ISF	Infrastructuurfonds
500,0		500,0	FES	Fonds Economische Structuurversterking
			EU	Belastingafdrachten EU
-4 451,4		-4 451,4	CON	Consolidatie
113 336,7	62 517,3	50 819,4		Totaal

4. De belastingontvangsten

Onderstaand wordt een toelichting gegeven op de raming van de belastingontvangsten.

§ 4.1. bevat een overzichtstabel waarin de realisatie 1993, de verschillende ramingen voor het jaar 1994 en de raming voor 1995 worden gepresenteerd. In § 4.2. wordt een toelichting gegeven op de mutaties in de belastingontvangsten 1994 ten opzichte van de raming in de Voorjaarsnota 1994. In § 4.3. worden de gevolgen van de reeds vaststaande, bij het parlement aanhangige en voorgenomen fiscale maatregelen voor de belastingontvangsten in 1995 weergegeven. Vervolgens wordt in § 4.4. een toelichting gegeven op de groei van de belastingontvangsten 1995 ten opzichte van de Vermoedelijke Uitkomsten 1994. In § 4.5. wordt de meerjarige belastingraming gepresenteerd.

4.1. Belastingopbrengsten op kasbasis voor 1993, 1994 en 1995

	Realisatie 1993	Ontwerp- begroting 1994	Herziene ¹ raming 1994	Vermoedelijke Uitkomsten 1994	Raming 1995
I Kostprijsverhogende belastingen	69 220	71 204	71 590	72 115	76 460
a Invoerrechten	3 026	3 425	3 160	3 185	3 285
b Omzetbelasting	39 977	40 150	41 050	41 250	43 305
c Belasting op personenauto's en motorrijwielen	3 300	3 700	3 610	3 810	4 040
d Accijns van lichte olie	5 224	5 200	5 445	5 485	5 635
e Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	2 910	3 100	3 260	3 280	3 435
f Tabaksaccijns	2 716	3 050	2 810	2 795	2 835
g Alcoholaccijns	875	930	910	930	930
h Bieraccijns	523	595	605	620	625
i Wijnaccijns	287	280	300	295	300
j Suikeraccijns	-1	0	0	0	0
k Accijns van alcoholvrije dranken	23	0	0	0	0
l Belastingen van rechtsverkeer	3 662	3 400	3 785	4 165	4 145
m Motorrijtuigenbelasting					
1 exclusief toeslag Rijkswegenfonds	2 891	3 100	2 755	2 670	3 185
2 toeslag Rijkswegenfonds	1 704	0	0	0	0
3 tijdelijke toeslag Mobiliteitsfonds	156	0	0	0	0
4 toeslag Infrastructuurfonds ²		1 914	1 920	1 870	2 150
n Verbruiksbelasting op een milieugrondslag	1 554	1 900	1 585	1 345	1 945
o Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken en van enkele andere producten	393	460	395	415	385
p Belasting op zware motorrijtuigen					260
II Belastingen op inkomen, winst en vermogen	92 347	74 775	76 450	78 260	77 010
a Inkomstenbelasting	8 351	6 550	6 700	7 500	8 980
b Loonbelasting	59 761	47 000	47 750	47 535	44 160
c Dividendbelasting	1 798	1 950	1 905	1 955	1 920
d Kansspelbelasting	152	130	155	155	160
e Vennootschapsbelasting	19 210	16 200	16 945	18 020	18 810
f Vermogensbelasting	1 581	1 475	1 435	1 435	1 345
g Successierechten	1 494	1 470	1 560	1 660	1 635
III Niet aan afzonderlijke belastingsoorten toe te rekenen belastingontvangsten	43	60	50	50	60
IV Totaal Generaal	161 610	146 039	148 090	150 425	153 530
Aandeel van het Gemeentefonds	16 045 ³	17 572 ⁵	17 911 ⁵	18 223 ⁵	16 679 ⁷
Aandeel van het Provinciefonds	2 003 ⁴	2 244 ⁶	2 288 ⁶	2 327 ⁶	2 106 ⁸
Aandeel van het Rijkswegenfonds	1 704				
Aandeel van het Mobiliteitsfonds	156				
Aandeel van het Infrastructuurfonds		2 744	2 786	2 747	3 057 ⁹
Aandeel van de Europese Unie					
1 in de invoerrechten	3 026	3 425	3 160	3 185	3 285
2 in de omzetbelasting	3 947	3 670	3 893	3 890	3 904
Afdracht aan Investeringsrekening ¹⁰	10	45	45	45	0
	26 891	29 700	30 083	30 417	29 031
Ten bate van de rijksbegroting	134 719	116 339	118 008	120 008	124 499

¹ Zie Kamerstukken II, 1993-1994, 23 733, nr. 1 (Voorjaarsnota 1994).

² Met ingang van 1-1-1994 zijn de toeslag Rijkswegenfonds en de tijdelijke toeslag Mobiliteitsfonds vervangen door de toeslag Infrastructuurfonds.

³ 10,43% van de opbrengst exclusief die van de invoerrechten en de motorrijtuigenbelasting.

⁴ 1,302% van de onder 3 bedoelde opbrengst.

⁵ 12,77% van de opbrengst exclusief die van de invoerrechten en de motorrijtuigenbelasting.

⁶ 1,631% van de onder 5 bedoelde opbrengst.

⁷ 11,51% van de opbrengst exclusief die van de invoerrechten en de motorrijtuigenbelasting.

⁸ 1,453% van de onder 7 bedoelde opbrengst.

⁹ De voeding geschiedt conform de instellingswet van het Infrastructuurfonds (Staatsblad 1993, nr 319).

¹⁰ De voeding geschiedt conform de besluitvorming inzake het WIR-dossier (Kamerstukken II, 1990-1991, 21 300 G, nr 6).

4.2. De belastingontvangsten in 1994

In tabel 4.2.1 zijn voor het jaar 1994 de belangrijkste mutaties ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994 vermeld.

Tabel 4.2.1. Raming belastingopbrengsten 1994 op kasbasis

	Voorjaarsnota 1994	Vermoedelijke Uitkomsten 1994	Vershil
Kostprijsverhogende belastingen	71 590	72 115	+ 525
waarvan:			
– omzetbelasting	41 050	41 250	+ 200
– belasting op personenauto's en motorrij- wielen	3 610	3 810	+ 200
– verbruiksbelasting op een milieugrondslag	1 585	1 345	– 240
– belastingen van rechtsverkeer	3 785	4 165	+ 380
– overige	21 560	21 545	– 15
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	76 450	78 260	+ 1 810
waarvan:			
– inkomstenbelasting	6 700	7 500	+ 800
– loonbelasting	47 750	47 535	– 215
– vennootschapsbelasting	16 945	18 020	+ 1 075
– overige	5 055	5 205	+ 150
Niet aan afzonderlijke belastingsoorten toe te rekenen belastingontvangsten	50	50	0
Totaal Generaal	148 090	150 425	+ 2 335

– totale belastingontvangsten 1994 ten opzichte van Voorjaarsnota 1994

In *totaal* is de belastingraming in 1994 ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994 met 2,3 miljard opwaarts bijgesteld.¹ Deze bijstelling vloeit voort voor 2,5 miljard voort uit bijstellingen in het economisch beeld van de Macro Economische Verkenningen 1995 ten opzichte van het Centraal Economisch Plan 1994 van het Centraal Planbureau. Het restant (–0,1 miljard) vloeit voort uit de autonoom fiscale sfeer en is het saldo van meerdere maatregelen.

– opbrengst per belastingsoort in 1994 ten opzichte van Voorjaarsnota 1994

De raming van de *omzetbelasting* is ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994 met 0,2 miljard opwaarts bijgesteld. Deze bijstelling vloeit voort uit het feit dat het Centraal Planbureau de raming van de bestedingen – zowel de particuliere consumptie als de investeringen – in de MEV'95 ten opzichte van het CEP'94 (basis economisch beeld Voorjaarsnota 1994) opwaarts heeft bijgesteld.

De raming van de *belasting op personenauto's en motorvoertuigen* is verhoogd met 0,2 miljard. Deze verhoging is het gevolg van de toename van de autoverkopen in 1994.

De opbrengsten van de *verbruiksbelasting op een milieugrondslag* worden 0,2 miljard lager geraamd dan ten tijde van de Voorjaarsnota. Deze bijstelling is enerzijds het gevolg van de voorgenomen vervroegde invoering van het nultarief op restgassen (per 1 juli 1994) en anderzijds vloeit de bijstelling voort uit het tegenvallende kaspatroon in de eerste maanden van 1994.

¹ Zoals uit tabel 4.1 kan worden afgeleid is er in 1994 ten opzichte van 1993 sprake van een forse daling van de belastingontvangsten. Deze daling hangt samen met de operatie AAW-AWW, waardoor met ingang van 1 januari 1994 de AAW en de AWW volledig premie-gefinancierd worden. In samenhang hiermee is het belastingtarief van de eerste schijf verlaagd.

De raming van de *belastingen van rechtsverkeer* is met 0,4 miljard opwaarts bijgesteld. Deze toename is geconcentreerd bij de *overdrachtsbelasting*. De bijstelling is het gevolg van de grote activiteit op de huizenmarkt.

De raming voor de *inkomstenbelasting* is met 0,8 miljard verhoogd ten opzichte van de Voorjaarsnota. De opwaartse bijstelling vloeit voort uit de combinatie van aanslagoplegging en de ontwikkeling van het macro-overig inkomen zoals door het Centraal Planbureau wordt geraamd.

De opbrengst van de *loonbelasting* wordt 0,2 miljard lager geraamd dan ten tijde van de Voorjaarsnota 1994. Dit is met name het gevolg van de tegenvaller uit hoofde van de spaarloonregeling.

De raming voor de *vennootschapsbelasting* is met 1,1 miljard opwaarts bijgesteld. Dit is het gevolg van meeropbrengsten van de procesmatige versnelling van de belastingdienst. Voorts heeft – evenals bij de inkomstenbelasting – de combinatie van aanslagoplegging en de ontwikkeling van het macro-overig inkomen zoals door het Centraal Planbureau wordt voorspeld, geleid tot een opwaartse bijstelling bij de vennootschapsbelasting.

De raming van de *overige belastingen op inkomen, winst en vermogen* is met 0,2 miljard verhoogd. Deze bijstelling vloeit voort uit de meevalende kasopbrengsten bij de *dividendbelasting* en de *successierechten*.

4.3. De invloed van fiscale maatregelen op de belastingontvangsten 1995

De mutatie in de totale belastingontvangsten in 1995 ten opzichte van 1994 kan gesplitst worden in twee componenten. Allereerst zijn er de effecten van fiscale maatregelen, zowel uit voorgaande jaren als maatregelen voorzien voor 1995. Daarnaast wordt de belastingopbrengst 1995 beïnvloed door de endogene mutatie. In paragraaf 4.4. worden beide componenten toegelicht op basis van een verschillenanalyse tussen de belastinguitkomsten 1994 en 1995.

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de gevolgen van autonoom fiscale maatregelen op de belastingontvangsten in 1995.

Door wijzigingen in de fiscale wetgeving en door maatregelen in de sfeer van de uitvoering nemen de belastingontvangsten in 1995 per saldo af met 1389 miljoen ten opzichte van 1994. Tabel 4.3.1 geeft een overzicht van de mutaties. Daarbij is een onderverdeling gemaakt naar reeds vaststaande maatregelen, nog bij het parlement aanhangige maatregelen en voorgenomen maatregelen.

De reeds *vaststaande* maatregelen leiden tot een daling van de belastingontvangsten met 27 miljoen ten opzichte van 1994. Het betreft voor een deel kasoverlopen van maatregelen die begin 1994 zijn ingegaan, zoals de verhoging van een aantal accijnzen (110 miljoen), de verlaging van de verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken (-25 miljoen) en de tariefmaatregelen in de loon- en inkomstenbelasting (460 miljoen inclusief de verhoging van het arbeidskostenforfait). De in het kader van de economische structuurversterking per 1 juli 1994 doorgevoerde verhoging van de zelfstandigenaftrek en de verlaging van het tariefafstapje in de vennootschapsbelasting hebben een kasoverloop naar 1995 van -211 miljoen. Met betrekking tot de belangrijkste overige vaststaande maatregelen kan het volgende worden opgemerkt. Als uitvloeisel van het GATT-akkoord worden de tarieven van de invoerrechten gefaseerd verlaagd. Daardoor ontstaat in 1995 een derving van 164 miljoen, die in de jaren daarna zal oplopen. De derving wordt voor 90% gecompenseerd door een verlaging van afdrachten aan de EU. Door de invoering van een houderschapsbelasting ontstaat een meeropbrengst aan belasting van

175 miljoen. Daar staat een daling van de opbrengst boeten uit hoofde van de huidige motorrijtuigenbelasting tegenover. De in 1994 geïntroduceerde spaarloon- en winstdelingsregelingen leiden zonder nadere maatregelen in 1995 ten opzichte van 1994 tot een additioneel kasbeslag van 254 miljoen. Een derving van 375 miljoen treedt op doordat het in 1993 en 1994 verhoogde percentage van de automatische voorlopige aanslag in de vennootschapsbelasting (AVAR) in 1995 weer wordt verlaagd naar 100.

De bij het parlement *aanhangige* fiscale maatregelen verhogen de belastingopbrengst in 1995 met per saldo 540 miljoen ten opzichte van 1994. Budgettair gezien de belangrijkste is het wetsvoorstel verbruiksbelasting op een milieugrondslag (530 miljoen), dat thans bij de Eerste Kamer in behandeling is.

De *voorgestelde* fiscale maatregelen verlagen de belastingopbrengst in 1995 met 1902 miljoen. De twee grootste maatregelen betreffen verlagingen van het tarief eerste schijf met in totaal 1,15%-punt per 1-1-1995, met een totale budgettaire derving van 2,6 miljard in 1995. Vervolgens is er sprake van een daling van de belastingopbrengst (440 miljoen) als gevolg van de voorgenomen invoering van de ZFW-franchise. In de sfeer van de vermogensbelasting is er sprake van een tweetal maatregelen die tezamen een budgettaire derving van 105 miljoen tot gevolg hebben. Dit wordt gecompenseerd door de afschaffing van de lineaire methode in de pensioenopbouw bij de vennootschapsbelasting (100 miljoen). Daarnaast zijn er enkele maatregelen die tot een budgettaire opbrengst leiden, zoals de zevende BTW-richtlijn (200 miljoen), de invoering van het Eurovignet (260 miljoen), de kasverschuiving houderschapsbelasting (450 miljoen) en de aanpassing van de spaarloonregeling en de winstdelingsregeling (268 miljoen).

In het overzicht in tabel 4.3.1 zijn drie verschuivingen tussen premies en belastingen niet verwerkt.² In de eerste plaats betreft dat de negatieve kasoverloop van 1770 miljoen die in 1995 optreedt als gevolg van de per 1-1-1994 doorgevoerde AAW-AWW-operatie. Voorts zal de definitieve vaststelling aan het einde van 1994 van de verdeelsleutel tussen inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen over het jaar 1991 naar verwachting leiden tot een nabetaling door de Sociale Fondsen aan het Rijk in 1995 van 800 miljoen. Dit leidt in de mutatie evenwel slechts tot een geringe hogere belastingopbrengst in 1995 ten opzichte van 1994 aangezien zich in 1994 een eenmalige nabetaling van 700 miljoen heeft voorgedaan. Als laatste dient te worden vermeld dat de structurele verschuiving van premies naar belastingen in 1995 ter grootte van 900 miljoen (kaseffect 1995, structureel 1050 miljoen) eveneens niet is verwerkt.³

² Deze elementen maken vanzelfsprekend wel onderdeel van de belastingraming uit.

³ Deze verschuiving is het gevolg van een door het Centraal Planbureau berekende verschuiving in de inkomensverdeling. Op basis van een analyse over de aanslagjaren 1990 en 1991 kan worden geconcludeerd dat het deel van het tarief eerste schijf in de IB lager is – en het deel in de tweede en derde schijf hoger – dan aanvankelijk werd gedacht. Door deze gewijzigde verdeling neemt de premiegrondslag (die alleen gaat over de eerste schijf) af en de belastinggrondslag toe. Hierdoor vindt een verschuiving plaats van premies naar belastingen.

Tabel 4.3.1. De invloed op de belastingopbrengst 1995 van reeds vaststaande, bij het parlement aanhangige en voorgestelde fiscale maatregelen; mutaties op kasbasis ten opzichte van 1994

A. Vaststaande maatregelen	
wv kasverschuivingen	
- Verhoogd AVAR-percentages 1993/1994	- 375
wv geen kasverschuivingen	
- Verlaging invoerrechten (GATT-akkoord)	- 164
- Verhoging brandstofaccijnzen en invoering accijns op LPG (1994)	+ 85
- Verhoging alcoholaccijnzen en bieraccijns (1994)	+ 25
- Verlaging verbruiksbelasting alcoholvrije dranken (1994)	- 25
- Verhoging zelfstandigenaftrek (1-7-1994)	- 63
- Tariefafstapje Vpb van f 250 000 naar f 100 000 (1-7-1994)	-148
- Invoering houderschapsbelasting (1995)	+ 175
- Wijziging begrip personenauto's (1995)	+ 30
- R&D-faciliteit loonbelasting (1994)	- 57
- Spaarloonregeling c.a. (1994)	- 254
- Aanpassing vermogensbelasting (1994)	- 63
- Tariefmaatregelen loon- en inkomstenbelasting en verhoging arbeidskostenforfait (1994)	+ 460
- Fraudebestrijding	+ 490
- Overig	- 143
Sub-Totaal	- 27
B. Aanhangige maatregelen	
wv geen kasverschuivingen	
- Wetsvoorstel verbruiksbelasting op milieugrondslag (1-1-1995)	+ 530
- Aanpassing fiscale regeling kinderopvang (1-1-1995)	+ 35
- Vrijstelling ingehouden dividendbelasting in EU-verband (1-10-1994)	- 20
- Overig	- 5
Sub-Totaal	540
C. Voorgenomen maatregelen	
wv kasverschuivingen	
- Kasverschuiving in verband met invoering houderschapsbelasting	+ 450
wv geen kasverschuivingen	
- Zevende btw-richtlijn per 1-1-1995	+ 200
- Vervroeging nihilstarief restbrandstof WBM van 1-1-1995 naar 1-7-1994	+ 31
- Faciliteit ten behoeve van bosaanleg per 1-1-1995	- 1
- Invoering Eurovignet per 1-7-1995	+ 260
- Overgangsregeling grijs kenteken	- 20
- Amendering spaarloonregeling c.a. per 1-1-1995	+ 268
- Wijziging behandeling dividend bij dooruitdeling per 1-1-1995	- 55
- Onbepaalde voorwaartse verliescompensatie per 1-1-1995	- 20
- Wijziging methode verliesverrekening (per country) per 1-1-1995	- 5
- Verlaging tarief eerste schijf per 1-1-1995	- 1 725
- Verlaging tarief eerste schijf per 1-1-1995 als gevolg van verschuiving van premies naar belastingen	- 915
- Invoering ouderenaftrek per 1-1-1995	- 55
- Beperking aftrek studiekosten per 1-1-1995	+ 5
- Invoering ZFW-franchise per 1-1-1995	- 440
- Afschaffing lineaire methode in de pensioenopbouw	+ 100
- Uitstel grondslagverbreding samenloopregeling in de VB	- 35
- Verhoging vrijstelling ondernemingsvermogen van 50% naar 68% in de VB	- 70
- Meerjarenbeleid belastingdienst	+ 125
Sub-Totaal	- 1 902
Totaal	- 1 389

4.4. De belastingontvangsten in 1995

Onderstaande tabel bevat een beknopt overzicht van de belastingramingen 1994 en 1995. Een uitgebreid overzicht is opgenomen in tabel 4.1 aan het begin van deze bijlage.

Tabel 4.4.1. Raming belastingopbrengsten in 1995 op kasbasis

	Vermoedelijke Uitkomsten 1994	Ontwerpbe- groting 1995	Verschil	
			Absoluut	Procentueel
	in mln			
Kostprijsverhogende belastingen	72 115	76 460	+ 4 345	+ 6,0
waarvan:				
– omzetbelasting	41 250	43 305	+ 2 055	+ 5,0
– verbruiksbelastingen op een milieugrondslag	1 345	1 945	+ 600	+ 44,6
– motorrijtuigenbelasting	4 540	5 335	+ 795	+ 17,5
– belasting op zware motorrijtuigen		260	+ 260	
– overige	24 980	25 615	+ 635	+ 2,5
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	78 260	77 010	– 1 250	– 1,6
waarvan:				
– inkomstenbelasting	7 500	8 980	+ 1 480	+ 19,7
– loonbelasting	47 535	44 160	– 3 375	– 7,1
– vennootschapsbelasting	18 020	18 810	+ 790	+ 4,4
– overige	5 205	5 060	– 145	– 2,8
Niet aan afzonderlijke belastingsoorten toe te rekenen belasting-ontvangsten	50	60	+ 10	+ 20,0
Totaal Generaal	150 425	153 530	+ 3 105	+ 2,1

– totale belastingontvangsten in 1995

De totale opbrengst aan rijksbelastingen in 1995 zal naar verwachting 153,5 miljard bedragen. De belastingopbrengst stijgt daarmee met 3,1 miljard ten opzichte van de Vermoedelijke Uitkomsten 1994. Deze stijging is het saldo van fiscaal autonome maatregelen (–2,2 miljard, inclusief de niet in tabel 4.3.1 verwerkte verschuivingen) en van de endogene groei (5,3 miljard).

De endogene stijging van de belastingontvangsten met 5,3 miljard is voor een belangrijk deel het gevolg van de aantrekkende economie en de verbeterde winstontwikkeling. Een groot deel van de bijstelling (1,9 miljard) is dan ook geconcentreerd bij de winstafhankelijke belastingen (vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting). Een ander deel is geconcentreerd bij de kostprijsverhogende belastingen (2,7 miljard) en is het gevolg van de door het Centraal Planbureau voorspelde waardeontwikkeling van de consumptieve bestedingen en de investeringen, waardoor meer kostprijsverhogende belastingen worden ontvangen.

– opbrengst per belastingsoort in 1995

De geraamde opbrengst van de *omzetbelasting* bedraagt in 1995 43,3 miljard en stijgt daarmee met 2,1 miljard ten opzichte van 1994. Deze toename is enerzijds het gevolg van de door het Centraal Planbureau voorspelde waardeontwikkeling van de consumptieve bestedingen en de investeringen en anderzijds het gevolg van opbrengsten in de autonoom fiscale sfeer (met name als gevolg van eenmalige opbrengsten uit hoofde van de Zevende BTW-richtlijn).

De opbrengst aan *verbruiksbelastingen op een milieugrondslag* neemt naar verwachting toe met 0,6 miljard. Deze stijging is goeddeels het gevolg van de voorgenomen verbreding van deze belasting met een heffing op afval en grondwater.

De totale opbrengst bij de *motorrijtuigenbelasting* neemt in 1995 toe met 0,8 miljard tot 5,3 miljard. De stijging van de opbrengst wordt grotendeels veroorzaakt door de invoering van de houderschapsbelasting, die een kasschuif van 1994 naar 1995 veroorzaakt. Endogeen stijgt de geraamde belastingopbrengst met 0,2 miljard.

Per 1 juli 1995 is er sprake van invoering van een *belastingheffing op zware motorrijtuigen*, het zogenaamde Eurovignet. Door deze invoering neemt het totaal van de belastingontvangsten in 1995 toe met 0,3 miljard.

Voor de *overige kostprijsverhogende belastingen* wordt in 1995 een totaal van 25,6 miljard geraamd, hetgeen een toename ter grootte van 0,6 miljard ten opzichte van 1994 betekend. Deze toename is vooral een gevolg van de endogene groei bij de *belasting op personenauto's en motorvoertuigen* en de *accijnzen op benzine en diesel*.

De geraamde opbrengst aan *inkomstenbelasting* voor 1995 bedraagt 9,0 miljard. Dit is een stijging van 1,5 miljard ten opzichte van de Vermoedelijke Uitkomsten 1994. Deze stijging wordt voor een groot deel veroorzaakt door een structurele verschuiving van premies naar belastingen in 1995 (het kaseffect hiervan bedraagt 0,9 miljard).⁴ Deze verschuiving is gebaseerd op een door het Centraal Planbureau berekende structurele wijziging in de inkomensverdeling, waarbij het inkomensdeel in de eerste schijf kleiner blijkt te zijn dan aanvankelijk gedacht. Endogeen stijgt de opbrengst bij de inkomstenbelasting met circa 0,7 miljard. Deze toename is het gevolg van de verbeterde winstontwikkeling zoals deze door het Centraal Planbureau wordt voorspeld.

De geraamde opbrengst aan *loonbelasting* neemt in 1995 met 3,4 miljard af ten opzichte van 1994. Deze daling is goeddeels geconcentreerd in de autonoom fiscale sfeer. Het betreft hier met name de verlaging van het tarief eerste schijf⁵, de operatie AAW-AWW en de belastingderving die rechtstreeks het gevolg is van de voorgenomen invoering van de ZFW-franchise. Endogeen doet zich slechts een relatief beperkte stijging van de opbrengsten voor, met name als gevolg van de gematigde loonontwikkeling.

De opbrengst van de *vennootschapsbelasting* zal in 1995 naar verwachting 18,8 miljard bedragen waarvan 2,1 miljard afkomstig is uit de aardgassector. Ten opzichte van 1994 is er sprake van een verwachte stijging van de opbrengst met per saldo 0,8 miljard (waarvan 0,1 miljard in de aardgassector). Deze toename is het saldo van mutaties in de autonoom fiscale sfeer enerzijds (-0,3 miljard, met name het saldo van doorwerking van de AVAR 1993/1994 en verlaging van het tariefafstapje) en mutaties in de endogene sfeer anderzijds (1,1 miljard, inclusief het gasgedeelte). De endogene toename vloeit – evenals bij de inkomstenbelasting – voort uit de verbeterde winstontwikkeling zoals deze door het Centraal Planbureau wordt voorspeld.

De raming van de overige belastingen op *inkomen, winst en vermogen* is voor 1995 145 miljoen lager dan de Vermoedelijke Uitkomsten. Deze afname is voor een groot deel het gevolg van maatregelen bij de vermogensbelasting.

De *niet nader toe te rekenen belastingontvangsten* worden in 1995 marginaal hoger geraamd dan in 1994.

4.5. Meerjarige belastingramingen

De meerjarige belastingraming zoals gepresenteerd in tabel 4.5.1 is voor de periode 1994–1995 in het voorgaande reeds toegelicht en vloeit voor de jaren 1996–1998 (technisch) voort uit de CPB-doorrekening van het regeerakkoord. Het jaar 1999 is – bij afwezigheid van een economisch beeld voor 1999 – gebaseerd op de gemiddelde endogene groeivoet van de belastingontvangsten over de periode 1995–1998.

⁴ Daarnaast doet zich in 1995 een eenmalige nabetaling van premies naar belastingen (0,8 miljard) over het belastingjaar 1991 voor. Deze nabetaling is conform het regeerakkoord in 1995 ten gunste van het financieringstekort gebracht.

Per saldo heeft de nabetaling voor de belastingraming evenwel – ten opzichte van de raming in 1994, dus in de mutatie – vrijwel geen gevolgen aangezien zich in 1994 een gelijksoortige eenmalige nabetaling (0,7 miljard) heeft voorgedaan.

⁵ Het betreft hier de invulling van de reservering lastenverlichting en een tariefsverlaging ter compensatie van de gestegen premies uit hoofde van de structurele verschuiving van premies naar belastingen bij de inkomstenbelasting.

Tabel 4.5.1. Meerjarige belastingraming op kasbasis; in miljarden									
1994	1995	1996	1997	1998	1999				
150,4	153,5	161,4	168,3	174,7	181,4	Totaal Generaal			

5. Horizontale toelichting 1994–1999

Algemeen

In deze bijlage wordt het verloop toegelicht van de meerjarencijfers. Langs deze weg kan men op een eenvoudige wijze snel inzicht krijgen in de meerjarige ontwikkeling van de uitgaven en ontvangsten van de departementen. Deze horizontale toelichting beslaat de jaren 1994–1999 en heeft aldus betrekking op de Vermoedelijke Uitkomsten 1994, de ontwerp-begroting 1995 en de meerjarencijfers 1996–1999, alles op stand Miljoenennota 1995. Telkens wordt per departement (en op de fondsen en aanvullende posten) een toelichting op de ontwikkeling van de uitgaven en niet-belastingontvangsten gegeven.

De ontwikkeling in de uitgaven en niet-belastingontvangsten wordt over de jaren heen (horizontaal) toegelicht op het niveau van de beleids-terreinen. Indien de cijfers geen stijging of daling van betekenis laten zien, wordt in het algemeen geen toelichting gegeven. Voor een meer uitvoerige toelichting op artikelniveau zij verwezen naar de desbetreffende ontwerp-begrotingen en memories van toelichting. De uitgaven voor Ontwikkelingssamenwerking worden niet per departement, maar als totaal gepresenteerd.

Alle bedragen zijn in constante prijzen en worden in miljoenen guldens weergegeven, tenzij anders is aangegeven.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
I Huis der Koningin	12	13	13	13	13	13

De gebruikelijke aanpassing aan de prijsontwikkeling heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van de uitgavenraming vanaf 1995.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
II Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	260	261	256	248	245	246

De verhoging van de raming in de jaren 1995 en 1996 ten opzichte van 1994 (en ten opzichte van de jaren na 1996) wordt voornamelijk veroorzaakt door het tijdelijk ter beschikking stellen van middelen voor de vernieuwbouw van gebouwen van de Tweede Kamer, voor extra personeel ter behandeling van milieuzaken bij de Raad van State en voor de vernieuwbouw van het gebouw van de Algemene Rekenkamer. Daarnaast is vanaf 1996 de taakstelling voor de Hoge Colleges uit het regeerakkoord in de cijfers verwerkt.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
II Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	8	8	8	8	8	8

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
III Algemene Zaken	55	47	46	45	45	45

De vermindering van de raming na 1994 wordt voornamelijk verklaard door het feit dat in de begroting 1994 een aantal incidentele uitgaven waren opgenomen (Wereld Expo 1996, Herdenking 50 jaar bevrijding en de Voorlichtings-campagne Europees Parlement). De lagere raming in 1996 en volgende jaren hangt samen met de in het regeerakkoord opgelegde taakstellingen.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
III Algemene Zaken	5	5	4	4	4	4

De geraamde terugbetaling in 1994 en 1995 van eerder verstrekte leningen leidt tot een incidentele verhoging van de ontvangstenraming in deze jaren.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IV Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	4	4	4	4	4	3

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IV Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	41	26	26	23	23	23

De hogere inkomsten in 1994 zijn het gevolg van het voldoen van een oorspronkelijk voor 1993 geraamde betaling voor rente en aflossing op een uitstaande lening door de Nederlandse Antillen.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
V Buitenlandse Zaken	2 521	3 286	3 400	3 840	4 421	4 994

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. Diversen	500	509	465	447	447	448

Door invulling van de ombuigingstaakstelling uit de begrotingsvoorbereiding 1995 vindt met ingang van 1995 een structurele verlaging van het uitgavenniveau plaats. Voorts wordt het hogere uitgavenniveau in de eerste drie jaar ten opzichte van de daaropvolgende jaren veroorzaakt

door de kosten van de verbouwing van het Vredespaleis tot en met 1996 en door het feit dat in de meerjarencijfers is uitgegaan van het aflopen van de Oost-Europa faciliteit in 1996.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. <i>Vierde eigen middel EU</i>	2 021	2 777	2 935	3 393	3 974	4 546

Gegeven de voor de EU vastgestelde financiële meerjarenkaders en de financieringssysteem die op de Europese Top in Edinburgh 1992 zijn afgesproken, welke naar verwachting in 1995 van kracht zullen worden, nemen de afdrachten voor het vierde eigen middel sterk toe. Voor een nadere toelichting zij verwezen naar bijlage 9 van deze Miljoenennota.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
V Buitenlandse Zaken	137	99	96	88	88	88

De verhoogde inkomsten in 1994 ten opzichte van 1995 en volgende jaren zijn met name een gevolg van een bijzondere ontvangst. Op grond van een afspraak tussen de Staat en de Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden NV (NIO) is laatstgenoemde gerechtigd 150 miljoen debet én credit te staan op een door Financiën gecreëerde rekening-courant-faciliteit. Het in 1993 opgenomen bedrag ad 23 miljoen is in januari jongstleden teruggestort. Deze ontvangst van de Staat uit hoofde van de rekening courant wordt als ontvangst op de begroting van Buitenlandse Zaken verantwoord. Daarnaast is sprake van een daling in de meerjarencijfers die voornamelijk wordt veroorzaakt door een geleidelijke afname van de inkomsten uit leningen verstrekt aan ontwikkelingslanden.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VI Justitie	4 225	4 237	4 008	3 953	3 903	3 905

In deze totaalstanden zijn met ingang van 1995 de middelen van het agentschap Dienst Justitiële Inrichtingen gesaldeerd met de uitgaven. In de toelichting bij dit agentschap wordt een specificatie van de uitgaven en ontvangsten afzonderlijk gegeven.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	338	367	262	217	168	168

De stijging van de uitgaven in 1995 wordt verklaard door het feit, dat de gelden voor de diverse automatiseringsprojecten voor 1995 en volgende jaren nog niet aan de sectoren zijn toegedeeld. Deze verdeling wordt elk jaar afzonderlijk vastgesteld. De daling vanaf 1996 wordt veroorzaakt door de taakstellingen uit het regeerakkoord die deels nog niet over de artikelen verdeeld zijn.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. <i>Politie en criminaliteitsbestrijding</i>	590	611	617	616	617	619

De stijging van de uitgaven na 1994 is grotendeels te verklaren uit de toegenomen uitgaven voor de bewaking van luchthavens. De toename van het aantal reizigersbewegingen leidt tot hogere uitgaven ten behoeve van de beveiliging van Schiphol. Door de beveiligingsheffing luchthavens staan hier navenant hogere opbrengsten tegenover.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. <i>Immigratie- en Naturalisatiedienst</i>	229	176	121	121	121	121

De omvang van de uitgaven in 1994 en 1995 wordt bepaald door een verwerkingscapaciteit van 55 000 respectievelijk 35 000 asielverzoeken in deze jaren. Vanwege de grote onzekerheid over de verdere ontwikkeling van het aantal asielaanvragen is de raming na 1995 vooralsnog niet aangepast en nog gebaseerd op 20 000 asielverzoeken (zie verdere toelichting de aanvullende post Asielzoekers).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Jeugdbescherming en reclassering</i>	482	508	502	502	502	502

De toename van de bedragen ten opzichte van 1994 is een gevolg van de groei van het geraamde aantal ondertoezichtstellingen en de opvang van een toenemend aantal alleenstaande minderjarige asielzoekers.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. <i>Delinquentenzorg en jeugdinrichtingen</i>	1 210	1 264	1 242	1 241	1 241	1 241

De stijging van de cijfers ten opzichte van 1994 wordt veroorzaakt door de geraamde capaciteitsuitbreidingen. Het aflopen van noodmaatregelen (onder andere het gebruik van politiecellen) in het kader van de capaciteitsuitbreidingen, leidt tot een verlaging van de uitgaven na 1995 (zie ook de toelichting bij het agentschap DJI).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Rechtspleging</i>	1 376	1 310	1 264	1 255	1 253	1 253

Doordat de gelden voor de verschillende grote automatiseringsprojecten nog niet aan de sectoren zijn toegedeeld, is er ten opzichte van 1994 sprake van een daling. Deze daling kan daarnaast worden verklaard uit opgetreden besparingsverliezen, als gevolg van de vertraagde invoering van wet- en regelgeving inzake het echtscheidingsprocesrecht en de verhoging van eigen bijdragen bij de rechtsbijstand. Deze vertraging heeft met name financiële consequenties in 1994 en 1995. De daling van de cijfers na 1995 is mede een gevolg van het feit dat de budgettaire effecten

van de groei van het aantal asielaanvragen voor de jaren na 1995 nog niet in de begroting van Justitie zijn verwerkt (zie de toelichting op de aanvullende post Asielzoekers).

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VI Justitie	954	914	973	1 011	1 051	1 051
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	96	95	95	113	132	132
2. <i>Politie</i>	100	110	110	110	110	110
3. <i>Vreemdelingenzaken</i>	0	0	0	0	0	0
4. <i>Jeugdbescherming en reclassering</i>	16	17	17	17	17	17
5. <i>Delinquentenzorg en jeugdinrichtingen</i>	124	0	0	0	0	0
6. <i>Rechtspleging</i>	618	692	751	771	792	792

De daling in het totaal van de ontvangsten van 1994 naar 1995 hangt grotendeels samen met de oprichting van het agentschap Dienst Justitiële Inrichtingen. De ontvangsten van het betreffende beleidsterrein (voor het grootste deel terugontvangsten AWBZ) worden in verband daarmee niet meer op de begroting van Justitie, maar op de begroting van het agentschap geraamd.

De stijging vanaf 1997 op het beleidsterrein Algemeen wordt veroorzaakt door de taakstelling kostendekkendheid tarieven uit hoofde van het regeerakkoord.

De toename van het aantal reizigersbewegingen verklaart de hogere ontvangsten (uit beveiligingsheffing luchthavens) bij Politie vanaf 1995. De hogere ontvangsten bij het beleidsterrein Rechtspleging betreffen hogere griffierechten (onder andere verband houdend met de verhoging van griffierechten in echtscheidingszaken) en hogere opbrengsten uit boeten en transacties, samenhangend met een nader beleidspakket, waarvan de indexering van tarieven en een bodemtarief voor transacties deel uitmaken.

Agentschap Immigratie- en Naturalisatiedienst

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Immigratie- en Naturalisatiedienst</i>						
- uitgaven	244	199	143	143	143	143
- ontvangsten	244	199	143	143	143	143

De omvang van de uitgaven in 1994 en 1995 wordt bepaald door een verwerkingscapaciteit van 55 000 respectievelijk 35 000 asielverzoeken in deze jaren. Deze daling wordt verwacht als gevolg van de in gang gezette beleidsmaatregelen, zoals de invoering van het veilige-landenbeginsel en het veilige-derde-landenbeginsel.

Vanwege de onzekerheid over de verdere ontwikkeling van het aantal asielaanvragen, is de raming na 1995 vooralsnog niet aangepast en gebaseerd op 20 000 asielverzoeken. Voor de jaren 1996 en later zijn gelden gereserveerd op de aanvullende post Asielzoekers voor een behandelcapaciteit van 35 000. Jaarlijks zal aan de hand van nadere prognoses bevestigd worden welk bedrag overgeheveld wordt naar de begroting van Justitie.

De bijdrage van het kerndepartement bedraagt in 1994 229 miljoen, in 1995 176 miljoen en in 1996 en verdere jaren 121 miljoen. De hogere ontvangstenraming houdt verband met een verhoging van het gemid-

delde tarief voor naturalisatieverzoeken en met de toename van het geraamde aantal naturalisatieverzoeken van 25 000 naar 30 000 per jaar.

Agentschap Dienst Justitiële Inrichtingen

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Dienst Justitiële Inrichtingen</i>						
- uitgaven		1 393	1 389	1 389	1 389	1 389
- ontvangsten		1 393	1 389	1 389	1 389	1 389

De bijdrage van het kerndepartement bedraagt in 1994 1264 miljoen, in 1995 1242 miljoen en in 1996 en verdere jaren 1241 miljoen.

Doordat de capaciteitsuitbreidingen mede in de inrichtingen voor terbeschikkinggestelden worden gerealiseerd, stijgen de ontvangsten van derden na 1995 uit hoofde van de vergoeding van (een belangrijk deel van) de uitgaven uit de AWBZ.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VII Binnenlandse Zaken	6 688	6 710	6 622	6 610	6 662	6 701

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>1. Algemeen</i>	261	226	219	216	214	214

De lagere raming in 1995 en latere jaren ten opzichte van 1994 is met name het gevolg van de verzelfstandiging van de Centrum voor Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel (CAOP) en een aantal overboekingen naar andere beleidsterreinen in 1995 in verband met de juiste verantwoording van de personele uitgaven. Voorts zijn van invloed het toevoegen aan dit beleidsterrein in 1994 van een deel van de eindejaarsmarge en een desaldering in verband met extra ontvangsten uit doorberekening van door RPD-advies verleende diensten. De lagere raming in 1996 en volgende jaren hangt samen met de taakstelling in verband met de in het regeerakkoord voorziene efficiëncymaatregelen, die vooralsnog op dit beleidsterrein is verwerkt.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>2. Openbaar Bestuur</i>	813	929	890	898	912	919

De verhoging van de raming voor 1995 ten opzichte van de raming voor 1994 wordt veroorzaakt doordat een aantal specifieke uitkeringen met ingang van 1995 structureel door de ministeries van SZW en VWS naar het Fonds Sociale Vernieuwing is overgeheveld. De daling van de raming voor 1996 ten opzichte van 1995 houdt verband met het feit dat in de raming voor 1995 nog een bedrag van ruim 40 miljoen is begrepen voor gemeentelijke investeringsprojecten die de economische structuur versterken. De stijging in de meerjarenramingen vanaf 1997 wordt verklaard door de toename van de omvang van het Fonds sociale vernieuwing, samenhangend met de toename van de meerjarenramingen van de oorspronkelijke specifieke uitkeringen die in het Fonds zijn opgenomen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. <i>Minderhedenbeleid</i>	14	14	14	13	13	12
5. <i>Openbare Orde en Veiligheid</i>	4 403	4 487	4 498	4 489	4 532	4 565
– Politie	4 249	4 380	4 384	4 395	4 446	4 477
– Brandweer	154	107	114	94	86	88

De stijging in de raming Politie vanaf 1994 wordt hoofdzakelijk verklaard door de jaarlijkse sterktegroei bij de politie, door extra gelden uit het regeerakkoord, door de toevoeging van gelden voor extra politie-inzet in het kader van opvang en toezicht asielzoekers, alsmede door de stijgende uitgaven van de Dienst Geneeskundige Verzorging Politie (als gevolg van de tweede fase stelselherziening gezondheidszorg en de uitvoering van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten).

De hogere raming voor Brandweer in 1994 ten opzichte van 1995 en volgende jaren wordt verklaard door de incidentele gift aan het Rampenfonds en incidentele schadevergoedingbijdragen aan gemeenten in verband met de overstromingsramp (eind 1993/begin 1994), alsmede van incidentele bijdragen aan gemeenten in verband met de vliegcrash Bijlmermeer en Cinduramp. De lagere ramingen vanaf 1997 voor Brandweer worden veroorzaakt door de aflopende financiering van het waarschuwingstelsel.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Binnenlandse Veiligheidsdienst</i>	65	64	64	65	65	65
7. <i>Management en Personeelsbeleid</i>	1 077	935	884	882	879	879

Het neerwaartse verloop van de meerjarencijfers wordt in belangrijke mate verklaard door de liquidatie van het A&O-fonds met ingang van, naar verwachting, 1 januari 1996 en de daarmee samenhangende decentralisatie van de A&O-middelen. Voor de lopende verplichtingen van het fonds is nog een bedrag van circa 88 miljoen in 1994 en 25 miljoen in 1995 geraamd. Vanaf 1996 zijn voor de lopende verplichtingen van het fonds geen uitgaven meer geraamd. De overboekingen in verband met de decentralisatie van A&O-middelen bedragen 11 miljoen in 1994, 20 miljoen in 1995 en structureel vanaf 1996 23 miljoen.

In verband met de éénmalige uitkering aan ex-K.N.I.L.-dienstplichtigen is in 1994 circa 13 miljoen geraamd. Voor 1995 zijn de uitgaven circa 2 miljoen incidenteel hoger als gevolg van een kasverschuiving tussen de jaren 1994 en 1995.

Voorts wordt de raming voor de Stichting Administratie Indonesische Pensioenen met in totaal circa 7 miljoen vanaf 1995 neerwaarts bijgesteld als gevolg van de verwachte ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8. <i>Informatievoorziening en Automatiseringsbeleid</i>	56	55	53	48	47	47

De daling in de raming voor 1997 ten opzichte van 1996 wordt grotendeels veroorzaakt doordat vanaf 1997 geen ontwikkelings- en invoeringskosten met betrekking tot de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) worden geraamd, maar alleen nog de beheerskosten.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VII Binnenlandse Zaken	530	517	506	530	558	583

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	17	7	11	7	7	7
2. <i>Openbaar Bestuur</i>	89	69	74	90	98	123
5. <i>Openbare Orde en Veiligheid</i>	301	318	336	354	375	375
6. <i>Binnenlandse Veiligheidsdienst</i>	100	100	100	100	100	100
7. <i>Management en Personeelsbeleid</i>	116	112	71	71	71	71
8. <i>Informatievoorziening en Automatiseringsbeleid</i>	7	11	13	8	7	7

Op het hoofdbeleidsterrein Algemeen wordt de hogere raming in 1994 ten opzichte van 1995 en volgende jaren met name veroorzaakt door een desaldering als gevolg van hogere ontvangsten voortvloeiende uit de doorberekening aan derden van in 1993 verstrekte uitkeringen op grond van de Ziektekostenvoorziening Overheidspersoneel.

De hogere raming in 1994 ten opzichte van 1995 bij de meerjarencijfers Openbaar Bestuur wordt veroorzaakt door hogere ontvangsten bij de paspoortleges. De oploep in de ontvangsten na 1995 wordt tevens verklaard door de hogere ontvangsten over de jaren heen bij de paspoortleges.

Doordat de uitgaven van de Dienst Geneeskundige Verzorging Politie stijgen, nemen ook de daarmee direct samenhangende ontvangsten toe. Dit verklaart de oploep in de raming van de ontvangsten op het hoofdbeleidsterrein Openbare Orde en Veiligheid.

Het verloop van de raming Management en Personeelsbeleid wordt beïnvloed door het feit dat over 1994 en 1995 reeds rekening is gehouden met doorberekening van door de Rijks Bedrijfsgezondheids- en Bedrijfsveiligheidsdienst verleende diensten. Voor 1996 en volgende jaren is met het oog op de mogelijke verzelfstandiging uitgegaan van de meerjarencijfers exclusief doorberekening, waardoor de ontvangsten vanaf 1996 op een lager niveau liggen.

De verhoging van de raming Informatievoorziening en Automatiseringsbeleid in 1995 en 1996 ten opzichte van 1994 wordt veroorzaakt doordat in de raming voor 1995 en 1996 een hoger bedrag aan vergoedingen voor de gemeentelijke berichten die via het GBA-netwerk worden verstuurd, is verwerkt.

Agentschap IVOP

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Dienst Informatievoorziening</i>						
<i>Overheidspersoneel</i>						
– lasten	21	21	21	17	16	16
– baten	21	21	21	17	16	16

Op 1 januari 1995 wordt het IVOP-agentschap ingesteld. Het huidige IVOP-budget zal op nog nader vast te stellen wijze worden verdeeld over de klantdepartementen. Het uitgangspunt voor de toekomst is dat een kostendekkend beheer van de interdepartementale personeelsinformatie-automatiseringssystemen moet plaatsvinden. De daling van de baten en lasten na 1996 houdt verband met het feit dat nog geen beslissing is genomen over de vervanging van de huidige automatiseringssystemen, en er daarom vooralsnog geen afschrijvingen na 1996 in de begroting van dit agentschap zijn geraamd.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen¹	34 209	34 211	32 295	32 324	32 252	32 761

¹ De overheveling van Cultuur is nog niet verwerkt. Eén en ander zal op een later tijdstip geschieden

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. Ministerie algemeen	525	499	491	487	486	486

Dit beleidsterrein omvat de uitgaven voor het kerndepartement, de Informatie Beheer Groep, de onderwijsinspectie en de adviesraden. De uitgaven op het beleidsterrein Ministerie algemeen geven een daling te zien. Deze daling betreft zowel de materiële als de personele component. Dit is een gevolg van efficiëncymaatregelen en een neerwaartse bijstelling van de automatiseringsuitgaven.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. Primair onderwijs	8 714	8 810	8 897	9 039	9 165	9 303

Op dit beleidsterrein worden de uitgaven voor het basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs verantwoord. Deze uitgaven betreffen personeel, materieel, onderwijsverzorging en overige uitgaven (projecten). De stijging van de uitgaven wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van het aantal leerlingen en door de incidentele looncomponent die meerjarig op de begroting is opgenomen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. Voortgezet onderwijs	6 700	6 679	6 695	6 733	6 773	6 893

Dit beleidsterrein omvat de uitgaven voor personeel, materieel, onderwijsverzorging en overige uitgaven (projecten) voor het voortgezet onderwijs. De uitgaven vertonen per saldo een lichte stijging. Enerzijds is er sprake

van een lichte daling van de leerlingenaantallen, anderzijds is er een stijging in de uitgaven die wordt veroorzaakt door hogere uitgaven in verband met fusies, convenants-gelden en de meerjarige uitdeling van de incidentele looncomponent.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie</i>	3 226	3 228	3 260	3 259	3 270	3 293

Dit beleidsterrein omvat de uitgaven voor personeel, materieel en overige uitgaven (projecten) voor het Beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

De stijging van de uitgaven wordt veroorzaakt door de kosten van de incidentele loonsomstijging en een oploop van de gelden voor Convenant II (salarisakkoord onderwijs). Deze stijging wordt getemperd doordat de deelnemersaantallen in het beroepsonderwijs dalen en door het aflopen van de extra gelden voor het wegwerken van de wachtlijsten in de Basiseducatie vanaf 1996.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. <i>Hoger beroepsonderwijs</i>	2 440	2 324	2 281	2 186	2 087	2 102

Dit beleidsterrein omvat de uitgaven voor het Hoger beroepsonderwijs, waaronder ook de uitgaven voor huisvesting en rechtspositionele uitkeringen. De daling van 1994 naar 1995 bevat twee componenten: een verlaging van de middelen beschikbaar voor wachtgeld en het vervallen van de voor 1994 beschikbaar gestelde extra 40 miljoen bij de huisvestingsuitgaven in verband met de decentralisatie van de huisvesting. Verder hangt de verlaging van de uitgaven vanaf 1995 samen met de taakstelling voor het Hoger Onderwijs, waartoe bij regeerakkoord besloten is.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Wetenschappelijk onderwijs</i>	4 808	5 005	5 027	4 956	4 925	4 978

Dit beleidsterrein omvat de uitgaven voor het Wetenschappelijk onderwijs en de onderwijs- en onderzoeksfunctie van de Academische Ziekenhuizen. De stijging in 1995 ten opzichte van 1994 wordt veroorzaakt door het eerstejaarseffect van de toevoeging van 170 miljoen structureel aan het WO-budget in verband met de voorgenomen decentralisatie van de huisvestingstaken. Deze middelen zijn afkomstig van het beleidsterrein Huisvesting. Voorts is sprake van een stijging die wordt veroorzaakt door de incidentele loonsomstijging en de stijging van de post rente en afschrijving bij Academische Ziekenhuizen. Deze stijging wordt vanaf 1996 teniet gedaan door de taakstelling voor het Hoger Onderwijs, waartoe bij regeerakkoord besloten is.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
7. <i>Onderzoek- en Wetenschapsbeleid</i>	1 211	1 210	1 197	1 196	1 203	1 191

Door een verlaging van de bijdrage van de departementen aan TNO lopen de uitgaven van het Onderzoek- en Wetenschapsbeleid over de jaren geleidelijk terug.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8. Huisvesting	2 076	1 870	357	330	355	355

De uitgaven op het beleidsterrein Huisvesting worden sterk beïnvloed door verschillende decentralisatieoperaties naar lokale overheden en onderwijsinstellingen. Vanaf 1994 zijn de investeringsuitgaven voor het Hoger beroepsonderwijs aan de lump-sum budgetten van deze instellingen toegevoegd. Vanaf 1995 gebeurt hetzelfde met de huisvestingsbudgetten voor het Wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Vanaf 1996 zullen de huisvestingsmiddelen voor het Primair onderwijs en het Voortgezet onderwijs naar lokale overheden worden gedecentraliseerd. Hierdoor behelst de raming vanaf 1996 vrijwel alleen nog de uitgaven voor instellingen voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
9. Studiefinancieringsbeleid	4 387	4 348	3 979	3 917	3 544	3 682

De uitgaven voor het Studiefinancieringsbeleid lopen vanaf 1995 terug. Deze daling van de uitgaven hangt samen met de taakstelling waartoe bij regeerakkoord besloten is. De stijging van de uitgaven in 1999 wordt verklaard door een toename in de studentenaantallen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
10. Overige programma- uitgaven	122	238	112	220	444	477

Dit beleidsterrein omvat de loon- en prijsbijstelling, de uitgaven rechtspositie en de overige uitgaven. De sterke verhoging in het jaar 1995 wordt veroorzaakt door het feit dat de voor de onderwijsbegroting beschikbare middelen ten behoeve van de verhoogde instroom van asielzoekers nog niet naar de beleidsterreinen zijn uitgedeeld en zijn gereserveerd op een aanvullende post. De oploop na 1996 wordt verklaard door de nog niet over de beleidsterreinen verdeelde cumulatieve incidentele loon-component.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	2 402	2 022	1 757	1 570	1 602	1 565

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
- ministerie algemeen en overige programma- uitgaven	3	53	53	53	53	53
- primair onderwijs, voortge- zet onderwijs, beroepsonder- wijs, volwasseneneducatie, hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs	186	139	142	140	137	128
- onderzoek en wetenschaps- beleid	218	213	207	207	209	192
- huisvesting	393	299	111	11	10	8
- studiefinancieringsbeleid	1 602	1 318	1 244	1 160	1 193	1 184

De verhoogde ontvangsten vanaf 1995 bij de overige programma-uitgaven worden verklaard uit de raming van een bijdrage van het Europees Sociaal Fonds. Het incidenteel hoge niveau van ontvangsten in 1994 bij het Primair onderwijs, Voortgezet onderwijs en Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie, wordt veroorzaakt door terugbetalingen op teveel betaalde voorschotten en uitkeringen (onder andere voor wachtgelden). Daarnaast worden voor deze sectoren, in verband met de oprichting van het Participatiefonds, de ontvangsten uit hoofde van verrekening van rechtspositionele uitkeringen vanaf 1995 niet meer op de OCW-begroting verantwoord. Door een verlaging van de bijdrage van de departementen aan TNO lopen de ontvangsten van het Onderzoek en wetenschapsbeleid over de jaren geleidelijk terug. De hogere ontvangsten bij Huisvesting in de jaren 1994 tot en met 1996 worden veroorzaakt door de overdracht van HBO-gebouwen (1994) alsmede door de voorgenomen overdracht van MBO-gebouwen (1995 en 1996).

De ontvangsten van Studiefinancieringsbeleid hebben in 1994 een hoger niveau dan in andere jaren als gevolg van de zogenoemde «Vervroegde Aflossing Studieleningen».

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IXA Nationale Schuld	29 032	28 027	29 855	31 068	32 434	33 972

Voornamelijk als gevolg van de groei van de staatsschuld en een stijging van de rekenrente nemen met name de rentelasten toe van circa 29 miljard in 1994 naar circa 34 miljard in 1999. Omdat de vlottende schuld in 1994 (Schatkistcertificaten) meer dan de benodigde financiering heeft opgebracht, vallen de rentebetalingen in 1994 hoog uit, aangezien de rente voor vlottende schuld vooraf betaald dient te worden. Het niveau van de rentelasten in 1995 valt lager uit omdat de rentebetaling op vaste schuld in dat jaar daalt als gevolg van herfinanciering van aflossingen tegen een lager rentepercentage. De aflossing van woningwetleningen in 1994, samenhangend met de balansverkorting in de volkshuisvesting, heeft structureel lagere rentekosten in 1995 tot gevolg.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IXA Nationale Schuld	489	80	80	80	80	80

De hogere ontvangsten in 1994 zijn veroorzaakt door agio en meebetaalde rente bij heropening van Staatsleningen.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IXB Financiën	5 456	5 168	4 946	5 000	4 989	4 965

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. EKI	717	465	385	385	385	385

De hogere uitgavenraming voor de regeling Exportkredietverzekering en Investeringsgaranties (EKI) in 1994 en 1995 in vergelijking met latere jaren is het gevolg van de in 1994 opgetreden schades GOS en Iran en de in de raming opgenomen dreiging voor schades GOS en Iran in 1995.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. <i>BF-kredieten</i>	76	82	87	87	85	83

Het garantieplafond van de regeling Bijzondere Financiering (BF) is voor de jaren 1993–1995 ter overbrugging van de laagconjunctuur met 100 miljoen verhoogd. Hierdoor zullen de uitgaven naar verwachting vanaf 1995 stijgen en vanaf 1998 weer dalen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. <i>Muntwezen</i>	36	11	12	12	12	12

De teruggang in de uitgavenraming na 1994 is het gevolg van de privatisering van 's Rijks Munt vanaf 1-7-1994, waardoor de uitgaven zich rond de 11,5 miljoen stabiliseren. Deze resterende uitgaven betreffen voornamelijk het muntloontarief en de grondstofkosten.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Personeel en materieel kern-ministerie</i>	243	241	237	236	236	236

De lichte daling van de apparaatsuitgaven van het kernministerie wordt voornamelijk veroorzaakt door de ombuigingstaakstellingen (grote en kleine efficiency, ziekteverzuim, proportionele taakstellingen, taakstellingen onderuitputting en taakstellingen regeerakkoord).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. <i>Personeel en materieel Belastingdienst</i>	3 000	3 060	2 997	3 057	3 049	3 027

De onregelmatige ontwikkeling van de apparaatsuitgaven van de Belastingdienst hangt samen met enerzijds een stijging van de uitgaven als gevolg van de grotere intensivering fraudebestrijding en het meerjarenbeleid van de Belastingdienst en anderzijds een daling van de uitgaven als gevolg van de ombuigingstaakstellingen uit het regeerakkoord.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Rente teruggave belastingen</i>	1 070	1 028	1 008	1 008	1 008	1 008

De daling in de raming van de uitgaven rente teruggave belastingen van 1994 tot en met 1996 is het gevolg van maatregelen die de rentedragende periode van uitstaande vorderingen van belastingplichtigen op de fiscus moeten beperken.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
7. <i>Proceskosten</i>	58	12	7	7	7	7

De uitgaven dalen na 1994 als gevolg van een wettelijke beperking van de vergoeding van proceskosten (indien de Belastingdienst in een fiscale procedure in het ongelijk wordt gesteld) welke vanaf 1994 van kracht is. Daarenboven is voor 1994 en 1995 een voorziening getroffen voor oude gevallen waarin de vergoeding van proceskosten nog tegen het oude regime moeten worden afgewikkeld.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8. <i>Diversen</i>	256	269	213	208	207	207

De verhoging in de uitgavenraming voor 1995 ten opzichte van 1994 wordt veroorzaakt door de incidenteel hogere uitgaven van 15 miljoen voor uitvoering van werk door het Rijk, vanwege noodzakelijke verbouwingen van opslagplaatsen van Domeinen. De daling in de uitgavenraming van 1996 ten opzichte van 1995 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de kapitaalbijdrage aan de Oost-Europa Bank slechts tot en met 1995 is verwerkt op de Financiën-begroting. De verdere daling over de jaren heen valt te verklaren uit het aflopen van de garantieportefeuille van de regeling Particuliere Participatie-maatschappijen 1981.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IXB Financiën	6 239	5 135	5 758	5 940	5 852	5 902

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>EKI</i>	468	410	410	410	410	410
2. <i>Winstafdracht DNB</i>	2 308	1 550	2 175	2 325	2 400	2 550
3. <i>Afdracht SENS</i>	160	148	149	149	149	149
4. <i>Dividend uit staatsdeel-nemingen</i>	62	72	63	63	63	63
5. <i>Exploitatie Domeinen</i>	217	212	211	209	207	205
6. <i>Verkoop Domeinen</i>	425	366	369	428	292	216
7. <i>Verrichte werkzaamheden</i>	508	0	0	0	0	0
8. <i>Inningskosten Douane</i>	315	327	307	286	264	244
9. <i>Rente belastingschulden</i>	1 140	1 140	1 140	1 140	1 140	1 140
10. <i>Kosten vervolging</i>	90	82	77	77	77	77
11. <i>Rente en aflossing diverse leningen</i>	141	137	138	137	136	135
12. <i>Verrichte werkzaamheden Belastingdienst</i>	203	514	519	520	521	521
13. <i>Bijzondere financiering</i>	78	25	25	24	23	23
14. <i>Schikkingen en administratieve boeten</i>	0	95	119	119	119	119
15. <i>Diversen</i>	124	57	56	53	51	50

De ontwikkeling van de ontvangsten uit hoofde van de exportkredietverzekering (EKI) is grotendeels gebaseerd op verwachte schade-restituties, al dan niet voortkomend uit consolidatieovereenkomsten. De hogere ontvangsten in 1994 zijn het gevolg van hogere provenuen uit hoofde van afgesloten en af te sluiten schuldenregelingen in het kader van de zogenaamde Club van Parijs.

De oplopende ontvangsten na 1995 uit hoofde van de winstafdracht DNB zijn het gevolg van verwachte oplopende beleggingsinkomsten. In 1994 is er sprake van een incidentele meevaller van 158 miljoen door de ophoging van het schatkistsaldo in 1993.

De incidenteel hogere ontvangsten uit de afdracht Stichting Exploitatie Nederlandse Staatsloterij (SENS) in 1994 hangen met name samen met een nabetaling over 1993 in 1994.

Bij het artikel dividend uit staatsdeelnemingen is in 1995 incidenteel sprake van een hogere winstafracht BNG. Verder is uitgegaan van een stabiele winstontwikkeling en een gelijkblijvend dividendbeleid.

De daling van de ontvangsten uit exploitatie Domeinen houdt met name verband met dalende pachtontvangsten als gevolg van de verkoop van agrarische domeinen. De schommelingen in de ontvangsten uit verkoop Domeinen houden verband met verkoopopbrengsten uit hoofde van middelenaafspraken met een aantal departementen (met name Defensie en VROM (RGD)).

De daling na 1994 van de ontvangsten van verrichte werkzaamheden is het gevolg van een interne overboeking naar het artikel verrichte werkzaamheden Belastingdienst (zie onderstaande toelichting).

De stijging van de vergoeding voor inningskosten Douane in 1995 is het gevolg van een toename van de wereldhandel. De daling na 1995 betreft de geleidelijke verlaging van de tarieven in het kader van de GATT, waardoor ook de ontvangsten als vergoeding voor de inning van EG-douanerechten door de Nederlandse Douane verminderen.

De hogere ontvangsten als gevolg van (doorberekende) kosten van vervolging in 1994 en 1995 betreffen een incidentele ramingsbijstelling op grond van de realisatie 1993 en verwachte effecten van de intensievere fraudebestrijding.

De hogere raming rente en aflossing diverse leningen voor het jaar 1994 ontstaat door de vervroegde aflossing van het restant van een lening door de NV RCC (voorheen Rijks Computercentrum).

De ontvangsten op het nieuwe artikel verrichte werkzaamheden Belastingdienst stijgen per saldo in 1995 als gevolg van interne herschikking van de budgetten van artikelonderdelen verrichte werkzaamheden en schikkingen en boeten. De lichte daling in 1996 heeft te maken met het tijdelijke karakter van de ondersteuningsovereenkomst van de FIOD aan de Bureaus Financiële Ondersteuning (BFO's). Vanaf 1996 zal de overeenkomst opnieuw worden gezien.

De ontvangsten Bijzondere Financiering (BF) zijn in 1994 incidenteel hoger als gevolg van een ontvangst uit hoofde van de RSV-dading en een niet geraamde BF-restitutie.

Vanaf 1995 worden de opbrengsten schikkingen en administratieve boeten op een separaat artikel verantwoord. De stijging in 1996 wordt veroorzaakt door de verwachte extra boete-ontvangsten door herziening van het stelsel van administratieve boeten (commissie-Van Slooten).

De daling in de ontvangstenraming diversen van 1995 ten opzichte van 1994 wordt met name verklaard door de incidentele ontvangsten Muntwezen uit hoofde van de uitgifte van bijzondere munten (50-gulden en 10-gulden munten) in 1994 en door de incidenteel hogere ontvangst van 20 miljoen als gevolg van een terugbetaling van in rekening gebrachte kosten betalingsverkeer over 1993 door de Postbank en de Bankgirocentrale.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
X Defensie	13 630	13 517	13 407	13 107	13 002	12 964
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	1214	1230	961	685	578	669
- personele exploitatie	522	501	471	447	440	429
- subsidies en bijdragen	110	104	101	98	96	96
- materiële exploitatie	233	227	229	223	223	222
- bouw/investeringen	342	250	254	261	239	244
- nog te verdelen loon-/prijsbijstelling	7	148	-94	-344	-420	-321

Als gevolg van de personeelsvermindering, conform de uitgangspunten van de Prioriteitennota, dalen de uitgaven voor personele exploitatie.

De uitgaven aan subsidies en bijdragen dalen voornamelijk door de verlaging van de bijdrage aan de Hoofdgroep Defensie-Onderzoek van TNO.

Als gevolg van de fundamentele herziening van het programma en het uitblijven van goedgekeurde programma's dalen de uitgaven voor bouw/investeringen. Doordat als gevolg van de gewijzigde veiligheids-situatie in Europa het uitgavenniveau internationale infrastructuur van de NAVO op een lager niveau is gebracht, dalen de aan de NAVO te betalen bijdragen.

De negatieve reeks op de loon-/prijsbijstelling vanaf 1996 wordt veroorzaakt door de taakstelling voortvloeiende uit het regeerakkoord. De taakstelling is integraal geparkeerd op het artikel prijsbijstelling.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. <i>Pensioenen, wachtgeld en uitkeringen</i>	1 722	1 690	1 691	1 719	1 750	1 777

De stijging van de uitgaven wordt met name veroorzaakt door de gevolgen van de personeelreducties voor de wachtgelduitgaven burgerpersoneel en inactiviteitswedden militair personeel.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. <i>Koninklijke marine</i>	2 585	2 436	2 519	2 614	2 664	2 698
– personele exploitatie	1 432	1 396	1 380	1 359	1 334	1 315
– materiële exploitatie	442	469	466	476	470	473
– bouw	91	63	56	78	86	86
– overige investeringen	620	508	616	701	773	823

Conform de uitgangspunten van de Prioriteitennota dalen de uitgaven voor de personele exploitatie.

Als gevolg van het uitstel van nieuwbouwprojecten stijgen de uitgaven voor materiële exploitatie door de hogere kosten voor het herstel en onderhoud van bestaande gebouwen en terreinen. Daarnaast moet vanaf 1995, door het aflopen van enkele projecten in het kader van de Stimuleringsmaatregel Additionele Jongerenbanen bij de overheid die gericht waren op beveiliging, particuliere bewakingshulp worden ingehuurd.

Als gevolg van projectvertragingen en herfaseringen dalen de uitgaven voor bouw in de eerstkomende jaren terwijl er na 1997 een stijging optreedt.

De daling respectievelijk stijging van de uitgavenraming overige investeringen wordt voornamelijk veroorzaakt door aanpassingen van betalingsschema's van investeringsprojecten.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Koninklijke landmacht</i>	4 773	4 612	4 559	4 337	4 436	4 414
– personele exploitatie	2 959	2 812	2 729	2 606	2 507	2 462
– materiële exploitatie	889	892	930	877	797	796
– bouw	170	198	235	198	191	193
– overige investeringen	735	690	647	639	924	945
– subsidies	23	21	17	17	17	17

De uitgaven voor personele exploitatie dalen als gevolg van een personeelsvermindering conform de uitgangspunten van de Prioriteitennota.

De herstructurering leidt tot vermindering van de aantallen rupsvoertuigen, bewapening en artillerie. Hierdoor dalen de uitgaven voor materiële exploitatie. De kosten voor bouw stijgen in verband met nieuwe legeringsnormen die worden gehanteerd voor het beroepspersoneel bepaalde tijd.

De daling respectievelijk stijging van de uitgavenraming voor overige investeringen wordt voornamelijk veroorzaakt door aanpassing van betalingsmomenten van diverse investeringsprojecten.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. <i>Koninklijke luchtmacht</i>	2 565	2 562	2 672	2 638	2 581	2 512
– personele exploitatie	1 233	1 169	1 097	1 056	1 028	1 000
– materiële exploitatie	577	557	570	602	592	644
– bouw	137	114	132	132	127	127
– overige investeringen	618	721	872	849	833	741

Conform de uitgangspunten van de Prioriteitennota dalen, als gevolg van de personeelsvermindering, de uitgaven voor personele exploitatie.

De daling van de uitgaven voor materiële exploitatie in de eerste jaren wordt veroorzaakt door een grotere doelmatigheid in opslag van voorraden en een doelmatiger gebruik van voorraden bij onderhoud. De stijgingen in 1997 en 1999 worden veroorzaakt door de instroom van nieuwe vliegtuigen.

De lagere uitgaven voor bouw vanaf 1995 worden veroorzaakt door het afronden van enkele herstructureringsprojecten, waaronder de Peel. De aanpassing van vliegbasis Eindhoven tot thuisbasis voor alle vliegtuigen van het 334e transportsquadron leidt tot hogere uitgaven in de latere jaren.

De stijging in de meerjarenramingen voor overige investeringen is voornamelijk het gevolg van de diverse modificatieprogramma's voor de F-16 (Midlife Update) en de aanschaf van transportvliegtuigen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Koninklijke marechaussee</i>	343	338	350	354	348	355
– personele exploitatie	274	288	296	296	289	293
– materiële exploitatie	31	34	35	34	33	34
– bouw/investeringen	36	17	19	24	25	28

De toename van de uitgaven voor personele exploitatie is voornamelijk het gevolg van het handhaven van de grensbewakingstaak van de brigades Delfzijl, Terneuzen en Vlissingen en het belasten van de Koninklijke marechaussee met het mobiel toezicht vreemdelingen.

Door deerschikking van financiële middelen voor de nieuwbouw regio Den Haag dalen de uitgaven voor bouw en investeringen in 1995, waarna in 1997 weer een stijging optreedt.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8. <i>Multiservice projecten</i>	427	648	655	760	646	539
– investeringen	188	344	357	462	349	242
– vredesoperaties	239	304	298	297	297	297

De investeringen zijn bestemd voor de luchtmobiele brigade en betreffen de vernieuwing van de bewapende helikopter, de transporthelikopter en de speciale voertuigen alsmede de aanleg van infrastructurele werken.

De uitgaven voor vredesoperaties betreffen de uitgaven voor contributies aan de Verenigde Naties en de additionele uitgaven die worden gedaan in verband met de Nederlandse deelname aan diverse vredesoperaties.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
X Defensie	732	626	590	575	575	575
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	44	60	60	60	60	60
2. <i>Pensioenen en wachtgelden</i>	29	29	29	29	29	29
3. <i>Koninklijke marine</i>	125	131	104	101	101	101
4. <i>Koninklijke landmacht</i>	172	150	150	141	141	141
5. <i>Koninklijke luchtmacht</i>	219	118	118	118	118	118
6. <i>Koninklijke marechaussee</i>	18	13	9	8	7	7
8. <i>Multiservice projecten</i>	126	125	120	119	119	119

De lagere ontvangsten bij de Koninklijke marine, de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht zijn voornamelijk het gevolg van minder met de NAVO te verrekenen infrastructuurwerken in Nederland, lagere terugontvangsten BTW en minder ontvangsten en inhoudingen wegens diverse verstrekkingen.

De daling van de ontvangsten bij de Koninklijke marechaussee wordt vooral veroorzaakt door de beëindiging van de semi-permanente bijstand aan de gemeenten Amsterdam en Den Haag.

Agentschap Duijverman Computer Centrum

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Duijverman Computer Centrum</i>						
- lasten	130	134	134	132	131	131
- baten	157	136	136	136	136	136

Met ingang van 1 januari 1994 is het agentschap DCC ingesteld. De produkten en diensten die het DCC levert, worden verrekend met de onderdelen van de Defensie-organisatie. De raming van de baten is gebaseerd op de afzetverwachting van DCC. Het positieve saldo van baten en lasten vormt een reserve die ondermeer bestemd is voor tariefverlagingen in de toekomst.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XI-A Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (exclusief RGD)	12 425	44 725	6 926	6 901	6 841	6 872
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	414	259	138	123	112	112
- bijdrage VROM aan Kadaster	189	47	0	0	0	0
- personeel en materieel	144	141	137	136	136	136
- overig	81	71	1	-13	-25	-25

De uitgaven in 1994 en 1995 ten behoeve van het per 1 mei 1994 verzelfstandigde Kadaster hangen samen met afspraken, die er op gericht zijn het eigen vermogen van het Kadaster verder te versterken tot het overeengekomen niveau. De uitgaven bij personeel en materieel zijn in 1994 en 1995 hoger dan het structurele niveau ten gevolge van extra kosten in de beginfase van het in 1994 naar de centrale sector verplaatste Bureau Advisering Beroepen Milieubeheer en in verband met interne herschikkingen voor VROM-brede uitgaven. Het verloop van de overige uitgaven hangt samen met de uit het regeerakkoord voortvloeiende, nog nader te verdelen taakstellingen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. Volkshuisvesting	10 752	43 287	5 663	5 689	5 704	5 823
3.1 Algemeen	228	210	204	183	170	170
– personeel en materieel	228	210	204	183	170	170

De daling van de uitgaven personeel en materieel wordt met name veroorzaakt door de personeelsreductie als gevolg van de reorganisatie van het Directoraat-Generaal Volkshuisvesting.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3.2 Actief deel	3 957	4 227	4 196	4 419	4 531	4 725
– garanties	5	39	2	3	5	10
– bijzondere aandachts- groepen	465	317	200	146	142	138
– subjectsubsidies	2 224	2 456	2 547	2 700	2 833	3 078
– infrastructuur en locatie- subsidies	159	75	84	25	13	13
– stadsvernieuwing	1 043	1 064	1 071	1 031	831	831
– Besluit Woninggebonden Subsidies 1995	0	0	0	218	413	361
– Besluit Locatiegebonden Subsidies	0	225	258	258	258	258
– Overig	61	51	34	38	36	36

De eenmalige stijging van de post «garanties» in 1995 hangt samen de oprichting van het Waarborgfonds Eigen Woningen per 1 januari 1995. Ten behoeve van dit fonds vindt in 1995 de afkoop van de oude verplichtingen plaats. De resterende middelen in de meerjarenramingen hangen samen met het – gelimiteerde – risico dat het Rijk na 1995 nog loopt met betrekking tot de oude verplichtingen.

De daling van de uitgaven voor bijzondere aandachtsgroepen is het gevolg van de overheveling van gelden van de regeling huisvesting gehandicapten naar het Gemeentefonds. Dit in het kader van de decentralisatie-impuls. Verder zijn vanaf 1996 gelden overgemaakt naar de begroting van Volksgezondheid, Welzijn en Sport omdat op grond van de Wet Voorzieningen Gehandicapten een aantal voorzieningen voor gehandicapten worden ondergebracht bij de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

De uitgaven voor individuele huursubsidie nemen toe door enerzijds een stijging van de gemiddelde bijdrage voornamelijk veroorzaakt door de jaarlijkse huurverhogingen en anderzijds een stijging van het aantal IHS gerechtigden door o.a. meer voormalig asielzoekers.

Het uitgangspunt voor het stadsvernieuwingsfonds is dat er in de periode vanaf 1990 tot circa 2005 10,8 miljard (prijspeil 1990) rijks-

bijdragen aan gemeenten en provincies voor stadsvernieuwing zal worden uitgetrokken. In dit licht wordt uitgetrokken van een gefaseerde daling vanaf 1997.

Het uitgaansverloop Besluit Woninggebonden Subsidies 1995 wordt bepaald door de kassleutel van deze subsidieeregeling waarbij in jaar t+2 en t+3 vijftig procent van de subsidieplichting wordt uitgetrokken.

De daling van de overige uitgaven wordt met name veroorzaakt door een overheveling van gelden naar het Gemeentefonds als vergoeding aan gemeenten voor de decentralisatie apparaatskosten volkshuisvesting.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3.3 niet-actief deel	6 568	1 704	1 262	1 087	1 003	928
- leningen woningwet	390	3				
- bijdragen nieuwbouw en verbetering huurwoningen	4 932	512	253	232	218	232
- bijdragen woningen marktsector en premiekoopwoningen	716	636	554	479	406	338
- budgetten besluit woninggebonden subsidies	433	553	455	376	372	358
- overige niet-actieve uitgaven	97	0	0	0	7	0

Met uitzondering van de uitgaven jaarlijkse premiekoopwoningen en het budget Besluit Woninggebonden Subsidies 1992-1994 hebben de genoemde uitgaven betrekking op artikelen welke aanzienlijk worden verlaagd als gevolg van de balansverkortingsoperatie. Op deze artikelen rusten na de balansverkortingsoperatie alleen de uitgaven samenhangend met beleggerswoningen en de niet-toegelaten instellingen. De afloop van de nog resterende uitgaven wordt veroorzaakt door het geleidelijk aflopen van de subsidieplichtingen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3.4 De Balansverkortingsoperatie	37 146					

Deze uitgaven betreffen de balansverkortingsoperatie. Als gevolg van de balansverkortingsoperatie worden alle subsidieplichtingen aan sociale verhuurders van voor 1992 afgetrokken (zie ook middelen).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. Ruimtelijke Ordening	67	70	68	67	67	67

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. Milieubeheer	1 089	1 108	1 059	1 022	957	870
- personeel en materieel	162	154	153	151	151	151
- garanties	2	6	12	17	22	26
- onderzoek	155	111	98	91	93	94
- algemeen milieubeleid	189	161	156	156	62	60
- milieukwaliteit en emissiebeleid	478	588	558	528	554	463
- ketenbeheer en milieuzorg	66	47	44	43	42	41
- overig	37	41	38	36	33	35

De apparaatsuitgaven dalen ten gevolge van een verminderde inzet van niet-regulier personeel.

De uitgaven die voortvloeien uit de aangegane garanties nemen toe omdat de uitstaande risico's toenemen. De uitgaven voor onderzoek nemen met ingang van 1995 af als gevolg van herschikkingen binnen het milieubudget.

De uitgaven voor algemeen milieubeleid nemen af vanwege de overheveling van de milieu-apparaatsuitgaven naar het Provinciefonds (22 miljoen vanaf 1995) en het Gemeentefonds (ruim 84 miljoen vanaf 1998). Eerder was de overheveling naar het Gemeentefonds per 1995 voorzien, maar mede naar aanleiding van het advies van de commissie-Ringeling heeft de regering besloten de overheveling met 3 jaar uit te stellen.

De uitgaven voor milieukwaliteit en emissiebeleid kennen in de jaren 1995–1998 om een aantal redenen een stijging met een piek in 1995. Ten eerste wordt 300 miljoen vanuit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) in de jaren 1994–1998 op de begroting van VROM ingezet voor de aanpak van ernstige gevallen van bodemsanering. Over de aanwending van deze middelen zijn in het kader van de VINEX-hoofdpijnakkoorden afspraken gemaakt. Verder laten de uitgaven bodemsanering in 1995 een piek zien. Tenslotte wordt conform de motie Terpstra/Melkert de stimuleringsregeling laagzwavelige dieselolie in 1995 en 1996 voortgezet (totaal 45 miljoen). De uitgaven voor ketenbeheer en milieuzorg nemen af met name door een herzien afvalstoffenbeleid en door het beëindigen van de Bijdrageregeling autowrakkenbeleid per 1 januari 1995.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XI-A Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (exclusief RGD)	16294	27806	152	151	170	82
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. Algemeen	1	1	1	2	2	2
3. Volkshuisvesting	16 056	27 745	78	72	70	69
4. Ruimtelijke Ordening	0	0	0	0	0	0
5. Milieubeheer	45	59	71	77	97	10

De hoge ontvangsten in 1994 hangen samen met de vervroegde aflossingen van woningwetleningen. De hoge ontvangsten in 1995 worden veroorzaakt door de verplichte aflossing van woningwetleningen als gevolg van de balansverkorting. De balansverkorting leidt ertoe dat er na 1995 nauwelijks meer ontvangsten zijn.

De mutaties ontvangsten milieu worden hoofdzakelijk bepaald door de bijdragen uit het FES ten behoeve van de aanpak van ernstige gevallen van bodemsanering in het kader van de uitvoering VINEX. Totaal gaat het om 300 miljoen, verspreid over de jaren 1994–1998. In 1999 is geen bijdrage uit het FES voorzien.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XI-B Rijkshuisvesting	1 275	1 516	1 075	1 048	923	923
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Huisvesting Rijksdiensten</i>	1 183	1 421	980	953	829	829
– Huren en overige vergoedingen	228	278	294	305	300	307
– Exploitatie en onderhoud	191	179	204	199	203	203
– Investeringskosten rijksdiensten	220	243	80	138	47	51
– Justitie/JR120	412	586	279	191	160	149
– Overig	132	135	123	120	119	119

De uitgaven voor huren en overige vergoedingen onroerend goed vertonen, wat betreft de contracten met een looptijd langer dan 10 jaar, een stijging aangezien de bouw van een aantal projecten de komende jaren wordt afgerond en er dan op basis van reeds eerder gesloten contracten huur/lease-betalingen moeten plaats vinden.

Exploitatie en onderhoud laat in 1995 een eenmalige daling zien omdat tot en met 1994 gelden zijn toegevoegd aan dit artikel (bij begroting 1990) en er vanaf 1996 extra geld beschikbaar is voor het onderhoud van panden.

De uitgaven voor Investeringskosten Rijksdiensten zijn de eerste jaren verhoogd door o.a. de omzetting van lease in à fonds perdu financiering. Afgezien van dit effect nemen de investeringsuitgaven sterk af. Het kleinere aantal nieuwbouwprojecten wordt vanaf 1998 zichtbaar. De piek in 1997 is een gevolg van de incidentele verkoopopbrengsten uit de afstoot van onroerend goed.

Door de omzetting van een voorzien lease-contract voor extra cellen in à fonds perdu financiering vertonen de uitgaven voor JR-120 de eerste jaren een sterke stijging (extra investeringsmiddelen) en daarna een daling. Daarnaast ontstaan fluctuaties bij zowel Investeringskosten Rijksdiensten als JR-120 door de wisselende opbrengst uit de verkoop van panden.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. <i>Huisvesting tbv derden</i>	92	96	94	94	94	94
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XI-B Rijkshuisvesting	156	129	126	125	125	125
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Huisvesting Rijksdiensten</i>	64	33	32	30	31	31
2. <i>Huisvesting t.b.v. derden</i>	92	96	94	94	94	94

In 1994 zijn de ontvangsten voor de Huisvesting Rijksdiensten eenmalig hoger vanwege de terugbetaling door projectontwikkelaars en beleggers van door de RGD gedane voorfinancieringen ten behoeve van de bouw van o.a. rechtbanken en cellen.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XII Verkeer en Waterstaat	8579	7484	7219	7130	7101	7461
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemene departementale aangelegenheden</i>	2 551	2 377	2 374	2 506	2 638	3 062
– Bijdrage aan het Infrastructuurfonds	2 302	2 121	2 183	2 331	2 440	2 865
– Overige uitgaven	249	256	191	175	198	197

De daling in de bijdrage aan het Infrastructuurfonds in 1995 hangt samen met de verlaging van de uitgaven uit hoofde van het regeerakkoord. De toename in de bijdrage aan het Infrastructuurfonds na 1995 wordt met name veroorzaakt door de implementatie van het rapport van de commissie-Wijffels. Het gaat hier om de overheveling van exploitatiegelden naar infrastructuur. In de reeks overige uitgaven is het restant van de te verdelen taakstelling regeerakkoord voorlopig verwerkt.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. <i>Rijkswaterstaatsaangelegenheden</i>	1 972	1 906	1 815	1 691	1 629	1 578
– Algemeen	940	960	962	943	942	923
– Waterkeren	498	450	361	313	223	230
– Waterbeheren	394	351	341	296	314	297
– Mobiliteit	78	84	90	81	92	70
– Veiligheid	62	61	61	58	58	58

De daling bij de algemene uitgaven na 1996, waaronder met name personeel en materieel vallen, houdt verband met de verwerking van efficiency taakstellingen. De daling bij de uitgaven Waterkeren hangt samen met de beëindiging van de taken betreffende de inrichting en ontwikkeling van de IJsselmeerpolders en met de realisatie van de Stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg.

Het verloop in de uitgaven voor Waterbeheren hangt samen met het uitgavenverloop van de uitkeringsregeling op grond van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren en de middelen voor de sanering van de waterbodem.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. <i>Openbaar vervoer en goederenvervoer</i>	2 914	2 412	2 325	2 207	2 097	2 084
– Algemeen	305	322	265	247	243	243
– Bijdragen openbaar vervoer	2609	2090	2060	1960	1854	1841

De uitgaven voor openbaar vervoer en goederenvervoer laten ten opzichte van 1994 een dalende tendens zien. De oorzaak hiervan is tweeledig. Ten eerste zijn de uitgaven in 1994 éénmalig met circa 300 miljoen opgehoogd met extra ontvangsten in verband met de verzelfstandiging van het Spoorwegpensioenfonds. De tweede oorzaak is gelegen in de implementatie van het kabinetsstandpunt over het advies van de commissie-Wijffels.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Luchtvaartaanlegenheden</i>	555	262	226	256	270	270

De hoge uitgavenraming in 1994 houdt met name verband met het aandeel van de Staat in de aandelen-emissie van de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V. Daarnaast is ook sprake van een versnelling van het geluidsisolatieprogramma Schiphol. De stijging in de uitgaven na 1996 houdt verband met de financiële ruimte voor investeringen in regionale luchthavens.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. <i>Zeescheepvaart en maritieme aanlegenheden</i>	206	175	140	132	130	130
– Stimulering zeescheepvaart	78	50	15	7	6	6
– Overige uitgaven	128	125	125	125	124	124

De regelingen op basis waarvan steunverlening aan de zeescheepvaart wordt verleend, lopen eind 1995 af. Het betreft afnemende uitgaven voor de Investeringspremieregeling Zeescheepvaart, de Interimregeling Stimulering Zeescheepvaart voor 1993 en de Wet Stimulering Zeescheepvaart voor 1994 en 1995.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Telecommunicatie en postzaken</i>	68	62	62	63	63	63

De hogere uitgaven in 1994 ten opzichte van 1995 worden met name veroorzaakt door de kosten, die gemaakt zijn in verband met de beursgang KPN.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
7. <i>Meteorologische aanlegenheden</i>	94	66	54	54	54	54

De hogere uitgaven in 1994 en 1995 zijn het gevolg van de nieuwbouw van het KNMI. De daling van de uitgaven na 1994 is het gevolg van de verzelfstandiging van het KNMI als agentschap (zie ook wegvallende ontvangsten).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8. <i>Rijksdienst voor het wegverkeer</i>	219	223	223	220	220	220

De fluctuatie in de uitgaven wordt met name veroorzaakt door het aantal te verrichten keuringen en het toezicht op motorvoertuigen.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XII Verkeer en Waterstaat	9 260	1 991	1 940	1 856	1 840	2 089
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemene departementale aangelegenheden</i>	17	29	34	24	46	18
2. <i>Rijkswaterstaatsaangelegenheden</i>	229	210	195	158	140	136
3. <i>Openbaar vervoer en goederenvervoer</i>	362	24	21	10	15	15
4. <i>Luchtvaartaanlegenheden</i>	136	123	112	113	115	119
5. <i>Zeescheepvaart en maritieme aangelegenheden</i>	72	70	72	73	71	68
6. <i>Telecommunicatie en post-zaken</i>	8 183	1 298	1 270	1 244	1 218	1 499
7. <i>Meteorologische aangelegenheden</i>	21					
8. <i>Rijksdienst voor het wegverkeer</i>	239	238	237	234	234	234

De fluctuatie in de ontvangsten algemene departementale aangelegenheden wordt met name veroorzaakt door de omvang van de jaarlijkse bijdragen van het Fonds Economische Structuurversterking en de voorlopige verwerking van de taakstelling regeerakkoord.

De daling in de ontvangsten bij Rijkswaterstaatsaangelegenheden hangt samen met de afronding van de taken van de voormalige Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en het ontvangstenverloop van de opbrengsten uit hoofde van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren.

De extra ontvangsten bij het openbaar vervoer in 1994 worden veroorzaakt door de middelen die vrijvallen als gevolg van de verzelfstandiging van het Spoorwegpensioenfonds. Deze worden aangewend voor de afkoop van nog resterende schuld van de Staat aan de NS. Het restant daarvan is overgebracht naar het Infrastructuurfonds. Op het beleidsterrein Luchtvaartaanlegenheden is de incidentele verhoging van de ontvangsten in 1994 het gevolg van hogere ontvangsten op gebied van zonering in het kader van de Luchtvaartwet en de versnelling van het geluidsisolatieprogramma Schiphol.

De fluctuatie bij zeescheepvaart en maritieme zaken wordt enerzijds veroorzaakt door de jaarlijkse bijdrage van België in de exploitatiekosten van de Schelderadarketen en het streven naar een hogere kostendekkendheid van tarieven voor zeescheepvaart en wordt anderzijds veroorzaakt door een jaarlijkse lagere betaling van de BV Loodswezen.

De hoge piek in de ontvangsten 1994 bij Telecommunicatie en Post-zaken is het gevolg van de beursgang KPN.

Het wegvallen van de ontvangsten bij meteorologische aangelegenheden hangt samen met de verzelfstandiging van het KNMI per 1 januari 1995.

Agentschap KNMI

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>KNMI</i>						
- Uitgaven	74	74	74	74	74	74
- Ontvangsten	74	74	74	74	74	74

Het KNMI wordt met ingang van 1995 verzelfstandigd in de vorm van een agentschap. Doelstelling van deze agentschapsconstructie is te komen tot een verbetering van de bedrijfsvoering van het KNMI. Binnen twee jaar zal

een evaluatie plaatsvinden, waarbij beken zal worden in hoeverre deze doelstelling is gerealiseerd.

uitgaven	XIII Economische Zaken					
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	3 360	3 578	3 585	2 929	2 860	2 767
- kas	3 360	3 578	3 585	2 929	2 860	2 767
- verplichtingen	4 075	3 930	3 671	3 209	3 218	3 274

De ramingen zijn per hoofdbeleidssterrein toegelicht. De toelichtingen richten zich op de ontwikkelingen in de verplichtingenramingen omdat deze het te voeren beleid het beste weerspiegelen. De kasramingen zijn hiervan een afgeleide en passen binnen het afgesproken kasplafond voor de begroting van Economische Zaken. De verplichtingenramingen worden onder de kasramingen vermeld.

1. Algemeen						
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	658	589	463	281	277	275
	648	584	463	281	276	276

Dit hoofdbeleidssterrein omvat zowel de personele en materiële uitgaven van het ministerie in enge zin, van een aantal buitendiensten en het CBS, als de bijdrage aan het agentschap Senter. De daling in de verplichtingenraming is een gevolg van de Grote Efficiency Operatie en lagere wachtgebeldbetalingen. In 1994 en 1995 ligt de verplichtingenraming van het materieelbudegt van de Octrooiraad en het CBS incidenteel 10 miljoen hoger. Op dit beleidssterrein zijn vanaf 1995 de ombuigingen (exclusief verhoging opbrengsten Casino's) uit het regeerakkoord deels voorlopig verwerkt.

2. Industrieel en algemeen technologiebeleid						
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	819	805	817	777	811	811
	852	973	752	739	752	812

De hogere verplichtingenraming in 1995 wordt ten eerste veroorzaakt doordat een aantal committeeelingen bij de subsidierelingen Programma-tische Bedrijfsgerichte Technologie Stimulering en Informatietechnologie pas in 1995 kunnen plaatsvinden en ten tweede doordat voor 1995 en 1999 rekening wordt gehouden met de vastlegging van de Nederlandse bijdrage ad 120 miljoen respectievelijk 60 miljoen aan de Europeaan Space Agency voor ruimtevaartprogramma's. De verplichtingenruimte is in 1994 met 60 miljoen verhoogd als gevolg van de bijdrage uit het Fonds Economische Structuurversterking. Door het onderbrengen van personeel in de Stichting IC Netwerk Nederland is de verplichtingenraming in 1994 voor de innovatiecentra verhoogd met 20 miljoen door een éénmalige verschuiving uit 1993.

3. Industriebeleid						
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	106	57	308	62	55	41
	127	81	33	35	36	36

De daling in beide ramingen in 1995 is te verklaren uit de afname van de ruimte voor zeescheepsnieuwbouw. Aangezien de Garantieregeling Particuliere Participatiemaatschappijen (PPM) in 1995 afloopt, ligt na 1995 de verplichtingenraming 50 miljoen lager.

Krachtens de met NedCar gesloten overeenkomst is in 1996 een kasbedrag van 242 miljoen opgenomen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Regionaal beleid</i>	392 366	368 302	362 326	376 310	376 310	383 310

De verplichtingenraming voor het hoofdbeleidssterrein Regionaal beleid ligt in 1994 64 miljoen hoger met name als gevolg van de verplichtingen-overloop 1993-1994 (de kasconsequenties kunnen binnen de uitgavenramingen opgevangen worden).

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. <i>Diensten, Midden en kleinbedrijf en ordening</i>	362 1 031	268 917	250 919	245 918	241 917	240 917

De daling van de verplichtingenraming in 1995 wordt met name verklaard door een éénmalige verplichting van 85 miljoen in 1994 in verband met de waterschade Limburg en door een reservering ad 15 miljoen voor een toeristisch project.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Energiebeleid</i>	821 747	821 744	787 820	775 740	783 741	785 737

De verplichtingenraming voor 1996 ligt relatief hoog, omdat in dat jaar de vierjaarlijkse bijdrage aan Euratom zal worden toegezegd.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
7. <i>Buitenlandse economische betrekkingen en exportbevordering</i>	202 304	214 326	288 358	203 186	157 186	132 186

In 1996 is de verplichtingenramingen hoger omdat op de parkeerpost Oost-Europa faciliteit niet de bijdragen aan andere departementen zijn opgenomen. Deze faciliteit loopt tot en met 1996.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8. <i>Wet Investeringsrekening</i>		455	310	210	160	100

Met ingang van 1995 zullen de uitgaven en ontvangsten met betrekking tot het Fonds Investeringsrekening op de begroting van EZ verantwoord worden. Het verloop van de kasuitgaven geeft de uitfinanciering aan van de in 1988 afgeschafte Wet Investeringsrekening.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XIII Economische Zaken	6 631	5 838	5 883	5 723	5 707	5 687
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	65	74	71	71	71	71
2. <i>Technologie</i>	110	94	84	59	65	54
3. <i>Industrie</i>	165	159	103	104	103	101
4. <i>Regionaal beleid</i>	38	27	17	15	8	2
5. <i>DMO</i>	154	144	121	134	150	149
6. <i>Energiebeleid</i>						
– <i>aardgasbaten</i>	5 700	4 900	5 100	5 000	5 000	5 000
– <i>niet aardgasbaten</i>	397	339	335	319	309	309
7. <i>Export</i>	2	2	2	2	2	2
8. <i>Wet investeringsrekening</i>	100	50	20			

Op het onderdeel Algemeen worden zowel de ontvangsten van algemene aard als de ontvangsten van een aantal buitendiensten geraamd. De hogere ontvangstenraming in 1995 wordt verklaard uit hogere ontvangsten bij het Bureau Industriële Eigendom.

De voornaamste ontvangsten met betrekking tot het onderdeel Technologie betreffen terugbetalingen op in het verleden verstrekte Technische ontwikkelingskredieten (TOK). Bij dit artikel is sprake van een dalende trend omdat de verleende kredieten in de afgelopen jaren lager liggen dan in de (eerste helft van) de jaren tachtig. De raming voor 1994 ligt relatief hoog omdat rekening is gehouden met een éénmalige terugontvangst op een in het verleden verstrekte subsidie voor een bouwproject van het Europees Octrooibureau. Voorts is voor 1997 minder geraamd voor ontvangsten uit het Fonds Economische Structuurversterking.

De sterke daling van de ontvangsten op het beleidsterrein Industrie vanaf 1994 wordt in belangrijke mate veroorzaakt door het aflopen van geraamde terugbetalingen uit hoofde van in het verleden aan de staalindustrie verstrekte financiële steun. De raming ligt voor 1995 op een relatief hoog niveau omdat rekening is gehouden met een incidentele ontvangst, die verband houdt met de financiële afwikkeling van een vroegere steunoperatie.

De ontvangsten op het onderdeel Regionaal beleid betreffen voornamelijk de gelden die Nederland uit het Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling (EFRO) ontvangt. Met ingang van 1990 is de relatie tussen het EFRO en EZ beëindigd en worden de bijdragen direct aan de betrokken lagere overheden uitgekeerd. De resterende EFRO-ontvangsten hebben betrekking op projecten die in het verleden zijn vastgelegd en vertonen derhalve een dalend beeld: 28,5 miljoen in 1994 naar 0 miljoen in 1999.

De hogere ontvangsten op het hoofdbeleidsterrein in 1994 en 1995 zijn het resultaat van een incidentele ophoging van de opbrengsten Casino's. In 1997 en latere jaren wordt de stijging veroorzaakt door de in het regeerakkoord opgenomen maatregel: verhoging afdracht Casino's.

Bij het onderdeel Energie worden de gasbaten geraamd. De ontwikkeling van de gasbaten is aan het einde van deze bijlage apart toegelicht.

Voor wat betreft de overige ontvangsten op het hoofdbeleidsterrein Energie wordt het grillige verloop in de meerjarenraming van dit hoofdbeleidsterrein veroorzaakt door een groot aantal fluctuaties in de ontvangstenramingen van onder andere dividend EBN, verkoop van stockdividend DSM en de ontvangsten van de SEP voor de bijdrage aan de subsidies voor warmtekrachtkoppeling.

De raming van het onderdeel Export bestaat uit de ontvangsten van de

EVD (Economische Voorlichting en exportpromotie) en de algemene ontvangsten van de Buitenlandse Economische Betrekkingen (BEB).

Met ingang van 1995 zullen de ontvangsten met betrekking tot het Fonds Investeringsrekening op de begroting van EZ verantwoord worden. De raming van de ontvangsten geeft het verloop weer van de des-investeringsbetalingen. Het betreft een aflopende reeks omdat de WIR inmiddels is afgeschaft.

Agentschap Senter

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Senter</i>						
- uitgaven	38	48	48	48	48	48
- ontvangsten	38	48	48	48	48	48

Op 1 januari 1994 is Senter een agentschap geworden. De lasten van Senter bestaan uit apparaatskosten, rente en afschrijvingen. De baten bestaan uit inkomsten door levering van diensten en produkten aan het ministerie van Economische Zaken en derden. De verhoging van de raming in 1995 met 10 miljoen betreft voornamelijk de uitvoering van twee nieuwe regelingen, te weten de regeling Project Samenwerking Oost-Europa en de Wet Bevordering speur- en ontwikkelingswerk.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XIV Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	3 242	3 077	2 950	2 924	2 943	2924

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>1. Algemeen</i>	997	867	765	732	727	727
- Personeel en Materieel	827	787	811	822	821	821
- Agentschap Plantenziektenkundige Dienst	18	18	18	18	18	18
- Nog in te vullen ombuigingen	-	-	-130	-175	-179	-179
- Overig	152	62	66	67	67	67

De daling van de post Personeel en Materieel in 1995 ten opzichte van 1994 hangt samen met een ophoging van het beschikbare budget met 18 miljoen voor 1994 ter compensatie van een incidenteel optredend tekort. Dit tekort wordt enerzijds veroorzaakt doordat de doorgevoerde formatiekorting pas op termijn tot een uitgavenreduktie leidt. Anderzijds is sprake van materiële uitgaven die voortvloeien uit het in gang gezette reorganisatieproces, die niet in de oorspronkelijke begroting waren geraamd. De formatiekorting zal ook in 1995 en volgende jaren moeten leiden tot het opheffen van het gesignaleerde tekort. Daarnaast heeft in het afgelopen begrotingsjaar een groot aantal desalderingen plaatsgevonden, die wel een budgettaire verhoging in 1994 maar niet in 1995 te zien geven. Het restant van het verschil wordt veroorzaakt door herschikkingen binnen de LNV-begroting, waardoor een aantal activiteiten nu op artikel 01.01 verantwoord wordt.

De stijging van de post Personeel en Materieel vanaf 1995 houdt verband met de uitvoeringskosten welke zijn verbonden aan de uitvoering van het mest- en ammoniakbeleid. Met ingang van 1996 zal in dit kader een regulerende mineralenboekhouding worden ingevoerd.

De daling van de post Overig in 1995 ten opzichte van 1994 hangt samen met de apurements van de uitgaven in het kader van het EG-landbouwbeleid over 1990. De Europese Commissie heeft besloten

geen goedkeuring te verlenen aan uitgaven, die met name samenhangen met het NIZO-boterdossier. Conform bestaande compensatieafspraken is voor 80 miljoen in 1994 compensatie geboden ten laste van het generaal beeld. Tevens is in 1994 het budget met 12,7 miljoen verhoogd in verband met generaal compensatie veroorzaakt door de waterschade Limburg.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. <i>Agrarisch Onderwijs</i>	809	805	807	810	814	819
– Wetenschappelijk Onderwijs	241	234	234	234	235	237
– Hoger Agrarisch Onderwijs	115	109	109	109	111	112
– Agrarisch Praktijkschool-onderwijs	39	39	39	40	40	40
– Schoolgebouwen en grond	37	38	38	38	38	38
– Overige subsidies en uitgaven	30	27	23	21	19	18
– Voortgezet Agrarisch Onderwijs	347	358	364	368	371	374

De afname van de post Wetenschappelijk Onderwijs vanaf 1995 ten opzichte van 1994 wordt verklaard uit de invulling van de taakstelling uit de begrotingsvoorbereiding 1995. Dit zelfde geldt voor de post Hoger Agrarisch Onderwijs.

Een budgetafpraak over wachtgelduitgaven met de Landbouw-universiteit en het Hoger Agrarisch Onderwijs leidt tot een begrotings-technische mutatie waardoor de meerjarencijfers van de post Overige Subsidies en uitgaven meerjarig worden verlaagd.

De post Voortgezet Agrarisch Onderwijs is in 1995 hoger dan in 1994 als gevolg van de generaal compensatie van 24 miljoen structureel voor de budgettaire problemen als gevolg van stijgende aantallen leerlingen. De toename van het aantal leerlingen wordt veroorzaakt door slechte arbeidsmarktperspectieven en een toenemende populariteit van het beroepsonderwijs en speciaal van zogenaamde «groene scholen».

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. <i>Landbouwstructuur-ontwikkeling</i>	313	280	254	255	274	274
– Bedrijfsontwikkeling	81	81	74	64	63	63
– Structuurverbetering	201	173	159	172	192	192
– Overige	31	26	21	19	19	19

De daling bij de post Bedrijfsontwikkeling in de periode 1995–1997 hangt onder andere samen met het aflopen van een aantal demonstratie-projecten in het kader van het mest- en ammoniakbeleid.

De daling bij de post Structuurverbetering in 1995 heeft te maken met het leveren van compensatie voor de middelenderving als gevolg van de vertraagde invoering van een ammoniak- en mineralenheffing. De daling in 1996 ten opzichte van 1995 wordt veroorzaakt doordat met ingang van 1996 op dit artikel compensatie geleverd wordt voor de extra personeelskosten van het mest- en ammoniakbeleid. De stijging in 1997 hangt samen met de veronderstelling dat in 1997 wel een ammoniak- en mineralenheffing zal plaatsvinden.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Inrichting en Beheer</i>	665	682	681	688	702	692
– Landinrichting	348	353	338	336	335	324

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Inrichting en Beheer</i>	665	682	681	688	702	692
– Beheer Landbouwgronden	89	94	92	93	103	103
– Natuur	151	166	180	188	194	194
– Bos- en Landschapsbouw	27	34	36	38	38	38
– Openluchtrecreatie	50	35	35	33	33	33

Bij Landinrichting ligt het bedrag in 1994 lager dan in 1995 voornamelijk vanwege incidentele compensatie in 1994 voor de middelenderving vanwege de vertraagde invoering van de bestrijdingsmiddelenheffing. De daling na 1995 heeft te maken met oplopende ombuigingsbedragen en van 1995 op 1996 vooral met het aflopen van de Regionale Integraal Waterbeheerprojecten.

De uiteindelijk stijgende reeks bij Beheer Landbouwgronden hangt samen met de extra grondaankopen voor de realisatie van het Natuurbeleidsplan.

De oploop in de post Natuur wordt veroorzaakt door het grotere aantal beheersovereenkomsten en extra uitgaven in verband met het Overlevingsplan Bos- en Natuur.

De stijging in de post Bos- en Landschapsbouw is het gevolg van hogere uitgaven in het kader van de zogenaamde begeleidende MacSharry-maatregelen.

De daling van de post Openluchtrecreatie in 1995 wordt veroorzaakt door het aflopen van de beschikbare budgetten voor de toeristische infrastructuurprojecten.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. <i>Kwaliteitszorg</i>	67	69	67	63	62	56
– Dierziekten	40	37	34	30	30	30
– Voeding en Kwaliteit	27	32	33	33	32	26

De daling bij de post Dierziekten hangt samen met de gedeeltelijke en geleidelijke afbouw van de subsidies voor dierziektebestrijding.

De stijging bij de post Voeding en Kwaliteit van 1994 op 1995 heeft te maken met het overhevelen van kasgelden van 1994 naar 1999. In 1999 loopt het extra programma voor kwaliteitszorg af. Door de overheveling is de daling in 1999 kleiner dan oorspronkelijk geraamd was.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Onderzoek</i>	390	372	374	374	361	354
– Wetenschappelijk Onderzoek	287	269	275	275	274	267
– Praktijkonderzoek	54	47	43	43	43	43
– Gebouwen en Grond	48	56	56	56	44	44

De daling van de post Wetenschappelijk Onderzoek is voornamelijk het gevolg van de geleidelijke afronding van onderzoeksprojecten, waarvoor additioneel middelen beschikbaar zijn gesteld vanuit het budget van de Structuurnota Landbouw.

De daling van de uitgaven voor praktijkonderzoek hangt samen met het feit dat met ingang van 1994 de terugbetalingen van het bedrijfsleven van personeelskosten, voorzover meer dan 50% van het exploitatietekort van de proefstations bedragen, geïntegreerd worden met deze uitgaven.

Vanaf 1994 zijn extra bedragen uitgetrokken voor bouwkosten ten behoeve van de herstructurering van het praktijkonderzoek en voor de

concentratie van het dierlijk onderzoek in Lelystad; deze laatste uitgaven lopen af in 1998.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
7. <i>Visserijen</i>	2	2	2	2	2	2

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XIV Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	549	486	487	520	553	546

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	234	227	227	232	238	238
2. <i>Agrarisch Onderwijs</i>	30	5	5	5	5	5
3. <i>Landbouwstructuurontwikkeling</i>	56	52	50	70	80	80
4. <i>Inrichting en Beheer</i>	175	160	163	170	188	188
5. <i>Kwaliteitszorg</i>	2	1	1	1	1	1
6. <i>Onderzoek</i>	45	35	35	35	35	27
7. <i>Visserijen</i>	6	6	6	6	6	6

Ten gevolge van enkele desalderingen komen de ontvangsten in 1994 op de post Algemeen hoger uit dan in 1995 en volgende jaren.

De post Agrarisch Onderwijs valt in 1994 hoger uit als gevolg van verlate ontvangsten samenhangend met het afstoten van schoolgebouwen en terugontvangen subsidievoorschotten.

De stijging van de ontvangsten van 1996 naar 1997 bij Landbouwstructuurontwikkeling hangt samen met de invoering van een ammoniak-en mineralenheffing met ingang van 1997.

De piek in de ontvangsten van Inrichting en Beheer in 1994 komt voort uit hogere ontvangsten Landinrichtingsrente en bijdragen van derden in de uitvoering van projecten. Vanaf 1995 is sprake van jaarlijks oplopende ontvangsten uit de EG-structuurfondsen die zullen worden aangewend in het kader van het Structuurschema Groene Ruimte. Daarnaast stijgen geleidelijk ook de ontvangsten op grond van de begeleidende maatregelen in het kader van het nieuwe Europese Landbouwbeleid.

Het hogere ontvangstenniveau op post Onderzoek in 1994 ten opzichte van 1995 wordt veroorzaakt door terugontvangen subsidievoorschotten. De daling van de ontvangsten in 1999 wordt veroorzaakt door de afloop van de extra gelden die zijn toegevoegd uit hoofde van het Fonds Economische Structuurversterking.

Agentschap Plantenziektenkundige Dienst

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Plantenziektenkundige Dienst</i>						
- Lasten	31	31	31	31	31	31
- Baten	31	31	31	31	31	31

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid	23 681	25 067	27 122	27 862	27 885	27 416

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>1. Algemeen</i>	167	191	183	183	186	183

De stijging die met ingang van 1995 plaatsvindt wordt veroorzaakt door de dienst Inspectie-SZW die in 1994 van start is gegaan. Met het oog daarop zijn budgetten overgeheveld van de beleidsterreinen Algemene Beleidsaangelegenheden en Arbeid naar het beleidsterrein Algemeen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>2. Algemene Beleids- aangelegenheden</i>	1 782	1 668	1 254	1 255	1 250	1 350
– Jeugdspaarwet	46	42	29	30	25	25
– CBA	1 698	1 595	1 194	1 194	1 194	1 294
– Personeel & Materieel	28	21	21	21	21	21
– overig	10	10	9	9	9	9

Het verloop van de raming bij de Jeugdspaarwet houdt verband met de aantallen gepremieerden. De daling in 1996 en 1997 wordt voornamelijk veroorzaakt door de rentemaatregel 1987, die inhoudt dat over de rente op de nieuwe Jeugdspaarovereenkomsten geen premie meer wordt uitgekeerd. De verdere daling in 1998 is mede toe te schrijven aan een vermindering van het aantal gepremieerden; deze vermindering is het gevolg van de intrekking van de Jeugspaarwet per 1 januari 1991. De regering heeft besloten tot een ombuiging op het CBA van 100 miljoen in 1995 en 500 miljoen in de jaren 1996-1998 (400 miljoen structureel). Deze ombuiging verklaart de daling vanaf 1996 in de Rijksbijdrage aan het CBA.

De daling bij personeel en materieel (P&M) wordt veroorzaakt door het overhevelen van budgetten naar beleidsterrein Algemeen ten behoeve van de Inspectie-SZW.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>3. Arbeid</i>	80	51	52	51	51	51

De daling die met ingang van 1995 plaatsvindt wordt ook op dit beleidsterrein veroorzaakt door het overhevelen van P&M budgetten naar het beleidsterrein Algemeen in verband met de Inspectie-SZW.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
4. <i>Sociale Zekerheid</i>	2 1554	23 066	25 547	26 291	26 316	25 746
- Regeling ex-mijnwerkers	104	46	25	12	5	2
- Premiebijdragen	16	15	15	15	15	15
- Rijksbijdragen	1 627	0	2 340	2 465	2 610	2 755
- Liquidatiewet	169	76				
- Toeslagenwet	730	744	761	766	766	780
- WSW	3 513	3 432	3 429	3 431	3 434	3 433
- IOAZ en IOAW	541	647	732	786	873	884
- ABW/Rww	10 066	10 199	10 825	11 398	11 214	10 669
- Jeugdwerkgarantiewet	289	337	431	525	694	665
- AKW	3 989	6 724	6 354	6 215	6 053	5 903
- Banenpools	415	504	553	605	584	572
- VVtV		255				
- Overig	95	87	82	73	68	68

Opvallend in de ontwikkeling van de begrotingsgefinancierde sociale zekerheidsuitgaven is het vervallen van de Rijksbijdragen aan het Algemene Weduwen- en Wezenfonds en het Algemeen Arbeidsongeschiktheidsfonds na 1994. Met ingang van 1996 wordt een rijksbijdrageregeling getroffen ten behoeve van vroeg gehandicapten met een arbeidsongeschiktheidsuitkering AAW. Daarnaast vervalt de rijksbijdrage aan het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds uit hoofde van de Liquidatiewet.

Bij de overige regelingen worden de ontwikkelingen in de tijd groten-deels veroorzaakt door veranderingen in volume- en uikeringshoogte. Met name de fors oplopende werkloosheid leidt tot hogere geraamde uitgaven, voor de ABW/RWW, IOAW, IOAZ en Jeugdwerkgarantiewet. Het verloop in de geraamde uitgaven voor de Banenpools wordt verklaard door een rijksbijdrageregeling voor werkervaringsplaatsen. De demografische ontwikkeling van het aantal kinderen leidt voorts tot een oploop in de geraamde AKW-uitgaven. De grote stijging in 1995 wordt veroorzaakt door de kasschuif van 1994 naar 1993.

De VVTV-regeling wordt bij de sociale zekerheid ondergebracht; hiervoor zijn de kosten nog niet meerjarig op de begroting van SZW verwerkt. Zie ook de toelichting op de post Asielzoekers.

Tenslotte staan de inverdieneffecten van het pakket additionele werkgelegenheid (ad 800 miljoen in 1998) in het regeerakkoord neer op de RWW. Zie ook toelichting op de aanvullende post Nader te verdelen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
6. <i>Migratie</i>	52	56	61	64	69	73

De jaarlijkse groei van de uitgaven hangt samen met de groei van het aantal uitkeringsgerechtigden van de definitieve remigratieregeling.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
7. <i>TEGM</i>	32	22	13	5	0	0

De terugloop van de uitgaven, uitmondend in een nihil-raming voor 1998, vindt zijn oorsprong in de afschaffing van de opkomstplicht voor de militaire dienst per 1 januari 1998. Het aantal te werk te stellen erkend gewetensbezwaarden zal naar evenredigheid verminderen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
8. <i>Emancipatie</i>	12	12	12	12	12	12

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid	902	878	868	855	851	846

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Algemeen</i>	7	8	8	9	12	9
2. <i>Algemene beleids- aangelegenheden</i>	1	1	1	1	1	1
3. <i>Arbeid</i>	9	2	1	0	0	0
4. <i>Sociale Zekerheid</i>	852	845	842	836	834	832
6. <i>Emigratie</i>	4	4	4	4	4	4
7. <i>TEGM</i>	30	19	12	5	0	0
8. <i>Emancipatie</i>	0	0	0	0	0	0

De daling van raming van de ontvangsten op het beleidsterrein Algemeen in 1998 worden veroorzaakt door de privatisering van de Dienst voor het Stoomwezen.

De daling van de ontvangsten bij *Arbeid* is het gevolg van de verkoop van de Dienst voor het Stoomwezen en de instelling van de Inspectie-SZW. De ontvangsten hiervan komen tot uitdrukking onder beleidsterrein Algemeen.

De daling bij de sociale zekerheid wordt veroorzaakt door de effecten op de anticumulatie afdrachten van de Wet Terugdringing Arbeidsongeschiktheidsregelingen.

Als gevolg van een afnemend aantal tewerkstellingen erkende gewetensbezwaarden militaire dienst lopen de ontvangsten terug.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport²	14 276	15 231	15 224	15 136	15 195	15 135

² De overheveling van Cultuur is nog niet verwerkt. Een en ander zal op een later tijdstip geschieden.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
22. <i>Personeel en materieel algemeen</i>	464	479	464	457	421	421

De incidentele stijging in 1996 en 1997 wordt verklaard door een reservering in de meerjarencijfers voor de kosten van de voor VWS voorziene verhuizing in 1997. De daling tussen 1995 en 1998 is hoofdzakelijk het gevolg van een afname in de reservering voor wachtgelden en VUT-aanspraken.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
23. Staatstoezicht Volksgezondheid	27	27	27	27	27	27

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
24. Welzijn	5 962	5 871	5 651	5 625	5 601	5 570

De daling in de meerjarencijfers vanaf 1994 is een gevolg van een oplopende korting op subsidies. De forse daling vanaf 1996 wordt veroorzaakt door de lagere uitgaven voor kinderopvang. Voorts zijn de vanaf 1996 voorziene extra middelen voor de stimuleringsuitkeringen voor verblijfsgerechtigde ex-asielzoekers niet toegevoegd aan de VWS-begroting, maar gereserveerd op de aanvullende post asielzoekers van de Miljoenennota.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
25. Volksgezondheid	3 948	5 517	6 213	6 141	6 245	6 215

Onder dit hoofd beleidsterrein vallen onder meer de rijksbijdragen ziektekosten. In het kader van het regeerakkoord zijn de uitgaven vanaf 1995 structureel verhoogd met 2060 miljoen. De stijging van de meerjarencijfers wordt verklaard door de effecten van het wetsvoorstel Van Otterloo. Daarnaast worden de rijksbijdragen incidenteel gebruikt voor een budgettair neutrale compensatie van uitgaven en ontvangstenverschuivingen elders op de begroting van VWS. Dit verklaart het grillig verloop van de meerjarencijfers.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
26. Inspectie Gezondheidsbescherming	96	96	97	96	93	93

De terugloop in het meerjarencijfer vanaf 1998 hangt samen met het aflopend budget van post-actieven.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
27. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne	223	216	207	204	204	204

De terugloop in de meerjarencijfers wordt veroorzaakt door het feit dat de additionele middelen van het ministerie van VROM ten behoeve van diverse projecten niet structureel, maar slechts tot en met 1996 in de raming zijn opgenomen.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
98. Opvang asielzoekers	1 312	822	348	348	348	348

In 1995 wordt rekening gehouden met een instroom van 35 000 asielzoekers. In 1994 zal de instroom naar verwachting circa 55 000 bedragen.

Dit verklaart de daling van het beschikbare budget in 1995. Voor 1996 en latere jaren zijn de voorziene extra middelen voor de opvang van asielzoekers niet toegevoegd aan de begroting, maar apart gereserveerd op de aanvullende post asielzoekers in de Miljoenennota.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
99. Cultuur	2 244	2 203	2 217	2 238	2 256	2 255

De fluctuaties in de meerjarencijfers kent meerdere oorzaken. Hierbij gaat het ondermeer om een aantal kasverschuivingen op het terrein van de monumentenzorg, de indexatie van de subsidie aan de publieke omroep, de in het regeerakkoord opgenomen intensivering cultuur en het aandeel van cultuur in de diverse opgelegde taakstellingen.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport	2 067	1 985	2 315	2 191	2 236	2 177
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
22. Algemeen	12	8	8	13	17	17
23. Staatstoezicht volksgezondheid		0	0	0	0	0
24. Welzijn	116	75	75	75	75	75
25. Volksgezondheid	33	27	27	27	27	27
26. Inspectie gezondheidsbescherming	1	1	135	135	134	75
27. RIVM	107	103	96	94	94	94
98. Opvang asielzoekers	319	319	319	319	319	319
99. Cultuur	1 479	1 452	1 655	1 528	1 570	1 570

Na 1994 dalen de onder artikel 22 verantwoorde ontvangsten van andere departementen en organisaties. Voorts nemen de ontvangsten vanaf 1997 toe als gevolg van het in rekening brengen van meer kostendekkende tarieven.

De daling van de ontvangsten bij Welzijn in 1995 wordt verklaard door lagere opbrengsten uit hoofde van in het verleden te hoog verstrekte subsidievoorschotten.

Ook bij Volksgezondheid worden vanaf 1995 lagere ontvangsten verwacht uit de afrekening van in het verleden te hoog verstrekte subsidievoorschotten.

De stijging van de ontvangsten bij de Inspectie Gezondheidsbescherming in de jaren 1996 tot en met 1998 is een gevolg van de vertraagde invoering van de warenwethet. Deze heffing wordt niet, zoals aanvankelijk de bedoeling was, in 1994 maar eerst per 1 januari 1996 van kracht. Het besparingsverlies dat hiermee samenhangt wordt in een drietal jaren gecompenseerd door een incidentele verhoging van deze warenwethet.

De stijging van de ontvangsten van Cultuur van 1996 op 1995 wordt verklaard door de incidentele verkoopopbrengst van het NOB in 1996. De trendmatige stijging van de ontvangsten Cultuur wordt veroorzaakt door de indexering van de omroepbijdragen. Tenslotte stijgen deze ontvangsten door het in rekening brengen van meer kostendekkende tarieven.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Ontwikkelingssamenwerking						
1,5% NNI (in miljoenen)	6 954	7 229	7 415	7 712	8 095	8 408
toevoeging regeerakkoord 1989	150	150	150	150	150	150
minus ramingsbijstelling	-62	-87	-87	-87	-87	-87
minus vredesoperaties	-50	-50	-50	-50	-50	-50
minus kapitaalmarkt-middelen	-577	-577	-577	-577	-577	-577
bandbreedte:						
begrotingsmiddelen 1991	16					
kapitaalmarkt-middelen 1991	22					
begrotingsmiddelen 1992	11	11				
kapitaalmarkt-middelen 1992	-	-				
begrotingsmiddelen 1993	11	6	6			
kapitaalmarkt-middelen 1993	2	1	1			
compensabele ontvangst	8					
<i>Hulpplafond</i>	6 485	6 683	6 858	7 148	7 531	7 844
minus kapitaalmarkt-middelen	-24	-1	-1			
minus EU-toerekeningen	-269	-372	-380	-391	-399	-399
Begrotingsbezwaar	6 192	6 310	6 477	6 757	7 132	7 445

De stijging van 1994 tot en met 1999 wordt voornamelijk veroorzaakt door de groei van het netto nationaal inkomen (NNI) tegen factorkosten zoals die is geraamd in de Macro-Economische Verkenning (1994 en 1995) en in het behoedzaam scenario/doorrekening regeerakkoord (1996/1998) van het CPB.

De stijging van de toerekening voor door de EU te verlenen hulp wordt in 1995 veroorzaakt door een toerekening voor hulp aan Midden- en Oost-Europa en de onafhankelijke staten van de voormalige Sovjet-Unie conform het regeerakkoord.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Gemeentefonds	16 996	17 799	19 654	19 717	20 490	21 193

In de periode 1994–1999 nemen de uitgaven van het Gemeentefonds toe met 4197 miljoen. Dit bedrag is het saldo van het accres over 1995 van 283 miljoen op basis van de nieuwe normeringssystematiek (de accressen over 1996/1998 zijn opgenomen in een aparte aanvullende post), een bedrag van 1570 miljoen in verband met een wijziging van het bijstandsregime en de introductie van gemeentelijke toeslagen en een bedrag van 2344 miljoen.

Het bedrag van 2344 miljoen bestaat voor het grootste gedeelte uit overboekingen in verband met twee omvangrijke operaties. Een bedrag van 644 miljoen houdt verband met de overheveling van middelen in het kader van de decentralisatie van gehandicaptenvoorzieningen en een bedrag van 1575 miljoen in het kader van de decentralisatie van de middelen voor de huisvesting van het basisonderwijs, het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs.

Van de toename in verband met de wijziging van het bijstandsregime van 1570 miljoen is een bedrag van 1475 miljoen gemoeid met de wijziging van de normensystematiek in de herinrichting ABW.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Provinciefonds	2 210	2 251	2 257	2 271	2 270	2 275

In de periode 1994–1999 nemen de uitgaven van het Provinciefonds toe met 65 miljoen.

Dit bedrag is het saldo van het accres over 1995 van 37 miljoen op basis van een nieuwe normeringssystematiek en een bedrag aan overige wijzigingen van 28 miljoen.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Fonds Investeringsrekening						
– uitgaven	500	0	0	0	0	0
– ontvangsten	175	0	0	0	0	0

Met ingang van 1995 zullen de uitgaven en ontvangsten met betrekking tot de Wet Investeringsrekening op de begroting van EZ verantwoord worden.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Infrastructuurfonds	5 935	6 898	6 989	7 177	7 291	7 410
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
– <i>Rijkswegen</i>	2 012	2 387	2 276	2 359	2 445	2 350
– <i>Vaarwegen</i>	696	717	658	598	622	600
– <i>Railwegen</i>	2 232	2 710	2 949	3 183	3 192	3 165
– <i>Regionale lokale projecten</i>	970	1 134	1 312	1 240	1 278	1 294
– <i>Algemene uitgaven</i>	25	200	44	47	54	0
– <i>Nog te verdelen taakstelling regeerakkoord</i>	0	–250	–250	–250	–300	0

De stijging bij de aanleg Railwegen wordt met name veroorzaakt door de verhoging van de ramingen met het bedrag dat via de bijdrage uit het Fonds Economische Structuurversterking wordt gedekt. Het gaat hierbij enerzijds om de aanleg van de Betuwe-lijn, waarvoor overigens nog financierbare alternatieven worden bekeken en anderzijds om de Hoge Snelheidslijn-Zuid. Bovendien komen er extra middelen beschikbaar voor infrastructuur als gevolg van de implementatie van het kabinetsstandpunt over het rapport van de commissie-Wijffels.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Infrastructuurfonds	5 935	6 898	6 989	7 177	7 291	7 410

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
waarvan belastingontvangsten	2 746	3 056	3 015	3 074	3 139	3 149
en niet-belastingontvangsten	3 189	3 842	3 974	4 103	4 152	4 261
– <i>Bijdrage ten laste van andere begrotingen</i>	2 844	3 503	3 516	3 825	3 858	4 034
– <i>Overige ontvangsten</i>	344	339	458	278	295	227

De belastingontvangsten worden gevormd door de toeslag op de Motorrijtuigenbelasting en 10% van de opbrengst van de bestaande accijnzen op benzine en diesel.

De niet-belastingontvangsten van het Infrastructuurfonds bestaan overwegend uit de bijdrage van de begroting van Verkeer en Waterstaat, die in 1995 verlaagd is in verband met de taakstelling regeerakkoord, en de bijdrage van het Fonds Economische Structuurversterking. De laatstgenoemde bijdrage stijgt van 1994 op 1995 in verband met de investeringsimpuls en door de toevoeging van de aardgasbaten uit het Fonds Economische Structuurversterking. Bij de niet-belastingontvangsten is ook opgenomen de aanwending van het voordelig saldo uit voorgaande jaren.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Fonds Economische Structuurversterking	590	1 454	1 575	1 718	1 713	1 313

Met het wetsvoorstel ten aanzien van het Fonds Economische Structuurversterking wordt beoogd een zogenaamd «verdeelfonds» tot stand te brengen voor de financiering van projecten van nationaal belang ter versterking van de economische structuur. Een verdeelfonds wil zeggen dat uitsluitend bijdragen ten behoeve van bepaalde projecten aan betrokken begrotingen worden geraamd. De geraamde bijdragen 1995–1999 hebben betrekking op de terreinen van verkeer en vervoer, bodemsanering en kennisinfrastructuur. De oploop in de raming heeft betrekking op de gefaseerde verdeling van de investeringsimpuls over de jaren heen. In relatie tot de ontvangsten uit de extra export van aardgas zijn uitgaven geraamd voor de totstandkoming van de Hoge Snelheidslijn-Zuid en de Betuwelijn, waarvoor overigens nog financierbare alternatieven worden bekeken.

ontvangsten	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Fonds Economische Structuurversterking						
– aardgasbaten/extra export	0	500	500	600	600	600
– vervreemding staatsdeelnemingen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

De geraamde ontvangsten van het fonds bestaan vanaf 1995 uit het niet-belastingontvangstendeel van de opbrengsten die voortvloeien uit de stijging van de opbrengsten uit de verkoop van aardgas ten opzichte van het in het Plan van Gasafzet 1990 geraamde exportvolume. Voorts zal het fonds worden gevoed met de ontvangsten uit de overbeleving Common Area en nadere voor het fonds te bestemmen ontvangsten zoals de verkoop van staatsdeelnemingen, die vooralsnog pro memorie worden geraamd in verband met onzekerheden voor wat betreft de omvang en het jaar van deze ontvangsten.

Aanvullende posten

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Accres Gemeentefonds	-	-	402	970	1 781	2 688

Het betreft een raming van het accres voor het Gemeentefonds voor de jaren 1996 tot en met 1999 op basis van de nieuwe normerings-systeematiek. Vanuit deze aanvullende post is het accres voor 1995 reeds uitgedeeld.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Accres Provinciefonds	-	-	51	116	209	310

Het betreft een raming van het accres voor het Provinciefonds voor de jaren 1996 tot en met 1999 op basis van een nieuwe normerings-systeematiek. Vanuit deze aanvullende post is het accres voor 1995 reeds uitgedeeld.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Asielzoekers			1095	1095	949	897

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. <i>Justitie</i>			92	92	92	92
2. <i>VWS</i>			437	437	437	437
3. <i>BiZa</i>			23	23	23	23
4. <i>SZW</i>			356	330	236	203
7. <i>OCW</i>			187	213	161	142

De budgettaire gevolgen van de hogere instroom van asielzoekers van 20.000 naar 35.000 zijn voor 1996 en verdere jaren verwerkt op de aanvullende post asielzoekers. Voor 1994 en 1995 zijn de budgetten die samenhangen met de hogere instroom van asielzoekers reeds verwerkt op de betrokken hoofdstukken.

De uitgaven SZW hebben betrekking op de uitgaven ten behoeve van de voorlopige voorziening voor houders van een voorwaardelijke vergunning tot verblijf (zgn. VVTV'ers). VVTV'ers komen gedurende maximaal drie jaar in aanmerking voor deze voorliggende voorziening. De tijdelijkheid van de hiermee gemoeide financieringslasten, te zamen met een verwachte daling van de instroom van VVTV-statushouders ten opzichte van respectievelijk de jaren 1994 en 1995, leidt tot een daling van de uitgaven in de jaren 1996 tot en met 1998. In het jaar 1999 wordt het verwachte structurele uitgavenniveau bereikt, uitgaande van een structurele instroom van VVTV-ers met ingang van het jaar 1996.

De stijging van de uitgaven bij OCW van 1996 naar 1997 is het gevolg van de doorwerking van de verhoogde instroom in 1994 tot 55.000. Na 1997 neemt het effect van de doorwerking van de instroom van 1994 af.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Nominale bijstelling AKW	0	0	42	121	214	314

In verband met de afwijkende systematiek ten opzichte van algemene prijsbijstelling is voor de indexering van de Algemene Kinderbijslagwet aan de ontwikkeling van het prijsindexcijfer een aparte aanvullende post gecreëerd. De oploop in de aanvullende post wordt verklaard door de cumulatie van de opeenvolgende jaarlijkse tranches.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Wachtgelden	66	473	746	932	623	585

Op de aanvullende post ziekteverzuim en wachtgelden worden reserveringen opgenomen ten behoeve van compensatie van wachtgelden die voortvloeien uit ombuigingen. In deze aanvullende post is ook vervat een raming van de voorziening ter compensatie van uitverdieneffecten als gevolg van de taakstellingen die bij begrotingsvoorbereiding 1995 aan de begrotingshoofdstukken zijn toegedeeld. Tenslotte bevat de reeks een reservering ten behoeve van toenemende wachtgelduitgaven die op de verschillende hoofdstukken als gevolg van de invoering per 1 augustus 1993 van de Wet Terugdringing Beroep Arbeidsongeschiktheid en de doorvertaling daarvan naar de regelingen voor het overheidspersoneel. Een steeds toenemend wachtgeldeffect verklaart de oploop.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Prijsbijstelling	-	-	562	1 225	2 227	3 255
tranche 1995		-	-	-	-	-
tranche 1996			562	570	573	573
tranche 1997				655	659	659
tranche 1998					996	996
tranche 1999						1028

De aanvullende post prijsbijstelling in de Miljoenennota 1995 geeft aan met welke bedragen de rijksbegroting moet worden aangepast om van constante prijzen naar lopende prijzen te komen. Dit geschiedt op basis van de raming van de prijsontwikkeling door het Centraal Planbureau op basis van de doorberekening van het regeerakkoord gebaseerd op het behoedzaam scenario 1996/1998. In bovenstaande tabel heeft iedere tranche betrekking op de prijsmutaties in het desbetreffende jaar. Voor de tranche 1995 zijn geen bedragen opgenomen; de prijsbijstellingstranche 1995 is reeds tijdens de begrotingsvoorbereiding 1995 overgeboekt naar de begrotingen.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Loonbijstelling	355	1 147	3 220	4 522	6 160	8 180

De aanvullende post loonbijstelling bevat een raming van de middelen die nodig zijn om de loongevoelige uitgaven op de rijksbegroting op het loon- en premiepeil van het desbetreffende jaar te brengen.

De stand Vermoedelijke Uitkomsten 1994 omvat voornamelijk de reeks (oplopende van 311 miljoen in 1994 tot 1438 miljoen in 1999), die is opgenomen om de verschillende begroting en te compenseren voor de verhoging van de aan het ABP af te dragen pensioenpremie als gevolg van het zogenoemde ABP-complex.

De oploop in de cijfers is het gevolg van de jaarlijkse structurele reserveringen ten behoeve van de ontwikkelingen in de ruimte voor de arbeidsvoorwaarden in de collectieve sector, de incidentele loonontwikke-

ling en de premies, alsmede in de uitkeringen voor oorlogsgetroffenen en de compensatie aan bejaardenoorden voor de achterblijvende ontwikkeling van de eigen bijdragen. Voor de stijging van de salarissen en de ontwikkelingen in de premies na 1995 is de doorrekening 1995–1998 van het CPB van het regeerakkoord technisch verwerkt. Doordat de doorwerking van de verschillende maatregelen naar de diverse sectoren en regelingen problematisch is, moet hierbij de nodige voorzichtigheid in acht worden genomen. In de komende maand zullen de consequenties van de doorrekening voor de reservering in de aanvullende post in interdepartementaal verband nader worden gezien.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Herstructureringsmiddelen	22	39	75	90	114	162

De aanvullende post herstructureringsmiddelen bestaat uit middelen die naar de begrotingen worden overgeboekt voor de beloning van vuil en onaangenaam werk dan wel voor de herstructurering van de beloning van werknemers in de collectieve sector.

De oploop tussen de jaren laat zich verklaren door het feit dat er ieder jaar een nieuwe tranche van 50 miljoen gulden (waarvan 33,6 miljoen voor de overheids- en 16,4 miljoen voor de g + g-sector) wordt toegevoegd. De reeksen die naar de begrotingen worden overgeboekt, kennen een verschillend verloop: sommige dalen in de jaren, andere stijgen, weer andere blijven gelijk. De mutatie van jaar op jaar wijkt hierdoor af van de jaarlijkse toevoeging van 50 miljoen gulden.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Koppeling uitkeringen	0	-184	-766	-679	-688	-374

De oploop in de geraamde negatieve bedragen van het koppelen van de sociale uitkeringen wordt verklaard door de cumulatie van de opeenvolgende jaarlijkse tranches. Door de maatregelen in het regeerakkoord (onder andere de lastenverlichting) wordt de afstand tussen de netto- en bruto-uitkeringen kleiner.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Indexering Studie-financiering	0	0	117	224	334	495

Op deze aanvullende post worden de uitgaven opgenomen die voortvloeien uit de indexering van de normbedragen voor kosten van levensonderhoud en ziektekosten. De oploop wordt veroorzaakt door de tranche-gewijze opbouw van deze voorziening. De indexering heeft voor de jaren 1996 tot en met 1998 alleen betrekking op de aanvullende financiering (aanvullende beurs en studieleningen). Voor het jaar 1999 is ook de basisbeurs geïndexeerd.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Belastingafdrachten aan de Europese Unie	7 075	7 189	7 206	6 860	6 671	6 473
	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. BTW	3 890	3 904	3 991	3 730	3 606	3 453

Uitgaande van de dalende afdrachtpercentages die op de Europese Top in Edinburgh in 1992 zijn vastgesteld en naar verwachting in 1995 van kracht zullen worden, nemen per saldo de BTW-afdrachten af. Zie voor een nadere toelichting bijlage 9 van deze Miljoenennota.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
2. Invoerrechten	3 185	3 285	3 215	3 130	3 065	3 020

Tegenover een verwachte stijging van het volume van de invoer staan tariefverlagingen in het kader van de GATT/Uruguay-ronde, zodat per saldo een daling in de afdracht van de invoerrechten wordt voorzien.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Nader te bepalen/nader te verdelen	1 045	-1 802,7	1 490	2 373	3 254	3 242

Het niveau van deze aanvullende post wordt in 1994 en 1995 bepaald door een kasschuif van 2,1 miljard (belast 1994, ontlast 1995). In het regeerakkoord is ruimte vrijgemaakt voor intensiveringen. Voor 1995 is deze ruimte (met doorloop) grotendeels uitgedeeld naar de begrotingen. De resterende ruimte voor 1995, alsmede de oplopende ruimte na 1995 is vooralsnog op deze aanvullende post gereserveerd.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Incidentele niet-belastingontvangsten	0	2 425	229	-31	-31	-31

De omvang van deze post in 1995 en 1996 wordt verklaard door de in de Voorjaarsnota 1993 aangekondigde incidentele taakstelling. De nog voor het jaar 1995 resterende invulling wordt (via een kasschuif) gevonden in de meer-opbrengsten KPN in 1994. De met deze taakstelling samenhangende derving van structurele inkomsten is eveneens verwerkt; deze derving verklaart de voor 1997 en latere jaren genoemde bedragen.

uitgaven	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Indexering Infrastructuur-toeslag motorrijtuigen-belasting	-	1	58	118	192	306

Op deze aanvullende post worden de uitgaven geraamd die voortvloeien uit de wettelijke prijsindexering van de infrastructuurtoeslag op de Motorrijtuigenbelasting. De stijging is het gevolg van jaarlijkse inflatie.

Op deze aanvullende post zijn ook de gevolgen geraamd constant houden van de brandstofaccijnzen kan hebben vo van het Infrastructuurfonds. Het reëel constant houden van ingang van 1996) is een uitvloeisel van het regeerakkoord.

	1994	1995	1996	1		
Aardgasbaten (x mrd.)	7,7	7,5	7,6	7,6	7,6	7,6
waarvan: NBO	5,7	5,4	5,6	5,6	5,6	5,6
VpB	2,0	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0

De aardgasbatenraming is onderhevig aan onzekerheden op de olie- en valuta-markten, alsmede aan veranderingen bij de gasafzet. De contracten bieden de afnemers namelijk een zekere flexibiliteit.

De niet-belastingontvangsten (NBO) van de aardgasbaten worden deels geraamd op de begroting van Economische Zaken en, voorzover het ontvangsten uit de extra export van aardgas betreft (dit is boven wat er geraamd is in het Plan van Gasafzet 1990), op de begroting van het Fonds Economische Structuurversterking (FES). De VpB-ontvangsten uit hoofde van aardgas maken onderdeel uit van de totale VpB-raming.

Het hogere niveau van de aardgasbaten in 1994 en 1995 ten opzichte van de jaren na 1995 is enerzijds toe te schrijven aan het feit dat de aardgasbaten die in 1994 ontvangen worden voor een deel nog bepaald worden door de hogere gasafzet in 1993, veroorzaakt door het koude najaar in 1993 én anderzijds door de hogere raming van de olieprijs in 1994 en 1995 dan in de jaren daarna. De relatief geringe jaarlijkse schommelingen in de jaren na 1995 zijn voornamelijk toe te schrijven aan olieprijs en geprognoseerde afzet.

Voor een gedetailleerde toelichting op de ontwikkeling van de raming van de olieprijs en dollarkoers wordt verwezen naar de verticale toelichting bij de begroting van Economische Zaken.

In de raming van de aardgasbaten is geen rekening gehouden met de ontvangsten in verband met de overbeleving uit de Common Area in de Eemsmonding, gezien de onzekerheid wat betreft tijdstip en omvang van deze ontvangsten. Deze ontvangsten worden daarom vooralsnog pro memorie op de begroting van het FES geraamd.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Consolidatie	-3 752	-4 451	-4 573	-4 851	-4 952	-4 975

De post consolidatie laat tussen 1994 en 1998 een toename zien, voornamelijk als gevolg van:

- een oploep van 2,3 miljard in 1994 tot 2,4 miljard in 1998 uit hoofde van de bijdrage van de begroting van Verkeer en Waterstaat aan het Infrastructuurfonds,
- een oploep van 0,5 miljard in 1994 tot 1 miljard in 1998 als gevolg van de bijdrage van het Fonds Economische Structuurversterking aan het Infrastructuurfonds.

De verticale toelichting op de meerjarencijfers 1993–1999 van het Rijk

1. Algemeen

Sinds de Miljoenennota 1988 is het gebruikelijk in de Miljoenennota een zogenoemde Verticale Toelichting te presenteren. Deze toelichting bevat een overzicht waarin voor alle begrotingen alle mutaties die zich hebben voorgedaan na de Miljoenennota 1994 en die groter zijn dan 25 miljoen, worden toegelicht. Dit betekent dat er ook mutaties worden toegelicht die reeds eerder bij Voorjaarsnota voor het uitvoeringsjaar 1994 zijn toegelicht, maar waarvan de structurele doorwerking nog niet was verwerkt.

Voor de toelichting op de mutaties per begroting is de volgende categorie-indeling aangehouden:

- mee- en tegenvallers;
- beleidsmatige mutaties;
- desalderingen;
- overboekingen;
- extrapolatie.

Twee van deze categorieën (overboekingen en desalderingen) zijn technisch van aard. De categorieën mee- en tegenvallers en beleidsmatige mutaties zijn beleidsmatig van belang.

Omwillen van de overzichtelijkheid zijn de mutaties waarvan het budgettaire effect de 25 miljoen niet te boven gaat, telkens samengevoegd en onder de categorie «diversen» in de toepasselijke categorie geplaatst. De boven omschreven Verticale Toelichting wordt voorafgegaan door een tweetal totaaloverzichten. Hierin wordt per begroting aangegeven welk effect de mee- en tegenvallers, respectievelijk de beleidsmatige mutaties per saldo hebben op de omvang van het financieringstekort.

In de Verticale Toelichting zijn ook de mutaties gepresenteerd die het gevolg zijn van het regeerakkoord. Dit betreft zowel uitgavenbeperkingen als intensiveringen. Deze mutaties zijn nader toegelicht in hoofdstuk 3; «De begroting 1995 en het regeerakkoord 1995–1998» van de Miljoenennota.

Tabel 6.1.1 Overzicht van saldi van mee- en tegenvallers per begrotingshoofdstuk voor uitgaven en niet-belastingontvangsten te zamen van Miljoenennota 1994 tot en met Miljoenennota 1995 in miljoenen gulden; + = tekortverhogend

	Hoofdstukken	1993	1994	1995	1996	1997	1998
I	Huis der Koningin	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	2,2	4,6	13,2	2,8	2,8	2,8
III	Algemene Zaken	-1,6	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	13,2	-13,2	0,0	0,0	0,0	0,0
V	Buitenlandse Zaken	236,8	67,0	478,9	841,0	1 062,0	1 382,0
VI	Justitie	171,7	272,5	196,0	104,0	104,0	104,0
VII	Binnenlandse Zaken	-74,9	156,5	89,9	-6,8	-6,8	-6,8
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	-3,2	16,1	235,6	149,9	132,3	151,9
IXA	Nationale Schuld	-351,5	248,3	-1 194,6	-309,6	-420,0	-565,1
IXB	Financiën	-1 341,0	2,0	631,5	48,0	45,4	123,6
X	Defensie	-12,4	11,7	0,0	0,0	0,0	0,0
XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	-1 660,7	-12 951,1	-20,5	28,2	103,8	166,8
XIB	Rijksgebouwendienst	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
XII	Verkeer en Waterstaat	-19,0	3,9	-30,0	-35,0	-35,0	0,0
XIII	Economische Zaken	-308,7	100,0	1 200,0	1 500,0	2 000,0	2 400,0
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	6,7	86,7	23,7	23,8	23,8	23,8
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	-281,7	-262,8	-279,8	204,5	439,7	887,7
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	59,5	780,0	584,0	0,0	0,0	0,0
OS	Ontwikkelingssamenwerking	7,3	50,3	28,1	-92,7	-172,1	-218,4
AP	Aanvullende posten	145,0	-321,4	-714,1	-263,7	-1 237,9	-3 002,9
GF	Gemeentefonds	66,3	0,0	-0,5	-18,7	-20,8	-22,8
PF	Provinciefonds	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3
WIR	Fonds Investeringsrekening	-109,2	-20,0	-20,0	0,0	-15,0	25,0
RWF	Rijkswegenfonds	-57,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MF	Mobiliteitsfonds	-121,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ISF	Infrastructuurfonds	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
FES	Fonds Economische Structuurversterking	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0
EG	Belastingafdrachten EG	-347,1	-20,0	-353,0	-859,0	-1 601,0	-2 226,0
CON	Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal	-3 980,9	-11 788,4	940,6	1 013,4	114,2	-948,9

Tabel 6.1.2 Overzicht van saldi van beleidsmatige mutaties per begrotingshoofdstuk voor uitgaven en niet-belastingontvangsten te zamen van Miljoenennota 1994 tot en met Miljoenennota 1995 in miljoenen gulden; + = tekortverhogend

	Hoofdstukken	1993	1994	1995	1996	1997	1998
I	Huis der Koningin	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	0,5	3,5	-2,4	0,9	-7,5	-7,9
III	Algemene Zaken	1,2	0,3	-1,5	-2,9	-3,1	-3,2
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken	-0,8	-2,5	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
V	Buitenlandse Zaken	-7,2	-5,6	-6,8	-24,5	-25,4	-26,4
VI	Justitie	-12,1	123,1	147,0	-67,4	-149,8	-224,8
VII	Binnenlandse Zaken	-13,0	136,4	53,2	49,8	21,3	14,2
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	95,5	-45,0	-320,2	-793,2	-942,8	-1 563,5
IXA	Nationale Schuld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
IXB	Financiën	42,2	67,6	34,2	-19,4	21,0	12,7
X	Defensie	8,0	20,1	-300,4	-432,5	-688,5	-764,5
XIA	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	-151,7	747,8	8 972,4	-1 276,4	-1 408,2	-1 273,2
XIB	Rijksgebouwendienst	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
XII	Verkeer en Waterstaat	-0,2	-6 332,9	-283,0	-394,2	-408,2	-488,6
XIII	Economische Zaken	-103,7	55,0	-170,5	-199,3	-385,3	-402,5
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	-45,7	24,9	-70,3	-176,4	-226,6	-237,1
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	5 285,0	-3 835,6	97,3	1 129,8	1 236,1	1 789,6
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	11,0	373,9	1 900,1	2 197,0	2 250,6	2 291,0
OS	Ontwikkelingssamenwerking	-37,7	0,0	-100,0	-100,1	-100,0	-100,0
AP	Aanvullende posten	116,2	6 236,1	-334,0	3 724,8	5 284,6	5 803,9
GF	Gemeentefonds	1,2	84,5	-230,4	-240,7	-315,5	-353,0
PF	Provinciefonds	0,0	5,5	-26,5	-50,8	-68,8	-75,9
WIR	Fonds Investeringsrekening	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
RWF	Rijkswegenfonds	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
MF	Mobiliteitsfonds	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ISF	Infrastructuurfonds	0,0	53,3	364,9	270,7	206,9	206,7
FES	Fonds Economische Structuurversterking	0,0	-9,8	-21,3	-24,6	42,9	12,8
EG	Belastingafdrachten EG	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
CON	Consolidatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Totaal	5 198,2	-2 299,4	9 671,2	3 424,2	4 087,1	4 201,6

2. Toelichting hoofdstuksgewijs

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
I HUIS DER KONINGIN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	12,2	12,4	12,4	12,4	12,4	12,4	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen			0,3	0,3	0,3	0,3	
	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	
Extrapolatie							12,8
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	
Stand miljoenennota 1995	12,2	12,4	12,8	12,8	12,8	12,8	12,8
II HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINET DER KONINGIN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	248,0	249,1	244,1	246,6	246,7	244,9	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	0,5	2,4	11,0	0,6	0,6	0,6	
	0,5	2,4	11,0	0,6	0,6	0,6	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen	0,6	3,4	-2,2	0,9	-7,5	-7,9	
	0,6	3,4	-2,2	0,9	-7,5	-7,9	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	
	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen	2,1	4,9	7,5	7,6	7,6	7,6	
	2,1	4,9	7,5	7,6	7,6	7,6	
Extrapolatie							245,6
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	3,5	11,1	16,7	9,4	1,0	0,5	
Stand miljoenennota 1995	251,5	260,2	260,8	256,0	247,7	245,4	245,6

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
II HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINET DER KONINGIN							
<i>NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	9,3	9,6	9,8	9,8	9,9	9,9	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	-1,8	-2,3	-2,3	-2,2	-2,2	-2,2	
	<u>-1,8</u>	<u>-2,3</u>	<u>-2,3</u>	<u>-2,2</u>	<u>-2,2</u>	<u>-2,2</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen	0,1		0,3				
	<u>0,1</u>	<u>0,0</u>	<u>0,3</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	
	<u>0,4</u>	<u>0,2</u>	<u>0,3</u>	<u>0,2</u>	<u>0,2</u>	<u>0,2</u>	
Extrapolatie							8,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-1,2	-2,0	-1,6	-1,9	-2,0	-1,9	
	<u>-1,2</u>	<u>-2,0</u>	<u>-1,6</u>	<u>-1,9</u>	<u>-2,0</u>	<u>-1,9</u>	
Stand miljoenennota 1995	8,1	7,6	8,2	7,9	7,9	8,0	8,0

III ALGEMENE ZAKEN

UITGAVEN

Stand miljoenennota 1994	49,8	48,1	46,9	46,9	46,6	46,6	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	-1,7	0,5					
	<u>-1,7</u>	<u>0,5</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen	1,0	0,3	-0,9	-2,3	-2,5	-2,6	
	<u>1,0</u>	<u>0,3</u>	<u>-0,9</u>	<u>-2,3</u>	<u>-2,5</u>	<u>-2,6</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen	0,5	6,5	1,1	1,1	1,1	1,1	
	<u>0,5</u>	<u>6,5</u>	<u>1,1</u>	<u>1,1</u>	<u>1,1</u>	<u>1,1</u>	
Extrapolatie							45,1
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-0,3	7,2	0,2	-1,2	-1,4	-1,5	
	<u>-0,3</u>	<u>7,2</u>	<u>0,2</u>	<u>-1,2</u>	<u>-1,4</u>	<u>-1,5</u>	
Stand miljoenennota 1995	49,5	55,3	47,1	45,7	45,2	45,1	45,1

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
------	------	------	------	------	------	------

III ALGEMENE ZAKEN

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	3,9	5,3	4,3	3,7	3,7	3,7
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>						
diversen	-0,3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Extrapolatie	-0,3	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-0,3	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Stand miljoenennota 1995	3,6	5,3	4,9	4,3	4,3	4,3

IV KABINET VOOR NEDERLANDS-ANTILIAANSE EN ARUBAANSE ZAKEN

UITGAVEN

Stand miljoenennota 1994	3,3	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
<i>Overboekingen:</i>						
diversen	0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Extrapolatie	0,0	0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,1	0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Stand miljoenennota 1995	3,4	3,7	3,5	3,5	3,5	3,4

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IV KABINET VOOR NEDERLANDS-ANTILLIAANSE EN ARUBAANSE ZAKEN							
<i>NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	37,5	25,2	24,8	24,5	21,8	21,7	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	-13,2	13,2					
	<u>-13,2</u>	<u>13,2</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen	0,8	2,5	1,3	1,3	1,3	1,3	
	<u>0,8</u>	<u>2,5</u>	<u>1,3</u>	<u>1,3</u>	<u>1,3</u>	<u>1,3</u>	
Extrapolatie							23,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-12,5	15,6	1,3	1,3	1,3	1,3	
	<u></u>	<u></u>	<u></u>	<u></u>	<u></u>	<u></u>	
Stand miljoenennota 1995	25,0	40,8	26,1	25,8	23,1	23,0	23,0
V BUITENLANDSE ZAKEN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	1 870,7	2 386,1	2 750,6	2 544,4	2 779,4	3 041,4	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
vierde eigen middel	246,6	89,0	472,0	836,0	1 057,0	1 377,0	
diversen	15,9	10,0	6,9	5,0	5,0	5,0	
	<u>262,5</u>	<u>99,0</u>	<u>478,9</u>	<u>841,0</u>	<u>1 062,0</u>	<u>1 382,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen	-7,1	12,7	7,4	-10,5	-18,5	-19,5	
	<u>-7,1</u>	<u>12,7</u>	<u>7,4</u>	<u>-10,5</u>	<u>-18,5</u>	<u>-19,5</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	1,0	-0,3	-0,7	-0,4	-0,4	-0,4	
	<u>1,0</u>	<u>-0,3</u>	<u>-0,7</u>	<u>-0,4</u>	<u>-0,4</u>	<u>-0,4</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen	12,1	23,5	49,2	25,8	17,8	17,8	
	<u>12,1</u>	<u>23,5</u>	<u>49,2</u>	<u>25,8</u>	<u>17,8</u>	<u>17,8</u>	
Extrapolatie							4 993,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	268,2	135,0	535,0	856,0	1 061,0	1 380,1	
	<u></u>	<u></u>	<u></u>	<u></u>	<u></u>	<u></u>	
Stand miljoenennota 1995	2 138,9	2 521,1	3 285,6	3 400,4	3 840,4	4 421,5	4 993,9

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
V BUITENLANDSE ZAKEN							
<i>NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</i>							
Stand miljoennota 1994	204,3	86,6	85,4	82,4	81,5	81,5	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	25,4	32,0					
	<u>25,4</u>	<u>32,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen	0,0	18,5	14,3	14,2	7,1	7,1	
	<u>0,0</u>	<u>18,5</u>	<u>14,3</u>	<u>14,2</u>	<u>7,1</u>	<u>7,1</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	1,0	-0,3	-0,7	-0,4	-0,4	-0,4	
	<u>1,0</u>	<u>-0,3</u>	<u>-0,7</u>	<u>-0,4</u>	<u>-0,4</u>	<u>-0,4</u>	
Extrapolatie							88,2
Totaal mutaties na de miljoennota 1994	26,5	50,1	13,7	13,7	6,7	6,7	
	<u>26,5</u>	<u>50,1</u>	<u>13,7</u>	<u>13,7</u>	<u>6,7</u>	<u>6,7</u>	
Stand miljoennota 1995	230,8	136,7	99,1	96,1	88,2	88,2	88,2

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De verhoging van de raming voor het op het BNP van de lidstaten gebaseerde vierde eigen middel voor 1995 en volgende jaren is het gevolg van de toepassing van de financieringssysteematiek die op de Europese Top in Edinburgh in 1992 is afgesproken. Deze systematiek treedt naar verwachting in 1995 – na ratificatie van het nieuwe Eigen Middelenbesluit – in werking. Voorts leiden macro-economische ontwikkelingen en de daling van de invoerrechten vanwege de GATT/Uruguayronde, tot hogere BNP-afdrachten.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
VI JUSTITIE							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoennota 1994	4 634,7	3 861,3	4 012,6	4 002,5	3 998,3	3 990,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
toename asielzoekers: kosten wachtenden	21,2	151,5	92,0				
toename instroom alleenstaande minderjarige asielzoekers		24,0	44,0	44,0	44,0	44,0	
diversen	51,0	22,0	10,0	10,0	10,0	10,0	
	<u>72,2</u>	<u>197,5</u>	<u>146,0</u>	<u>54,0</u>	<u>54,0</u>	<u>54,0</u>	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
compensatie overschrijding 1993		-26,6					
kosten aanmeldcentra asielzoekers		40,0	39,0	39,0	39,0	39,0	
regeerakkoord: aandeel aankoopbeleid overheid				-45,9	-45,9	-45,9	
regeerakkoord: aandeel in 32-uursbanen				-24,6	-36,8	-49,1	
regeerakkoord: substitutie van strafformen				-30,0	-60,0	-90,0	
vertraging wetgeving rechtsbijstand		46,0	46,0	14,0	4,0	3,0	
diversen	-12,1	47,4	8,2	15,3	16,9	18,4	
	-12,1	106,8	93,2	-32,2	-82,8	-124,6	
<i>Desalderingen:</i>							
agentschap dienst justitiële inrichtingen			-128,7	-147,6	-147,6	-147,6	
diversen	-4,8	7,0	15,0	32,5	32,5	32,5	
	-4,8	7,0	-113,7	-115,1	-115,1	-115,1	
<i>Overboekingen:</i>							
loonbijstelling tranche 1993	27,3	39,0	39,3	39,4	39,3	39,3	
prijsbijstelling tranche 1995			25,1	24,2	24,1	24,1	
diversen	-1,0	13,1	34,4	35,3	35,3	35,3	
	26,3	52,1	98,8	98,9	98,7	98,7	
Extrapolatie							3 904,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	81,6	363,4	224,3	5,6	-45,2	-87,1	
Stand miljoenennota 1995	4 716,3	4 224,7	4 236,9	4 008,1	3 953,1	3 902,9	3 904,9

VI JUSTITIE

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	1 007,1	1 051,7	1 144,9	1 115,6	1 122,3	1 128,9	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
lagere opbrengst boeten en transacties wegens fiscalisering	-45,0	-45,0	-45,0	-45,0	-45,0	-45,0	
lagere opbrengst «pluk ze»	-25,0	-25,0					
diversen	-29,4	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0	
	-99,4	-75,0	-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
besparingsverlies lager tarief centraal testamenten-register		-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	
celproblematiek: niet realiseren diverse ontvangsten		-5,0	-68,0	-33,0	-33,0	-33,0	
maatregelen boeten en transacties			36,0	85,0	99,0	113,0	
regeerakkoord: aandeel in kostendekkende tarieven					17,8	37,0	
diversen		13,7	3,2	8,2	8,2	8,2	
	0,0	-16,3	-53,8	35,2	67,0	100,2	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Desalderingen:</i>							
agentschap dienst justitiële inrichtingen			-128,7	-147,6	-147,6	-147,6	
diversen	-4,8	7,0	15,0	32,5	32,5	32,5	
	<u>-4,8</u>	<u>7,0</u>	<u>-113,7</u>	<u>-115,1</u>	<u>-115,1</u>	<u>-115,1</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen		-13,0	-13,0	-13,0	-13,0	-13,0	
	<u>0,0</u>	<u>-13,0</u>	<u>-13,0</u>	<u>-13,0</u>	<u>-13,0</u>	<u>-13,0</u>	
Extrapolatie							1 050,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>-104,3</u>	<u>-97,3</u>	<u>-230,6</u>	<u>-143,0</u>	<u>-111,2</u>	<u>-78,0</u>	
Stand miljoenennota 1995	902,8	954,4	914,3	972,6	1 011,1	1 050,9	1 050,9

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De verhoogde instroom van asielzoekers aan het einde van 1993 leidde tot een bij Najaarsnota 1993 verwerkte verhoging van de Justitie-begroting van 21,2 miljoen. De verhoging van de raming van de instroom tot 55.000 in 1994 en tot 35.000 in 1995 leidt tot additionele uitgaven op de begroting van Justitie van 151,5 miljoen in 1994 en 92,0 miljoen in 1995 ten behoeve van de asielzoekers wachtend op een definitieve beslissing op hun asielverzoek (de zogenaamde 'wachtenden'). De hogere uitgaven worden veroorzaakt door de kosten van de behandeling van asielverzoeken (Immigratie- en Naturalisatiedienst), de rechterlijke macht, rechtsbijstand en ondersteuning van de politie. Met betrekking tot 1996 en latere jaren, zal aan de hand van nadere prognoses bezien worden welk bedrag uit de aanvullende post overgeheveld wordt naar de begroting van Justitie.

Een deel van de instroom van asielzoekers wordt gevormd door de alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMA's). De hogere instroom leidt tot extra uitgaven voor de opvang ad 24 miljoen in 1994 en structureel 44 miljoen vanaf 1995.

Beleidsmatige mutaties

In verband met de uitgavenoverschrijding op de Justitie-begroting in 1993 heeft Justitie binnen de begroting compensatie geboden in 1994.

In het kader van het vreemdelingenbeleid, is door de regering besloten tot de instelling van twee aanmeldcentra aan de oost- en zuidgrens. Asielzoekers die niet via Schiphol Nederland binnenkomen zullen uitsluitend nog een asielverzoek kunnen indienen in één van deze centra. Daar zal binnen 24 uur een eerste schifting tussen kansloze en kansrijke asielzoekers worden gemaakt. De uitgaven die hiermee gepaard gaan zijn structureel aan de Justitie-begroting toegevoegd en bedragen 40 miljoen in 1994 en 39 miljoen in 1995 en verdere jaren.

Door vertraging in de wijzigingen in de Wet op de Rechtsbijstand (onder andere betreffende een wijziging van het echtscheidingsprocesrecht en een verhoging van de eigen bijdragen) en door gemiddeld langere doorlooptijden van oude verplichtingen, ontstaat in de uitgaven voor rechtsbijstand een besparingsverlies van 46 miljoen in 1995, aflopend tot 3 miljoen in 1998.

Desalderingen

In verband met oprichting van het agentschap Dienst Justitiële

Inrichtingen, vindt er een saldering van uitgaven en ontvangsten plaats en wordt met ingang van 1995 aan het agentschap een bijdrage geleverd (zie ook bij desalderingen aan de ontvangstenkant).

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

De fiscalisering van boeten en transacties van parkeerovertredingen heeft een weglek van niet-belastingontvangsten naar de gemeenten tot gevolg, waardoor de ontvangsten uit hoofde van boeten en transacties structureel 45 miljoen lager uitvallen.

De vertraagde invoering en implementatie van de «Pluk ze»-wetgeving (betreffende wederrechtelijk verkregen vermogen) heeft tot gevolg dat de geraamde opbrengst ad 25 miljoen in 1993 en 1994 niet gerealiseerd is respectievelijk zal worden.

Beleidsmatige mutaties

De voorgenomen verhoging van het tarief van het Centraal Testamentenregister stuit op bezwaren in de Eerste Kamer, waardoor de raming structureel met 25 miljoen is bijgesteld.

Parallel aan de uitbreiding van de celcapaciteit, waartoe in 1993 is besloten, zijn de ramingen niet-belastingontvangsten verhoogd ter compensatie. Op de voorziene bijdrage uit het Europees Sociaal Fonds blijkt vrijwel geen aanspraak gemaakt te kunnen worden. De heffing van een eigen bijdrage van gedetineerden, ter gedeeltelijke dekking van de exploitatiekosten van de celuitbreiding, zal geen doorgang vinden. Als gevolg hiervan wordt de raming neerwaarts bijgesteld.

Ter versterking van de rechtshandhaving is een pakket van maatregelen voorgesteld waardoor de raming van de ontvangsten uit hoofde van Boeten en Transacties met 36 miljoen in 1995, oplopend tot 113 miljoen in 1998 verhoogd worden.

Desalderingen

In verband met oprichting van het agentschap Dienst Justitiële Inrichtingen, vindt saldering van ontvangsten en uitgaven plaats, zodat de ontvangsten van de justitiële inrichtingen met ingang van 1995 niet langer zichtbaar zijn op de ontvangstenkant van de begroting (zie ook bij desalderingen aan de uitgavenkant).

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
--	------	------	------	------	------	------	------

VII BINNENLANDSE ZAKEN

UITGAVEN

Stand miljoenennota 1994	4 954,0	6 403,1	6 027,8	6 064,1	6 057,6	6 096,7
<i>Mee- en tegenvallers:</i>						
extra politie ten behoeve van asielzoekerscentra		41,0	55,0			
gemeentelijke investeringsprojecten	-86,6	45,0	41,6			
zvo-regeling	30,0	50,0				
diversen	-8,9	20,5	-6,7	-6,7	-6,7	-6,7
	-65,5	156,5	89,9	-6,7	-6,7	-6,7

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
------	------	------	------	------	------	------

Beleidsmatige mutaties:

3e tranche steunverlening 's gravenhage

taakstelling begrotingsvoorbereiding 1995

regeerakkoord: bijdrage ten behoeve van politie

regeerakkoord: meer agenten

arbeidsmarkt en opleidingsfondsen

integrale benadering apparaatskosten tranche 1995

intensivering vreemdelingencontrole door politie

diversen

Desalderingen:

bijdrage van justitie voor het isop

doorberekening diensten rbb

diversen

Overboekingen:

incidenteel

naar aanvullende post loonbijstelling: vut-60/ deeltijd

vut

van ap loonbijstelling: aanvullende loonbijstelling 1993

van gemeentefonds: uitvoeringskosten jeugdwerk-

garantieplan

van szw: bijdrage aan het fonds sociale vernieuwing

diversen

Extrapolatie

Totaal mutaties na de miljoenennota 1994

47,7	285,1	682,5	557,5	552,8	565,6	6 701,5
5 001,7	6 688,2	6 710,3	6 621,6	6 610,4	6 662,3	6 701,5
Stand miljoenennota 1995						

VII BINNENLANDSE ZAKEN

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994

Mee- en tegenvallers:

diversen

9,5

9,5

Beleidsmatige mutaties:

diversen

20,4

0,3

-5,9

-1,0

14,2

23,1

20,4

0,3

-5,9

-1,0

14,2

23,1

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Desalderingen:</i>							
bijdrage van justitie voor het Isop	32,9						
doorberekening diensten rbb	38,7	41,0	41,0				
diversen	35,6	18,2	3,1	2,5	6,6	5,3	
	107,2	59,2	44,1	2,5	6,6	5,3	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen		13,0	12,4	12,4	12,4	12,4	
	0,0	13,0	12,4	12,4	12,4	12,4	
Extrapolatie							582,5
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	137,1	72,5	50,8	13,9	33,2	40,9	
Stand miljoenennota 1995	658,8	529,7	517,3	505,5	530,4	558,3	582,5

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Als gevolg van een toename van de instroom van asielzoekers wordt de politiecapaciteit uitgebreid bij opvangcentra en asielzoekerscentra. In 1994 wordt het budget hiervoor met 41 miljoen en in 1995 met 55 miljoen opgehoogd. Voor de jaren vanaf 1996 zijn budgetten gereserveerd op de aanvullende post asielzoekers.

In 1992 is in het kader van de aardgasbaten een bedrag beschikbaar gesteld voor gemeentelijke investeringen. De verplichtingen zijn in 1992 en 1993 volledig aangegaan. De kasbetalingen volgen het projectverloop. Bij Najaarsnota 1993 is er melding van gemaakt dat de kasuitgaven voor een bedrag van 86,6 miljoen niet in 1993 gerealiseerd worden. De gelden zullen naar verwachting voor een bedrag van 45,0 miljoen in 1994 en 41,6 miljoen in 1995 tot besteding komen.

Als gevolg van een stijging van zowel het aantal verstrekte uitkeringen als de gemiddelde hoogte van de uitkering, is voor de Ziektekosten-voorziening overheidspersoneel regeling (ZVO) in 1993 een bedrag van 30 miljoen en in 1994 een bedrag van 50 miljoen toegevoegd.

Beleidsmatige mutaties

In 1993 heeft het kabinet besloten tot het uitkeren van de derde en tevens laatste tranche van 35 miljoen als overbruggingsbijdrage aan de gemeente Den Haag. Deze tranche is een bijdrage in de financiering van projecten in het kader van de stedelijke vernieuwing.

Het aandeel voor Binnenlandse Zaken in de taakstelling waartoe bij de begrotingsvoorbereiding 1995 is besloten, bedraagt 90 miljoen in 1995 oplopend tot 90,9 miljoen in 1998. Deze taakstelling is aanvankelijk voor circa 70 miljoen ingevuld op het politiebudget en voor circa 20 miljoen op overige artikelen binnen de begroting van Binnenlandse Zaken.

Als gevolg van vertraagde betalingen is bij het Arbeidsmarkt- en Opleidingsfonds in 1993 een bedrag van 30 miljoen vrijgevallen. Om het fonds in staat te stellen aan zijn verplichtingen te voldoen, is in 1994 30 miljoen aan het budget toegevoegd.

Ten behoeve van een intensivering van het vreemdelingentoezicht door de vreemdelingenpolitie is in 1995 70 miljoen, in 1996 80 miljoen en in daaropvolgende jaren 65 miljoen aan de BiZa begroting toegevoegd. In de eerste twee jaar zijn de bedragen hoger dan de bedragen in latere jaren als gevolg van de te maken opleidingskosten.

Desalderingen

Het ministerie van Justitie heeft in 1993 32,9 miljoen bijgedragen aan het Landelijk Selectie en Opleidingsinstituut politie (LSOP) via de begroting van Binnenlandse Zaken.

De desalderingen van 38,7 miljoen in 1993 en 41,0 miljoen in 1994 en 1995 bij de Rijksbedrijfsgezondheids- en bedrijfsveiligheidsdienst vloeien, met name als gevolg van met departementen gesloten convenanten inzake gezondheidszorg, voort uit doorberekening van kosten aan de departementen.

Overboekingen

De arbeidsvoorwaardenmiddelen die vrijvallen in verband met het afschaffen van de vut-60/deeltijd vut van de sector rijk, worden overgeboekt naar de aanvullende post loonbijstelling. De betreffende middelen zijn ingezet voor het arbeidsvoorwaardenakkoord 1993-1995 van de sector rijk.

De middelen voor de uitvoeringskosten van het Jeugdwerkgarantie-plan (JWG) worden per 1-1-1994 via het fonds sociale vernieuwing verdeeld. De hiermee gemoeide gelden zijn overgeboekt van het Gemeentefonds naar het fonds sociale vernieuwing.

Bij begrotingsvoorbereiding 1994 zijn uit de SZW begroting alleen voor 1994 middelen ten behoeve van het fonds sociale vernieuwing overgeboekt. Deze bijdragen zijn nu meerjarig overgeboekt. In totaal wordt met deze overboeking het budget voor het fonds sociale vernieuwing vanaf 1995 met 420 miljoen opgehoogd. Onderdeel van de bovengenoemde overboeking van SZW is de structurele verhoging van de rijksbijdrage vanaf 1995 voor de banenpools als gevolg van het amendement van Zijl. In 1994 wordt 67,5 miljoen teruggeboekt naar de SZW-begroting. Dit heeft te maken met de in het wetstraject opgelopen vertraging waardoor de uitkeringen in verband met het vrijlatingsbeleid bijstand nog gedeeltelijk via de SZW begroting worden verricht.

Niet-belastingontvangsten

Desalderingen

Voor een toelichting op de desalderingen wordt verwezen naar de toelichting bij de uitgaven.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
--	------	------	------	------	------	------	------

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN¹

UITGAVEN

Stand miljoenennota 1994	32 872,6	33 601,4	31 953,8	32 312,3	32 578,8	33 082,5
<i>Mee- en tegenvallers:</i>						
beroepsonderwijs en volwasseneneducatie: ziekte- vervanging		27,6				
huisvesting: beroepen en verevening hbo verkoop- operatie	-53,1	53,1				
huisvesting: beroepen londo	-42,7					
incidentele loonontwikkeling primair en voortgezet onderwijs		13,2	69,7			
leerlingen volume	0,7	112,4	85,3	89,8	81,3	68,0
primair onderwijs: gemiddelde personeelslast		25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
primair onderwijs: herziening ramingsmodel		-3,5	0,8	6,5	14,4	26,5
primair onderwijs: materiële voorzieningen	-0,8	-7,7	27,5	30,3	33,0	35,1
primair onderwijs: ramingstechnische bijstelling	64,0					
rechtspositie volume (wachtgelden)	39,0	50,0	11,0			
studiefinanciering: achterstallig recht		-54,4	-56,3	-57,6	-58,0	-58,0
studiefinanciering: herberekening stoeb pakket		-84,1	-27,3	50,4	24,7	-12,9
studiefinanciering: indexering ov-kaart			25,0	25,0	25,0	25,0
studiefinanciering: nabetaling ov-kaart 1994			77,9			
studiefinanciering: rentedragende studieleningen	-50,3	-49,8	-53,1	-22,1	-67,5	-67,2
studiefinanciering: studentenaantallen	50,5	112,0	147,4	178,8	209,8	222,8
verhoogde instroom asielzoekers		147,0	139,0			
voortgezet onderwijs: bijstelling frictieopslag	29,0					
diversen	-1,9	-89,9	-102,3	-52,7	-99,5	-68,9
	34,4	250,9	369,6	273,4	188,2	195,4
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>						
amendement nr. 28: formatie kleine scholen		11,1	19,5	21,7	25,2	25,8
amendement nr. 28: fusieoperatie primair onderwijs					-10,5	-25,8
besparingsverlies uitstel decentralisatie huisvesting			46,0			
integrale benadering apparaatskosten tranche 1995			-154,4	-154,4	-154,4	-154,4
onderwijs cao: 1993-1995		489,1	466,8	474,2	481,5	478,7
onderwijs cao: kasschuif loonakkoord	-200,0	24,9	61,6	48,8	50,0	14,7
onderwijs cao: uitdeling loonbijstelling		-347,7	-330,5	-320,7	-342,8	-338,1
onderwijs cao: vrijvallende vut-middelen		-111,0	-126,9	-133,1	-133,1	-133,1
opbrengst sportvelden		-50,0	35,0			
regeerakkoord: aandeel in beperken incidenteel					-17,5	-35,0
regeerakkoord: aandeel incidenteel			-94,0			
regeerakkoord: aandeel overige subsidies				-22,5	-33,8	-45,0
regeerakkoord: kwaliteitsbevordering leraren			35,0	35,0	35,0	35,0
regeerakkoord: rijksbijdrage hoger onderwijs			-80,0	-140,0	-340,0	-500,0

¹ De overheveling cultuur is nog niet verwerkt. Een en ander zal geschieden op een later tijdstip.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
regieerakkoord: studiefinanciering			-170,0	-565,0	-490,0	-915,0	
selectieve verplichtingenstop	-64,0						
studiefinanciering: harmonisatie leenbedrag wo/hbo			-50,0	-105,0	-110,0	-110,0	
studiefinanciering: kasschuif ov-studentenkaart	220,0	-95,0	-98,1	87,8	-70,0	-44,7	
studiefinanciering: nieuwe fasering stoeb		44,1	13,0	-78,1	1,5	1,0	
studiefinanciering: rentedragende studietoeleningen			25,0	52,5	55,0	55,0	
studiefinanciering: schrapen premie snelstudies				-40,0	-40,0	-40,0	
diversen	139,5	-41,9	50,7	14,4	119,9	136,0	
Desalderingen:	95,5	-76,4	-351,3	-824,4	-974,0	-1 594,9	
beroeponderswils en volwasseneneducatie: wijziging		27,2	13,9	11,0	10,8	10,8	
ramingsmethode							
huysvesting: verkoopopbrengst onroerend goed	32,5	25,0					
studiefinanciering: verandering schuldenadministratie				-72,0	-72,0	-39,0	
studiefinanciering: verbeterd inlijngsbeleid		30,0	25,0	20,0	15,0	10,0	
vervangingsfonds	30,5						
diversen	9,9	-6,6	-2,6	-5,4	-2,0	3,5	
Overboekingen:	72,9	75,6	36,3	-46,4	-48,2	-14,7	
aanvullende loonbijstelling 1993	258,7	302,0	302,2	304,8	307,4	307,4	
loonbijstelling 1994		26,7	37,1	37,8	38,2	38,8	
prjsbijstelling			133,9	132,8	132,8	136,2	
studiefinanciering: indexering beursbedragen			71,3	70,7	70,6	70,9	
van gemeentefonds: decentralisatie huysvesting	14,2	29,2	36,7	34,2	30,4	30,3	
diversen			1 622,1				
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	475,2	608,1	2 257,7	-17,1	-254,6	-830,5	32 760,7
Extrapolatie							
Stand miljoenennota 1995	33 347,8	34 209,5	34 211,5	32 295,2	32 324,2	32 252,0	32 760,7
VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN							
NIET-BELASTINGONTVANGSTEN							
Stand miljoenennota 1994	2 815,7	2 122,5	1 883,1	1 711,4	1 593,3	1 604,6	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
est-geelden		-40,0					
huysvesting: opbrengst sportvelden		-40,0	35,0				
huysvesting: verkoop hbo gebouwen	-95,5	332,4					
studiefinanciering: achterstallig lager recht	56,0	24,0	1,7	44,2	11,3	10,8	
studiefinanciering: aflossing studietoeleningen	52,3	106,6	70,1	49,0	29,4	32,7	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
studiefinanciering: vervroegde aflossing leningen (vask)		-232,0					
voortgezet onderwijs: kasrealisatie	-37,3						
diversen	61,6	83,6	27,1	30,4	15,2	0,0	
	<u>37,1</u>	<u>234,6</u>	<u>133,9</u>	<u>123,6</u>	<u>55,9</u>	<u>43,5</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
wachtgeldontvangsten		-31,2	-31,2	-31,2	-31,2	-31,2	
diversen		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	<u>0,0</u>	<u>-31,2</u>	<u>-31,2</u>	<u>-31,2</u>	<u>-31,2</u>	<u>-31,2</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
beroepsonderwijs en volwasseneneducatie: wijziging ramingsmethode		27,2	13,9	11,0	10,8	10,8	
huisvesting: verkoopopbrengst onroerend goed	32,5	25,0					
studiefinanciering: verandering schuldenadministratie				-72,0	-72,0	-39,0	
studiefinanciering: verbeterd inningsbeleid		30,0	25,0	20,0	15,0	10,0	
vervangingsfonds	30,5						
diversen	9,9	-6,6	-2,6	-5,4	-2,0	3,5	
	<u>72,9</u>	<u>75,6</u>	<u>36,3</u>	<u>-46,4</u>	<u>-48,2</u>	<u>-14,7</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
Extrapolatie							1 565,4
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>110,1</u>	<u>279,0</u>	<u>138,9</u>	<u>46,0</u>	<u>-23,6</u>	<u>-2,5</u>	
Stand miljoenennota 1995	2 925,8	2 401,5	2 022,0	1 757,4	1 569,7	1 602,1	1 565,4

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Bij het beleidsterrein Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie vallen de vervangingskosten voor ziek onderwijspersoneel in 1994 ruim 27 miljoen hoger uit dan voorzien.

Door een vertraging in de afwikkeling van de verkoop-operatie HBO-gebouwen, vindt een deel van de uitgaven voor de afwikkeling van de beroepen en de verevening (het brengen van scholen in een gelijkwaardige startpositie) die voor 1993 geraamd waren, plaats in 1994.

Wegens vertraging bij financiële afwikkeling van de beroepen tegen afrekenbeschikkingen in het Primair Onderwijs (LONDO) zijn de uitgaven in 1993 42,7 miljoen lager uitgevallen dan geraamd.

Een nieuwe raming voor de incidentele loonontwikkeling in de sectoren Primair en Voortgezet Onderwijs leidt tot een overschrijding van de daartoe gereserveerde middelen.

Mede op basis van de CBS bevolkingsprognoses uit 1993 en een toename van het aantal leerlingen in het MBO, heeft een opwaartse bijstelling van de raming van het leerlingenvolume plaatsgevonden.

Op basis van de nacalculatie over 1993 van de gemiddelde personeelslast in het Primair Onderwijs is het budget opgehoogd met 25 miljoen structureel. Deze tegenvaller wordt veroorzaakt door meer parttimers en herintredende wachtgelders.

De herziening van het ramingsmodel voor het Primair Onderwijs is

onder andere op basis van de realisatie schooljaar 1992-1993 noodzakelijk gebleken; dit leidt tot een bijstelling van de ramingen.

Het budget voor materiële voorzieningen in het Primair Onderwijs is voor een aantal ontwikkelingen aangepast. In deze aanpassing zijn onder meer verwerkt de gedaalde rentetarieven (rentesaldering LONDO systeem), de hogere kosten voor het schoonmaken (in verband met de schoonmaak CAO) en een correctie voor de veroudering van het gebouwenbestand.

Doordat de instroom in de wachtgeldregeling hoger is dan geraamd, treedt op dit terrein een tegenvaller op.

De verwachting is dat vanaf 1994 het bedrag aan achterstallig recht (dit zijn ten onrechte betaalde bedragen in het kader van de Wet Studiefinanciering, die worden teruggevorderd) toeneemt. Hiermee is tot nu toe in de ramingen niet op adequate wijze rekening gehouden. Dit leidt tot een neerwaartse aanpassing van de uitgaven uit hoofde van de Wet Studiefinanciering.

Een nadere berekening van de opbrengsten van de wijziging van de Wet Studiefinanciering, ook wel genoemd het 'Stoeb-pakket', leidt tot een aanpassing van de ramingen.

De indexering van de OV-studentenkaart in 1995 kost naar huidig inzicht 25 miljoen structureel.

In de meerjarenramingen bij de begroting 1994 was, ten onrechte, nog geen rekening gehouden met de nabetalingen in 1995 op de OV-studentenkaart voor 1994.

Een herberekening van de gevolgen van het Stoeb-pakket voor de studieleningen leidt na 1995 tot een daling (vraaguitval) van de uitgaven. Daarnaast leidt de realisatie 1993 en de raming 1994 tot een aantal aanpassingen van de ramingen voor de studieleningen. Voorts is hierbij gecorrigeerd voor een eerder opgetreden dubbel telling.

De realisatie over 1993 en de bevolkingsprognoses van het CBS voor 1994 en verdere jaren leiden tot hogere studentenaantallen en tot een opwaartse bijstelling van het budget voor de Studiefinanciering.

Voor de verhoogde instroom van asielzoekers is de OCW-begroting voor de jaren 1994 en 1995 aangepast. De bijstelling voor de jaren 1996 en later zijn thans verwerkt op de aanvullende post asielzoekers.

In het Voortgezet Onderwijs heeft in 1993 een opwaartse bijstelling van 29 miljoen plaatsgevonden, als gevolg van een bijstelling van de frictieopslag.

Beleidsmatige mutaties

Bij de behandeling van de ontwerp-begroting 1994 voor O&W heeft de Tweede Kamer meer geld uitgetrokken voor de formatie van kleine scholen in het Primair Onderwijs. Een deel van deze maatregel wordt in latere jaren gedekt uit de opbrengsten van de fusieoperatie in het Primair Onderwijs.

Het uitstel van de decentralisatie van de huisvesting in het Primair en Voortgezet Onderwijs met één jaar leidt in 1995 tot een besparingsverlies van 46 miljoen op de OCW-begroting.

De kosten voor het loonakkoord als gevolg van de algemene salaris-maatregel voor het onderwijspersoneel «de onderwijs-CAO 1993-1995» bedragen structureel ongeveer 480 miljoen. Deze 480 miljoen wordt voor 300 miljoen gedekt uit de aanvullende post loonbijstelling. Daarnaast is er elders binnen de begroting van OCW, door reallocatie binnen de arbeidsvoorwaarden, 200 miljoen vrijgemaakt (waaronder VUT-middelen). Om de dekking van de CAO in ieder jaar afzonderlijk budgettair neutraal te verwerken heeft een kasschuif plaatsgevonden met de budgetten voor de arbeidsvoorwaarden. Deze kasschuif is binnen het hoofdstuk opgevangen door een tegengestelde kasschuif met de betaling van de OV-studentenkaart.

Door de vertraging van het wetsvoorstel inzake de verkoop van

sportvelden, zijn de uitgaven, die uit deze opbrengsten gefinancierd zouden worden, voor 1994 geblokkeerd. Voor 1995 is nu een reservering ingeboekt.

In 1993 is voor een bedrag van 64 miljoen omgebogen door middel van een selectieve verplichtingenstop op diverse beleidsterreinen.

De harmonisatie van aanvullende beurs en leenbedrag in het Wetenschappelijk Onderwijs en het Hoger Beroepsonderwijs leidt bij de Studiefinanciering tot een besparing bij de aanvullende beurs, die oploopt tot 110 miljoen in 1997 en latere jaren.

De kasschuif met de OV-studentenkaart vindt plaats om de kasschuif ten behoeve van het loonakkoord binnen de OCW-begroting over de jaren budgettair neutraal te kunnen verwerken.

De vertraging bij de indiening van het Stoeb-wetsvoorstel wordt gecompenseerd door een nieuwe fasering van het wetsvoorstel: de voorgenomen verlaging van de basisbeurs in de jaren 1995 en 1996 in die jaren zal worden vervroegd van 1 september naar 1 januari.

De hiervoor vermelde harmonisatie van aanvullende beurs en leenbedragen in het WO en HBO heeft een verhoging van de uitgaven voor de rentedragende studieleningen tot gevolg.

Het schrappen van de premie voor het snel studeren leidt tot een neerwaartse bijstelling van de uitgavenraming met 40 miljoen structureel vanaf 1996.

Desalderingen

Met ingang van 1995 is de ramingsmethodiek van de nabetalingen en terugontvangsten bij afrekeningen in de sector Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie aangepast. Dit heeft tot gevolg dat de uitgaven worden verhoogd in verband met nabetalingen. Hiertegenover staat dat de ontvangsten met eenzelfde bedrag worden verhoogd als gevolg van terugontvangsten.

De verkoopopbrengst van onroerend goed is voor OCW in 1993 en 1994 hoger dan geraamd. Op basis van bestaande afspraken worden deze extra opbrengsten weer aangewend voor investeringen in onderwijs-huisvesting.

In samenhang met het Stoeb-wetsvoorstel is, op grond van het streven naar vereenvoudiging van de regelgeving en de crediteurenadministratie, besloten tot omzetting van kortlopende studieschulden in langlopende studieschulden. Deze omzetting leidt in eerste instantie tot een daling van de ontvangsten. Door een desaldering wordt dit effect, dat ten onrechte met de uitgaven was verrekend, naar de ontvangstenkant overgebracht.

De hogere ontvangsten ten gevolge van het verbeterd inningsbeleid, die eveneens in eerste instantie aan de uitgavenkant als onderdeel van het Stoeb-pakket waren meegenomen, worden door deze desaldering overgeheveld naar de ontvangstenzijde.

Met het vervangingsfonds heeft in 1993, conform de afspraken gemaakt bij de oprichting van het fonds, een verrekening plaats gevonden van uitgaven en ontvangsten ten behoeve van sociale premies.

Overboekingen

Uit de aanvullende post Indexering Studiefinanciering is de tranche 1995 overgeboekt naar de OCW-begroting.

In verband met het uitstel van de decentralisatie huisvesting met één jaar wordt het hiermee gemoeide bedrag voor 1995 vanuit het Gemeentefonds teruggeboekt naar de OCW begroting.

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

De ontvangsten van het Europees Sociaal Fonds, die in de begroting 1994 voor 40 miljoen waren ingeboekt, zullen als gevolg van een

vertraging in de behandeling van de projectuitgaven in 1994 waarschijnlijk niet meer gerealiseerd worden. Voor 1995 en latere jaren wordt er vooralsnog van uitgegaan dat de geraamde ontvangsten van het Europees Sociaal Fonds zullen worden gerealiseerd.

Door vertraging van het wetsvoorstel inzake de verkoop van sportvelden valt de opbrengst in 1994 40 miljoen lager uit. Een deel van deze opbrengst zal in 1995 alsnog gerealiseerd worden.

De financiële afwikkeling van de verkoopoperatie HBO-gebouwen heeft in 1993 vertraging opgelopen. In 1994 is het restant aan opbrengsten gerealiseerd, inclusief het bedrag van 240 miljoen dat voorheen op een aanvullende post was geraamd.

De ontvangsten in verband met terugbetaling van in het verleden teveel betaalde studiefinanciering (achterstallig lager recht) zijn opwaarts bijgesteld. De oorzaken hiervoor zijn ondermeer de inschrijvingscontrole en een beter inningsbeleid.

De mutatie in de aflossing van studieleningen heeft een tweetal oorzaken. De zogenaamde spontane aflossingen, dat zijn aflossingen op studieleningen die eerder plaatsvinden dan op basis van aflossingsverplichtingen noodzakelijk is, komen met name in 1994 hoger uit dan geraamd. Dit hangt ondermeer samen met de rente die over deze schulden betaald moet worden. De meerjarige doorwerking van deze mutatie hangt voor een deel ook samen met de tegenvaller bij de vervroegde aflossing studieleningen met korting (VASK).

De opbrengst van deze operatie valt 232 miljoen lager uit dan geraamd. De met de VASK samenhangende, eerder ingeboekte, meerjarige ontvangstenderving na 1994 zal hierdoor slechts voor circa de helft optreden.

De verbetering van de bevoorschotting voor het Voortgezet Onderwijs heeft geleid tot minder teveel betaalde voorschotten in 1993 die terugbetaald moesten worden. Na de aanpassing van de uitgavenraming dient ook de hiermee samenhangende verlaging van de ontvangstenraming verwerkt te worden.

Beleidsmatige mutaties

Als gevolg van de oprichting van een afzonderlijk wachtgeldenfonds, het Participatiefonds, zullen de wachtgeldontvangsten in het vervolg niet meer ten gunste van de OCW-begroting komen.

Desalderingen

Zie voor een toelichting op de desalderingen de toelichting bij de uitgavenzijde.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IXA NATIONALE SCHULD							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	28 328,1	28 375,6	29 222,7	30 165,9	31 489,1	32 999,9	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
boete bij vervroegde aflossing staatsleningen	26,8	217,2					
lagere rentelasten door vervroegde aflossing staatsleningen	-36,0	-87,6	-385,2	-353,3	-330,4	-319,9	
herberekening rentelasten door aflossing staatsleningen			230,0	230,0	230,0	230,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
disagio bij storting		82,9					
rentelasten dutch treasury certificates	83,0	495,0	425,0	473,0	482,0	491,0	
lagere rente door uitgifte dutch treasury certificates			-420,0	-420,0	-420,0	-420,0	
gewijzigde rentelasten door gewijzigd financierings-tekort		-46,0	-163,5	-399,1	-493,1	-554,5	
gewijzigde rentelasten door gewijzigd rentepercentage			86,7	521,7	479,1	380,8	
rente-effect bruterij volkshuisvesting			-942,5	-336,7	-342,8	-349,7	
rente en overige kosten portefeuille staatsschuld	-31,6						
diversen	-11,9	-4,9	-26,1	-26,2	-25,2	-23,8	
	30,3	656,6	-1 195,6	-310,6	-421,0	-566,1	
Extrapolatie							33 971,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	30,3	656,6	-1 195,6	-310,6	-421,0	-566,1	
Stand miljoenennota 1995	28 358,4	29 032,2	28 027,1	29 855,3	31 068,1	32 433,8	33 971,9

IXA NATIONALE SCHULD

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	581,0	81,0	81,0	81,0	81,0	81,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
rente en agio bij storting	408,0	407,4					
rente portefeuille staatsschuld	-28,2						
diversen	2,0	0,9	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	
	381,8	408,4	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	
Extrapolatie							80,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	381,9	408,3	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	
Stand miljoenennota 1995	962,9	489,3	80,0	80,0	80,0	80,0	80,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Als gevolg van de dalende rente zijn oude staatsleningen vervroegd afgelost. De daarmee samenhangende boeten bedragen 26,8 miljoen in 1993 en 217,2 miljoen in 1994.

De rentebesparing als gevolg van de vervroegde aflossingen van staatsleningen bedraagt 36 miljoen in 1993, 87,6 miljoen in 1994, 385,2 miljoen in 1995, daarna aflopend tot 319,9 miljoen in 1998.

De rentelasten samenhangend met de nieuw aangeane leningen ten behoeve van vervroegde aflossingen bedragen 230 miljoen structureel.

Het disagio van 82,9 miljoen in 1994 wordt veroorzaakt doordat de uitgiftekoers van de 5,75% lening in 1994 onder de 100% lag.

Omdat de Staat vanaf 1994 geen gebruik meer mag maken van kredietfaciliteiten bij De Nederlandsche Bank, als uitvloeisel van de ingang van de tweede fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU), werd in 1993 een begin gemaakt met de uitgifte van een nieuw geldmarkt-

instrument: Dutch Treasury Certificates (DTC's). De hiermee samenhangende rentelasten bedragen 83 miljoen in 1993, 495 miljoen in 1994, 425 miljoen in 1995 en lopen daarna op tot 491 miljoen in 1998. Tegenover deze rentelasten staat een structurele rentemeevaller op de gevestigde schuld van 420 miljoen vanaf 1995.

Inclusief de besparing uit 1993 op de rentelasten als gevolg van de introductie van DTC's bedraagt de rentemeevaller 600 miljoen.

Als gevolg van een gewijzigd financieringstekort is er sprake van een meevaller in de rente-uitgaven van 46 miljoen in 1994 oplopend tot 554,5 miljoen in 1998.

Door een hogere rente vallen de rentelasten tegen in 1995 met 87,6 miljoen, in 1996 met 521,7 miljoen, in 1997 met 479,1 miljoen en in 1998 met 380,8 miljoen.

De balansverkortings in de volkshuisvesting heeft een structureel lagere rentelast tot gevolg van 349,7 miljoen in 1998. Omdat de woningbouwcorporaties reeds in 1994 zijn begonnen met het aflossen van de nog uitstaande woningwetleningen, wordt de staatsschuld in 1994 verlaagd. Daardoor ontstaat er in 1995 een incidenteel additioneel rentevoordeel. De totale rentemeevaller in 1995 komt uit op 942,5 miljoen.

De rente en overige kosten portefeuille staatsschuld bedroegen in 1993 31,6 miljoen minder dan waarvan was uitgegaan in de desbetreffende stelpost.

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

Door storting op leningen is een meerontvangst aan rente en agio van 408 miljoen in 1993 gerealiseerd. In 1994 zal naar verwachting 407,4 miljoen ontvangen worden.

De ontvangsten rente portefeuille staatsschuld vallen ultimo 1993 28,2 miljoen lager uit dan in de betreffende stelpost was geraamd.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
IXB FINANCIËN							
UITGAVEN							
Stand miljoenennota 1994	5 221,3	4 947,6	4 847,4	4 852,7	4 866,9	4 863,9	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
exportkredietverzekering schade gos en iran	45,0	254,0	80,0				
diversen	20,1	29,5	19,5	15,4	14,2	13,9	
	<u>65,1</u>	<u>283,5</u>	<u>99,5</u>	<u>15,4</u>	<u>14,2</u>	<u>13,9</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
heffings- en invorderingsrente			-41,7	-61,7	-61,7	-61,7	
regeerakkoord: aandeel in 32-uursbanen en aankoop-beleid				-58,6	-62,9	-67,3	
regeerakkoord: meerjarenbeleid belastingdienst		42,0	98,0	95,0	143,0	140,0	
uitvoeringskosten rente-rentseignering		30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	
diversen	17,9	53,9	11,1	-13,1	-16,3	-16,4	
	<u>17,9</u>	<u>125,9</u>	<u>97,4</u>	<u>-8,4</u>	<u>32,1</u>	<u>24,6</u>	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	2,9	1,3					
	<u>2,9</u>	<u>1,3</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
loonbijstelling voor de overheidssector	32,1	42,2	41,8	41,7	41,7	41,7	
naar vrom/rgd: huisvestingsprojecten	-26,7						
van ez: kapitaalbijdrage aan de oost-europa bank	27,3	32,6	32,3				
diversen	-2,0	22,8	49,6	44,8	45,5	45,5	
	<u>30,7</u>	<u>97,6</u>	<u>123,7</u>	<u>86,5</u>	<u>87,2</u>	<u>87,2</u>	
Extrapolatie							4 965,2
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>116,6</u>	<u>508,1</u>	<u>320,6</u>	<u>93,4</u>	<u>133,4</u>	<u>125,5</u>	
Stand miljoenennota 1995	5 337,9	5 455,7	5 168,0	4 946,1	5 000,3	4 989,4	4 965,2

IXB FINANCIËN

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	5 756,3	5 898,0	5 604,2	5 779,3	5 960,2	5 949,7	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
heffings- en invorderingsrente	-36,3						
ing: dividend-derving door verkoop staatsbelang		-49,7	-49,7	-49,7	-49,7	-49,7	
ing: opbrengst verkoop staatsbelang	1 249,4						
inningskosten douane: tariefdaling door gatt-overeenkomst			-17,0	-37,0	-58,0	-80,0	
ontvangsten exportkredietverzekering	127,3						
ramingsbijstelling afstoot onroerend goed	-26,5	96,6	-4,1	-7,0	15,5	-16,4	
restitutie rsv-dading		31,5					
winstafdracht dnb	3,5	158,0	-475,0	50	50	25	
diversen	87,5	44,8	13,6	10,9	10,9	11,2	
	<u>1 404,9</u>	<u>281,2</u>	<u>-532,2</u>	<u>-32,8</u>	<u>-31,8</u>	<u>-109,9</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
latere afstoot lavi-kavel	-37,0						
uitgifte 50-gulden-munt		27,5					
diversen	12,7	30,9	63,3	11,1	11,2	12,0	
	<u>-24,3</u>	<u>58,4</u>	<u>63,3</u>	<u>11,1</u>	<u>11,2</u>	<u>12,0</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	2,9	1,3					
	<u>2,9</u>	<u>1,3</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
Extrapolatie							5 901,7
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>1 383,3</u>	<u>341,0</u>	<u>-468,7</u>	<u>-21,6</u>	<u>-20,2</u>	<u>-97,9</u>	
Stand miljoenennota 1995	7 141,0	6 239,0	5 135,5	5 757,7	5 940,0	5 851,8	5 901,7

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De hogere uitgaven bij de exportkredietverzekering van 45 miljoen in 1993, 254 miljoen in 1994 en 80 miljoen in 1995 worden veroorzaakt door schades op het GOS (45 miljoen in 1993, 154 miljoen in 1994, 70 miljoen in 1995) en Iran (100 miljoen in 1994, 10 miljoen in 1995).

Beleidsmatige mutaties

Door het nemen van maatregelen die de rentedragende periode van uitstaande vorderingen van belastingplichtigen op de fiscus beperken, wordt een vermindering in de uitgaven heffings- en invorderingsrente bereikt. De raming wordt daarom voor 1995 met 41,7 miljoen en vanaf 1996 met 61,7 miljoen neerwaarts bijgesteld.

De uitvoeringskosten van de rente-rentseignering niet-natuurlijke personen bedragen 30 miljoen vanaf 1994. Door de rente-rentseignering worden meeropbrengsten gegenereerd van 80 miljoen in 1994, 330 miljoen in 1995 en 630 miljoen vanaf 1996, welke in de raming van de belastingontvangsten zijn verwerkt.

Overboekingen

Ter bekostiging van huisvestingsprojecten die de Rijksgebouwendienst voor de Belastingdienst heeft uitgevoerd is 26,7 miljoen naar de begroting van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer overgeboekt bij Najaarsnota 1993.

De jaarlijkse bijdrage uit de Oost-Europafaciliteit van het ministerie van Economische Zaken aan het kapitaal van de Europese bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling is voor de jaren 1993 tot en met 1995 (ad 27,3 miljoen in 1993, 32,6 miljoen in 1994 en 32,3 miljoen in 1995) naar de begroting van Financiën overgeboekt. Financiën draagt zorg voor de afdracht van de Nederlandse kapitaalbijdrage aan de EBRD.

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

Een procesmatige versnelling van de verwerking van belastingaangiften bij de Belastingdienst heeft een neerwaartse bijstelling van 36,3 miljoen in de ontvangstenraming van de heffings- en invorderingsrente in 1993 tot gevolg.

De verkoop door de Staat van haar belang in de ING in het najaar van 1993 heeft tot een verkoopopbrengst van 1.249,4 miljoen in 1993 geleid en leidt tot een derving aan dividend van structureel 49,7 miljoen vanaf 1994.

Een daling van de invoerrechtstarieven als gevolg van het GATT-accord brengt een vermindering in ontvangsten mee als vergoeding voor de inning van EG-douanerechten door de Nederlandse Douane van 17 miljoen in 1995, oplopend tot 80 miljoen in 1998.

Naar aanleiding van onverwacht hogere ontvangsten uit het GOS en Peru zijn de ontvangsten van de exportkredietverzekering voor 1993 127,3 miljoen hoger.

Door een bijstelling van het afstootprogramma van de Rijksgebouwendienst wordt de raming van ontvangsten uit verkoop Domeinen aangepast. Als gevolg van de middelenafpraak tussen Domeinen en de Rijksgebouwendienst wordt de uitgavenraming van de Rijksgebouwendienst met dezelfde bedragen verlaagd (zie ook de toelichting bij het hoofdstuk VROM).

In 1994 is uit hoofde van de Rijn Schelde Verolme-dading 31,5 miljoen ontvangen.

De raming van de winstuitkering van De Nederlandsche Bank is voor 1994 en 1995 neerwaarts bijgesteld uit hoofde van een lagere dollarkoers en koersverliezen die het gevolg zijn van de hogere rente op de internatio-

nale kapitaalmarkt in die jaren. In 1994 wordt deze neerwaartse bijstelling echter meer dan volledig gecompenseerd door een incidentele verhoging van de interimuitkering uit hoofde van de ophoging van het schatkistsaldo in 1993 (met circa 3 miljard). Het gevolg van een en ander is dat in 1994 per saldo een meevaller van 158 miljoen optreedt. Vanaf 1996 leiden een hoger veronderstelde dollarkoers en lager veronderstelde internationale rente per saldo tot een meevaller van 50 miljoen in zowel 1996 als 1997 en 25 miljoen in 1998.

Beleidsmatige mutaties

Uit doelmatigheidsgronden is de afstoot van onroerend goed in Den Haag (de zogenaamde LAVI-kavel) vertraagd, waardoor een neerwaartse bijstelling in de geraamde ontvangsten voor 1993 van 37 miljoen nodig was. De ontvangsten van de afstoot van de LAVI-kavel in 1994 zijn verwerkt in de bovenstaande bijstelling van het afstootprogramma van de Rijksgebouwendienst.

De uitgifte van de 50-guldenmunt in 1994, ter gelegenheid van de ratificatie van het Verdrag van Maastricht, levert naar verwachting 27,5 miljoen aan extra ontvangsten op.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
X DEFENSIE							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	13 818,6	13 465,6	13 579,9	13 634,3	13 599,1	13 571,6	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen		11,7					
	0,0	11,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
gevechtsvliegtuigen f-16	-50,7	-30,3	-55,6	43,6	87,3	82,4	
integrale benadering apparaatskosten 1995			-48,2	-48,2	-48,2	-48,2	
internationale verplichtingen	-36,8	-35,2	-25,5	-33,1	-31,5	-30,7	
loonbijstelling	-86,2	10,4	-26,0	-20,7	-19,6	-18,9	
luchtmobiele brigade	-9,0	8,5	-41,3	-133,1	-86,8	-47,0	
materiele exploitatie koninklijke landmacht	11,0	-9,2	5,3	24,7	58,6	16,7	
materiele exploitatie koninklijke luchtmacht	35,3	-14,8	-51,7	-36,4	-15,8	-31,7	
militair personeel koninklijke landmacht	34,8	-11,2	20,7	92,6	109,1	53,9	
militair personeel koninklijke luchtmacht	23,2	16,4	13,9	34,2	44,8	37,5	
militaire pensioenen en uitkeringen	13,5	-2,3	-34,6	-36,2	-27,8	-18,3	
multipurpose fregatten	-4,1	32,3	-30,2	-20,4	-8,7		
overig groot materieel koninklijke landmacht	-48,1	42,8	-107,2	-149,5	-207,5	36,2	
overig groot materieel koninklijke luchtmacht	3,2	-6,2	18,8	9,5	-119,4	-121,4	
overig groot materieel koninklijke marine	18,6	-43,7	-22,8	-8,1	-81,1	-60,8	
overige personele exploitatie koninklijke landmacht	-1,4	-46,8	-94,3	-117,0	-126,4	-319,9	
regeerakkoord: aandeel aankoopbeleid overheid				-38,8	-38,8	-38,8	
regeerakkoord: aandeel in externe dienstverlening				-27,0	-27,0	-27,0	
regeerakkoord: temporiseren aanschaffingen			-120,0	-180,0	-430,0	-500,0	
regeerakkoord: vredesoperaties			103,0	103,0	103,0	103,0	
vredesoperaties	14,7	49,8	12,0	6,0	5,0	5,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
wachtgelden	10,7	65,3	59,4	54,1	74,3	104,8	
diversen	61,3	0,9	117,0	7,8	47,4	7,8	
	<u>-10,0</u>	<u>26,7</u>	<u>-307,3</u>	<u>-473,0</u>	<u>-739,1</u>	<u>-815,4</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
overig groot materieel koninklijke luchtmacht		33,8					
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>33,8</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
loonbijstelling	53,8	77,6	77,0	71,7	70,3	70,3	
van de aanvullende post prijsbijstelling tranche 1995			135,0	139,9	142,9	141,0	
diversen	1,4	14,7	33,2	34,2	34,7	35,2	
	<u>55,2</u>	<u>92,3</u>	<u>245,2</u>	<u>245,8</u>	<u>247,9</u>	<u>246,5</u>	
Extrapolatie							12 964,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>44,4</u>	<u>164,0</u>	<u>-63,0</u>	<u>-227,6</u>	<u>-491,6</u>	<u>-569,1</u>	
Stand miljoenennota 1995	13 863,0	13 629,6	13 516,9	13 406,7	13 107,5	13 002,5	12 964,0

X DEFENSIE

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	810,0	691,7	633,5	630,2	626,0	625,6	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	12,6						
	<u>12,6</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
internationale infrastructuur	-26,8	-17,1	0,3	0,3	0,3	0,3	
diversen	7,8	23,5	-8,1	-41,2	-51,3	-51,3	
	<u>-19,0</u>	<u>6,4</u>	<u>-7,8</u>	<u>-40,9</u>	<u>-51,0</u>	<u>-51,0</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
verrekeningen wegens verstrekkingen met luchtmacht		33,8					
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>33,8</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen			0,6	0,6	0,6	0,6	
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,6</u>	<u>0,6</u>	<u>0,6</u>	<u>0,6</u>	
Extrapolatie							575,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>-6,4</u>	<u>40,0</u>	<u>-7,2</u>	<u>-40,4</u>	<u>-50,5</u>	<u>-50,6</u>	
Stand miljoenennota 1995	803,6	731,7	626,3	589,8	575,5	575,0	575,0

Beleidsmatige mutaties

De in het kader van de begrotingsvoorbereiding 1995 afgesproken ombuigingen op de Defensiebegroting leiden met name tot uitgavenverlagingen bij de beleidsterreinen Algemeen (internationale verplichtingen), Koninklijke Marine (overig groot materieel), Koninklijke landmacht (overig groot materieel) en Multiservice projecten (luchtmobiele brigade).

Bijstellingen met betrekking tot de planning van de modernisering van het gevechtsvliegtuig F-16 (de Midlife Update) en een gewijzigd betalings-schema leiden tot lagere uitgaven in de jaren tot en met 1995 en tot hogere uitgaven in de latere jaren.

De uitgaven voor de internationale verplichtingen dalen doordat diverse projecten in het kader van het NAVO-infrastructuurprogramma als gevolg van een herziening van dit programma en de gehanteerde toetsingscriteria zijn vervallen.

De mutaties op de post loonbijstelling vloeien voort uit interne herschikkingen, het uitdelen van de loonbijstelling 1993, de Kaderbrief-taakstelling 1995 en de vrijval van gelden door het vervallen van verscheidene regelingen voor militair personeel.

Als gevolg van een herschikking met de Koninklijke landmacht betreffende een overschot uit 1993 en gewijzigde betalingsschema's stijgen de uitgaven voor de luchtmobiele brigade in 1994 met 8,5 miljoen en dalen deze vanaf 1995.

De uitgaven verbandhoudende met de materiële exploitatie Koninklijke landmacht stijgen per saldo vanaf 1995 als gevolg van diverse herschikkingen, zoals de overheveling van fondsen ten behoeve van klein onderhoud en de decentralisatie van fondsen van telecommunicatie eindapparatuur en de uitdeling van de prijsbijstelling. Daar tegenover staat, als gevolg van de herstructurering, een verlaging van de uitgaven voor rupsvoertuigen, bewapening en artillerie.

Eveneens als gevolg van de herstructurering, waarbij met name wordt gestreefd naar een efficiëntere bedrijfsvoering, daalt het uitgavenniveau voor de materiële exploitatie Koninklijke landmacht in 1995 met 51,7 miljoen.

De uitgaven voor militair personeel Koninklijke landmacht stijgen vanaf 1995 door ramingsbijstellingen. De ramingsbijstellingen zijn voornamelijk het gevolg van het vervroegd opheffen van enkele eenheden met dienstplichtigen. Deze eenheden worden vervangen door eenheden die voornamelijk uit beroepspersoneel bepaalde tijd bestaan.

De versnelde vervanging van dienstplichtigen door beroepsmilitairen veroorzaakt hogere uitgaven voor militair personeel Koninklijke landmacht. Voor deze versnelde vervanging is gekozen omdat er, door de arbeidsmarktomstandigheden, een groot aanbod was van kwalitatief goede kandidaten. Daarnaast zijn de hogere uitgaven van 13,9 miljoen in 1995 een gevolg van meer plaatsingen bij internationale staven, voorschotbetalingen bij internationale verhuizingen en een toename van de vliegtuelagen als gevolg van het maken van meer vliegers.

Door de overheveling van de wachtgelden voor militair personeel naar beleidsterrein pensioenen, wachtgelden en uitkeringen en diverse herschikkingen wordt de raming voor de uitgaven voor militaire pensioenen en uitkeringen neerwaarts bijgesteld.

De daling van de uitgaven vanaf 1995 voor de multipurpose fregatten wordt veroorzaakt door een neerwaartse aanpassing van het prijspeil en een herziene raming van de walreservedelen.

De stijging van de uitgaven overig groot materieel Koninklijke landmacht in 1994 hangt samen met de verwerking van de bijdrage van Economische Zaken voor de vernieuwing van het Klein Kaliber Wapen, een bijdrage van Financiën in verband met de bommenregeling Explosieven Opruimingsdienst, het compenseren van betalingsvertragingen in

1993 en de uitdeling van de prijsbijstelling. De daling in de periode 1995 t/m 1997 wordt vooral veroorzaakt door de overheveling van budgetten naar de Koninklijke luchtmacht ten behoeve van project Netherlands armed forces integrated network (NAFIN) en bijstellingen van betalingsmomenten van projecten waardoor in 1998 weer per saldo een stijging optreedt.

Door de overheveling van budgetten met betrekking tot het project NAFIN van de andere beleidsterreinen en diverse interne herschikkingen stijgt het uitgavenniveau overig groot materieel Koninklijke luchtmacht in 1995 met 18,8 miljoen en met 9,5 miljoen in 1996. De daling in de volgende jaren wordt veroorzaakt door diverse herschikkingen tussen de beleidsterreinen. De daling van 6,2 miljoen in 1994 wordt veroorzaakt door bijstelling in projectuitgaven als gevolg van aangepaste betalings-schema's, actualisatie van behoeften, projectversnellingen en -vertragingen. Het betreft met name de projecten Operational Capability Upgrade Hawk, Lokale Transmissie Netwerken en het Indringer Detectie Systeem.

De uitgaven overig groot materieel Koninklijke marine dalen in 1995 met 22,8 miljoen door een herschikking van betaalmomenten van met name de luchtverdedigings- en commandofregatten, de overheveling van budgetten naar de Koninklijke luchtmacht en Koninklijke landmacht respectievelijk in verband met NAFIN en het Klein Kaliber Wapen.

Door met name interne overhevelingen, bijstellingen voor kleding en uitrusting door de herstructurering en lagere uitgaven voor het Sociaal Beleidskader dalen de uitgaven voor de overige personele exploitatie Koninklijke landmacht.

Het budget voor de vredesoperaties is in 1994 met 49,8 miljoen gestegen als gevolg van de aanwending van de eindejaarsmarge en diverse interne herschikkingen. De stijging vanaf 1995 is het gevolg van hogere verrekenbare ontvangsten.

Door de overheveling uit alle beleidsterreinen van de betrokken fondsen voor inactiviteitswedden militair personeel is het artikel wachtgelden op het beleidsterrein pensioenen, wachtgelden en uitkeringen gestegen. Voortaan worden alle uitgaven voor wachtgelden centraal verantwoord.

Desalderingen

Als gevolg van respectievelijk de bijdrage van Economische Zaken inzake de ontwikkeling van de Fokker-60 en de aanvullende bijdrage van Ontwikkelingssamenwerking voor de aanschaf van een transportvliegtuig C 130 Hercules worden de uitgaven overig groot materieel Koninklijke luchtmacht voor 1994 via een desaldering met 33,8 miljoen bijgesteld.

Niet-belastingontvangsten

Beleidsmatige mutaties

Door een bijstelling van de verrekenbare ontvangsten van de NAVO in verband met infrastructuurwerken dalen de ontvangsten uit internationale infrastructuur in 1993 en 1994.

Desalderingen

Zie de toelichting bij de uitgaven.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER (inclusief de Rijksgebouwendienst)							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	14 399,8	13 332,9	13 003,9	12 590,1	12 601,6	12 327,3	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
budget sociale sector tragere gereedmelding		-30,9	0,6				
definitieve verantwoording leningen woningwetwoningen	54,7						
dynamische kostprijssubsidies eerdere betaling	50,0						
huurharmonisatie en definitieve vaststellingen	-26,2						
ihs achterblijvende realisatie	-60,0						
ihs gevolgen verhoogde instroom asielzoekers		9,8	34,4	57,8	75,0	93,2	
ihs, inkomensontwikkeling en sociaal-economische factoren		-37,9	-83,6	-80,6	-17,5	28,7	
individuele huursubsidie doorwerking 1993		-46,0					
liquiditeitstekorten	-54,8	-29,1					
premiewoningen bijstelling wegens gewijzigde inkomenstoets		37,0	43,0	38,0	17,0	17,0	
ramingsbijstelling huurwoningen dynamische kostprijs-systeem		31,2					
verbetering huurwoningen achterblijven declaraties	-30,0						
diversen	14,6						
	-51,7	16,7	-20,7	28,1	103,6	166,7	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
1% extra normhuurcompensatie		12,0	25,0	25,0	25,0	25,0	
aanpassing afstoot onroerend goed		96,6	-4,1	-7,0	15,5	-16,4	
balansverkortung:							
afkoop van de subsidieverplichtingen			33 139,1				
flankerend beleid			1 797,0				
herfinancieringsverliezen			200,0				
bijdrage waarborgfonds sociale woningbouw			150,0				
te betalen rente afkoopsom			1 864,1				
te betalen rente flankerend beleid			101,1				
reguliere bijdragen 1995			3 442,7				
terugbetaling reguliere bijdragen			-3 442,7				
rentebetaling over reguliere bijdragen			-116,2				
verlaging begroting als gevolg van balansverkortung			-4 213,1	-4 299,1	-4 135,5	-3 829,7	
budget voor 2500 wisselwoningen voor asielzoekers		31,3					
extra kopkosten asielzoekers			30,0				
ihs gevolg 1% lagere huurstijging vanaf 1 juli 1995			-10,0	-25,0	-45,0	-70,0	
ihs gevolgen doorstromingsbeleid		-51,2	-54,1	-56,6	-59,2	-61,2	
ihs terugdraaien oude kasschuiven		62,0	-47,0	-27,0	-1,0	-14,0	
intensivering budgetfinanciering bodemsanering	30,0						
laagzwavelige diesel			25,0	20,0			
omzetting lease in a fonds perdu financiering		199,6	466,3	75,8	-22,0	-35,1	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
regeerakkoord: aandeel aankoopbeleid overheid				-28,8	-28,8	-28,8	
regeerakkoord: aandeel overige subsidies				-22,5	-33,8	-45,0	
regeerakkoord: ihs				-100,0	-150,0	-200,0	
regeerakkoord: kindertabel ihs			80,0	80,0	80,0	80,0	
regeerakkoord: nieuwbouwsubsidies					-100,0	-200,0	
regeerakkoord: onderzoeksuitgaven			-40,0	-60,0	-85,0	-90,0	
regeerakkoord: sociale woningbouw				45,0	97,5	150,0	
regeerakkoord: verlenging normhuurcompensatie			24,0	50,0	50,0	50,0	
taakstelling in het kader van begrotingsvoorbereiding 1995			-126,6	-127,7	-127,7	-127,7	
taakstelling rgd begrotingsvoorbereiding 1995			-29,4	-29,7	-29,7	-29,7	
uitstel verkoop lavi-kavel van 1993 naar 1994	-37,0						
vertraging contracten jr-120	-26,5						
diversen	-24,3	7,8	135,2	66,9	-19,2	-42,9	
	-57,8	358,1	33 396,3	-4 420,7	-4 568,9	-4 485,5	
<i>Desalderingen:</i>							
bijdrage uit fes voor bodemsanering			50,0	60,0	66,0	87,4	
bodemsanering vinex amendement nr. 14 vd vaart/ lansink		36,6					
definitieve verantwoording ontvangsten kadaster t/m 30-04-94		62,7					
latere ontvangsten door vertraging contracten jr-120		26,5					
verlaging in verband met verzelfstandiging kadaster		-257,4	-382,5	-380,4	-360,1	-354,3	
diversen	-10,7	107,6	53,8	4,2	2,6	2,9	
	-10,7	-24,0	-278,7	-316,2	-291,5	-264,0	
<i>Overboekingen:</i>							
naar vws: in verband met wet voorzieningen gehandi- capten				-6,3	-25,3	-26,2	
van de aanvullende post prijsbijstelling tranche 1995			77,4	74,4	80,7	80,1	
van financiën voor huisvesting douane	26,5						
van gemeentefonds: terugdraaien decentralisatie bugm			84,5	84,5	84,5		
diversen	16,4	15,8	-21,9	-32,6	-35,3	-34,9	
	42,9	15,8	140,0	120,0	104,6	19,0	
Extrapolatie							7 794,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-77,5	366,9	33 237,1	-4 589,0	-4 652,4	-4 563,8	
Stand miljoenennota 1995	14 322,3	13 699,8	46 241,0	8 001,1	7 949,2	7 763,5	7 794,9

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER (inclusief de Rijksgebouwendienst)							
<i>NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</i>							
Stand miljoennota 1994	12 938,8	3 896,0	3 789,9	3 738,6	3 728,4	3 771,5	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
aflossingen verkoop woningwetwoningen	25,6						
definitieve verantwoording leningen woningwetwoningen	66,8						
nacalculatie reguliere aflossingen vaw 1993		38,6					
rente leningen woningwet	94,0						
rente-effecten vervroegde aflossing woningwet-leningen 1993		-101,1					
restituties subjectsubsidies, vertraging terugvordering	-27,0						
vertraging contracten jr-120	-26,5						
vervroegde aflossingen warmte-isolatie	30,0						
vervroegde aflossingen woningwetleningen 1993	1 500,0						
vervroegde aflossingen woningwetleningen 1994		13 000,0					
diversen	-54,0	30,4	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	
	1 608,9	12 967,9	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
balansverkortings:							
verplichte aflossing rijksleningen			25 335,3				
te betalen rente over reguliere rente-ontvangsten			1 425,1				
transitorisch rente			903,3				
te ontvangen rente over transitorische rente			50,8				
reguliere aflossingen 1995			225,3				
reguliere rente-ontvangsten 1995			1 505,4				
terugbetaling reguliere aflossingen 95			-225,3				
terugbetaling reguliere rente-ontvangsten 1995			-1 505,4				
rente over terugbetaalde reguliere rente			-50,8				
verlaging ontvangsten als gevolg van balansverkortings			-3 219,6	-3 141,0	-3 156,4	-3 209,1	
kadaster extra ontvangsten onroerend goed	65,0						
rente-effect vervroegde aflossing 1994		-330,0					
diversen	31,5	-59,6	-20,1	-3,5	-4,5	-3,2	
	96,5	-389,6	24 424,0	-3 144,5	-3 160,9	-3 212,3	
<i>Desalderingen:</i>							
bijdrage uit fes voor bodemsanering			50,0	60,0	66,0	87,4	
bodemsanering vinex amendement nr. 14 vd vaart/lansink		36,6					
hogere ontvangsten door hogere omzet t/m 30-04-94		62,7					
latere ontvangsten door vertraging contracten jr-120		26,5					
verlaging vanwege verzelfstandiging kadaster		-257,4	-382,5	-380,4	-360,1	-354,3	
diversen	-10,7	107,6	53,8	4,2	2,6	2,9	
	-10,7	-24,0	-278,7	-316,2	-291,5	-264,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Extrapolatie							207,4
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	1 694,6	12 554,4	24 145,1	-3 460,9	-3 452,7	-3 476,4	
Stand miljoenennota 1995	14 630,8	16 450,4	27 935,0	277,7	275,7	295,1	207,4

XIB RIJKSGEBOUWENDIENST

UITGAVEN

Stand miljoenennota 1995		1275,2	1517,0	1074,7	1047,7	923,3	923,3
--------------------------	--	--------	--------	--------	--------	-------	-------

XIB RIJKSGEBOUWENDIENST

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1995		156,3	129,0	126,3	124,8	125,1	125,1
--------------------------	--	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Als gevolg van het lagere aantal gereedmeldingen van sociale koopwoningen en van de gedaalde rente, is het uit te betalen bedrag voor premiekoopwoningen aan de zogenaamde niet-budgetgemeenten verlaagd.

In de Voorlopige Rekening 1993 zijn de in 1993 verstrekte leningen woningwetwoningen die in hetzelfde jaar vervroegd zijn afgelost, gesaldeerd. In de definitieve verantwoording zijn de uitgaven en ontvangsten apart geboekt.

Door een procedurewijziging worden verhuurverklaringen versneld ingestuurd waardoor een eerdere betaling van de Dynamische Kostprijs-subsidie (DKP-subsidie) plaatsvindt. Daarnaast hebben wijzigingen van DKP-subsidiebedragen plaatsgevonden als gevolg van Administratieve Rechtspraak Overheidsbeslissingen (AROB-procedures) en is tevens een eerder gemaakte ramingsfout in de DKP-raming hersteld.

Ten gevolge van de huurharmonisatie, waardoor het gemiddelde huurniveau hoger is komen te liggen, vallen de jaarlijkse bijdragen huurwoningen op basis van oude regelingen lager uit dan geraamd. Tevens doen zich meevallers voor bij de definitieve vaststellingen van woningbouwcomplexen.

De realisatie Individuele Huursubsidie (IHS) 1993 is lager dan geraamd als gevolg van een lager aantal IHS-ontvangers.

Op grond van een nieuwe raming van de verwachte instroom van asielzoekers zijn de IHS-uitgaven verhoogd. Vanaf 1995 wordt in de raming structureel, rekening gehouden met een jaarlijkse instroom aan asielzoekers van 35.000 in plaats van 20.000. Tevens wordt in de raming rekening gehouden met een toename van IHS-uitgaven als gevolg van de bouw van 7500 extra woningen voor asielzoekers.

De IHS-uitgaven dalen als gevolg van een afname van het aantal huishoudens met IHS (15.000 minder) en een lichte stijging van de

gemiddelde inkomens. Het stijgende aantal werklozen daarentegen leidt tot een verhoging van de IHS-uitgaven. Per saldo resulteert een structurele daling van de IHS-uitgaven.

De doorwerking van de realisatie 1993 leidt voor de IHS tot een verlaging van de uitgaven. De oorzaak van de onderschrijding is gelegen in het feit dat in genoemde periode minder huishoudens dan geraamd IHS ontvingen.

De uitgaven samenhangend met de liquiditeitstekorten sociale verhuurders zijn gedaald als gevolg van de vervroegde aflossingen 1993 (de uitgaven voor liquiditeitstekorten vervallen indien de lening vervroegd wordt afgelost), de verkoop van woningwetwoningen, verrekeningen en renteconversies.

In de raming van de premie-A-regeling werd geen rekening gehouden met geldende regelgeving, die een gewijzigde berekening van de inkomenstoets voorschrijft. Deze wijziging leidt er toe dat sommige eigenaren langer de jaarlijkse bijdrage ontvangen dan in de ramingen was voorzien.

De verhoging de uitgaven op basis van de dynamische kostprijsregeling in 1994 wordt veroorzaakt door een hoger aantal gereedmeldingen van dynamische kostprijswoningen in 1993, het doorschuiven van betalingen naar 1994 en een ramingsbijstelling als gevolg van een lagere realisatie van de verkoop van dynamische kostprijswoningen.

De uitgaven voor verbetering van huurwoningen blijven achter bij de ramingen als gevolg van een lager aantal declaraties door verhuurders.

Beleidsmatige mutaties

De IHS-uitgaven stijgen omdat de normhuurcompensatie voor het tijdvak juli 1994 tot juli 1995 wordt verhoogd van 1% tot 2%. Hierdoor wordt het koopkrachteffect van de huurstijging voor de sociale minima verder beperkt.

De Rijksgebouwendienst kan op grond van de middelenafpraak met Domeinen beschikken over de ontvangsten uit de verkoop van onroerend goed door Domeinen. Een wijziging in het verkoopschema «afstoot onroerend goed» heeft geleid tot een aanpassing van de uitgaven bij de Rijksgebouwendienst die gefinancierd worden uit genoemde verkoopopbrengsten.

De bij de balansverkorting betrokken objectsubsidies worden per 1 januari 1995 op basis van de netto contante waarde afgekocht. Daarnaast vinden uit hoofde van het flankerend beleid betalingen plaats aan sociale verhuurders waarvan het woningbezit voor meer dan 40% uit DKP-woningen bestaat. Hier tegenover staat dat sociale verhuurders verplicht worden om rijksleningen af te lossen. Indien dit laatste tot herfinancieringsverliezen leidt kan hiervoor een vergoeding worden verstrekt. Aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw wordt in verband met de uitbreiding van het taakgebied eenmalig een bijdrage verstrekt.

De door het Rijk verschuldigde bedragen voor de afkoop van de subsidieverplichtingen, het flankerend beleid en de herfinancieringsverliezen zijn de netto contante waarden per 1 januari 1995. De daadwerkelijke balansverkorting vindt echter plaats in het laatste kwartaal van 1995. Het rijk zal over de periode van 1 januari 1995 tot het daadwerkelijke moment van de balansverkorting de (disconterings-)rente van 6,75% vergoeden over de afkoopsom, het flankerend beleid en de herfinancieringsverliezen.

Om te voorkomen dat de sociale verhuurders tot het moment van de balansverkorting geen bijdragen ontvangen worden tot die tijd de reguliere bijdragen uitbetaald. Deze reguliere bijdragen worden op het moment van betaling van de afkoopsom met rente teruggevorderd.

Als gevolg van de balansverkorting vervallen de hiermee samenhangende geraamde objectsubsidies.

Ten behoeve van de realisatie van 2500 wisselwoningen voor de tijdelijke huisvesting van asielzoekers zijn in 1994 extra middelen ingezet.

In 1994 is het budget kopkosten verhoogd in verband met 7500 extra woningen samenhangend met de asielzoekersproblematiek.

In de IHS-raming wordt op grond van de huursombenadering en de balansverkortings vanaf 1995 rekening gehouden met een jaarlijkse huurstijging van 4,5% in plaats van de tot nog toe gebruikelijke 5,5%. Een lagere huurstijging leidt tot lagere IHS-bijdragen.

De IHS-raming in 1994 is ten gevolge van het doorstromingsbeleid verlaagd. Het doorstromingsbeleid (dat wil zeggen zorgvuldige woningtoewijzing en vrijmaking van goedkope huurwoningen door strategische nieuwbouw) heeft namelijk tot gevolg dat minder mensen huursubsidie ontvangen.

Om in enig jaar een over- of onderschrijding van de begroting te vermijden, zijn in het verleden een aantal verschuivingen bij de IHS aangebracht. Deze kasschuiven worden ongedaan gemaakt.

Tijdens de uitvoering van de begroting 1993 is op een aantal milieupartikelen een onderschrijding opgetreden. Daar voor het beleidsterrein milieubeheer een budgetteringsafpraak geldt, heeft VROM deze vrijvallende middelen kunnen inzetten ten behoeve van de sanering van de bodem.

Conform de uitspraak van de Tweede Kamer (motie Terpstra/Melkert, Kamerstuk 2 1993/1994, 23 400 nr 16) wordt de stimuleringsregeling laagzwavelige dieselolie in 1995 en 1996 voortgezet. De stimuleringsregeling vermindert het prijsverschil van laagzwavelige dieselolie ten opzichte van gewone dieselolie voor bepaalde groepen gebruikers.

Uit doelmatigheidsoverwegingen is besloten een leasecontract voor investeringen ter grootte van 610 miljoen gulden in onroerend goed om te zetten in a fonds perdu financiering. Daarenboven zijn nog een aantal kleinere projecten, die aanvankelijk via leasing gefinancierd zouden worden, alsnog omgezet in a fonds perdu financiering. De uit de omzetting voortvloeiende mutatie is een saldo van de extra investeringsuitgaven en de vrijvallende leaselasten.

In het kader van de begrotingsvoorbereiding 1995 is de begroting van VROM (exclusief de Rijksgebouwendienst) taakstellend verlaagd met 126,6 miljoen in 1995 en 127,7 miljoen in verdere jaren. Deze taakstelling is onder andere ingevuld door een verlaging van de IHS als gevolg van een betere woonruimteverdeling, bezuinigingen bij milieu en het inzetten van de tranche 1995 uit de aanvullende post prijsbijstelling.

Op de begroting van de RGD wordt in het kader van de begrotingsvoorbereiding 1995 een taakstelling ingevuld van 29,4 miljoen in 1995 en 29,7 miljoen in latere jaren. De invulling is gevonden via heronderhandelingen met marktpartijen over de hoogte van de huren en op de investeringsuitgaven voor de diverse ministeries.

Het tijdstip van verkoop onroerend goed in Den Haag (een stuk grond, ook wel de LAVI-kavel genoemd) is verplaatst van 1993 naar 1994, waardoor de daarmee samenhangende ontvangsten niet zoals geraamd in 1993 maar in 1994 binnenkomen.

De met beleggers te verrekenen uitgaven ten behoeve van het nieuwbouwprogramma van cellen en rechtbanken (het zogenaamde JR-120) zullen niet zoals eerder verwacht in 1993 verrekend worden, maar in 1994 als gevolg van de vertraging bij het opstellen van de contracten met de betrokken beleggers.

Desalderingen

De bijdrage uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) ten behoeve van de aanpak van ernstige gevallen van bodemsanering wordt in deze begroting meerjarig verwerkt. Er is in totaal 300 miljoen beschikbaar voor de aanpak van ernstige gevallen van bodemsanering gerelateerd aan woningbouw in het kader van de uitvoering VINEX.

Door het amendement nr. 14 van de Vaart/Lansink is in 1994 een deel van de middelen voor bodemsanering uit het FES direct aan de begroting van VROM toegevoegd.

De hogere ontvangsten van het Kadaster in de eerste vier maanden van 1994 zijn een gevolg van een grotere activiteit op de markt voor onroerend goed en meer hypotheekoversluitingen ten gevolge van de lage rentestand. Deze extra ontvangsten worden overgemaakt naar het Kadaster om het eigen vermogen verder te versterken.

De met beleggers te verrekenen uitgaven ten behoeve van het nieuwbouwprogramma van cellen en rechtbanken (in het kader van JR-120) zijn, als gevolg van de vertraging bij het opstellen van het contract met de betrokken beleggers, niet zoals eerder verwacht in 1993 verrekend maar in 1994.

De uitgaven van het Kadaster worden volledig gedekt door de ontvangsten. Om die reden zijn, na verzelfstandiging per 1 mei, de geraamde uitgaven en ontvangsten van het Kadaster in 1994 voor twee derde en in latere jaren geheel afgeboekt.

Overboekingen

Op 1 april 1994 is de Wet Voorzieningen Gehandicapten (WVG) in werking getreden. De voorzieningen voor gehandicapten met kosten boven de 45.000 gulden en de ADL (Algemene Dagelijkse Levensbehoeften)-clusters worden ondergebracht in de AWBZ. De betreffende gelden worden overgemaakt naar VWS ten behoeve van de AWBZ.

In verband met de huisvesting voor de douane zijn door Financiën middelen overgemaakt naar de Rijksgebouwendienst.

De voorgenomen decentralisatie van een tweetal regelingen inzake de milieuapparaatskosten van de lagere overheden is uitgesteld tot 1 januari 1998, waardoor de reeds eerder overgeboekte bedragen naar het gemeentefonds teruggeboekt worden.

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

Bij de raming van de verkoop van woningwetwoningen in het kader van de regeling boekwaardeverlaging woningwetwoningen is uitgegaan van een bepaalde verhouding tussen met rijksleningen gefinancierde woningen en op de kapitaalmarkt gefinancierde woningen. Bij verkoop bleek een groter aantal woningen gefinancierd te zijn met rijksleningen dan geraamd. Dit heeft extra ontvangsten tot gevolg.

Bij de Voorlopige Rekening zijn de in 1993 verstrekte leningen woningwetwoningen die in hetzelfde jaar vervroegd zijn afgelost en de uitgaven en ontvangsten rebudgetteringen gesaldeerd verwerkt. In de definitieve rekening zijn deze uitgaven en ontvangsten bruto geboekt.

Bij de nacalculatie van de derving van reguliere aflossingen is gebleken dat de veronderstellingen, die zijn opgenomen voor de ramingen van de vervroegde aflossingen woningwetwoningen 1993, niet juist zijn geweest en dat er 38,6 miljoen meer wordt ontvangen.

De rente op de rijksleningen voor woningwetwoningen is verschuldigd op een vaste valutadatum. Er is in veel gevallen afgelost na de valutadatum. In dat geval is rente verschuldigd vanaf de valutadatum tot het moment van aflossing. Hierdoor is een deel van de rente, die zonder vervroegde aflossingen in 1994 zou zijn ontvangen, in 1993 ontvangen.

De voor de controle op de subjectsubsidies noodzakelijke gegevens zijn te laat ontvangen. Hierdoor is de controle vertraagd en komt een gedeelte van de restituties subjectsubsidies in 1994 binnen in plaats van in 1993.

De met beleggers te verrekenen ontvangsten ten behoeve van het nieuwbouwprogramma voor cellen en rechtbanken (in het kader van

JR-120) zullen niet zoals eerder verwacht in 1993 verrekend worden maar in 1994 als gevolg van de vertraging bij het opstellen van de contracten.

In 1993 zijn vanwege de lage rentestand leningen voor warmte-isolatie vervroegd afgelost.

De rente-effecten van de 1,5 miljard hoger dan geraamde vervroegde aflossingen woningwetleningen in 1993, waren nog niet verwerkt.

Bij Miljoenennota 1994 is in de Vermoedelijke Uitkomsten 1993 8 miljard aan vervroegde aflossingen leningen woningwetwoningen opgenomen. De realisatie van de vervroegde aflossingen ten tijde van de Najaarsnota gaven aanleiding de raming opwaarts bij te stellen.

In de Voorjaarsnota was 10 miljard vervroegde aflossingen woningwetleningen in 1994 geraamd. Naar huidige inzichten zal er in 1994 13 miljard vervroegd worden afgelost.

Beleidsmatige mutaties

Als gevolg van de balansverkorting worden de rijksleningen per 1 januari 1995 geheel opeisbaar. De daadwerkelijke balansverkorting vindt echter in het laatste kwartaal van 1995 plaats. Tot dat moment betalen sociale verhuurders 7% rente over rijksleningen. De zogenaamde transitorische rente heeft betrekking op rentebetalingen van de sociale verhuurders aan het rijk over 1994 welke zonder balansverkorting op valutadatum in 1995 zouden plaatsvinden. Over deze transitorische rente wordt rente betaald tussen 1 januari 1995 en de valutadatum.

De reguliere aflossingen en de reguliere rente-ontvangsten lopen door tot het moment van balansverkorting. Deze reguliere aflossingen en rente-ontvangsten worden door het rijk met rente terugbetaald.

Als gevolg van de balansverkorting vervallen de hiermee samenhangende geraamde rente en aflossing ontvangsten woningwetleningen.

Ten gevolge van een grotere activiteit op de onroerendgoedmarkt en een groter aantal hypotheekoversluitingen zijn de ontvangsten van het Kadaster hoger dan geraamd.

Ten gevolge van de vervroegde aflossingen leningen woningwetwoningen in 1994 ter grootte van 13 miljard zullen de reguliere rente-ontvangsten 330 miljoen minder bedragen dan geraamd.

Desalderingen

Zie voor een toelichting de toelichting bij de desaldering bij de uitgaven.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XII VERKEER EN WATERSTAAT							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	8 605,7	8 022,5	7 701,3	7 588,5	7 542,8	7 539,2	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
aandelenemissie klm			-30,0	-35,0	-35,0		
stormvloedkering nieuwe waterweg	50,2						
diversen	52,6	12,9					
	102,8	12,9	-30,0	-35,0	-35,0	0,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
aandelenemissie klm		300,0					
bijdrage aan Duitsland voor eurovignet			15,0	30,0	30,0	30,0	
bijdrage aan Rotterdam voor containerfaciliteiten		90,0	20,0				
correctie voor accijnsverhoging/eurovignet			-62,0	-63,0	-64,0	-65,0	
hoog waterschade		28,0					
personeel en materieel rijkswaterstaat			25,9	26,4	26,7	26,7	
regeerakkoord: aandeel 32-uurs banen				-13,1	-19,6	-26,1	
regeerakkoord: intensivering stad/ streekvervoer			50,0	50,0	50,0	50,0	
regeerakkoord: onderzoeksuitgaven			-10,0	-20,0	-30,0	-30,0	
regeerakkoord: versobering/vertraging infrastructuur			-250,0	-250,0	-250,0	-300,0	
taakstelling in het kader van de begrotingsvoorbereiding '95			-181,2	-183,0	-183,1	-183,1	
vervanging regeringsvliegtuig		15,6	57,6	5,0			
diversen	12,4	61,1	-46,4	-90,3	-90,1	-105,5	
	12,4	491,7	-381,1	-508,0	-530,1	-603,0	
<i>Desalderingen:</i>							
bijdrage uit het fcs voor kennisinfrastructuur		13,3	25,7	31,7	15,4	28,9	
wet verontreiniging oppervlaktewateren		-28,9	-26,3	-34,1	-38,5	-45,3	
zonering			25,5	12,9	13,7	14,2	
diversen	38,8	12,9	10,9	10,1	10,5	16,3	
	38,8	-2,7	35,8	20,6	1,1	14,1	
<i>Overboekingen:</i>							
loonbijstelling 1993		27,4	27,2	27,5	27,5	27,5	
prijsbijstelling tranche 1995			92,7	93,7	92,4	92,2	
waggs	9,6	26,8	26,8	26,8	26,8	26,8	
diversen	23,1	0,1	10,8	4,8	5,0	4,6	
	32,7	54,3	157,5	152,8	151,7	151,1	
Extrapolatie							7 461,2
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	186,1	556,1	-217,6	-369,6	-412,4	-437,9	
Stand miljoenennota 1995	8 792,2	8 578,6	7 483,7	7 218,9	7 130,4	7 101,3	7 461,2

XII VERKEER EN WATERSTAAT

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	2 382,9	2 429,1	2 053,3	2 033,5	1 977,1	1 940,2
<i>Mee- en tegenvallers:</i>						
diversen	121,6	9,0				
	121,6	9,0	0,0	0,0	0,0	0,0

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
aandelen verkoop kpn		6 618,8					
derving dividend door verkoop kpn aandelen			-218,0	-222,6	-227,1	-227,1	
dividenduitkering kpn		183,6	119,1	108,5	97,9	97,7	
diversen	12,0	22,1	1,0	0,4	7,4	15,0	
	12,0	6 824,5	-97,9	-113,7	-121,8	-114,4	
<i>Desalderingen:</i>							
bijdragen uit het fes		13,3	25,7	31,7	15,4	28,9	
wvo		-28,9	-26,3	-34,1	-38,5	-45,3	
zonering			25,5	12,9	13,7	14,2	
diversen	38,8	12,9	10,9	10,1	10,5	16,3	
	38,8	-2,7	35,8	20,6	1,1	14,1	
Extrapolatie							2 088,7
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	172,6	6 830,7	-62,1	-93,2	-120,7	-100,4	
Stand miljoenennota 1995	2 555,5	9 259,8	1 991,2	1 940,3	1 856,4	1 839,8	2 088,7

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De aandelenemissie KLM ad 300 miljoen die op de begroting van Verkeer en Waterstaat wordt verantwoord, wordt voor 100 miljoen gefinancierd door een te realiseren taakstellende onderuitputting van respectievelijk 30 miljoen in 1995 en 35 miljoen in 1996 en in 1997.

Voor de stormvloedkering Nieuwe Waterweg is in 1993 50 miljoen meer uitgegeven in verband met de aanvullende overeenkomst die met de aannemerscombinatie is afgesloten en de snellere uitvoering van het project dan geraamd.

Beleidsmatige mutaties

De Staat heeft in verband met de emissie aandelen KLM 300 miljoen bij gedragen om haar aandeel van 38,2 procent te handhaven.

De bijdrage aan Duitsland betreft de vergoeding van per saldo meer in Duitsland gereden kilometers door Nederlandse vrachtwagens dan de gereden kilometers door Duitse vrachtwagens in Nederland. Deze betaling houdt verband met het Eurovignet.

Met de verlaging van de bijdrage aan het Infrastructuurfonds wordt een eerder verwerkte verhoging in de ontwerp-begroting 1994 ongedaan gemaakt. Deze correctie vindt plaats in verband met het bijgestelde belastingplan 1994 met betrekking tot de accijnsverhoging en het Eurovignet.

De verhoging van 28 miljoen voor de extra uitgaven van Rijkswaterstaat hangt samen met de schade als gevolg van het hoogwater in Limburg.

De verhoging van de uitgaven aan personeel en materieel Rijkswaterstaat houdt verband met de uitvoering van de investeringsimpuls.

In het kader van de begrotingsvoorbereiding 1995 is het aandeel van de totale ombuigingstaakstellingen van Verkeer en Waterstaat 181,2 miljoen in 1995, oplopend tot 183,1 miljoen in 1998.

In het voorjaar is besloten om het oude PBX-regeringsvliegtuig te vervangen door een Fokker-70 VIP. De totaalprijs hiervan bedraagt 78,2 miljoen. De uitgaven worden over drie jaar gespreid: 15,6 miljoen in 1994, 57,6 miljoen in 1995 en 5 miljoen in 1996.

Desalderingen

In het kader van de investeringsimpuls is er uit het Fonds Economische Structuurversterking een bedrag van 115 miljoen toegevoegd aan de begroting van Verkeer en Waterstaat. Dit zijn uitgaven voor de kennis- en technologische infrastructuur.

De uitgavenverlaging Wet verontreiniging oppervlaktewateren houdt verband met de verlaging van de ontvangstenraming als gevolg van de amendering van de begroting 1994. Voorts is op dit artikel een kasverschuiving verwerkt in de jaren 1995 en 1996 ten behoeve van de benodigde kasmiddelen voor de bouw van de stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg.

De verhoging uit hoofde van de zonering heeft betrekking op de geluidsisolatie rondom de luchthavens. Voor de financiering van de isolatievoorzieningen geldt het principe «de vervuiler betaalt». Uit de geluidsheffingen op luchtvaartuigen en passagiers worden isolatieprojecten en verwijdering van woningen gefinancierd. Daarbij is voorfinanciering via de begroting van Verkeer en Waterstaat noodzakelijk.

Niet-belastingontvangsten

Beleidsmatige mutaties

Begin juni jongstleden heeft de beursgang KPN plaatsgevonden. De bruto-opbrengst als gevolg van 30% aandelenverkoop tegen een prijs van fl. 49,75 per aandeel bedraagt circa 6,9 miljard. Conform afspraak zijn de kosten in verband met de beursgang KPN in mindering gebracht op de bruto-opbrengst. De netto-opbrengst bedraagt hierdoor circa 6,6 miljard. Als gevolg van deze aandelenverkoop treedt er een structurele verlaging van de dividendafdracht van het Rijk op.

Naar aanleiding van de gerealiseerde winst over het jaar 1993 heeft KPN het pay out percentage op dividend verhoogd van 40% naar 50%. Hierdoor treedt een structurele meevaller op.

Desalderingen

Zie de gegeven toelichting bij de uitgaven.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XIII ECONOMISCHE ZAKEN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoennota 1994	3 749,0	3 255,3	3 204,8	3 408,5	3 020,8	3 000,2	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
hoogovens: minder aankoop aandelen	-35,0						
diversen	-34,0						
	-69,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
bijstelling kasraming energiebesparing	30,3						
hoogovens: aankoop aandelen	120,0						
hoogovens: compensatie voor aankoop aandelen	-120,0						
hulp waterschade limburg		60,2					
invulling taakstelling begrotingsvoorbereiding 1995			-40,1	-43,7	-51,7	-51,7	
regeerakkoord: energie/overige-subsidies			-50,0	-130,0	-300,0	-300,0	
diversen	-19,1	62,5	25,0	-14,2	-5,0	-13,1	
	<u>11,2</u>	<u>122,7</u>	<u>-65,1</u>	<u>-187,9</u>	<u>-356,7</u>	<u>-364,8</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	51,9	38,0	25,9	28,2	14,2	20,2	
	<u>51,9</u>	<u>38,0</u>	<u>25,9</u>	<u>28,2</u>	<u>14,2</u>	<u>20,2</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
naar financiën; contributie ebrd	-27,3	-32,6	-32,3				
van aanvullende post prijsbijstelling			20,7	25,5	29,6	33,3	
van fonds investeringsrekening			455,0	310,0	210,0	160,0	
diversen	-8,7	-23,4	-30,4	0,2	11,6	11,6	
	<u>-36,0</u>	<u>-56,0</u>	<u>413,0</u>	<u>335,7</u>	<u>251,2</u>	<u>204,9</u>	
Extrapolatie							2 766,8
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>-41,9</u>	<u>104,5</u>	<u>373,7</u>	<u>176,0</u>	<u>-91,7</u>	<u>-139,9</u>	
Stand miljoenennota 1995	3 707,1	3 359,8	3 578,5	3 584,5	2 929,1	2 860,3	2 766,8

XIII ECONOMISCHE ZAKEN

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	7 620,3	6 625,6	6 807,1	7 293,5	7 660,3	8 049,6
<i>Mee- en tegenvallers:</i>						
bijstelling raming aardgasbaten	268,6					
bijstelling raming aardgasbaten: lagere olieprijs en dollar		-100,0	-1 200,0	-1 500,0	-2 000,0	-2 400,0
hoogovens: uitstel terugbetaling	-35,0					
diversen	6,2					
	<u>239,8</u>	<u>-100,0</u>	<u>-1 200,0</u>	<u>-1 500,0</u>	<u>-2 000,0</u>	<u>-2 400,0</u>

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
fusie ultra-centrifuge nederland n.v.	100,1						
hogere ontvangsten technische ontwikkelingskredieten	26,0						
hoogovens: uitgestelde terugbetaling uit 1993		35,0					
hoogovens: verschuiven terugbetaling (comp. techno-lease)		-35,0	35,0				
regeerakkoord: aandeel in kostendekkende tarieven (casino's)					14,4	30,0	
terugontvangst steunoperatie ter compensatie van technolease			29,0				
diversen	-11,4	67,6	41,3	11,3	13,9	7,5	
	114,7	67,6	105,3	11,3	28,3	37,5	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	51,9	38,0	25,9	28,2	14,2	20,2	
	51,9	38,0	25,9	28,2	14,2	20,2	
<i>Overboekingen:</i>							
van fonds investeringsrekening			100,0	50,0	20,0		
diversen							
	0,0	0,0	100,0	50,0	20,0	0,0	
Extrapolatie							5 687,3
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	406,5	5,5	-968,9	-1 410,5	-1 937,6	-2 342,3	
Stand miljoenennota 1995	8 026,8	6 631,1	5 838,2	5 883,0	5 722,7	5 707,3	5 687,3

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Er zijn door de overheid minder aandelen Hoogovens aangekocht vanwege de grote particuliere belangstelling en de emissievoorwaarden. Daardoor viel een deel (35 miljoen) van de in 1993 hiervoor gereserveerde middelen vrij (zie ook toelichting bij de beleidsmatige mutaties).

Beleidsmatige mutaties

Als gevolg van een versnelling van de kasbetalingen is de raming 1993 op het artikel Energiebesparingstechnieken en duurzame energie (onder andere Warmte Kracht Koppeling (WKK) en zonne-energie) verhoogd met 30,3 miljoen, die gecompenseerd wordt door diverse uitgavenverlagingen op andere artikelen.

Bij Nota van wijziging op de 2e suppletore wet 1993 van Economische Zaken is de deelname van de Staat in de aandelenemissie Hoogovens geraamd op 120 miljoen. Ter compensatie van deze uitgavenverhoging zijn de volgende uitgaven verlaagd: specifiek bedrijfsgerichte technologie-stimulering (-28 miljoen), financieringsfaciliteit (-72 miljoen), bijdragen regionaal beleid (-1,5 miljoen), bevordering regionale bedrijfsinvesteringen (-10 miljoen) en regioprogramma's (-8,5 miljoen).

In verband met de overstromingen van de rivier de Maas in december 1993 is in 1994 in totaal 60,2 miljoen via de begroting van Economische Zaken beschikbaar gesteld voor tegemoetkomingen in de schade van ondernemers.

De in het kader van de begrotingsvoorbereiding 1995 afgesproken taakstelling ad 51,7 miljoen structureel voor Economische Zaken wordt voor een deel ingevuld door te korten op de artikelen Bedrijfsomgevings-

beleid (–1,0 miljoen in 1995 oplopend tot –10,0 miljoen in 1999) en Bevordering regionale bedrijfsinvesteringen (1995: –6,7 miljoen aflopend tot –4,6 miljoen in 1999). Daarnaast wordt een deel van de taakstelling ingevuld door de prijsbijstelling 1995 niet toe te delen (1995: 19,3 miljoen). Aangezien deze ombuigingen als gevolg van het specifieke verplichtingenkarakter van de begroting van Economische Zaken in de eerste jaren onvoldoende kaseffect opleveren, wordt door wijziging van de kasuitfinanciering van verplichtingen (1995: –13 miljoen) en door het inzetten van extra-ontvangsten casino's (1995: 7,5 miljoen) en hogere terugontvangsten technologische ontwikkelingskredieten (1995: 3,8 miljoen) ook in die eerste jaren de kastaakstelling gerealiseerd.

Overboekingen

Naar Financiën zijn uit de parkeerpost Oost-Europa hulp de contributies 1993, 1994 en 1995 ad circa 30 miljoen voor de European Bank voor Research and Development overgeboekt.

Vanwege de opheffing van het Fonds Investeringsrekening met ingang van 1995 worden de uitgaven en ontvangsten uit hoofde van de Wet Investeringsrekening verantwoord op de begroting van Economische Zaken.

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

Door lagere kosten van de winningsmaatschappijen, door de vaststelling van de eindafrekening over de jaren 1984-1988 en door een hogere gasafzet ten gevolge van de koudegolf in het laatste kwartaal van 1993 zijn de aardgasbaten 1993 268,6 miljoen hoger uitgevallen.

De bijstelling van de aardgasbatenraming met –100 miljoen in 1994 en met –1,2 miljard in 1995 oplopend tot –2,4 miljard in 1998 is met name toe te schrijven aan een forse neerwaartse aanpassing van de ontwikkeling van de olieprijs tot en met 1998. Door het overaanbod in het najaar van 1993 zijn de olieprijsen sterk gedaald. In de Miljoenennota 1994 werd uitgegaan van een olieprijs van \$19,5 voor 1995 oplopend tot \$23 in 1998. Thans wordt de olieprijs voor 1995 geraamd op \$16,5. Voor 1996 wordt uitgegaan van een olieprijs van \$15,4 en voor 1997 en 1998 van een olieprijs van respectievelijk \$15,5 en \$15,8. Dit betekent een neerwaartse aanpassing van de olieprijs met \$3 in 1995 oplopend tot \$7,2 in 1998. Tevens ligt aan de tegenvaller bij de aardgasbaten een neerwaartse aanpassing van de dollarkoers met 15 cent voor 1994 tot f.1,85 en met 10 cent tot f.1,90 voor 1995 ten grondslag. Voor 1996 en volgende jaren is uitgegaan van een dollarkoers van f.2,00.

De in 1993 geraamde terugbetaling Hoogovens ad 35 miljoen (uit hoofde van de middelen van de Nationale Investeringsbank verstrekte achtergestelde lening ad 570 miljoen in 1983-1985) heeft in dat jaar niet plaatsgevonden.

Beleidsmatige mutaties

Als uitvloeisel van de fusie tussen Urenco UK, Urenco Deutschland en Urenco Nederland heeft de Staat als aandeelhouder een éénmalige uitkering van in totaal 100,1 miljoen ontvangen. Met deze incidentele extra ontvangsten is de taakstelling op de aanvullende post Incidentele niet-belastingontvangsten ingevuld. Deze taakstelling is eerder, bij Voorjaarsnota 1993, verhoogd met 100 miljoen om de bijdrage aan DAF Trucks N.V., die ten laste van de EZ-begroting is verstrekt, te compenseren.

In verband met de terugbetaling op enkele grote projecten, waarop in het verleden technische ontwikkelingskredieten zijn verstrekt, is er in 1993 26 miljoen meer ontvangen.

De terugbetaling door Hoogovens van 35 miljoen (uit hoofde van de

middels de Nationale Investeringsbank verstrekte achtergestelde lening ad 570 miljoen in 1983–1985) in 1994 is uitgesteld tot 1995.

Door de financiële afwikkeling van een steunoperatie uit de begin jaren tachtig wordt in 1995 29 miljoen door de Staat terugontvangen. De ontvangsten in 1995 van deze 29 miljoen en de 35 miljoen van Hoogovens dienen ter compensatie voor de techno-lease Fokker.

Overboekingen

Voor de toelichting op de overboeking van het Fonds Investeringsrekening wordt verwezen naar de toelichting onder overboekingen bij de uitgaven.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XIV LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	2 994,7	3 005,5	3 006,4	2 983,4	3 001,6	3 026,3	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
lagere uitgaven voor mestverwerking	-31,9						
leef apurement		80,0					
diversen	39,3	6,7	23,7	23,8	23,8	23,8	
	<u>7,4</u>	<u>86,7</u>	<u>23,7</u>	<u>23,8</u>	<u>23,8</u>	<u>23,8</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
regeerakkoord: landbouwsubsidies (incl. landinrichting)			-10,0	-80,0	-100,0	-100,0	
regeerakkoord: onderzoeksuitgaven (co-financiering)			-10,0	-20,0	-40,0	-40,0	
taakstelling begrotingsvoorbereiding 1995: prijsbijstelling			-30,0	-30,5	-30,5	-30,5	
diversen	-10,0	44,3	-20,3	-45,9	-50,8	-55,6	
	<u>-10,0</u>	<u>44,3</u>	<u>-70,3</u>	<u>-176,4</u>	<u>-221,3</u>	<u>-226,1</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	44,3	71,6	22,6	22,4	22,5	22,3	
	<u>44,3</u>	<u>71,6</u>	<u>22,6</u>	<u>22,4</u>	<u>22,5</u>	<u>22,3</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
van aanvullende post naar Inv prijsbijstelling tranche 1995			31,5	30,7	31,1	31,6	
diversen	19,0	34,3	63,4	65,9	66,1	65,4	
	<u>19,0</u>	<u>34,3</u>	<u>94,9</u>	<u>96,6</u>	<u>97,2</u>	<u>97,0</u>	
Extrapolatie							2 923,8
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	60,7	236,9	71,1	-33,6	-77,8	-83,0	
Stand miljoenennota 1995	3 055,4	3 242,4	3 077,5	2 949,8	2 923,8	2 943,3	2 923,8

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XIV LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ							
<i>NIET-BELASTINGONTVANGSTEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	491,1	457,5	463,5	464,6	492,0	519,8	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	0,7						
	<u>0,7</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
opbrengst verkoop hbo-schoolgebouwen	35,7						
diversen		19,5			5,3	11,0	
	<u>35,7</u>	<u>19,5</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>5,3</u>	<u>11,0</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen	44,3	71,6	22,6	22,4	22,5	22,3	
	<u>44,3</u>	<u>71,6</u>	<u>22,6</u>	<u>22,4</u>	<u>22,5</u>	<u>22,3</u>	
Extrapolatie							545,8
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	80,7	91,1	22,6	22,4	27,8	33,3	
	<u>80,7</u>	<u>91,1</u>	<u>22,6</u>	<u>22,4</u>	<u>27,8</u>	<u>33,3</u>	
Stand miljoenennota 1995	571,8	548,6	486,1	487,0	519,8	553,1	545,8

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Voor de bouw van mestfabrieken wordt een investeringssubsidie van 35% ter beschikking gesteld. Daar de bouw van mestfabrieken vertraging heeft opgelopen, is er minder beroep gedaan op deze subsidie. Om deze reden treedt een meevaller op van 31,9 miljoen in 1993.

De wijziging van het saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds (LEF) houdt in de eerste plaats verband met de zogenaamde apurement van de uitgaven in het kader van het EG-landbouwbeleid over 1990. De Europese Commissie heeft besloten geen goedkeuring te hechten aan 87,5 miljoen aan uitgaven waarvan 82,7 miljoen heeft op het NIZO-boterdossier. De consequentie is dat de betreffende uitgaven voor nationale rekening komen. Waar in de begroting van LEF-A een stelpost van 5 miljoen geraamd was, is sprake van een tegenvaller van 82,5 miljoen op het saldo van het LEF-A. Conform de bestaande compensatieafspraken wordt van deze tegenvaller 2,5 miljoen binnen de LNV-begroting gecompenseerd, zodat de uitgavenraming eenmalig met 80 miljoen is verhoogd.

Beleidsmatige mutaties

Als gedeeltelijke invulling van de taakstelling uit hoofde van de begrotingsvoorbereiding 1995 heeft LNV gekozen voor het niet uitdelen van de prijsbijstellingstranche 1995.

Niet-belastingontvangsten

Beleidsmatige mutaties

De verhoging van 35,7 miljoen in 1993 houdt verband met opbrengsten die voortkomen uit de verkoop van schoolgebouwen van het Hoger Agrarisch Onderwijs.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	38 109,0	27 523,9	25 605,5	26 081,4	26 500,4	24 788,7	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
banenpools lagere vrijval rww-uitkeringen	-29,4						
doorwerking uitvoering 1993 jeugdwerkgarantiewet		39,5	33,9	20,3	25,3	36,3	
effect hogere instroom asielzoekers op abw en akw		44,0	116,0	201,7	298,7	378,1	
hoger beroep op bijstand voor zelfstandigen	39,0						
lager aantal uitkeringen abw en rww	-179,4						
toeslagenwet: volume ww		-5,2	-16,9	-19,6	-30,8	-41,9	
uitvoering 1994 ioaw		-38,9					
volume ontwikkeling algemene kinderbijslagwet		33,6	41,8	36,0	39,9	45,0	
werkloosheidsontwikkeling		-389,3	-484,4	-82,1	55,2	424,0	
diversen	-14,9	19,7	9,8	28,2	31,4	26,2	
	-184,7	-296,6	-299,8	184,5	419,7	867,7	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
1% taakstelling		53,0	186,0	189,0	330,0	466,0	
eenmalige uitkering aan voormalig mijnwerkers met silicose		33,7					
effect amendement van zijl op banenpools			35,0	35,0	35,0	35,0	
effect nieuwe weduwen- en wezenwet op abw				5,6	54,3	89,8	
effect ww ombuigingen op abw, ioaw en toeslagenwet		-91,4	-165,5	-230,6	-148,7	-71,0	
herinrichting abw		-62,4	54,1	60,2	53,3	-303,6	
herinrichting abw compensatie gemeentefonds		42,4	146,7	23,8	-51,5	308,6	
herinrichting abw/uitvoeringsplannen		50,0	40,0				
integrale benadering apparaatskosten tranche '95			-29,6	-29,6	-29,6	-29,6	
invoering vvtv-regeling			255,0				
kasschuif algemene kinderbijslagwet 1994-1993	3 000,0	-3 000,0					
kasschuif rijksbijdrage aaw/aww 1994-1993	2 285,0	-2 285,0					
regeerakkoord: afschaffen akw 18+				-110,0	-130,0	-120,0	
regeerakkoord: ombuigingen akw			-340,0	-610,0	-780,0	-1 000,0	
regeerakkoord: rijksbijdrage cba			-100,0	-500,0	-500,0	-500,0	
regeerakkoord: voorziening vroeggehandicapten				2 340,0	2 465,0	2 610,0	
rijksbijdrage algemeen werkloosheidsfonds		1 400,0					
diversen	0,0	41,6	16,1	-43,0	-59,7	308,1	
	5 285,0	-3 818,1	97,8	1 130,4	1 238,1	1 793,3	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen		-2,5	-8,5	-6,5	-12,1	-10,6	
	0,0	-2,5	-8,5	-6,5	-12,1	-10,6	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Overboekingen:</i>							
incidenteel		24,5	27,2	27,2	27,2	27,2	
kosten koppeling		41,8	40,0	41,0	44,1	32,7	
naar biza: fonds sociale vernieuwing			-420,0	-420,0	-420,0	-420,0	
naar gemeentefonds: herinrichting abw		62,4	-45,1	-39,2	-53,3	1041,2	
van biza: uitstel decentralisatie vrijlatingsbepalingen		67,5					
waggs	20,2	37,7	37,7	37,7	37,7	37,7	
diversen	8,9	39,9	31,7	85,8	80,5	-272,9	
	29,1	273,8	-328,5	-267,5	-283,8	445,9	
Extrapolatie							27 415,8
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	5 129,4	-3 843,3	-539,1	1 040,9	1 362,0	3 096,2	
Stand miljoenennota 1995	43 238,6	23 680,6	25 066,6	27 122,3	27 862,4	27 884,9	27 415,8

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	997,1	920,4	905,8	894,0	884,8	878,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
anticumulatiebaten wsw		-35,0	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0	
meerontvangsten cba	45,2						
restituties sociale voorzieningen	29,0						
diversen	22,8	1,2					
	97,0	-33,8	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen		17,6	0,6	0,6	2,0	3,6	
	0,0	17,6	0,6	0,6	2,0	3,6	
<i>Desalderingen:</i>							
diversen		-2,5	-8,5	-6,5	-12,1	-10,6	
	0,0	-2,5	-8,5	-6,5	-12,1	-10,6	
Extrapolatie							845,5
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	96,9	-18,7	-27,9	-25,9	-30,1	-27,0	
Stand miljoenennota 1995	1 094,0	901,7	877,9	868,1	854,7	851,0	845,5

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Op basis van de uitvoeringsgegevens over het eerste half jaar van 1993 is de raming voor de inzet van RWW-uitkeringen voor de banenpools verlaagd met 29,4 miljoen in 1993.

Het volume in de Jeugdwerkgarantiewet (JWG) is op basis van

uitvoeringsgegevens over 1993 in 1994 hoger geraamd. Als gevolg daarvan zijn de totale loonkosten in deze regeling structureel toegenomen.

Thans wordt rekening gehouden met een hogere instroom van asielzoekers van 55.000 in 1994 en 35.000 vanaf 1995 structureel. Na toelating zullen de meeste van deze ex-asielzoekers zijn aangewezen op de Bijstand en hebben zij recht op Kinderbijslag voor hun kinderen. Als gevolg hiervan zijn de ramingen bijgesteld.

De raming voor de bijstandsuitgaven aan zelfstandigen is met 39,0 miljoen in 1993 opgehoogd, op basis van de uitvoeringsgegevens. Deze wijzen op zowel een hoger volume (stijging met 350 tot 2600) als een hogere gemiddelde uitkering (met 10.000 tot 33.000). Deze uitkering kan bestaan uit een rentedragende lening (maximaal 3 ton) of een periodieke uitkering. Het leeuwedeel van de stijging heeft betrekking op leenbijstand aan landbouwers.

Het effect op de bijstandsuitgaven van de in 1993 sterk oplopende werkloosheid blijkt geringer dan verwacht voor 1993. Dit heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van de raming met eenmalig 179,4 miljoen.

Als gevolg van een neerwaartse bijstelling van de ramingen voor de Werkloosheidswet wordt de raming voor de Toeslagenwet eveneens verlaagd. Op grond van de Toeslagenwet wordt, indien nodig, een toeslag tot het relevante sociale minimum verstrekt op onder andere een WW-uitkering.

Uit de uitvoeringsgegevens over het eerste kwartaal van 1994 blijkt een lager beroep op de wet Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte Werknemers (IOAW), zodat de raming neerwaarts wordt bijgesteld.

De uitvoeringsgegevens van de Kinderbijslagwet (AKW) in de Juninota van de Sociale Verzekeringsbank laten een toegenomen beroep op de kinderbijslag zien. De raming wordt hiervoor bijgesteld.

Op grond van de werkloosheidsramingen van het Centraal Planbureau (inclusief het regeerakkoord) zijn de volumeramingen van de Toeslagenwet, de Bijstand, IOAW en Jeugdwerkgarantiewet aangepast. Voor 1994 wordt een verlaging geraamd van 389,3 miljoen die omslaat in een tegenvaller van 424 miljoen in 1998.

Beleidsmatige mutaties

In het totale budgettaire kader dat bij het regeerakkoord is vastgesteld, is voorzien in invulling van de 1%-cumulatieve taakstelling op de sociale voorzieningen op de rijksbegroting die bij Voorjaarsnota 1993 was afgesproken. De begroting van SZW was bij Voorjaarsnota 1993 met deze taakstellingen verlaagd en wordt nu verhoogd met dat deel van de taakstelling dat nog niet was ingevuld.

De regering heeft besloten in 1994 aan 1500 voormalige mijnwerkers met silicose een eenmalige netto-uitkering van 20.000 gulden toe te kennen. Het totale budgettaire beslag is 33,7 miljoen.

Naar aanleiding van het amendement van Zijl wordt het aantal banenpoolplaatsen verhoogd met 5.000 structureel vanaf 1995. Dit leidt tot een verhoging van de startsubsidies met 35 miljoen structureel met ingang van 1995.

De invoering van een nieuwe Weduwe- en Wezenwet, zoals afgesproken in het regeerakkoord, leidt tot hogere geraamde uitgaven voor de Bijstand.

Het definitieve pakket ombuigingen op de WW uit het regeerakkoord verschilt aanmerkelijk van het in Miljoenennota 1994 verwerkte pakket. Als gevolg hiervan vallen de meeruitgaven op de Rijksbegroting (ABW, IOAW en Toeslagenwet) lager uit.

De financiële effecten van het onlangs bij de Kamer ingediende wetsvoorstel Herinrichting ABW die samenhangen met een inhoudelijke

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Overboekingen:</i>							
loonbijstelling 1994: waggs inclusief efficiency-taakstelling		97,4	99,4	99,4	99,4	99,4	
prijsbijstelling tranche 1995			67,9	67,0	67,3	67,1	
van vrom: woonvoorzieningen gehandicapten				6,3	25,3	26,2	
diversen	29,6	38,1	44,8	44,2	43,9	44,0	
	<u>29,6</u>	<u>135,5</u>	<u>212,1</u>	<u>216,9</u>	<u>235,9</u>	<u>236,7</u>	
Extrapolatie							15 134,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>126,5</u>	<u>1 362,0</u>	<u>2 501,1</u>	<u>2 656,3</u>	<u>2 577,7</u>	<u>2 632,2</u>	
Stand miljoenennota 1995	13 500,0	14 275,9	15 231,2	15 224,0	15 136,3	15 195,1	15 134,9

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	2 067,6	1 994,2	2 179,7	2 072,7	2 099,7	2 131,8	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	-64,0						
	<u>-64,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
regeerakkoord: aandeel in kostendekkende tarieven					12,5	26,0	
toepassing warenwethetfing		-79,4	-80,9	53,5	53,4	53,4	
diversen	36,3	-7,5	-7,0	-7,0	-7,0	-7,0	
	<u>36,3</u>	<u>-86,9</u>	<u>-87,9</u>	<u>46,5</u>	<u>58,9</u>	<u>72,4</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
meeropbrengsten media		65,9	43,4	45,3	44,4	43,8	
opbrengst nob			-155,0	155,0			
diversen	54,2	93,5	4,4	-4,3	-12,1	-11,6	
	<u>54,2</u>	<u>159,4</u>	<u>-107,2</u>	<u>196,0</u>	<u>32,3</u>	<u>32,2</u>	
Extrapolatie							2 176,7
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>26,4</u>	<u>72,5</u>	<u>-195,0</u>	<u>242,5</u>	<u>91,1</u>	<u>104,5</u>	
Stand miljoenennota 1995	2 094,0	2 066,7	1 984,7	2 315,2	2 190,8	2 236,3	2 176,7

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Als gevolg van het relatief hoge aantal asielzoekers in de opvang op 1 januari 1994, de relatief sterk gestegen instroom van asielzoekers en de uitvoering van de VVTV-regeling door WVC in 1994 is de WVC-begroting in 1994 tussentijds met 780 miljoen verhoogd, waarvan 87,1 miljoen besteed wordt voor stimuleringsuitkeringen minderheden.

Vanwege een in 1993 achterblijvende uitstroom van asielzoekers naar

de reguliere huisvesting is er bij de uitgaven voor stimuleringsuitkeringen in 1993 een meevaller opgetreden van 37 miljoen.

Gerechtelijke uitspraken, inhaal van achterstanden bij het behandelen van nieuwe aanvragen en een verhoogde instroom van nieuwe gevallen waren de oorzaken van in 1993 tegenvallende uitgaven voor de uitkeringen en pensioenen voor oorlogsgetroffenen (46,3 miljoen).

In de meerjarencijfers voor de opvang van asielzoekers wordt rekening gehouden met een instroom van 20.000. Voor 1995 zal deze instroom naar verwachting 35.000 zijn. Als gevolg daarvan is de begroting voor 1995 verhoogd met 584 miljoen.

Beleidsmatige mutaties

Op basis van een motie van de Kamer is de voorgenomen ombuiging bejaardenoorden voor 1994 ongedaan gemaakt en is de prijsbijstelling alsnog toegekend.

Het uitstel van de invoering van de warenwethet tot 1 januari 1996 levert voor 1994 en 1995 een tegenvaller op van in totaal circa 160 miljoen. Deze tegenvaller wordt gecompenseerd door een tariefsverhoging in combinatie met een kasverschuiving bij de AWBZ.

In 1994 is de uitgavenraming met 27,8 miljoen respectievelijk in 1995 met 46 miljoen opwaarts bijgesteld vanwege een tijdelijke verhoging van de stimuleringsuitkeringen die gemeenten ontvangen voor de huisvesting van verblijfsgerechtigde asielzoekers ouder dan 18 jaar.

De initiatiefwet van van Otterloo (overheveling van particulier verzekerde bejaarden met een laag inkomen naar het Ziekenfonds) heeft tot gevolg dat er in 1994 een tekort ontstaat in de ZFW van 300 miljoen. Dit tekort wordt gedekt door een éénmalige verhoging van de rijksbijdrage ZFW in 1994 met 300 miljoen. In samenhang hiermee wordt de Rijksbijdrage AWBZ in 1995 met hetzelfde bedrag verminderd.

In 4 jaar tijd wordt het gereduceerde ZFW-premiepercentage voor bejaarden opgetrokken tot het gangbare ZFW-premiepercentage voor niet-bejaarden. In verband met de zogenaamde netto-netto-koppeling moet deze premiestijging volledig gecompenseerd worden door de stijgingen van de bruto AOW-uitkering. Als gevolg daarvan zullen de belastinginkomsten toenemen. Deze extra belastingmiddelen zijn ingezet voor een rijksbijdrage in het ziekenfonds.

Desalderingen

De herziening van de raming van de media-inkomsten (meeropbrengsten kijk- en luistergeld, radio- en tv reclame en rente) aan de ontvangstenkant leidt tot een bijstelling van de subsidiëring van de publieke omroepen aan de uitgavenzijde.

Naar huidig inzicht zal de verkoop van het NOB niet eerder dan in 1996 plaats vinden. De inkomstenverschuiving van 1995 naar 1996 wordt budgettair neutraal gecompenseerd door een kasschuif met de rijksbijdragen AWBZ/ZFW.

Overboekingen

Op 1 april 1994 is de Wet Voorzieningen Gehandicapten (WVG) in werking getreden. Met deze wet zijn de voorzieningen voor gehandicapten waarvan de kosten meer dan f 45.000 bedragen alsmede de kosten voor de ADL-clusters (Algemene Dagelijkse Levensbehoeften) ondergebracht in de AWBZ. Voorheen vielen de hiermee gemoeide middelen onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VROM. Met ingang van 1996 zijn deze middelen overgeboekt naar de VWS-begroting.

Niet-belastingontvangsten

Beleidsmatige mutaties

Het uitstel van de invoering van de warenwethet tot 1 januari 1996 leidt tot een aanpassing van de ontvangstenraming.

Desaldering

Zie voor een toelichting de toelichting bij de uitgaven.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	5 945,0	6 142,0	6 382,2	6 669,9	7 029,5	7 450,5	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
bijstelling nni		15,0	24,8	-98,3	-172,1	-218,4	
correctie ramingsbijstelling		25,0					
diversen	7,3	10,3	3,3	5,6			
	7,3	50,3	28,1	-92,7	-172,1	-218,4	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
beleidsmatig te verwerken mee- en tegenvallers	-7,3	-50,3	71,9	192,7	272,1	318,4	
regeerakkoord: eu-hulpuitgaven binnen os			-100,0	-100,0	-100,0	-100,0	
bedrijfsleven en ontwikkeling	-55,3	-9,7	-12,0	-21,0	-6,0	-1,0	
betalingsbalanssteun en schulden	45,7	4,9	-31,7	-40,9	-170,5	-300,8	
europes ontwikkelingsfonds	-2,0	-22,9	21,0	37,1	40,0	48,3	
hulp aan suriname	-39,1	-4,4	-34,1	-23,9	-8,6	-1,7	
landenprogramma afrika	24,5	4,4	55,0	15,0	30,0	40,0	
landenprogramma azie en oost-europa	-34,1	8,6	89,5	72,8	77,8	82,8	
landenprogramma latijns-amerika	20,5	12,3	34,0	17,0	15,0	17,0	
milieubeleid in ontwikkelingslanden	-28,0	-6,5	-160,0	-150,0	-120,0	-116,0	
multilaterale financiële instellingen		2,8	52,1	16,4	-8,2	34,4	
noodhulp	59,2	20,0	-35,0	-35,0	-35,0	-35,0	
woz-programma	5,5	24,8	-53,5	-53,8	-53,8	-53,8	
diversen	-27,2	16,0	2,8	-26,3	-32,7	-32,6	
	-37,6	0,0	-100,0	-100,1	-100,1	-100,1	
Extrapolatie							7 445,3
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-30,4	50,3	-71,9	-192,6	-272,0	-318,4	
Stand miljoenennota 1995	5 914,6	6 192,3	6 310,3	6 477,3	6 757,5	7 132,1	7 445,3

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De huidige raming van het Netto Nationaal Inkomen tegen factorkosten (NNI) leidt ten opzichte van de Miljoenennota 1994 tot een nominale verhoging van het budget voor Ontwikkelingssamenwerking van 15

miljoen in 1994 en 24,8 miljoen in 1995. Deze opwaartse mutatie slaat in 1996 om in een neerwaartse mutatie van 98,3 miljoen die in latere jaren toeneemt tot 218,4 miljoen.

Met toepassing van de vigerende afspraken is bij Voorjaarsnota de post ramingsbijstelling NNI deels vervallen. Dit leidt tot een corresponderende verhoging van het OS-budget met 25 miljoen.

Beleidsmatige mutaties

De post beleidsmatig te verwerken mee- en tegenvallers is van boekhoudkundige aard. Hiermee wordt aangegeven met welk bedrag het uitgavenniveau op de Rijksbegroting binnen het OS-plafond wordt gewijzigd. Dit bedrag is vervolgens beleidsmatig ingevuld.

De daling op het artikel Bedrijfsleven en ontwikkeling in 1993 is voornamelijk veroorzaakt doordat een drietal projecten ten behoeve van China niet is doorgegaan. Voorts was in 1993 voor een ander project in China een aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de commerciële haalbaarheid en werd de besluitvorming in Sri Lanka en Egypte over twee transacties niet tijdig afgewikkeld.

De verlaging op het artikel Hulp aan Suriname in 1993 vloeit voort uit een vertraging in de onderhandelingen over enkele grote contracten om een zorgvuldige afhandeling van deze contracten te waarborgen.

Het artikel Landenprogramma Azië en Oost-Europa is in 1993 verlaagd. Dit als gevolg van het niet voldoen van India aan de door de Wereldbank gestelde condities met betrekking tot een tweede tranche van een cofinancierings-bijdrage. Daarnaast leidde een vertraging van de programmahulp aan Bangladesh in 1993 tot een daling van de uitgaven op dit artikel.

De lagere uitgaven voor Milieubeleid in ontwikkelingslanden in 1993 zijn een gevolg van het feit dat bij de afwikkeling van betalingen voor een aantal lopende bilaterale activiteiten vertragingen zijn ontstaan. Voorts konden bij het programma voor Milieu en Economische Verzelfstandiging twee goedgekeurde transacties voor het commerciële deel niet meer in 1993 getekend worden.

Met ingang van 1995 worden milieu-activiteiten in samenwerkingslanden ondergebracht in de landenprogramma's. Fondsen worden hiertoe overgeheveld van het artikel Milieubeleid in ontwikkelingslanden naar de landenprogramma's Azië en Oost-Europa, Afrika en Latijns Amerika.

Het West-Oost-Zuid-programma wordt met ingang van 1995 opgeheven en ondergebracht bij het Landenprogramma Azië en Oost-Europa. In verband hiermede worden de artikelen voor het milieubeleid en voor het Landenprogramma Azië opgeheven en vervangen door nieuwe artikelen. De mutatie voor 1995 en volgende jaren bij het milieubeleid, het Landenprogramma Afrika, het Landenprogramma Latijns Amerika, het WOZ-programma en bij het Landenprogramma Azië en Oost-Europa hangen samen met deze nieuwe indeling. De per saldo in 1995 en volgende jaren optredende verlaging op de som van deze artikelen en op de artikelen voor Hulp aan Suriname en Betalingsbalanssteun en schulden kent een tweeledige grondslag. Enerzijds hangt dit saldo samen met de noodzaak om ombuigingen aan te brengen teneinde de tegenvallende groei van het NNI op te vangen en met de toerekening ingevolge het regeerakkoord van EU-uitgaven inzake samenwerking met Midden- en Oost-Europa en de onafhankelijke staten van de voormalige Sovjet-Unie.

Anderzijds hangt dit saldo samen met de noodzaak om middelen vrij te maken voor hogere afroepen door het Europese Ontwikkelingsfonds en door de Multilaterale financieringsinstellingen door gewijzigde verzilveringsschema's.

De hogere uitgaven van de Noodhulp in 1993 zijn met name een gevolg van noodzakelijk gebleken noodhulpactiviteiten in Joegoslavië en Soedan en voor vluchtelingen uit Afghanistan, Sierra Leone en Liberia. De verlaging van de Noodhulp na 1994 heeft twee oorzaken. In 1994 en

volgende jaren wordt 10 miljoen overgeheveld naar het artikel Noodhulp in niet-DAC-landen, terwijl tevens vanaf 1995 structureel 25 miljoen wordt overgeheveld naar de landenprogramma's. Dit laatste hangt samen met het overgaan van landen van een stadium van conflict naar een stadium van rehabilitatie. Rehabilitatiehulp wordt verstrekt via de landenprogramma's.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
GEMEENTEFONDS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	16 219,4	17 114,7	19 590,2	19 972,4	20 219,5	22 213,3	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
betalingsverloop algemene uitkering	66,3						
diversen			-0,5	-18,7	-10,8	-22,8	
	66,3	0,0	-0,5	-18,7	-20,8	-22,8	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
bijstelling evenredig aandeel ombuigingen 1994		33,1	5,2	3,4	5,0	5,0	
evenredig aandeel beleidsintensivering/ besparingsverliezen		28,2	27,9	20,7	16,5	16,5	
impuls bestuursakkoord		50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
ombuigingen begrotingsvoorbereidingen 1995			-67,6	-71,9	-66,2	-66,2	
systeemfout nominale methodiek		-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0	
uitkering sociale vernieuwing	528,7						
uitstel di huisvesting onderwijs				25,0	25,0	25,0	
vervallen iba			71,3	142,5	213,8	285,0	
vervallen ombuiging begrotingsvoorbereiding 1995			67,6	71,9	66,2	66,2	
vervallen oude taakstelling Miljoenennota 1994				46,7	79,7	79,7	
regeerakkoord ombuiging			-363,9	-505,1	-681,9	-790,9	
diversen	2,7	-1,8	4,1	1,1	1,4	1,7	
	531,4	84,5	-230,4	-240,7	-315,5	-353,0	
<i>Overboekingen:</i>							
naar ap: accressen gf			-283,0	-685,3	-1 252,7	-2 064,2	
naar biza: di rampenbestrijding			-27,2	-27,2	-27,2	-27,2	
naar biza: uitvoeringskosten jwg tbv fonds soc. vernieuwing		-34,8	-43,8	-50,5	-58,8	-73,5	
naar ocw: di huisvesting onderwijs			-1 622,1				
naar szw: uitstel herinrichting abw		-1,4	-36,8				
naar szw: uitstel herinrichting abw		-50,0	50,0				
naar szw uitstel herinrichting abw (toeslagen)						-737,6	
naar vrom: di milieu-apparaatskosten			-84,5	-84,5	-84,5		
nacalculatie nominale compensatie 1993		-47,3	-47,3	-47,3	-47,3	-47,3	
van ap: accres 1995			283,0	283,0	283,0	283,0	
van ap: iba			-71,3	-142,5	-213,8	-285,0	
van ap: nominale bijstelling gf		-50,4	322,2	724,8	1 265,3	2 001,9	
van ap: oude taakstelling miljoenennota 1994				-46,7	-79,7	-79,7	
van/naar szw: herinrichting abw		-12,4	29,1	60,2	53,3	-303,6	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
diversen	0,6	-7,2	-28,3	-43,5	-4,2	-13,9	
	<u>0,6</u>	<u>-203,5</u>	<u>-1 560,0</u>	<u>-59,5</u>	<u>-166,6</u>	<u>-1 347,1</u>	
Extrapolatie							21 193,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>597,5</u>	<u>-119,0</u>	<u>-1 790,9</u>	<u>-318,9</u>	<u>-502,9</u>	<u>-1 722,9</u>	
Stand miljoenennota 1995	16 817,5	16 995,7	17 799,3	19 653,5	19 716,6	20 490,6	21 193,0

GEMEENTEFONDS

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
uitkering sociale vernieuwing	528,7						
diversen	1,2						
	<u>529,9</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
Extrapolatie							
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>529,9</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
Stand miljoenennota 1995	529,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Als gevolg van een wijziging in het betalingsverloop van de algemene uitkering zijn de uitgaven in 1993 met 66,3 miljoen toegenomen. De verhoging van de uitgaven wordt met name veroorzaakt doordat in 1993 de achterstand die bij het vaststellen van de algemene uitkering was ontstaan vrijwel volledig is ingelopen.

Beleidsmatige mutaties

Er is voor het Gemeentefonds in verband met de overgang naar de nieuwe normeringssystematiek een tweetal categorieën beleidsmatige mutaties te onderscheiden. Enerzijds zijn er mutaties die samenhangen met de nieuwe normeringssystematiek (overgang en aandeel regeerakkoord). Anderzijds zijn er mutaties uit hoofde van de oude normeringssystematiek. Voor de doorwerking van de mutaties naar 1995 en volgende jaren is gecorrigeerd. Deze correctie is verwerkt in de reeks ombuigingen regeerakkoord.

Nieuwe normeringssystematiek

In het regeerakkoord is vastgelegd dat met ingang van 1995 overgegaan zal worden op een nieuwe normeringssystematiek voor het Gemeentefonds en het Provinciefonds. Er is uit hoofde van de nieuwe systematiek een reeks opgenomen van 344 miljoen in 1995 voor de beide fondsen tezamen oplopend tot 699 miljoen in 1998. Deze reeks is geactualiseerd en, uitsluitend voor het jaar 1995, mede naar aanleiding van bestuurlijk overleg met VNG en IPO op 12 september jongstleden, aangepast. Hierbij

dient te worden opgemerkt dat nog niet alle mutaties voor 1996 en latere jaren zijn verwerkt. Dit zal bij de begrotingsvoorbereiding 1996 plaatsvinden.

Als gevolg van de overgang op de nieuwe systematiek komen in vergelijking met voorgaande begrotingsjaren de mutaties op grond van de oude normeringssystematiek, zoals volume-accres, aandeel in ombuigingen, aandeel in niet-gecompenseerde beleidsintensiveringen, correctie op eerdere ombuigingen vanwege niet-gecompenseerde besparingsverliezen, nominale bijstelling en de gevolgen van rijksbeleid voor het gemeentelijk aandeel in de bijstand, te vervallen. In concreto komen thans de IBA-taakstelling, de ombuigingen uit hoofde van de begrotingsvoorbereiding 1995 en de ombuigingen van de aanvullende post Nader te verdelen/bepalen ombuigingen te vervallen (zie toelichting bij de overboekingen). Het Gemeentefonds wordt in verband met de overgang op de nieuwe systematiek neerwaarts bijgesteld met 363,9 miljoen in 1995 oplopend tot 790,9 miljoen in 1988.

In deze reeks is niet verwerkt het accres uit hoofde van de nieuwe normeringssystematiek

Doorwerking oude normeringssystematiek

In het kader van het Nadere beleidspakket 1993 en de begrotingsvoorbereiding 1994 is besloten tot een evenredig aandeel voor het Gemeentefonds en het Provinciefonds tezamen in de ombuigingen op de rijksbegroting in enge zin van 374,5 miljoen in 1994, waarvan 333,3 miljoen voor het Gemeentefonds. Dit voorlopige bedrag is opgenomen in de Miljoenennota 1994. Op basis van openbare stukken (Miljoenennota, Voorjaarsnota, etc.) komt de definitieve berekening van het evenredig voor het Gemeentefonds thans uit op 300,2 miljoen. Dit betekent dat voor 1994 een correctie van 33,1 miljoen op de taakstelling voor het Gemeentefonds plaatsvindt.

Het evenredig aandeel in de niet-gecompenseerde beleidsintensiveringen en besparingsverliezen uit de Voorlopige Rekening 1992, de Voorjaarsnota 1993 en de Miljoenennota 1994 bedraagt 28,2 miljoen voor het Gemeentefonds.

De Regering heeft in het kader van de besluitvorming over de Voorlopige Rekening 1993 besloten de impuls 1994, als bedoeld in het Bestuursakkoord Rijk-VNG, toe te kennen. Het betreft een structurele toevoeging aan het Gemeentefonds van 50 miljoen, ingaande in 1994.

Bij de toepassing van de nominale methodiek bij het Gemeentefonds en het Provinciefonds is een systeemfout geconstateerd, die wordt veroorzaakt door een asymmetrische compensatie bijerschikking van arbeidsvoorwaarden. Hierdoor hebben de fondsen een bovenmatige compensatie gekregen. In verband hiermee is in overleg met de VNG besloten een korting aan te brengen op de aanvullende nominale compensatie van 25 miljoen.

De middelen in verband met de uitkering sociale vernieuwing worden gebundeld en via het zogenaamde betaalartikel van het Gemeentefonds beschikbaar gesteld aan de desbetreffende gemeenten.

Als gevolg van het uitstel van de decentralisatie van de onderwijs-huisvesting van januari 1995 tot 1 januari 1996 (zie toelichting overboekingen) is de reeks efficiencykorting die bij de overheveling was voorzien, doorgeschoven naar 1996. Dit betekent dat voor de jaren 1996 tot en met 1999 25 miljoen aan het Gemeentefonds wordt toegevoegd

Overboekingen

De nominale compensatie 1994 voor het Gemeentefonds wordt op basis van de MEV 1995 definitief vastgesteld op 252,2 miljoen. Ten opzichte van de Miljoenennota 1994 betekent dit een mutatie van -50,4 miljoen.

Met ingang van 1 januari 1994 worden de middelen voor de uitvoeringskosten van de Jeugdwerkgarantiewet (JWG) niet langer via het

Gemeentefonds verdeeld, maar via het Fonds sociale vernieuwing. Voor het Gemeentefonds leidt dit tot een neerwaartse bijstelling van 34,8 miljoen in 1994 aflopend tot 73,5 miljoen in 1998.

De huisvesting van het basisonderwijs, het speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs vormt een onderdeel van de Decentralisatie-impuls. De overheveling van de middelen naar het Gemeentefonds is na eerder uitstel tot 1995 nu opnieuw uitgesteld tot 1996. Het uitstel leidt tot een correctie door middel van het terug boeken van 1622,1 miljoen in 1995 naar de begroting van OCW.

Uitstel van en wijzigingen in het wetsvoorstel herinrichting ABW leiden tot aanpassingen ten opzichte van de stand Miljoenennota 1994. De overheveling van de SZW-begroting uit hoofde van de tegemoetkoming voor de invoeringskosten, die geraamd is op 50 miljoen en voorzien was in 1994, wordt in verband met uitstel van de invoering van de herinrichting ABW doorgeschoven naar 1995.

Naar aanleiding van het advies van de commissie-Ringeling is de decentralisatie van de middelen voor de milieu-apparaatskosten uitgesteld tot 1998. Als gevolg hiervan wordt 84,5 miljoen teruggeboekt van het Gemeentefonds in de jaren 1995 tot en met 1997 naar de begroting van VROM.

De nacalculatie van de nominale compensatie 1993 op basis van het Centraal Economisch Plan 1993 heeft geleid tot een verlaging van het Gemeentefonds van 47,3 miljoen in 1994. Het betreft een terugboeking naar de aanvullende post Nominale bijstelling GF/PF.

Volgens de nieuwe normeringssystematiek wordt de ontwikkeling van het Gemeentefonds gekoppeld aan de totale ontwikkeling van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven. Het jaarlijks procentuele accres of decres van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven is bepalend voor het jaarlijks procentuele accres of decres van het Gemeentefonds. De bedragen die samenhangen met de accressen zijn overgeboekt naar de aanvullende post Accres Gemeentefonds. Het accres van het Gemeentefonds voor 1995 wordt thans voorlopig vastgesteld op 283,0 miljoen. Dit bedrag wordt van de aanvullende post Accres Gemeentefonds teruggeboekt naar het Gemeentefonds. Als gevolg van de overgang op de nieuwe normeringssystematiek komen de mutaties uit hoofde van de oude systematiek te vervallen (zie ook toelichting beleidsmatige mutaties). De middelen die zijn opgenomen op de aanvullende posten Nominale bijstelling GF/PF (inclusief IBA) en Nader te verdelen/bepalen ombuigingen, worden hiertoe overgeboekt naar het Gemeentefonds.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
PROVINCIEFONDS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	1 992,3	2 215,0	2 228,3	2 254,5	2 290,6	2 312,8	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen				0,1	0,2	0,3	
	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
regeerakkoord ombuigingen			-37,5	-50,8	-68,8	-75,9	
vervallen iba			8,7	17,5	26,2	35,0	
vervallen ombuiging begrotingsvoorbereiding 1995			8,3	8,9	8,2	8,2	
vervallen oude taakstelling miljoenennota 1994				5,8	9,9	9,9	
diversen		5,5	-6,0	-7,8	-7,5	-7,5	
	0,0	5,5	-26,5	-26,4	-32,0	-30,3	
<i>Overboekingen:</i>							
naar ap: accressen pf			-36,7	-87,4	-152,5	-245,9	
van ap: accres 1995			36,7	36,7	36,7	36,7	
van ap: iba			-8,7	-17,5	-26,2	-35,0	
van ap: nominale bijstelling pf		-6,0	40,2	85,3	145,8	223,3	
van ap: oude taakstelling miljoenennota 1994				-5,8	-9,9	-9,9	
diversen		-4,1	17,9	17,9	17,9	17,9	
	0,0	-10,1	-49,4	-29,2	-11,8	-12,9	
Extrapolatie							2 274,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	-4,6	22,9	2,9	-20,0	-42,9	
Stand miljoenennota 1995	1 992,3	2 210,4	2 251,2	2 257,6	2 270,6	2 269,9	2 274,9

Uitgaven

Beleidsmatige mutaties

In het regeerakkoord is vastgelegd dat met ingang van 1995 overgegaan zal worden op een nieuwe normeringssystematiek voor het Gemeentefonds en het Provinciefonds (zie de toelichting bij het Gemeentefonds). Als gevolg hiervan komen de ombuigingen uit hoofde van de begrotingsvoorbereiding 1995, de IBA-taakstelling en de ombuigingen van de aanvullende post Nader te verdelen/bepalen ombuigingen thans te vervallen (zie toelichting bij de overboekingen). Het Provinciefonds wordt hiermee gecorrigeerd met -51,4 miljoen in 1995 oplopend tot -77,9 miljoen in 1998. In deze reeks is niet verwerkt het accres uit hoofde van de nieuwe normeringssystematiek (zie toelichting bij overboekingen).

Overboekingen

Volgens de nieuwe normeringssystematiek wordt de ontwikkeling van het Provinciefonds gekoppeld aan de totale ontwikkeling van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven. Het jaarlijks procentuele accres of decres van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven is bepalend voor het jaarlijks procentuele accres of decres van het Provinciefonds. De bedragen die samenhangen met de accressen zijn overgeboekt naar de aanvullende post Accres Provinciefonds. Het accres van het Provinciefonds voor 1995 is voorlopig vastgesteld op 36,7 miljoen en wordt teruggeboekt van de aanvullende post. Als gevolg van de overgang op de nieuwe normeringssystematiek komen de mutaties uit hoofde van de oude systematiek te vervallen. Derhalve worden de middelen die zijn opgenomen op de aanvullende posten Nominale bijstelling GF/PF (inclusief IBA) en Nader te verdelen/bepalen ombuigingen overgeboekt naar het Provinciefonds (zie toelichting bij beleidsmatige mutaties).

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
FONDS INVESTERINGSREKENING							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	265,0	445,0	425,0	285,0	205,0	135,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
bijstelling wir-uitgaven		55,0	30,0	25,0	5,0	25,0	
realisatie 1993	42,6						
diversen							
	<u>42,6</u>	<u>55,0</u>	<u>30,0</u>	<u>25,0</u>	<u>5,0</u>	<u>25,0</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
naar economische zaken			-455,0	-310,0	-210,0	-160,0	
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-455,0</u>	<u>-310,0</u>	<u>-210,0</u>	<u>-160,0</u>	
Extrapolatie							0,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>42,6</u>	<u>55,0</u>	<u>-425,0</u>	<u>-285,0</u>	<u>-205,0</u>	<u>-135,0</u>	
Stand miljoenennota 1995	307,6	500,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

FONDS INVESTERINGSREKENING

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	175,0	100,0	50,0	25,0	0,0	0,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
bijstelling wir desinvesteringsbetalingen		75,0	50,0	25,0	20,0		
realisatie 1993	151,9						
diversen							
	<u>151,9</u>	<u>75,0</u>	<u>50,0</u>	<u>25,0</u>	<u>20,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
naar economische zaken			-100,0	-50,0	-20,0		
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-100,0</u>	<u>-50,0</u>	<u>-20,0</u>	<u>0,0</u>	
Extrapolatie							0,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>151,9</u>	<u>75,0</u>	<u>-50,0</u>	<u>-25,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
Stand miljoenennota 1995	326,9	175,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De totale realisatie van de bruto WIR-uitgaven is in het jaar 1993 circa 43 miljoen hoger dan geraamd. De gerealiseerde bruto WIR-uitgaven voor

aftrek van het effect van de WIR-knip (temporisering WIR-uitgaven) waren bijna 91 miljoen hoger dan geraamd, terwijl het verschuivingseffect van de temporiseringsmaatregel het voor 1993 geraamde knip-effect met circa 48 miljoen overtrof. Deze tegenvallende bruto WIR-uitgaven hangen naar alle waarschijnlijkheid deels samen met de procesmatige versnelling van de inkomsten- en vennootschapsbelasting, waarmee de WIR-claims verrekend worden.

De totale WIR-uitgaven worden bepaald door de bruto WIR-uitgaven en het effect van de zogenaamde WIR-knip-maatregel. De totale uitgaven zijn voor de jaren 1994–1998 over de hele linie licht opwaarts bijgesteld. Enerzijds is dit het gevolg van een gunstiger economisch beeld voor 1995 waardoor de uitgaven in 1996 iets verhoogd worden. Anderzijds blijkt uit de uitvoeringcijfers 1990–1993 van de Belastingdienst dat het effect van de knipmaatregel geringer is dan aanvankelijk bedoeld. Omdat de WIR-knip is bedoeld om de WIR-uitgaven te spreiden, werkt dit door in latere jaren. Bovendien is, in lijn met de realisatiegegevens, het geraamde effect van de knip in de nog komende jaren enigszins neerwaarts bijgesteld.

Overboekingen

Door de opheffing van het Fonds Investeringsrekening worden met ingang van 1995 de uitgaven en ontvangsten uit hoofde van de WIR verantwoord op de begroting van Economische Zaken.

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

Aan de ontvangstenzijde is in 1993 een meevaller opgetreden bij de desinvesteringsbetalingen van circa 152 miljoen. Ook hier speelt de versnelde afwikkeling van procedures uit voorgaande jaren een belangrijke rol.

De realisatie van de desinvesteringsbetalingen (DIB) loopt in de periode 1990–1993 beduidend voor op de ramingen. De raming van de DIB is voor 1994 en latere jaren hiervoor opwaarts bijgesteld.

Overboekingen

Door de opheffing van het Fonds Investeringsrekening worden met ingang van 1995 de uitgaven en ontvangsten uit hoofde van de WIR verantwoord op de begroting van Economische Zaken.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
RIJKSWEGENFONDS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoennota 1994	1 922,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
saldo vertraging/versnelling diverse projecten	-37,7						
diversen	-23,7						
	-61,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
diversen	9,5						
	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Extrapolatie							0,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-51,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand miljoenennota 1995	1 870,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

RIJKSWEGENFONDS

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	170,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	-4,2						
	-4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie							0,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-4,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand miljoenennota 1995	165,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Met ingang van 1 januari 1994 zijn het Rijkswegenfonds en het Mobiliteitsfonds opgegaan in het Infrastructuurfonds (zie toelichting aldaar).

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
MOBILITEITSFONDS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	279,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
bijdragen aan lagere overheden	-63,0						
onderuitputting op diverse projecten	-57,7						
diversen							
	-120,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Extrapolatie							0,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-120,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand miljoenennota 1995	159,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Met ingang van 1 januari 1994 zijn het Mobiliteitsfonds en het Rijkswegenfonds opgegaan in het Infrastructuurfonds (zie toelichting aldaar)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
INFRASTRUCTUURFONDS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	5 714,4	6 370,6	6 550,1	6 651,9	6 694,2	
Mee- en tegenvallers:							
diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties:							
accijnzen		81,5	88,4	46,9	46,9	46,9	
prijsindexatie 1995 toeslag			26,0	26,0	26,0	26,0	
motorrijtuigenbelasting							
toeslag motorrijtuigenbelasting		-79,0	172,0	73,0	76,0	78,0	
toevoeging voordelig saldo realisatie 1993		51,2	68,9	68,9			
diversen		-0,4	-0,4	-1,7	0,0	-1,7	
	0,0	53,3	354,9	213,1	148,9	149,2	
Desalderingen:							
accijnsverhoging correctie voor eurovignet			-62,0	-63,0	-64,0	-65,0	
bijdrage aan rotterdam voor containerfaciliteiten		90,0	40,0				
bijdrage fes voor betuweroute en hogesnelheidslijn			375,0	375,0	450,0	450,0	
bijdrage fes voor bodemsanering		18,3	38,0	43,4	46,9	53,4	
implementatie rapport cie. wijffels via begroting v&w		39,0	97,0	116,5	202,0	292,5	
mutaties n.a.v. regeerakkoord/accijnzen			-250,0	-250,0	-250,0	-300,0	
ontvangsten t.b.v. investeringen rijkswegen			23,0	70,0	19,0	34,0	
prijzmaatregel t.b.v. tunnellasten					38,0	40,0	
taakstelling in het kader van de begrotingsvoorbereiding '95			-79,8	-80,2	-80,3	-80,3	
diversen		20,1	-9,0	13,7	14,5	23,1	
	0,0	167,4	172,2	225,4	376,1	447,7	
Extrapolatie							7 409,8
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	220,7	527,0	438,4	525,0	596,9	
Stand miljoenennota 1995	0,0	5 935,1	6 897,6	6 988,5	7 176,9	7 291,1	7 409,8

spoorweginfrastructuur. Dit geld is afkomstig uit de exploitatiesartikelen van de begroting van Verkeer en Waterstaat.

In het kader van de bodemsaneringsprojecten is er vanaf 1995 een bijdrage uit het Fonds Economische Structuurversterking van 18 miljoen, oplopend tot 53 miljoen in 1998.

De ontvangsten ten behoeve van investeringen rijkswegen betreffen hogere ramingen van verrekeningen met derden.

Met ingang van 1997 worden inkomsten voorzien uit een prijsmaatregel ter beperking van de automobiliteit in de randstad. Deze inkomsten dienen voor de dekking van de lasten, voortvloeiend uit de privaat gefinancierde tunnels De Noord en Wijkse.

De taakstelling in het kader van de begrotingsvoorbereiding wordt in het Infrastructuurfonds verwerkt door het neerwaarts bijstellen van de uitgaven ten behoeve van de investeringen voor rijkswegen, spoorwegen en stad/streek infrastructuur.

(bedragen in miljoen)	1995	1996	1997	1998	1999
Investering rijkswegen	-31,1	-24,5	-24,4	-25,2	-25,2
Investering rijksvaarwegen	-7,8	-6,2	-5,4	-5,2	-5,2
Investering spoorwegen	-24,7	-30,1	-31,5	-30,4	-30,4
Investering wegen	-4,9	-4,9	-3,7	-4,0	-4,0
Investering stad/streek	-20,8	-13,8	-14,8	-14,8	-14,8
Investering vervoerregio's	-0,5	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Totaal	-79,8	-80,2	-80,3	-80,3	-80,3

Niet-belastingontvangsten

Zie de gegeven toelichting bij de uitgaven.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	600,0	1 625,0	1 800,0	1 875,0	1 900	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
tegenvaller aardgas			-150,0	-200,0	-200,0	-200,0	
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-150,0</u>	<u>-200,0</u>	<u>-200,0</u>	<u>-200,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
temporisatie V&W bodemsanering		-6,1	-22,0	-24,6	39,9	12,8	
diversen		-3,7	0,7		3,0		
	<u>0,0</u>	<u>-9,8</u>	<u>-21,3</u>	<u>-24,6</u>	<u>42,9</u>	<u>12,8</u>	
Extrapolatie							1 313,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	-9,8	-171,3	-224,6	-157,1	-187,2	
Stand miljoenennota 1995	0,0	590,2	1 453,7	1 575,4	1 717,9	1 712,8	1 313,0

FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	700,0	700,0	800,0	800,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
tegenvaller aardgas			-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-200,0</u>	<u>-200,0</u>	<u>-200,0</u>	<u>-200,0</u>	
Extrapolatie							600,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	0,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	500,0	500,0	600,0	600,0	600,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De belangrijkste mutatie in de uitgaven is het gevolg van de neerwaarts bijgestelde raming van de voor het FES bestemde aardgasbaten. Deze dienen met voorrang ter dekking van de aanleg van Betuweroute en hogesnelheidslijn.

Beleidsmatige mutaties

Er is een verschuiving aangebracht in de raming van het tempo waarmee een onderdeel van de investeringsimpuls wordt uitgevoerd. Het gaat hierbij om uitgaven ten behoeve van VINEX-gerelateerde bodemsanering.

Niet-belastingontvangsten

Mee- en tegenvallers

De raming van de aardgasbaten is neerwaarts bijgesteld vanwege een lager geraamde olieprijs en dollarkoers dan ten tijde van de Miljoenennota 1994.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
AANVULLENDE POST ASIELZOEKERS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoennota 1994	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
onderwijs aan (leerplichtige) vvtv'ers				120,0	146,0	94,0	
onderwijs aan leerplichtigen in opvang				67,0	67,0	67,0	
stijging instroom asielzoekers: justitie				92,0	92,0	92,0	
stijging instroom asielzoekers: wvc				437,0	437,0	437,0	
voorliggende voorziening voor vvtv'ers				356,0	330,0	236,0	
diversen		0,0		23,0	23,0	23,0	
	0,0	0,0	0,0	1 095,0	1 095,0	949,0	
Extrapolatie							897,0
Totaal mutaties na de miljoennota 1994	0,0	0,0	0,0	1 095,0	1 095,0	949,0	
Stand miljoennota 1995	0,0	0,0	0,0	1 095,0	1 095,0	949,0	897,0

Uitgaven

Beleidsmatige mutaties

Aan de asielzoekersramingen zijn, mede gelet op de onzekere effecten van nieuw beleid grote onzekerheden verbonden. Met het oog daarop zijn de middelen ten behoeve van asielzoekers vooralsnog gereserveerd op de aanvullende post asielzoekers. Ten aanzien van de kosten voor de intensivering van het binnenlands vreemdelingtoezicht en de instelling van twee aanmeldcentra heeft meerjarig (van 1995 tot en met 1998) overboeking plaatsgevonden naar de betreffende begrotingshoofdstukken.

Ten behoeve van de verwachte uitgaven voor de leerplichtigen in de opvang en de (leerplichtige) houders van een voorlopige vergunning tot verblijf (VVTV'ers) is, ten behoeve van het hoofdstuk OCW, een voorziening getroffen van in totaal 187 miljoen in 1996, aflopend tot 161 miljoen in 1998.

Wegens de stijging van de instroom van asielzoekers van 25.000 tot 55.000 in 1994 en van 20.000 tot 35.000 in 1995 en verdere jaren, zijn voorzieningen getroffen van structureel 85,2 miljoen voor het hoofdstuk Justitie (behandeling van asielverzoeken) en 437 miljoen voor het hoofdstuk VWS (centrale opvang van asielzoekers en stimuleringsuitkeringen).

Ten behoeve van de voorliggende voorziening voor VVTV'ers, is voor het begrotingshoofdstuk SZW een voorziening getroffen van 356 miljoen in 1995, aflopend tot 236 miljoen in 1998.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
NOMINALE BIJSTELLING AKW							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	136,1	292,1	540,6	850,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
gewijzigde macro-cijfers			-57,0	-58,0	-148,0	-264,0	
diversen							
	0,0	0,0	-57,0	-58,0	-148,0	-264,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
regeerakkoord: halve indexering 96-98				-47,0	-127,0	-227,0	
regeerakkoord: niet indexeren akw 1995			-79,1	-145,0	-145,0	-145,0	
diversen							
	0,0	0,0	-79,1	-192,0	-272,0	-372,0	
Extrapolatie							314,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	0,0	-136,1	-250,0	-420,0	-636,0	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	0,0	42,1	120,6	214,0	314,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Door een lagere door het CPB geraamde prijsontwikkeling zijn de indexcijfers voor de AKW bijgesteld. De aanvullende post wordt hiervoor aangepast.

Beleidsmatige mutaties

De regering heeft besloten de kinderbijslag in 1995 niet te indexeren. Dit leidt tot een neerwaartse bijstelling van de raming.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
NOMINALE BIJSTELLING GPF							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	225,9	687,2	1 378,5	2 345,5	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
nominale bijstelling gf/pf		-126,3	-13,4	-107,0	-277,3	-510,2	
diversen							
	0,0	-126,3	-13,4	-107,0	-277,3	-510,2	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Overboekingen:</i>							
naar GF: nominale bijstelling			-322,2	-724,8	-1 265,3	-2 001,9	
naar PF: nominale bijstelling			-40,2	-85,3	-145,8	-223,3	
naar GF/PF: IBA-taakstelling			80,0	160,0	240,0	320,0	
van GF: def. vaststelling nominale bijstelling 1994		50,4					
van GF: naculculatie nominale bijstelling 1993		47,3	47,3	47,3	47,3	47,3	
diversen		28,6	22,6	22,6	22,6	22,6	
		126,3	-212,5	-580,2	-1 101,2	-1 835,3	
Extrapolatie							0,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	0,0	-225,9	-687,2	-1 378,5	2 345,5	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Op grond van cijfers uit het CEP 1994 en de MEV 1995 is de aanvullende post nominale bijstelling GF/PF neerwaarts bijgesteld met 126,3 miljoen in 1994.

Overboekingen

Als gevolg van de keuze van de regering over te gaan op een nieuwe normeringssystematiek voor het GF/PF, worden de bedragen van de aanvullende post Nominale bijstelling GF/PF voor de jaren 1995 en verder overgeboekt naar het Gemeentefonds en Provinciefonds (zie ook toelichting Gemeentefonds en Provinciefonds).

De mutatie uit hoofde van de definitieve vaststelling van de nominale bijstelling 1994 voor het Gemeentefonds bedraagt op basis van de gegevens uit het CEP 1994 en uit de MEV 1995 ten opzichte van de Miljoennota 1994 50,4 miljoen en voor het Provinciefonds 6,0 miljoen. Deze bedragen worden teruggeboekt naar de aanvullende post Nominale bijstelling GF/PF.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ACCRES GEMEENTEFONDS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Overboekingen:</i>							
naar het Gemeentefonds accres 1995			-283,0	-283,0	-283,0	-283,0	
van het Gemeentefonds accressen			283,0	685,3	1 252,7	2 064,2	
	0,0	0,0	0,0	402,3	969,7	1 781,2	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Extrapolatie							2 687,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	0,0	0,0	402,3	969,7	1 781,2	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	0,0	402,3	969,7	1 781,2	2 687,9

Uitgaven

Overboekingen

De meerjarenraming van het accres van het Gemeentefonds uit hoofde van de normeringssystematiek van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven is van het Gemeentefonds naar deze aanvullende post overgeboekt (zie ook de toelichting bij het Gemeentefonds).

Van de aanvullende post Accres Gemeentefonds wordt thans voor het accres 1995 237,7 miljoen uitgedeeld naar het Gemeentefonds.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1989
ACRES PROVINCIEFONDS							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Overboekingen:</i>							
naar het Provinciefonds accres 1995			- 36,7	- 36,7	- 36,7	- 36,7	
van het Provinciefonds accressen			36,7	87,4	152,5	245,9	
	0,0	0,0	0,0	50,7	115,8	209,2	
Extrapolatie							309,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	0,0	0,0	63,5	128,2	221,1	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	0,0	50,7	115,8	209,2	309,9

Uitgaven

Overboekingen

De meerjarenraming van het accres van het Provinciefonds uit hoofde van de normeringssystematiek van de gecorrigeerde netto-rijksuitgaven is van het Provinciefonds naar deze aanvullende post overgeboekt (zie ook de toelichting bij het Provinciefonds).

Van de aanvullende post Accres Provinciefonds wordt thans voor het accres 1995 36,7 miljoen uitgedeeld naar het Provinciefonds.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
ZIEKTEVERZUIM EN WACHTGELDEN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	14,9	84,6	168,8	246,7	304,3	314,2	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	-14,9						
	<u>-14,9</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
algemene reserve wachtgelden			80,0	100,0	80,0	60,0	
diversen			225,0	400,0	550,0	250,0	
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>315,0</u>	<u>500,0</u>	<u>630,0</u>	<u>310,0</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen		-18,9	-0,9	-0,8	-2,4	-1,7	
	<u>0,0</u>	<u>-18,9</u>	<u>-0,9</u>	<u>-0,8</u>	<u>-2,4</u>	<u>-1,7</u>	
Extrapolatie							584,9
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-14,9	-18,9	79,0	99,2	77,5	58,3	
	<u>-14,9</u>	<u>-18,9</u>	<u>79,0</u>	<u>99,2</u>	<u>77,5</u>	<u>58,3</u>	
Stand miljoenennota 1995	0,0	65,7	472,8	745,9	931,8	622,5	584,9

Uitgaven

Beleidsmatige mutaties

Naar aanleiding van de taakstellingen die in het kader van de begrotingsvoorbereiding 1995 aan de hoofdstukken zijn toegedeeld, is in de aanvullende post ziekteverzuim en wachtgelden een reservering opgenomen voor de uitverdieneffecten (in de vorm van extra wachtgeldverplichtingen). De uitdeling hiervan naar de verschillende begrotingshoofdstukken vindt pas plaats wanneer de precieze omvang van de effecten bij de verschillende departementen bekend is. Indien hierover meer duidelijkheid bestaat kan nauwkeuriger dan nu, vastgesteld worden welke bedragen zijn gemoeid met de uitverdieneffecten.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
PRIJSBIJSTELLING							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	655,2	1 349,3	2 308,6	3 648,6	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
macro mutatie			-3,5	-131,6	-415,8	-748,6	
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-3,5</u>	<u>-131,6</u>	<u>-415,8</u>	<u>-748,6</u>	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Overboekingen:</i>							
uitdeling tranche 1995			-651,7	-656,2	-668,3	-673,0	
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-651,7</u>	<u>-656,2</u>	<u>-668,3</u>	<u>-673,0</u>	
Extrapolatie							3 254,7
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-655,2</u>	<u>-787,8</u>	<u>-1 084,1</u>	<u>-1 421,6</u>	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	0,0	561,5	1 224,5	2 227,0	3 254,7

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De prijsbijstellingstranche 1994 was reeds bij Miljoenennota 1994 uitgedeeld. Ten opzichte van de stand Miljoenennota 1994 is de aanvullende post prijsbijstelling neerwaarts bijgesteld als gevolg van veranderde inzichten in de prijsontwikkeling door het Centraal Planbureau.

Beleidsmatige mutaties

Door de regering is besloten de prijsbijstellingstranche 1995 reeds tijdens de begrotingsvoorbereiding 1995 uit te delen. Tegenover deze uitdeling staat een ombuiging conform de prijsbijstellingsleutel die op de begrotingshoofdstukken is verwerkt.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
LOONBIJSTELLING							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	575,0	1 306,3	2 188,4	3 720,3	5 812,5	8 249,4	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
loonbijstelling 1993	-55,0	-36,6	-36,6	-36,0	-35,9	-35,8	
macro mutaties			-447,0	-421,0	-867,0	-1 597,0	
mutatie loonsommen		21,0	46,0	60,0	22,0	76,0	
premiemutaties		-62,0	124,0	747,0	414,0	283,0	
diversen	-22,1	-10,0	-12,0	-13,0	-13,0	-16,0	
	<u>-77,1</u>	<u>-87,6</u>	<u>-325,6</u>	<u>- 337,0</u>	<u>-479,9</u>	<u>-1 289,8</u>	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
regeerakkoord: aandeel incidenteel			142,7				
regeerakkoord: integrale benadering apparaatskosten			395,1	790,1	1 185,1	1 580,1	
regeerakkoord: korting incidenteel				-21,0	-42,0	-85,0	
regeerakkoord: opbrengst vut- en wachtgeld-besparingen			-260,0	-617,0	-966,0	-1 310,0	
diversen							
	0,0	0,0	277,8	152,1	177,1	185,1	
<i>Overboekingen:</i>							
aanvullende loonbijstelling 1993	-506,5	-624,2	-622,5	-622,8	-623,3	-623,1	
loonbijstelling 1994		-264,5	-403,3	-404,6	-405,1	-404,6	
van biza: deeltijd-vut/ vut-60		36,5	37,5	38,1	40,8	43,5	
diversen	8,6	-11,2	-4,8		0,1	0,1	
	-497,9	-863,4	-993,1	-989,3	-987,5	-984,1	
Extrapolatie							8 180,5
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-575,0	-950,9	-1 041,0	-500,1	-1 290,4	-2 088,9	
Stand miljoenennota 1995	0,0	355,4	1 147,4	3 220,2	4 522,1	6 160,5	8 180,5

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Op de aanvullende post loonbijstelling heeft zich in 1993 een onderuitputting voorgedaan van 55 miljoen in 1993 en 36 miljoen structureel. Deze is ten gunste van de algemene middelen gebracht.

Op basis van de jongste gegevens van het Centraal Planbureau zijn de ramingen van de loonontwikkeling in de collectieve sector bijgesteld. Dit leidt tot een verlaging van de aanvullende post met 447 miljoen in 1995 aflopend tot 1597 miljoen in 1998.

Verder heeft de aanvullende post in 1994 een wijziging ondergaan in verband met de hantering van nieuwe loonsommen. Deze laten per saldo een opwaarts effect zien.

De raming van de premie-ontwikkeling in de overheids- en g + g-sector is bijgesteld op grond van het nieuwe premiebeeld van het CPB.

Overboekingen

In de loop van 1993 zijn tussen werkgevers en werknemers in de acht sectoren van overheids personeel arbeidsvoorwaardenovereenkomsten gesloten. De reguliere uitdeling van de aanvullende post loonbijstelling 1993 had toen – wat betreft premies en incidenteel – reeds plaatsgevonden. De aanvullende loonbijstelling, die hierdoor noodzakelijk was, is bij Najaarsnota 1993 en Voorjaarsnota 1994 overgeboekt naar de betreffende begrotingshoofdstukken. Deze bijstelling bestaat uit de door de regering ter beschikking gestelde ruimte voor arbeidsvoorwaarden (0,75% per 1 april 1993) alsmede de middelen voor de koopkrachtreparatie in verband met de invoering van de tweede fase van de stelselherziening gezondheidszorg (de zogenaamde Simons-middelen).

Voorts is de reguliere jaarlijkse loonbijstelling overgeboekt. De bijstelling (uit hoofde van tranche 1994) is opgebouwd uit de premie-mutaties in 1994, de gebudgetteerde incidentele loonontwikkeling voor 1995 en de eindejaarsuitkering van de sector Rijk. Voor de bekostiging van deze laatste component zijn zogenaamde «eigen middelen» van de sector

Rijk – die zijn vrijgefallen als gevolg van afschaffing van de VUT-60 en de deeltijd VUT, overgeboekt van het begrotingshoofdstuk van Binnenlandse Zaken naar de aanvullende post loonbijstelling.

Voor de g + g-sector is een ruimte, bestaande uit initiële en incidentele loonontwikkeling alsmede uit premiemutaties, conform het ruimtebesluit ingevolge de WAGGS of daarvan afgeleide regelingen, aan de begrotingshoofdstukken toegevoegd. Op de uitdeling is een korting van 0,35% van de loonsom aangebracht, conform de efficiëncytaakstelling waartoe bij Miljoenennota 1994 is besloten (inbegrepen bij «loonbijstelling 1994»).

In de cijfers is de doorrekening 1995–1998 van het CPB van het regeerakkoord (pakket lastenverlichting via ZFW-franchise) technisch verwerkt. Deze variant, die onder andere uitgaat van een Rijksbijdrage aan het ZFW-fonds, een verlaging van het werknemersgedeelte van de WAO- en AAW-premie, een verlaging van de overhevelingstoeslag en een navenante verhoging van het werkgeversdeel van de WAO-premie, is doorvertaald naar de collectieve sector. Het doorrekenen van de uitwerking van de verschillende maatregelen op de reservering voor mutaties in loonkosten is problematisch, gezien de diversiteit die de sector en zijn regelingen kenmerkt. Voorlopig is volstaan met een vrij grove benadering, waarin de percentages die het CPB raamt – ook in de tussenliggende periode – integraal zijn overgenomen. Dit betekent dat omtrent de gepresenteerde cijfers en met de uitgaven samenhangende elementen, de nodige voorzichtigheid in acht moet worden genomen en bijstellingen noodzakelijk kunnen zijn.

In de komende maand zullen de consequenties van de doorrekening voor de reservering op de aanvullende post loonbijstelling in interdepartementaal verband nader worden gezien.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
HERSTRUCTURERINGSMIDDELEN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	35,7	35,6	50,7	79,3	134,1	198,1	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen	-17,1						
	-17,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
regeerakkoord: halvering vrij besteedbare ruimte					-40,5	-80,0	
diversen							
	0,0	0,0	0,0	0,0	-40,5	-80,0	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen	-18,6	-13,8	-11,9	-3,8	-3,8	-3,8	
	-18,6	-13,8	-11,9	-3,8	-3,8	-3,8	
Extrapolatie							162,1
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-35,7	-13,8	-11,9	-3,9	-44,3	-83,9	
Stand miljoenennota 1995	0,0	21,8	38,8	75,4	89,8	114,2	162,1

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
KOPPELING UITKERINGEN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	74,0	236,0	510,0	936,0	1 217,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
bijstellingen aanvullende post		-32,2	-267,7	-1 063,7	-1 270,6	-1 418,1	
diversen							
	0,0	-32,2	-267,7	-1 063,7	-1 270,6	-1 418,8	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
halve ontkoppeling 96-98				-113,0	-257,0	-413,0	
ontkoppeling 1995			-85,0	-115,0	-115,0	-115,0	
diversen							
	0,0	0,0	-85,0	-228,0	-372,0	-528,0	
<i>Overboekingen:</i>							
naar szw: kosten koppeling		-41,8	-40,0	-41,0	-44,1	-32,7	
diversen							
	0,0	-41,8	-40,0	-41,0	-44,1	-32,7	
Extrapolatie							-374,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	-74,0	-420,0	-1 276,0	-1 615,0	-1 905,0	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	-184,0	-766,0	-679,0	-688,0	-374,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

Door het Centraal Planbureau is een raming gemaakt van de percentages waarmee de sociale voorzieningen worden gekoppeld en van het effect van het regeerakkoord (met name de lastenverlichting) op de afstand tussen netto- en bruto-uitkering. Op basis van deze raming zijn de kosten voor de koppeling bijgesteld.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
INDEXERING WSF							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	0,0	89,6	147,5	255,7	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
macro bijstelling			71,3	98,3	147,1	149,0	
diversen							
	0,0	0,0	71,3	98,3	147,1	149,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Overboekingen:</i>							
naar o&w: tranche 1995			-71,3	-70,7	-70,6	-70,9	
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>-71,3</u>	<u>-70,7</u>	<u>-70,6</u>	<u>-70,9</u>	
Extrapolatie							494,8
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>27,6</u>	<u>76,4</u>	<u>78,1</u>	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	0,0	117,2	223,9	333,8	494,8

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De macrobijstelling van de Indexering Wet Studiefinanciering hangt samen met de aanpassing van het prijs-indexcijfer en de opwaartse bijstelling van de studentenaantallen.

Overboekingen

De tranche 1995 is vanuit de aanvullende post Indexering Studiefinanciering overgeboekt naar de begroting van OCW.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
BELASTINGAFDRACHTEN EG							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	7 438,0	7 095,0	7 542,0	8 065,0	8 461,0	8 897,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
btw-afdrachten	-215,7	220,0	-48,0	-294,0	-751,0	-1 101,0	
invoerrechten	-131,4	-240,0	-305,0	-565,0	-850,0	-1 125,0	
diversen							
	<u>-347,1</u>	<u>-20,0</u>	<u>-353,0</u>	<u>-859,0</u>	<u>-1 601,0</u>	<u>-2 226,0</u>	
Extrapolatie							6 473,0
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>-347,1</u>	<u>-20,0</u>	<u>-353,0</u>	<u>-859,0</u>	<u>-1 601,0</u>	<u>-2 226,0</u>	
Stand miljoenennota 1995	7 090,9	7 075,0	7 189,0	7 206,0	6 860,0	6 671,0	6 473,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De hogere BTW-afdracht in 1994 is voornamelijk het gevolg van een lagere dan geraamde nabetaling aan Nederland in 1994 over het begrotingsjaar 1993. De verlagingen in 1995 en volgende jaren worden grotendeels veroorzaakt door de stapsgewijze verlaging van de afdrachtpercentages over de BTW-grondslag, die op de Europese Top in Edinburgh 1992 is afgesproken en naar verwachting in 1995, na ratificatie van

het nieuwe Eigen Middelen besluit, van kracht zal worden. Daarnaast wordt de nabetaling aan Nederland in 1995 over het begrotingsjaar 1994 lager geraamd.

De afdrachtraming voor de invoerrechten is vanaf 1994 verlaagd wegens een lagere raming van de ontwikkeling van het invoervolume en de geleidelijke reductie van de invoertarieven vanaf 1995 in het kader van de GATT/Uruguayronde.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
NADER TE BEPALEN/TE VERDELEN OMBUIGINGEN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	0,0	0,0	-1 060,2	-1 869,3	-2 543,7	-2 618,7	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
ices-saldo			-80,0	-40,0		75,0	
kasschuif		2 094,6	-2 094,6				
regeerakkoord: intensivering			34,8	1 026,5	1 915,8	2 805,0	
regeerakkoord: werkgelegenheid toezichhoudende functies			100,0	100,0	100,0	100,0	
regeerakkoord: werkgelegenheid zorg en ouderen-beleid			100,0	100,0	100,0	100,0	
stelpost onderuitputting voorjaarsnota		-1 050,0					
regeerakkoord: tegenboeken evenredigaandeel gf/pf				52,5	89,6	89,6	
regeerakkoord: tegenboeken prijsbijstellingstaakstelling '96 en '97				700,0	1 300,0	1 300,0	
diversen			1 197,3	1 420,5	1 410,9	1 402,7	
	0,0	1 044,6	-742,5	3 359,5	4 916,3	5 872,3	
Extrapolatie							3 241,6
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	0,0	1 044,6	-742,5	3 359,5	4 916,3	5 872,3	
Stand miljoenennota 1995	0,0	1 044,6	-1 802,7	1 490,2	2 372,6	3 253,6	3 241,6

NADER TE BEPALEN/TE VERDELEN OMBUIGINGEN

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	480,4	5 191,5	2 301,1	117,8	-142,0	-142,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
bijstelling voorlopige rekening 1993	-254,2						
diversen							
	-254,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
bijstelling najaarsnota 1993	-90,4						
bijstelling voorjaarsnota		-996,5	123,9	110,8	110,8	110,8	
tegenboeking incidentele taakstelling 1994		-4 195,0					
bijstelling voorlopige rekening 1993	-135,8						
diversen							
	<u>-226,2</u>	<u>-5 191,5</u>	<u>123,9</u>	<u>110,8</u>	<u>110,8</u>	<u>110,8</u>	
Extrapolatie							-31,2
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	<u>-480,4</u>	<u>-5 191,5</u>	<u>123,9</u>	<u>110,8</u>	<u>110,8</u>	<u>110,8</u>	
Stand miljoenennota 1995	0,0	0,0	2 425,0	228,6	-31,2	-31,2	-31,2

Uitgaven

Beleidsmatige mutaties

Het saldo uit de opbrengsten voor het Eurovignet, na aftrek van compensatie voor de sector wegvervoer en na aftrek van de uitgaven voor de A50 en A73, is bij Miljoenennota gereserveerd voor de aanschaf van het nieuwe regeringsvliegtuig. Dit saldo wordt aangewend voor de geraamde kosten en de aanschaf van het vliegtuig op de begroting van Verkeer en Waterstaat.

Er is sprake van een kasschuif van 1995 naar 1994.

Voor de dekking van de problematiek van 1050 miljoen wordt een taakstellende onderuitputting gehanteerd. Ter effectuering van deze taakstelling wordt er een terughoudend kasbeleid gevoerd. Vooral nog is de taakstelling op een aanvullende post geparkeerd. Het ligt in de bedoeling de gerealiseerde onderuitputting op de begrotingen later in mindering te brengen op de aanvullende post.

Niet-belastingontvangsten

Beleidsmatige mutaties

Het Rijk heeft in 1994 opbrengsten uit hoofde van de verkoop eerste tranche KPN ontvangen (zie begroting Verkeer en Waterstaat). Derhalve wordt de incidentele tekortreducerende taakstelling 1994 tegengeboekt.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
RESERVERING AANWENDING GASBATEN							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	110,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
onderuitputting 1993	-110,0						
diversen							
	<u>-110,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Extrapolatie							0,0
Totaal mutaties na de miljoennota 1994	-110,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand miljoennota 1995	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

INDEXERING INFRASTRUCTUURTOESLAG MRB

UITGAVEN

Stand miljoennota 1994	0,0	0,0	22,0	47,0	104,0	162,0	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
bijstelling raming brandstofaccijnzen				20,0	39,0	69,0	
diversen			4,0	17,0	1,0	-13,0	
	0,0	0,0	4,0	37,0	40,0	56,0	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
toevoeging motorrijtuigenbelasting			-26,0	-26,0	-26,0	-26,0	
diversen							
	0,0	0,0	-26,0	-26,0	-26,0	-26,0	
Extrapolatie							306,0
Totaal mutaties na de miljoennota 1994	0,0	0,0	-21,0	11,0	14,0	30,0	
Stand miljoennota 1995	0,0	0,0	1,0	58,0	118,0	192,0	306,0

Uitgaven

Mee- en tegenvallers

De mutatie bijstelling raming brandstofaccijnzen betreft het reëel constant houden van de accijnzen conform het regeerakkoord.

Beleidsmatige mutaties

De verlaging van 26 miljoen vanaf 1995 houdt verband met de wettelijke prijsindexering van de infrastructuurtoeslag op de motorrijtuigenbelasting.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
CONSOLIDATIE							
<i>UITGAVEN</i>							
Stand miljoenennota 1994	-956,9	-3 528,2	-4 208,4	-4 268,3	-4 411,8	-4 477,8	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
bijstelling consolidatie	-146,5	-224,2	-243,0	-304,3	-439,1	-473,8	
diversen							
	<u>-146,5</u>	<u>-224,2</u>	<u>-243,0</u>	<u>-304,3</u>	<u>-439,1</u>	<u>-473,8</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
bijstelling najaarsnota	-523,4						
diversen							
	<u>-523,4</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Overboekingen:</i>							
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
Extrapolatie							-4 975,1
Totaal mutaties na de miljoenennota 1994	-669,9	-224,2	-243,0	-304,3	-439,1	-473,8	
Stand miljoenennota 1995	-1 626,8	-3 752,4	-4 451,4	-4 572,6	-4 850,9	-4 951,6	-4 975,1

CONSOLIDATIE

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Stand miljoenennota 1994	-956,9	-3 528,2	-4 208,4	-4 268,3	-4 411,8	-4 477,8	
<i>Mee- en tegenvallers:</i>							
diversen							
	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
<i>Beleidsmatige mutaties:</i>							
bijstelling consolidatie	-146,5	-224,2	-243,0	-304,3	-439,1	-473,8	
diversen							
	<u>-146,5</u>	<u>-224,2</u>	<u>-243,0</u>	<u>-304,3</u>	<u>-439,1</u>	<u>-473,8</u>	
<i>Desalderingen:</i>							
bijstelling najaarsnota	-523,4						
diversen							
	<u>-523,4</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
<i>Overboekingen:</i>							
diversen	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	<u>0,0</u>	
Extrapolatie							-4 975,1
Totaal mutaties na de miljoennota 1994	<u>-669,9</u>	<u>-224,2</u>	<u>-243,0</u>	<u>-304,3</u>	<u>-439,1</u>	<u>-473,8</u>	
Stand miljoennota 1995	-1 626,8	-3 752,4	-4 451,4	-4 572,6	-4 850,9	-4 951,6	-4 975,1

Uitgaven

Beleidsmatige mutaties

De bijstelling van de post consolidatie is het gevolg van de toename van bruto bijdragen constructies.

7. Heroverweging

Heroverweging begrotingsvoorbereiding 1995

De heroverwegingsprocedure heeft in het afgelopen jaar in het teken gestaan van de voorbereiding van de kabinetsformatie. In verband daarmee zijn brede, interdepartementale onderwerpen heroverwogen met een relatief omvangrijk budgettair beslag.

Deze onderwerpen waren:

1. Systematiek van inkomensafhankelijke subsidieregelingen,
2. Doelmatiger bekostigen,
3. Eigen bijdragen in de kwartaire sector,
4. Samenhangend stelsel ouderbijdragen,
5. Inschakeling van intern en extern personeel,
6. Het asielzoekersbeleid.

De rapporten over deze onderzoeken en het rapport over het onderzoek «Subsidies dierziektenbestrijding» uit de vorige ronde zijn in de maanden april/mei aangeboden aan de Staten-Generaal. Tevens is het onderzoek «Subsidies ontwikkeling en sanering van de landbouw», dat uitgevoerd is in het kader van de begrotingsvoorbereiding 1993, in oktober 1993 aan de Staten-Generaal aangeboden.

In tabel 7.1 is een overzicht gegeven van het budgettaire beslag van de onderzochte beleidsterreinen in 1998 («het ijkpunt») en het maximale bedrag van de in de heroverwegingsrapporten van de afgelopen ronde geschetste besparingsmogelijkheden. Het laatstgenoemde bedrag heeft betrekking op het ijkpuntjaar (1998); het is gebaseerd op de meest vergaande beleidsvariant of gezamenlijk uitvoerbare combinatie van varianten uit elk van de rapporten.

Tabel 7.1 Budgettair beslag van de onderzochte beleidsterreinen en maximale besparingsmogelijkheden; ijkpunt = 1998
(cf. begroting 1994)

Onderwerp	Ijkpunt	Maximale varianten
1. Systematiek van inkomensafhankelijke subsidieregelingen	17.759,8	1.618,0 ¹
2. Doelmatiger bekostigen	17.048,0	p.m. ²
3. Eigen bijdragen in de kwartaire sector	3.625,0	1.500,0
4. Samenhangend stelsel ouderbijdragen	36,5	80,0
5. Inschakeling van intern en extern personeel	1.247,0	124,7
6. Het asielzoekersbeleid	1.000,0	p.m. ³
Totaal	40.716,3	3.322,7+p.m.

¹ De besparingsvarianten hebben betrekking op vier van de zeven in het onderzoek betrokken inkomensafhankelijke regelingen, te weten: Rechtsbijstand, Tegemoetkoming studiekosten, Studiefinanciering en Individuele huursubsidie.

² De door de werkgroep cijfermatig onderzochte varianten genereren bruto besparingen die variëren tussen de 0 en 10%. Bij het merendeel ligt de bruto besparing rond de 7%. Uitgaande van 7% resulteren maximale besparingen van in het totaal circa 1.193 miljoen.

³ Het heroverwegingsrapport bevat geen concrete besparingsvarianten omdat de effecten van de voorgestelde maatregelen onzeker zijn, ondermeer door onzekerheid over de toekomstige instroom van asielzoekers. Ten algemene kan worden opgemerkt dat bij een verdere stijging van de instroom introductie van voorstellen van het HO-rapport zal leiden tot besparingen in de vorm van vermeden uitgaven die al vrij snel (binnen enkele jaren) enkele miljarden guldens zullen bedragen.

Recente besluitvorming over ombuigingen in relatie tot beschikbare heroverwegingsrapporten

Tabel 7.2 bevat een overzicht van de budgettaire gevolgen van maatregelen waartoe sinds de Miljoenennota 1994 is besloten en die overeenkomen met één of meer van de beleidsvarianten die zijn beschreven in heroverwegingsrapporten van de huidige en alle voorgaande onderzoeksronden. De besparingen zijn verwerkt in deze Miljoenennota.

Tabel 7.2 Overzicht van de budgettaire besparingen als gevolg van maatregelen waartoe is besloten sedert de Miljoenennota 1994 op terreinen waarop de heroverwegingsrapporten begrotingsvoorbereiding 1982-1995 betrekking hebben

Begrotingen	Besparing in 1998
VI Justitie	p.m.
X Defensie	3,2
XI VROM	400,0
XIV LNV	14,7+p.m.
Inschakeling externe dienstverlening	136,0
Ziekenfondswet	100,0
Totaal	653,9+p.m.

In het kader van de nieuwe wet op de Rechtsbijstand is besloten tot een besparing van 70 miljoen. Een aantal varianten uit het heroverwegingsrapport «Rechtsbijstand» (begrotingsvoorbereiding 1988, deelrapport nr. 5) maken deel uit van het totale pakket aan maatregelen die uit deze wet voortvloeien, te weten: verscherping toevoegingsbeleid bij rijden onder invloed, afschaffing ambtshalve toevoegingen en bevordering transactiebeleid. Daarnaast is de invoering van de proceskostenveroordeling in het administratief recht verwerkt in de Algemene Wet Bestuursrecht.

De besparing van 3,2 miljoen in 1998 bij Defensie betreft een subsidiekorting op TNO. Deze besparing komt overeen met een voorstel uit het heroverwegingsrapport «Onderzoeks- en ontwikkelingsuitgaven defensie» (begrotingsvoorbereiding 1992, deelrapport nr.1).

De besparing van 400 miljoen in 1998 op de begroting van VROM bestaat uit twee delen. Ten eerste een besparing oplopend tot 200 miljoen in 1998 door het aanscherpen van de vermogenstoets en door efficiencyverbeteringen in de uitvoering van de IHS, die mede kunnen bijdragen tot scheefheidsreductie. De aanscherping van de vermogenstoets is beschreven in het heroverwegingsrapport «Systematiek van inkomensafhankelijke subsidieregelingen» (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 1); voorts zijn daarin suggesties gedaan om scheefheidsbestrijding te effectueren. Ten tweede is in het regeerakkoord voorgesteld de nieuwbouwsubsidies in 1998 te beperken met 200 miljoen. Deze maatregel wordt geëffectueerd door aanpassing van de voeding van het Besluit Woninggebonden Subsidies (stimuleringssubsidies, kopkosten-subsidies en bereikbaarheidstoeslag). Aanpassing van de voeding is in lijn met het heroverwegingsrapport «Subsidies kopkosten en regiokopkosten» (begrotingsvoorbereiding 1993, deelrapport nr. 4).

De besparing van 14,7 miljoen bij LNV in 1998 is het gevolg van een beperking van de subsidies preventieve gezondheidszorg voor dieren. Tevens wordt er een onderzoek gestart naar een particulier verzekeringsstelsel voor politionele dierziektenbestrijding. Deze besparingen zijn voorgesteld in het rapport «Subsidies Dierziektenbestrijding» (begrotingsvoorbereiding 94, deelrapport nr. 6). Mede in het kader van het heroverwegingsrapport «Vorbereidings- en uitvoeringsduur van landinrichtingsprojecten» (begrotingsvoorbereiding 91, deelrapport nr. 3) is het afgelopen jaar de doorlichting van de bestaande landinrichtings-

projecten afgerond. Als gevolg hiervan is het volume van de landinrichtingsprojecten in voorbereiding met 8275 ha verlaagd. Tevens is het afgelopen jaar een principe-akkoord bereikt tussen LNV en provincies over decentralisatie van de landinrichting. Ook dit komt overeen met een voorstel uit het heroverwegingsrapport.

De besparing van 136 miljoen op externe dienstverlening is uit hoofde van het regeerakkoord taakstellend verdeeld over alle departementen. Deze besparing is mede gebaseerd op het heroverwegingsrapport «Inschakeling van intern en extern personeel» (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 5).

De besparing van 100 miljoen op de uitgaven van de ziekenfondsen is het volume-effect van het invoeren van een eigen risico van f 200,- per polis voor de ziekenfondsverzekerden. Dit eigen risico leidt tot een financieringsverschuiving naar de particuliere sector (eigen betalingen) en tot een volume-effect, de besparing. Dit voorstel uit het regeerakkoord komt in belangrijke mate overeen met een voorstel uit het heroverwegingsrapport «Eigen bijdragen in de kwartaire sector» (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 3), waarin een verplicht uniform eigen risico aan alle AWBZ- en ZFW-voorzieningen van f 200,- per verzekerde werd voorgesteld.

Politieke besluitvorming

De in de heroverwegingsrapporten ontwikkelde beleidsvarianten worden bij de reguliere budgettaire besluitvorming betrokken. Daarnaast wordt over elk rapport een regeringsstandpunt bepaald. Volgens de reguliere procedure moet het regeringsstandpunt worden opgenomen in de jaarlijkse begrotingsstukken. Aangezien het vorige kabinet de bepaling van de regeringsstandpunten heeft overgelaten aan het huidige kabinet, heeft voldoende tijd ontbroken om deze procedure te volgen. Het kabinet is voornemens de regeringsstandpunten daarom nu in de loop van het najaar aan de Kamers der Staten-Generaal te doen toekomen.

Wat betreft het rapport «Inschakeling van intern en extern personeel» is uit hoofde van het regeerakkoord een taakstelling verwerkt van 136 miljoen op externe dienstverlening. Het ministerie van Binnenlandse Zaken zal interdepartementaal overleg voeren over de uitwerking van deze taakstelling en over de realisatie rapporteren.

Onderwerpen voor de eerstvolgende ronde

In verband met de kabinetsformatie en de korte tijd die beschikbaar was tussen het aantreden van het nieuwe kabinet en het afronden van deze Miljoenennota, heeft de regering nog geen besluiten kunnen nemen over de onderwerpselectie en de aanpak van de nieuwe ronde heroverweging. De regering zal zo spoedig mogelijk de Staten-Generaal informeren over te nemen besluiten.

Technisch nog uitvoerbare beleidsvarianten uit de heroverwegingsrapporten begrotingsvoorbereiding 1982-1995

In tabel 7.3 is een overzicht opgenomen van (nog) niet uitgevoerde, maar technisch nog uitvoerbare beleidsvarianten, beschreven in de heroverwegingsrapporten van de afgelopen en alle voorafgaande onderzoeksronden. De opbrengsten van de varianten zijn vermeld in de desbetreffende rapporten maar behoeven actualisering, met name bij de oudere rapporten. Deze tabel kan worden gebruikt in het budgettaire afwegingsproces, maar dient met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. In de heroverwegingsrapporten worden de voor- en nadelen, die aan de uitvoering van de varianten zijn verbonden, beschreven. Deze dienen in de afweging te worden betrokken.

Tabel 7.3 Overzicht van technisch uitvoerbare beleidsvarianten uit de heroverwegingsrapporten begrotingsvoorbereiding 1982-1995

	Ijkpunt jaar	Departement	Opbrengst ijkpuntjaar
V Buitenlandse Zaken			
Taak, omvang en opbouw van de buitenlandse vertegenwoordigingen van het koninkrijk (rapport 58)			
1. Beperking takenpakket buitenlandse posten	1988	BuZa	45
2. Profijtbeginsel bij consulaire taken en taken op het gebied van de handelsbevordering/economisch criterium bij incasso-activiteiten	1988	BuZa	3,4
Toerekening aan het budgettaire plafond voor ontwikkelingssamenwerking (begrotingsvoorbereiding 1990, deelrapport nr. 1)			
1. ODA-normstellingsvariant	1993	OS	281-1330
2. Versterkte toerekeningsvariant (eigen Nederlandse normstelling)	1993	OS	1935,2
3. Vermaatschappelijkingsvariant	1993	OS	p.m.
Gevolgen EG-beleid voor het bestaande nationale beleid (begrotingsvoorbereiding 1990, deelrapport nr. 2)			
1. Specifieke besparingsvoorstellen ten aanzien van beleid, niet betrekking hebbend op medefinanciering			
- OS	1993	OS	8
- EZ	1993	EZ	3+p.m.
- BiZa	1993	BiZa	2,4
2. Specifieke besparingsvoorstellen in verband met EG-beleid waarbij medefinanciering in het geding is			
- LNV	1993	LNV	6,7
- SZW	1993	SZW	p.m.
- V&W	1993	V&W	10
3. Mogelijke besparingen als gevolg van verwant beleid	1993	OCW/EZ/ LNV	p.m.
VI Justitie			
Diensten met opsporingsbevoegdheid (rapport 73)			
1. Herverdeling opsporing op de weg	1989	V&W/SZW/ Just./BiZa	nader te ramen
2. Opheffing opsporingstaak Dienst Omroepbijdragen d.m.v. gemeentelijke inning van omroepbijdragen	1989	V&W	25,5
Rechtsbijstand (begrotingsvoorbereiding 1988, deelrapport nr. 5)			
1. afschaffing verplichte vertegenwoordiging overige personen en familieza-	1990	Just.	1,5
ken			
2. afschaffing procureursvergoeding	1990	Just.	1
3. afschaffen procesmonopolie advocatuur	1990	Just.	5
4. verbetering voorlichting en uitvoering	1990	Just.	3
Subsidies delinquentenzorg en jeugdinrichtingen (begrotingsvoorbereiding 1993, deelrapport nr. 2)			
1. beperking voortgezette hulp aan ex- ots pupillen	1996	Just.	0,8
2. dienstverlening zelfmelders	1996	Just.	1,6
3. elektronisch huisarrest	1996	Just.	20,1+ p.m.
4. selectiecriteria HOI	1996	Just.	1,2
5. extramurale executie	1996	Just.	1,0
6. concretisering OCAS-rapport	1996	Just.	2,6 + p.m.
Systematiek van inkomensafhankelijke subsidieregelingen (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 1)			
1. Verhoging eigen bijdrage door aanpassing inkomensabel rechtsbijstand			
- Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan huidige situatie	1998	Just.	30
- Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan drempel-			
bedrag bijzondere bijstand	1998	Just.	38
- Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum 5% van het sociaal minimum	1998	Just.	113
2. Leningstelsel rechtsbijstand	1998	Just.	129
3. Verzekeringstelsel rechtsbijstand	1998	Just.	34
Doelmatiger bekostigen (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 2)			
1. Prestatiebekostiging van de stichtingen en raden voor rechtsbijstand	1998	Just.	p.m.

	IJkpunt jaar	Departement	Opbrengst ijkpuntjaar
2. Prestatiebekostiging van de reclasseringsinstellingen	1998	Just.	p.m.
3. Prestatiebekostiging van voogdij- en gezinsvoogdij-instellingen	1998	Just.	p.m.
Samenhangend stelsel ouderbijdragen (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrap- port nr. 4)			
1. Uitgespaarde kosten	1998	Just.	4,0
2. Gecombineerde variant	1998	Just.	10,8
Asielzoekersbeleid (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 6)	1998	Just./VWS/ BiZa/V&W/ SZW/VROM	p.m.
1. Beleidsintensivering in het voortraject			
2. Verminderen van het huidige percentage (70%) asielzoekers aan wie een (voorlopige) verblijfstitel wordt verleend door een gericht toelatingsbeleid			
3. Werkelijk doen terugkeren van asielzoekers met een voorlopige verblijfstitel (vvtv) naar het land van herkomst of regio van herkomst			
4. Daadwerkelijk verwijderen van afgewezen asielzoekers			
VII Binnenlandse Zaken			
De positie van niet-Nederlanders in stelsels van sociale en culturele voorzienin- gen (begrotingsvoorbereiding 1989, deelrapport nr. 3)			
- woonlandbeginsel in de Algemene Kinderbijslagwet	1992	Premies.	150,0
- beperking export Toeslagenwet	1992	Premies.	p.m.
- beperking export volksverzekeringen	1992	Premies.	p.m.
- beperking export werknemersverzekeringen	1992	Premies.	p.m.
- afscherming AWBZ	1992	VWS	15,0
- beperking hoogte remigratieuitkeringen	1992	SZW	p.m.
- remigratie van de groep Surinamers die hier met speciale instemming heeft verbleven	1992	SZW	p.m.
- remigratie van Surinamers ouder dan 50 jaar met Ned. nationaliteit	1992	SZW	19,0
- groepsremigratie van Surinamers	1992	SZW	p.m.
VUT in de collectieve sector (begrotingsvoorbereiding 1990, deelrapport nr. 3)			
1. Gefaseerd beperken vut-uitgaven ¹			
- afschaffing vut bij 40 dienstjaren	1993	BiZa/SZW	330
- verhoging vut-leeftijd tot 62 jaar	1993	BiZa/SZW	968
- verhoging vut-leeftijd tot 63 jaar	1993	BiZa/SZW	1364
- verhoging vut-leeftijd tot 64 jaar	1993	BiZa/SZW	1760
- afschaffing van de vut	1993	BiZa/SZW	2200
2. Verlaging uitkeringspercentage en/of invoering inhouding			
- invoering inhouding	1993	BiZa/SZW	132
- verlaging uitkeringspercentage tot 73%	1993	BiZa/SZW	264
- invoering inhouding + verlaging uitkeringspercentage	1993	BiZa/SZW	638
3. Koppeling vut-aanspraken aan dienstjaren			
- 3 maanden vut per dienstjaar (max. 60 mnd.)	1993	BiZa/SZW	132
- 2 maanden vut per dienstjaar (max. 60 mnd.)	1993	BiZa/SZW	352
4. Flexibele uittreding			
- individuele vut-reserve spreiden over zelf gekozen vut-periode	1993	BiZa/SZW	440
- vut voor, tijdens en na 62-jarige leeftijd resp. 75,80 en 85%	1993	BiZa/SZW	440
5. Deeltijd-vut			
- deeltijdvut als extra keuzemogelijkheid	1993	BiZa/SZW	110
- 50% deeltijd-vut voor 60-jarigen	1993	BiZa/SZW	176
6. ATV in plaats van vut			
- ATV met werkgelegenheidseffect gelijk aan vut	1993	BiZa/SZW	880
Wachtgelden (begrotingsvoorbereiding 1992, deelrapport nr. 3)			
1. Afschaffen van de verhoging van wachtgelduitkeringen met 3%	1995	BiZa	33
2. Verlaging van de uitkeringspercentages tot 70%	1995	BiZa	65
3. Invoering van een maximumuitkeringsgrondslag	1995	BiZa	65
4. Afschaffing van de verlenging van de wachtgelduitkering	1995	BiZa	9
5. Maximering van de uitkeringsduur tot WW/IOAW-periode	1995	BiZa	130
6. Invoering minimale werkloosheidsomvang	1995	BiZa	6
7. Wijzigen anticumulatiebepalingen	1995	BiZa	33
8. Invoering sollicitatieplicht in het RWB	1995	BiZa	p.m.
9. Afstemmen sanctiebeleid op bedrijfsverenigingen	1995	BiZa	p.m.
10. Marktconforme wachtgeldregeling			
- aanvullende voorziening cf. bedrijven met regelingen	1995	BiZa	180
- aanvullende voorziening cf. gemiddelde in marktsector	1995	BiZa	300

	Ijkpunt jaar	Departement	Opbrengst ijkpuntjaar
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen			
Beheer openbaar onderwijs (rapport 84)			
1. Aanpassing van de administratief organisatorische regelingen binnen de huidige wetgeving	1990	OCW	p.m.
2. Instellen functionele bestuurscommissies voor openbaar onderwijs	1990	OCW	p.m.
3. Een apart openbaar lichaam per gemeente als bevoegd gezag	1990	OCW	p.m.
Regeling tegemoetkoming studiekosten (begrotingsvoorbereiding 1991, deelrapport nr. 2)			
1. Integratie TS-regeling met AKW	1994	OCW	p.m.
2. Integratie TS-regeling met LB en IB	1994	OCW	p.m.
3. Gecombineerde variant	1994	OCW	p.m.
4. -20%-variant (t.o.v. vereenvoudigde regeling)	1994	OCW	62,5
5. -20%-variant (inkomensgrens)	1994	OCW	62,5
Subsidies overig wetenschappelijk onderzoek en wetenschapsbeleid (begrotingsvoorbereiding 1993, deelrapport nr. 1)			
1. verdergaande doelmatigheidsvariant	1996	OCW	p.m.
Subsidies podiumkunsten (begrotingsvoorbereiding 1993, deelrapport nr. 5)			
1. vraagstimulering	1996	OCW	p.m.
2. beperking specifieke subsidies	1996	OCW	0
3. verhoging eigen inkomsten	1996	OCW	7,1
Subsidies algemeen jeugdbeleid (begrotingsvoorbereiding 1994, deelrapport nr. 5)			
1. kwalitatieve variant jeugdbeleid	1997	OCW	p.m.
Subsidies TNO (begrotingsvoorbereiding 1994, deelrapport nr. 3)			
1. versterking huidige stelsel	1997	OCW	0
2. concentratie van aansturing bij OCW, Def en EZ	1997	OCW	0
3. vergaande aanpassing van de relatie tussen overheid en TNO	1997	OCW	0
Systematiek van inkomensafhankelijke subsidieregelingen (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 1)			
1. Verhoging eigen bijdrage door aanpassing inkomstenstabellen studiefinanciering			
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan huidige situatie	1998	OCW	439
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan drempelbedrag bijzondere bijstand	1998	OCW	475
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum 5% van het sociaal minimum	1998	OCW	644
2. Verhoging eigen bijdrage door aanpassing inkomstenstabel tegemoetkoming studiekosten			
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan huidige situatie	1998	OCW	101
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan drempelbedrag bijzondere bijstand	1998	OCW	121
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum 5% van het sociaal minimum	1998	OCW	186
3. Beperking tegemoetkoming studiekosten tot les- en collegegelden	1998	OCW	95
4. Leningstelsel tegemoetkoming studiekosten	1998	OCW	p.m.
5. Afschaffing onderscheid uit-/thuiswonendheid in de studiefinanciering, waarbij basisbeurs HO op twee telkinderen van 18 jaar in kinderbijslag en voor VO/MBO op één telkind van 16/17 jaar (incl. compensatie in de aanvullende beurs)	1998	OCW	500
	1998	OCW	250)
6. Uitwonende lening in plaats van beurs in de studiefinanciering	1998	OCW	500
7. Afschaffing van aanvullende beurs onder gelijktijdige omzetting in lening	1998	OCW	920
8. Afschaffing van aanvullende beurs voor 21-plussers onder gelijktijdige omzetting in lening	1998	OCW	500
9. Afschaffing thuiswonende beurs 21-plussers en overeenkomstige verlaging uitwonende beurs, met compensatie in de aanvullende beurs	1998	OCW	200
10. Verzekering studiefinanciering	1998	OCW	p.m.
Doelmatiger bekostigen (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 2)			

	IJkpunt jaar	Departement	Opbrengst ijkpuntjaar
1. Prestatiebekostiging van de scholen in het basisonderwijs	1998	OCW	p.m.
2. Prestatiebekostiging van de scholen in het voortgezet onderwijs	1998	OCW	p.m.
Eigen bijdragen in de kwartaire sector (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrap- port nr. 3)			
1. Een bedrijfseconomische variant		OCW	p.m.
2. Een maatschappelijke variant		OCW	p.m.
3. Verhoging alle retributies met 20%	1998	OCW	331
(na aftrek weglek naar tegemoetkoming studiekosten en studiefinanciering	1998	OCW	187)
4. Verhoging van de ontvangsten van de retributies met 20%	1998	OCW	376
(na aftrek weglek naar tegemoetkoming studiekosten en studiefinanciering	1998	OCW	203)
IX-B Financiën			
Invordering rijksbelastingen (rapport 76)			
1. Compensatie belastingen, subsidies, uitkeringen	1989	Fin.	40
Garantieregelingen Borgstellingsregeling MKB/Bijzondere Financiering/ Borgstellingsfonds LNV (begrotingsvoorbereiding 1994, deelrapport nr. 2)			
1. Verlaging Garantieplafonds (-20%-variant)	1996	LNV	0,7
		EZ	9,8
		Fin.	8,6
			19,1
2. Kostendekkend «omslagstelsel»	1996	LNV	4,0
		EZ	49,0
		Fin.	43,0
			96,0
X Defensie			
Personeelszorg Defensie (rapport 77)			
1. Toepassing profijtbeginself geneeskundige verzorging	1989	Def.	30-76 ²
2. Verlaging voorzieningenniveau kantineverzorging, welzijnszorg en sociale diensten	1989	Def.	7,2
Doelmatigheid exploitatie-uitgaven defensie (begrotingsvoorbereiding 1991, deelrapport nr. 1)			
1. Verplaatsingenbeleid	1994	Def.	p.m.
2. Integratie van opleidingen	1994	Def.	p.m.
3. Aanschaffingen			
– verhoging kantineprijzen	1994	Def.	11,5
– uniformering verstrekingsnormen kleding personeel	1994	Def.	4,3
– schrappen kledingvergoeding beroepspersoneel	1994	Def.	3,9
4. Aanspraken postactieve militairen	1994	Def.	p.m.
Onderzoeks- en ontwikkelingsuitgaven defensie (begrotingsvoorbereiding 1992, deelrapport nr. 1)			
1. Organisatievariant	1995	Def.	p.m.
2. Marktconforme variant	1995	Def.	9,0
3. Ministerialiseringvariant	1995	Def.	p.m.
4. Herschikkingsvariant	1995	Def.	–
5. Prioriteitenvariant			
– minimaal	1995	Def.	7,5
– maximaal	1995	Def.	20,0
6. Taakstellende –20%-varianten			
– combinatievariant A ³			
. minimaal	1995	Def.	22,5
. maximaal	1995	Def.	35,0
– variant B	1995	Def.	35,0
XI VROM			
Huur- en subsidiebeleid ten aanzien van eigen woning (rapport 20)			
1. Doorstromingsheffing	1985	VROM	100-300 ⁴
2. Optrekking huurwaardeforfait	1985	Fin.	p.m.
Groeikernenbeleid (rapport 40)			
1. Verlaging verfijning groeikernen in Gemeentefonds	1986	GF	12,6

	IJkpunt jaar	Departement	Opbrengst ijkpuntjaar
Huur- en subsidiebeleid in de '90-er jaren (rapport 78) ⁷			
1. Beperking subjectsubsidies	1999	VROM	1100 ⁵ -1760 ⁶
Nieuwbouwprogrammering (rapport 88) ⁸			
1. 5%-variant	1990	VROM	p.m.
2. 10%-variant	1990	VROM	p.m.
3. 20%-variant	1990	VROM	p.m.
Ruimtelijk beleid (begrotingsvoorbereiding 1988, deelrapport nr. 2)			
A. Vereenvoudiging en beperking indicatieve planning op rijksniveau			
– opheffen van de planologische kernbeslissing	1990	VROM	p.m.
– opschonen/bundelen planologische kernbeslissingen	1990	VROM	p.m.
– wijziging rol rijksheren	1990	VROM	p.m.
B. Globalisering, uniformering en standaardisering bestemmingsplan; opheffing planverplichting buitengebied			
– uitvoering uniformering en standaardisering bestemmingsplan	1990	VROM	p.m.
– opheffing verplichting bestemmingsplannen buitengebied	1990	VROM	p.m.
C. Versobering van de bestemmingsplanprocedure			
– beperking van de kring der beroepsgerechtigden	1990	VROM	p.m.
– vervanging van het vol beroep bij de Kroon	1990	VROM	p.m.
– verkorting bestemmingsplanprocedures	1990	VROM	p.m.
– laten vervallen van het preventief toezicht door GS	1990	VROM	p.m.
D. Stroomlijnen/integratie/opheffen commissies			
– stroomlijnen commissies	1990	VROM	p.m.
– integratie/opheffen commissies	1990	VROM	p.m.
Huisvesting van kostendekkende rijksdiensten (begrotingsvoorbereiding 1989, deelrapport nr. 5)			
1. Vergroten van inkomsten door tariefverhoging	1992	Alle	149
2. Kostenbesparing en doorberekeningen	1992	Alle	75
Subsidies Kopkosten en regiokopkosten (begrotingsvoorbereiding 1994, deelrapport nr. 4)			
1. Beperking subsidie tot goedkope sector	1997	VROM	135,1
2. Beperking subsidie tot normatieve percentages van de bouwprogramma's	1997	VROM	4,8
3. Beperking subsidie tot VINEX-stadsgewesten	1997	VROM	23,5
4. Lagere normbedragen regiokopkosten	1997	VROM	10,4
5. Vervanging subsidie in de middeldure sector door een leningfinanciering	1997	VROM	p.m.
Systematiek van inkomensafhankelijke subsidieregelingen (begrotingsvoorbereiding 1995, deelrapport nr. 1)			
1. Verhoging eigen bijdrage door aanpassing inkomens Tabellen IHS			
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan huidige situatie	1998	VROM	-
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum gelijk aan drempelbedrag bijzondere bijstand	1998	VROM	-
– Hoogte eigen bijdrage op het sociaal minimum 5% van het sociaal minimum	1998	VROM	675
2. Aanscherping kwaliteitskorting in de IHS			
– Alle kortingsschijven 15%-punt verhogen	1998	VROM	385
– Omzetting kwaliteitskortingssysteem in een uniforme bijdrage van de helft het verschil tussen de vraag- en normhuur	1998	VROM	900
– Verlaging aftoppingsgrens naar grens goedkope woningvoorraad	1998	VROM	380
3. Woonkostenlening	1998	VROM	p.m.
XII V&W			
Tariefdifferentiatie Openbaar Vervoer (begrotingsvoorbereiding 1992, deelrapport nr. 7)			
1. Maximale reductie exploitatietekort openbaar vervoer	1992	V&W	p.m.
2. Differentiatie naar afstand	1992	V&W	p.m.
3. Differentiatie naar spits/dal	1992	V&W	p.m.
XIII EZ			
Kolenbeleid (rapport 66)			
1. Verdergaande beperking nationaal onderzoekprogramma	1992	EZ	10,6
Regionaal sociaal-economisch beleid (rapport 43) ⁹			
1. Bestuurlijke variant (opheffing ISP-middelen)	1992	EZ	75

	IJkpunt jaar	Departement	Opbrengst ijkpuntjaar
2. Economische variant (verlaging IPR-premie voor vestigings- en uitbreidingsinvesteringen)	1988	EZ	50
3. Afschaffen IPR voor uitbreidingsinvesteringen	1988	EZ	115
Exportbeleid (begrotingsvoorbereiding 1988, deelrapport nr. 7)			
1. Intensivering profijtbeginstel bij vertegenwoordigingen in het buitenland	1990	BuZa	2
2. Reductie actieprogramma's EVD en LNV	1990	EZ/LNV	1
Technische ontwikkelingskredieten (begrotingsvoorbereiding 1990, deelrapport nr. 5)			
A. Gemengdkredietvariant	1993	EZ	p.m.
B. Garantievvariant	1993	EZ	p.m.
C. Subsidievvariant	1993	EZ	p.m.
D. Subsidiekredietvariant	1993	EZ	p.m.
E. Doelgroepvariant	1993	EZ	46,5
F. -20%-variant	1993	EZ	25
G. Nulvariant	1993	EZ	125,4
H. Fiscale variant	1993	EZ	p.m.
XIV Landbouw, Natuurbeheer en Visserij			
Landbouwonderwijs (rapport 81)			
1. Maatregelen op het terrein van cursusgeld, groepsomvang, student/staf-ratio's, opheffingsnormen, exploitatie-uitgaven en bouw die alleen in samenhang met OCW-beleid getroffen kunnen worden	1989	LNV	14-81 ¹⁰
2. Verzorgingsstructuur landbouwonderwijs	1989	LNV	1
3. Internationaal onderwijs (onder OS-plafond)	1989	LNV	3,5
Pachtwetgeving (begrotingsvoorbereiding 1989, deelrapport nr. 6)			
A. Afschaffing Pachtwet	1992	LNV	p.m.
B. Mogelijkheden tot liberalisering van de pachtwetgeving waarvoor wijziging van de Pachtwet nodig is			
– vanaf een bepaalde datum vrijlaten van de pacht prijs waarbij prijsverhogingen worden gereguleerd	1992	LNV	p.m.
– het laten vervallen van het continuatierecht en de pacht prijsbeheersing bij pachtovereenkomsten voor los land tot een bepaalde oppervlakte	1992	LNV	p.m.
– invoering loopbaanpacht	1992	LNV	p.m.
– het afdragen van (een deel van) de winst indien verkocht wordt binnen een bepaalde periode nadat van het voorkeursrecht gebruik is gemaakt etc.	1992	LNV	p.m.
– directe doorwerking van verhogingen van de pacht normen in contracten	1992	LNV	p.m.
Vorbereidings- en uitvoeringsduur van landinrichtingsprojecten (begrotingsvoorbereiding 1991, deelrapport nr. 3)			
1. Verlaging rijksaandeel per hectare	1994	LNV	0
Subsidies ontwikkeling en sanering van de landbouw (begrotingsvoorbereiding 1993, deelrapport nr. 3)			
1. Afschaffing Complementaire Regeling Landbouw	1996	LNV	35
2. Afschaffing innovatieregeling	1996	LNV	5
3. Afschaffing bedrijfsverzorging	1996	LNV	1
4. Afschaffing werknemersvergoeding	1996	LNV	1
5. Beëindiging bijdrage mestverwerking	1996	LNV	60
6. Beëindiging bijdrage Mestbank	1996	LNV	8
7. Beëindiging bijdrage proefproject mest	1996	LNV	2
8. Opheffing O&S-fonds	1996	LNV	p.m.
9. Doorberekening uitvoeringskosten	1996	LNV	6
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid			
Misbruikgevoeligheid van regelgeving in de sociale zekerheid (begrotingsvoorbereiding 1993, deelrapport nr. 6)			
1. Stroomlijning begripsomschrijvingen regelgeving	1996	SZW	p.m.
2. Beperken van criteria/differentiatie bij toekenning uitkeringen	1996	SZW	p.m.
3. Wijziging verantwoordelijkheidsverdeling/vergroting betrokkenheid uitkeringsontvanger	1996	SZW	p.m.
4. Systematisering AOW, TW, IOAW/IOAZ/individualisering uitkeringen	1996	SZW	p.m.

8. Ontwikkelingen in de binnenlandse financiële betrekkingen en in de financiën van de lagere overheden

8.1. Inleiding

In deze bijlage komen de ontwikkelingen in de financiële verhouding van het Rijk met gemeenten en provincies aan de orde. Deze ontwikkelingen hebben betekenende gevolgen voor de financiële en bestuurlijke organisatie van het binnenlands bestuur.

In paragraaf 8.2 worden de ontwikkelingen met betrekking tot de inkomstenbronnen van de lagere overheden besproken. Het gaat hierbij om de eigen inkomsten, algemene uitkeringen en specifieke uitkeringen. Tevens wordt ingegaan op de stadsprovincie Rotterdam. In paragraaf 8.3 wordt ingegaan op de ontwikkeling van het investeringsniveau van gemeenten in de periode 1985 – 1993. In paragraaf 8.4 komen de liquiditeitspositie en de financiering van de kapitaaluitgaven van gemeenten aan de orde. Tenslotte wordt in paragraaf 8.5 de ontwikkeling van het financieringstekort van de lagere overheden besproken.

8.2. Inkomstenbronnen van gemeenten en provincies

8.2.1. Inleiding

Een overzicht van de verschillende inkomstenbronnen van de lagere overheden is opgenomen in tabel 8.2.1.

Tabel 8.2.1. Inkomstenbronnen van gemeenten en provincies

	1990	%	1991	%	1992	%	1993	%	1994			
										gemeen- ten ⁴	provin- cies	totaal
1. – Heffingen en rechten ¹	2 184	3,9	2 465	4,2	3 156	5,2	3 651	5,8	3 918	274	4 192	6,8
– Eigen belastinggebied ²	3 347	6,0	3 558	6,1	3 796	6,1	4 065	6,5	3 992	315	4 307	7,0
2. Algemene uitkering ³	14 982	27,0	15 785	27,1	16 476	26,9	17 939	28,5	17 160	2215	19 375	31,3
3. Specifieke uitkeringen	35 016	63,1	36 457	62,6	37 822	61,8	37 331 ⁵	59,2	31 403	2542	33 945	54,9
Totaal	55 619	100,0	58 265	100,0	61 250	100,0	62 986	100,0	56 473	5346	61 819	100,0
Aantal Specifieke Uitkeringen	216		218		208		205				161	

¹ Wat de gemeenten betreft: rioolrechten, reinigingsrechten, verontreinigingsheffing, leges, precariorechten, marktgelden, begraafrechten en parkeergelden (Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek: «Statistiek der gemeentebegrotingen 1994, voorlopige uitkomsten»).

Wat de provincies betreft: leges, grondwaterheffing, verontreinigingsheffing en opcenten omroepbijdrage (Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek: «Statistiek der provinciale financiën»).

² Het betreft voor gemeenten: onroerende zaak belastingen, hondenbelasting, woonforensenbelasting, toeristenbelasting, baatbelasting en bouwgrondbelasting (Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek: «Statistiek der gemeentebegrotingen 1994, voorlopige uitkomsten»).

Het betreft voor provincies: de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting (Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek: «Statistiek der provinciale financiën»).

³ Uitgegaan is van de bedragen in de ontwerp-begrotingen van het Gemeentefonds en het Provinciefonds, inclusief Nota's van wijziging. Het bedrag voor de algemene uitkering is inclusief de integratie-uitkering.

⁴ Het gaat hierbij tevens om organen op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr).

⁵ Van dit bedrag gaat circa f 0,9 miljard naar Wgr-organen.

algemene uitkering uit het Gemeentefonds ertoe bijdraagt dat de niet uit eigen beleid voortvloeiende belastingverschillen tussen gemeenten kunnen worden verkleind.

Ten aanzien van het provinciale belastinggebied is in het regeringsstandpunt van 15 maart 1994 besloten tot een substantiële verhoging van de limiet voor de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting. De totale maximale opbrengst voor de provincies zal met f 750 miljoen kunnen stijgen van circa f 350 miljoen thans tot circa f 1,1 miljard. De door het Rijk geheven hoofdsom in de motorrijtuigenbelasting wordt met f 750 miljoen verlaagd. Vanwege de randvoorwaarde van budgettaire neutraliteit zal de omvang van het Provinciefonds met f 750 miljoen worden verlaagd. Het aandeel van de eigen belastingen in de totale algemene middelen van de provincies kan – bij volledige benutting van de extra belastingcapaciteit – aldus stijgen van 10% tot 40%.

8.2.3. Algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds en het Provinciefonds

Normering Gemeentefonds/Provinciefonds

Sinds 1983 geldt als uitgangspunt dat gemeenten en provincies via het Gemeentefonds respectievelijk Provinciefonds een evenredig aandeel leveren in de ombuigingen op de rijksbegroting. De evenredigheidsmethodiek tracht via een stelsel van regels invulling te geven aan het beginsel «delen in lusten en lasten». In de loop der jaren is de uitwerking van het begrip «delen in lusten en lasten» regelmatig onderwerp van discussie geweest tussen de bestuurslagen.

Uiteindelijk bleek altijd overeenstemming te kunnen worden bereikt, overigens ten koste van de eenvoud en transparantie van het systeem. In de Bestuursakkoorden Rijk/VNG en Rijk/IPO uit 1990 is de afspraak opgenomen dat de betrokken partijen zouden overleggen over de toekomstige ontwikkelingen van de uitkeringen uit het Gemeentefonds en het Provinciefonds. Ter uitvoering van deze afspraken werd de zogenaamde Studiegroep normering Gemeentefonds en Provinciefonds ingesteld. In het rapport van de Studiegroep, getiteld «Gekoppeld en gewogen», is een aantal normeringsvarianten onderzocht. In het bestuurlijk overleg tussen Rijk, VNG en IPO van 25 mei 1994 is gebleken dat VNG en IPO een (lichte) voorkeur hebben voor de zogenaamde gecorrigeerde netto-rijksuitgavenmethodiek. In deze methodiek wordt als uitgangspunt gekozen dat de ontwikkeling van de fondsen gelijke tred dient te houden met de relevante uitgavenontwikkeling van de rijksbegroting.

Het relevante deel van de rijksbegroting bestaat uit de netto-rijksuitgaven, zoals gedefinieerd in het negende rapport van de Studiegroep Begrotingsruimte, verminderd met de rente op de staatsschuld, afdrachten EU en de uitgaven Ontwikkelingssamenwerking. Tevens blijven het Gemeentefonds en het Provinciefonds buiten beeld.

De mutatie in de fondsen komt tot uitdrukking in één *accrès/decrès*.

Afzonderlijke mutaties voor volume- en nominale ontwikkelingen vervallen.

In het genoemde bestuurlijk overleg van 25 mei 1994 is tevens geconcludeerd dat het wenselijk is dat er een periodiek bestuurlijk halfjaarlijks overleg tussen het Rijk enerzijds en VNG en IPO anderzijds plaatsvindt. Het periodiek overleg zou een zelfstandige betekenis dienen te hebben en moeten fungeren als complement op de normeringsmethodiek.

In het regeerakkoord is bepaald dat wordt overgestapt van het oude normeringssysteem op de nieuwe normeringssystematiek van de

In verband met de invoering van de nieuwe normeringssystematiek, zijn in vergelijking met voorgaande begrotingsjaren de accrèsen en decrèsen, zoals het volume-accrès, het aandeel in ombuigingen, het aandeel in niet-gecompenseerde beleidsintensiveringen, de correctie op eerdere ombuigingen vanwege niet-gecompenseerde besparingsverliezen, de nominale bijstelling en de gevolgen van rijksbeleid voor het gemeentelijk aandeel in de bijstand (uitsluitend relevant voor het Gemeentefonds), thans geïntegreerd in één accrès/decrès. Voor het Gemeentefonds bedraagt het voorlopige accrès in 1995 f 283,0 miljoen en voor het Provinciefonds f 36,7 miljoen.

Taakwijzigingen

Diverse taakwijzigingen hebben tot gevolg dat het Gemeentefonds in 1995 met f 5,3 miljoen opwaarts wordt bijgesteld en het Provinciefonds met f 6,9 miljoen neerwaarts wordt bijgesteld.

Sanering specifieke uitkeringen/wijziging bekostigingswijze

Het grootste deel van de mutatie van f 426,4 miljoen op het Gemeentefonds betreft de decentralisatie van middelen in verband met de Wet Voorzieningen Gehandicapten (WVG). Hiervoor wordt aan het Gemeentefonds f 425,9 miljoen toegevoegd.

Het Provinciefonds wordt opwaarts bijgesteld met f 32,8 miljoen in verband met de uitvoering van de nationale milieubeleidsplannen. Tevens wordt het Provinciefonds neerwaarts bijgesteld met f 21,8 miljoen als gevolg van het uitnemen van de regeling integraal waterbeheer in het kader van het bereikte principe-akkoord met het IPO over de decentralisatie-impuls.

8.2.4. Evaluatie Financiële Verhoudingswet 1984 en het Fundamenteel onderzoek Provinciefonds

Inleiding

Zowel voor het Gemeentefonds als voor het Provinciefonds is enige jaren geleden een traject in gang gezet dat moet leiden tot een nieuw verdeelstelsel. Voor beide fondsen geldt dat er door het vorige kabinet voorlopige standpunten op hoofdlijnen zijn geformuleerd. Hieronder wordt kort de inhoudelijke stand van zaken toegelicht.

Gemeentefonds

De Raad voor de gemeentefinanciën (Rgf) is in 1991 gestart met een evaluatie-onderzoek naar de verdeling van het Gemeentefonds. De aanleiding hiervoor was gelegen in de notie dat de wijze waarop de Financiële Verhoudingswet 1984 (FVW'84) de middelen over de gemeenten verdeelt, onvoldoende aansluit bij de werkelijke kosten.

In maart 1994 heeft de Rgf zijn advies met betrekking tot de evaluatie afgerond. Daarbij zijn door de Rgf wijzigingen voorgesteld die het stelsel meer kostengeoriënteerd maken. Zo wordt er sterker rekening gehouden met de sociale en fysieke structuur van gemeenten, is er aandacht voor het vervullen van een zogenaamde «centrumfunctie» en speelt de grootte van een gemeente een minder prominente rol.

Een ander belangrijk wijzigingsvoorstel van de Rgf is om in de verdeling rekening te houden met de OZB-capaciteit van een gemeente zodat verschillen in belastingdruk, bijvoorbeeld tussen stad en rand, belangrijk verminderd kunnen worden.

- provincie. De gemeenten heffen over de woningen, de provincie heft over niet-woningen. Als waarborg voor een beheerste ontwikkeling van de tarieven voor niet-woningen, mag het gebruikerstarief voor niet-woningen in een bepaald jaar maximaal 125% bedragen van het gewogen gemiddelde van de gemeentelijke gebruikerstarieven voor woningen in het voorgaande jaar (de bestaande relatieve limiet eigenaren/gebruikers van 125% blijft voor zowel de woningen als niet-woningen van kracht). De OZB-verdeling leidt ertoe dat er een uniform regionaal tarief komt voor alle niet-woningen (waaronder bedrijven). Voor een overgangperiode van vier jaar zal het belastingtarief van de provincie Rotterdam worden bepaald op het niveau van de belastingtarieven in het jaar voorafgaande aan de instelling van de provincie Rotterdam met de mogelijkheid van prijsindexatie. De hantering van de overgangperiode van vier jaar biedt aan de provincie Rotterdam voldoende mogelijkheid om in goed overleg met het bedrijfsleven naar de nieuwe situatie te groeien en mogelijke zorgen van het bedrijfsleven weg te nemen. Na de overgangperiode zal door de provincie worden gezien of, en zo ja, welke aanpassingen nodig zijn, mede rekening houdend met de feitelijke ontwikkelingen van de OZB-heffing op woningen zoals die door de gemeenten worden vastgesteld;
- de provincie ontvangt uit het Gemeentefonds en het Provinciefonds de algemene uitkeringen voor het gebied als geheel. Volgens een objectief verdeelmodel worden deze middelen door de provincie verdeeld over de provincie Rotterdam en de gemeenten. Dit verdeelstelsel wordt vastgelegd in een algemene maatregel van bestuur. Het verdeelstelsel houdt rekening met uitgaven- en inkomstenverschillen tussen gemeenten, in analogie met hetgeen wordt beoogd met de herziening van het Gemeentefonds. Beoogd wordt een sterke provincie te creëren met een grote mate van eigen verantwoordelijkheid, ook voor de inkomsten en uitgaven. De provincie is verantwoordelijk voor de verdeling van de algemene uitkering in het gebied en kan daardoor de financiële positie van de inliggende gemeenten en van zichzelf beïnvloeden. Dit is een belangrijk argument om de provincie en de inliggende gemeenten niet de mogelijkheid te bieden van een beroep op artikel 12. Een tweede argument is dat het financiële draagvlak van de nieuwe provincie zodanig groot is dat eventuele financiële problemen binnen de regio zelf kunnen worden opgevangen;
 - specifieke uitkeringen volgen de taken. Dat wil zeggen dat de specifieke geldstromen aangepast zullen worden aan de nieuwe taakverdeling.

8.2.6. Specifieke uitkeringen

Gemeenten en provincies zijn voor hun inkomsten voor circa 55% respectievelijk circa 47% afhankelijk van specifieke uitkeringen. Het aantal specifieke uitkeringen is verder gedaald van 205 in 1993 naar 161 in 1994. Ook het bedrag aan specifieke uitkeringen nam af (met circa f 3,4 miljard) tot circa f 34 miljard. De daling is per saldo het resultaat van enkele grote en vele kleine veranderingen in de bedragen van de afzonderlijke specifieke uitkeringen. Voor het belangrijkste gedeelte is de daling het gevolg van de instelling van politie-regio's. Omdat bij de politieregio's geen sprake meer is van territoriaal bestuur, maar van functioneel bestuur, valt deze uitkering niet meer onder de wettelijke definitie van specifieke uitkering.

De decentralisatie van de middelen voor voorzieningen voor gehandicapten naar het Gemeentefonds betekent een vermindering van het totaalbedrag met f 328 miljoen. Ook de vermindering van de bijdrage voor de verbetering huurwoningen met circa f 400 miljoen kan in dit verband

Tabel 8.3.2. Gemeentelijke kapitaaluitgaven¹ per hoofdfunctie in miljarden

Hoofdfuncties	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Algemeen bestuur	1,6	1,1	0,9	0,8	0,8	0,9	1,1	1,1	1,1
Openbare orde	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Verkeer, vervoer en waterstaat	1,7	1,2	1,2	1,0	1,2	1,6	1,7	1,7	1,7
Economische zaken	1,2	1,5	0,9	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,3
Onderwijs	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6
Cultuur en recreatie	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9
Sociale voorzieningen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3
Volksgesondheid	1,4	0,8	0,6	0,6	0,6	0,8	1,1	1,1	1,2
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	3,6	3,8	3,9	4,3	4,6	4,9	4,6	5,8	5,5
Financiële en algemene dekkingsmiddelen	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4
Subtotaal	11,3	10,2	9,2	9,1	9,6	10,8	11,2	12,7	12,1
Verstrekte leningen ²	4,9	6,3	8,1	4,7	3,3	2,1	2,7	5,3	5,3
Totaal	16,2	16,5	17,3	13,8	12,9	12,9	13,9	18,0	17,4

¹ Betreft bruto investeringen in vaste activa

² Inclusief doorgegeven leningen t.b.v. de volkshuisvesting

Bron: CBS, Statistiek der gemeenterekening

In de tweede helft van de jaren tachtig was er aanvankelijk sprake van een daling van de gemeentelijke kapitaaluitgaven, zowel in guldens als in % van het BNP. Deze daling manifesteerde zich in alle componenten van de gemeentelijke kapitaaluitgaven (zie tabel 8.3.2). Het dieptepunt werd bereikt in 1988. In dat jaar bereikten de gemeentelijke kapitaaluitgaven met 2,0 % van het BNP (f 9,1 miljard) het laagste punt sinds 1953, het jaar waarin het CBS begonnen is met het registreren van de omvang van de gemeentelijke kapitaaluitgaven. In 1989 werd deze trend omgebogen en stijgen de gemeentelijke kapitaaluitgaven tot f 9,6 miljard. Ook in de jaren daarna namen de gemeentelijke kapitaaluitgaven (in guldens) jaarlijks toe. In 1993 was er sprake van een beperkte daling.

8.3.2. Factoren die het niveau van de gemeentelijke kapitaaluitgaven beïnvloeden

Bij de gemeentelijke kapitaaluitgaven wordt een onderscheid gemaakt tussen de sector overheid en de sector bedrijven. De lasten van de investeringen in de sector overheid worden voornamelijk gedekt uit de algemene middelen en uit specifieke uitkeringen van het Rijk. De lasten van de investeringen van de sector bedrijven worden gedekt binnen de exploitatie van de verschillende bedrijven. Hierbij kan gedacht worden aan gemeentelijke nutsbedrijven, woningbedrijven, zeehavenbedrijven en openbaar-vervoerbedrijven.

Het aandeel van de sector overheid bedroeg in 1993 55% van de totale investeringen.

Er bestaat een nauwe relatie tussen de grootte van een gemeente en de omvang van de kapitaaluitgaven per inwoner; naar mate een gemeente groter is nemen de kapitaaluitgaven per inwoner toe. Dit verschijnsel wordt vooral veroorzaakt door de aanzienlijk hogere uitgaven per inwoner voor woningexploitatie en woningbouw in de grotere gemeenten.

Tegen deze achtergrond kan een aantal factoren worden genoemd die van invloed kunnen zijn op de gemeentelijke kapitaaluitgaven. Deze factoren kunnen worden onderscheiden in algemene en specifieke factoren.

De algemene factoren zijn factoren die van invloed zijn op het totaal van de gemeentelijke kapitaaluitgaven. Hierbij kan gedacht worden aan

Onder invloed van een stringenter milieubeleid nemen de uitgaven voor reiniging en bodemsanering de laatste jaren aanzienlijk toe. De bouw van nieuwe vuilverbrandingsinstallaties heeft eveneens zijn weerslag op het investeringsniveau.

Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting

De sector Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting vormt met een aandeel van 45% in 1993 (1985: 32%) het omvangrijkste onderdeel van de gemeentelijke kapitaaluitgaven. Bouwgrondexploitatie, woningexploitatie, woningbouw en stadsvernieuwing vormen binnen deze sector de belangrijkste posten. De uitgaven voor het aankopen en het bouwrijpmaken van grond hebben in de periode 1985 – 1992 een grote vlucht genomen. In deze periode verdubbelden deze uitgaven bijna van f 2 miljard tot f 3,8 miljard.

De uitgaven voor stadsvernieuwing fluctueren aanzienlijk. In de periode 1985 – 1991 was er sprake van een daling van f 750 miljoen naar f 275 miljoen. In 1992 namen de uitgaven evenwel weer snel toe tot f 1 miljard, als gevolg van enkele omvangrijke projecten in de drie grootste steden.

De investeringen in de sector Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting zijn negatief beïnvloed door de verzelfstandiging van gemeentelijk woningbedrijven (daarmee trad een investeringsverschuiving op van de overheidssector naar de particuliere sector). De investeringen van gemeentelijk woningbedrijven zijn in de periode 1985 – 1992 met f 900 miljoen gedaald tot f 578 miljoen.

8.4. Financiering van de kapitaaluitgaven van de gemeenten

Tabel 8.4.1 bevat een overzicht van de wijze waarop de gemeentelijke kapitaaluitgaven (inclusief door gemeenten versterkte leningen) zijn gefinancierd.

Tabel 8.4.1. De financiering van de kapitaaluitgaven van gemeenten; in miljarden

Jaar	1990	1991	1992	1993
Kapitaaluitgaven(–)	–12,9	–13,9	–18,0	–17,4
kapitaalinkomsten, waarvan				
– Overschot gewone dienst (voor afschrijvingen)	3,0	3,7	3,1	4,3
– Opbrengst verkoop goederen	3,8	4,0	5,8	4,2
– Rijksleningen woningbouw (netto)	0,2	0,0	–0,3	–9,7
– Ontvangen bijdragen	2,4	2,4	2,6	2,8
– Overige kapitaalinkomsten (inclusief ontvangen aflossingen)	3,2	4,1	6,1	13,3
Financieringstekort (–)	–0,3	0,3	–0,7	–3,3
Aflossingen (–)	–6,0	–8,2	–9,2	–8,4
Financieringsbehoefte	–6,3	–7,9	–9,9	–11,7
Bruto beroep op lange middelen	5,9	8,5	10,8	12,4
Mutatie netto vlottende schuld (stijging = –)	–0,4	0,6	0,9	0,7

Uit tabel 8.4.1 kan worden opgemaakt dat het financieringstekort van de gemeenten fors is gestegen van f 0,7 miljard in 1992 naar f 3,3 miljard in 1993. De stijging hing met name samen met de vervroegde aflossingen op rijksleningen ten behoeve van de woningbouw. Deze aflossingen werden ten dele gecompenseerd door de sterk gestegen overige kapitaalinkomsten, vooral als gevolg van toegenomen aflossingen door woningbouwverenigingen aan gemeenten.

9. De financiering van de Europese Unie

9.1. Inleiding

De begroting van de Europese Unie (EU) wordt gefinancierd uit door de lidstaten af te dragen middelen. Deze zogenoemde eigen middelen van de EU bestaan uit:

- alle door de lidstaten geïnde landbouwheffingen en invoerrechten, ook wel de traditionele eigen middelen van de EU genoemd;
- een uniform percentage van de BTW-opbrengsten van de lidstaten;
- een afdracht op basis van het BNP van de lidstaten, het zogenoemde vierde eigen middel.

Deze bijlage geeft een samenvatting van en een toelichting op de afdracht door Nederland aan de EU van ieder van deze middelen. Daarop aansluitend volgt een toelichting op de begroting van de EU, waaruit de totale financieringsbehoefte van de EU blijkt.

9.2. Nederlandse afdrachten

Naar huidige inzichten draagt Nederland in de periode 1993 t/m 1999 de volgende bedragen aan de EU af:

Tabel 9.2.1. Nederlandse afdracht aan de EU¹

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Landbouwheffingen	411	400	330	330	330	330	330
Invoerrechten	3 144	3 185	3 285	3 215	3 130	3 065	3 020
BTW-afdrachten	3 947	3 890	3 904	3 991	3 730	3 606	3 453
BNP-afdracht	1 622	2 021	2 777	2 935	3 393	3 974	4 546
Totaal	9 124	9 496	10 296	10 471	10 583	10 975	11 349

¹ Landbouwheffingen in constante prijzen; overige afdrachten in lopende prijzen.

De afdrachten in 1993 betreffen realisaties.

Landbouwheffingen

De landbouwheffingen worden geïnd door de produktschappen en verantwoord op de begroting van het Landbouw Egalisatie Fonds (LEF). Als vergoeding van de perceptiekosten ontvangen de produktschappen 10% van de afgedragen landbouwheffingen. Alle door Nederland geheven landbouwheffingen worden rechtstreeks afgedragen aan de EU. Mutaties in de afdracht belasten daarom niet het financieringstekort. De raming is geheel gebaseerd op Nederlandse inzichten in de ontwikkeling van het volume en de tarieven van de relevante invoer. De daling in de raming is het gevolg van de verlaging van heffingstarieven op grond van de herziening van het EU-landbouwbeleid (McSharry) en in het kader van de GATT/Uruguay-ronde.

de lagere BNP-grondslagen in 1993 dan in de EU-begroting 1993 geraamd; dit werd mede veroorzaakt door de monetaire herschikkingen in de periode september 1992 t/m mei 1993.

De sterke oploep in de raming van de BNP-afdracht wordt bepaald door de volgende factoren:

- hogere uitgaven door de EU op grond van de in Edinburgh 1992 vastgestelde financiële perspectieven tot het jaar 2000;
- aanzienlijk lagere inkomsten uit invoerrechten voor de EU als gevolg van de tariefsverlagingen in het kader van de GATT/Uruguay-ronde;
- lagere BTW-afdrachten op grond van het Nieuwe Eigen Middelen Besluit, die ook door hogere BNP-afdracht gecompenseerd worden.

9.3. De EU-begroting

De Nederlandse EU-afdrachten worden direct bepaald door de uitgaven van de EU. Nederland draagt in 1995 voor ongeveer 6,1% bij aan de totale eigen middelen benodigd voor de uitvoering van de EU-begroting.

In bijlage 9 van de Miljoenennota 1994 is uitgebreid ingegaan op de financiële kaders van de EU voor de periode 1993 t/m 1999 zoals die op de Europese Top van Edinburgh in 1992 zijn afgesproken. In 1993 hebben ook het Europese Parlement (EP) en de Europese Commissie in een zogenoemd Inter Institutioneel Accoord met de Raad zich gebonden aan deze kaders voor de jaarlijks op te stellen begroting van de EU. Navolgende tabel geeft deze kaders weer, die gelden voor de uitgaven en daarmee tevens voor de ontvangsten van de EU.

In deze tabel zijn de oorspronkelijke Edinburgh-cijfers, opgesteld in prijzen 1992, aangepast aan de verwachte economische ontwikkeling van de EU in april 1994.

Tabel 9.3.1. Financiële Vooruitzichten; vastleggingskredieten in miljoenen ecu (mecu)

	lopende prijzen			constante prijzen (prijsspeil 1995)			
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Vastleggingskredieten							
1. Gemeenschappelijk landbouwbeleid	36657	36465	37052	37718	38401	39101	39818
2. Structurele maatregelen	22192	23176	25264	26889	28542	30386	32280
– Structuurfondsen	20627	21323	23112	24468	25852	27642	29482
– Cohesiefonds	1565	1853	2152	2421	2690	2744	2798
3. Interne politiek	4109	4370	4652	4864	5068	5283	5488
4. Externe politiek	4120	4311	4605	4907	5197	5574	6026
5. Huishoudelijke uitgaven	3421	3634	3852	3970	4089	4143	4196
6. Reserves	1522	1530	1146	1146	1146	1146	1146
– monetaire reserve	1000	1000	500	500	500	500	500
– leninggaranties	313	318	323	323	323	323	323
– spoedhulp	209	212	323	323	323	323	323
Totaal vastleggingskredieten	72021	73486	76571	79493	82442	85632	88953
Totaal betalingskredieten	68611	70352	72982	75260	78679	81621	84676
Betalingskredieten als % BNP	1,20	1,20	1,22	1,23	1,26	1,27	1,29
Plafond eigen middelen in % BNP	1,20	1,20	1,21	1,22	1,24	1,26	1,27

Bron: Europese Commissie (april 1994).

Het plafond voor de eigen middelen, zijnde het totale bedrag van de door de EU ontvangen landbouwheffingen, invoerrechten, BTW-afdracht en BNP-afdracht, uitgedrukt in een percentage van het BNP van de EU, is het kader waarbinnen de uitgaven van de EU, het totaal aan betalings-

In aanvulling op deze voorstellen heeft de Commissie aangeboden om vóór de helft van een begrotingsjaar na te gaan of de begroting die wordt uitgevoerd, verenigbaar is met het op dat moment te verwachten maximum van de eigen middelen. Zo nodig zou de Commissie dan met inachtneming van de besluiten van de Raad van Ministers en het Europees Parlement passende maatregelen kunnen nemen voor een zuiniger beheer.

De EU-begroting 1994

Op 16 december 1993 werd de definitieve EU-begroting 1994 door de voorzitter van het Europees Parlement vastgesteld. Deze begroting omvat een bedrag van 73.444 mecu aan vastleggingskredieten en 70.014 mecu aan betalingskredieten, hetgeen neerkomt op een stijging in lopende prijzen ten opzichte van de begroting 1993 van 4,3% voor de vastleggingen en 4,7% voor de betalingen.

De marge onder de Financiële Vooruitzichten bedraagt ongeveer 42 mecu voor de vastleggingskredieten en voor de betalingskredieten bijna 340 mecu.

Het Europees Parlement hield hiermee vast aan het merendeel van de amendementen die in eerste lezing werden vastgesteld met name met betrekking tot de verdeling van de gelden in categorie 2 (structuurfondsen) en categorie 3 (intern beleid).

Ten tijde van het opstellen van de begroting werd er nog ernstig rekening gehouden met een eventueel opvragen van de monetaire reserve teneinde de kosten van de agromonetaire ontwikkelingen in de voorafgaande jaren te financieren conform afspraken van Edinburgh (zie MN 1994, blz.291).

Inmiddels is gebleken dat als gevolg van onder andere conjuncturele ontwikkelingen de uitgaven ten behoeve van het landbouwbeleid aanzienlijk onder de ramingen van de definitieve begroting zullen uitkomen, zodat er hoogstwaarschijnlijk geen beroep gedaan hoeft te worden op de reservegelden, en de landbouwbegroting binnen het vastgestelde richtsnoer voor 1994 zal kunnen blijven.

In het najaar zal de Commissie een aanvullende en gewijzigde begroting 1994 indienen, waarin onder andere de financiële gevolgen opgenomen zullen worden van de landbouwprijsbesluiten 1994/1995. Alsdan zal ook meer inzicht gegeven kunnen worden in de onderuitputting op het landbouwhoofdstuk.

Tenslotte zal dan wederom de verwerking van de negatieve saldi uit voorafgaande jaren aan de orde komen. Een beslissing over het Commissievoorstel hierover werd door de Budgetraad van 25 juli 1994 naar een later tijdstip verschoven.

De EU-begroting 1995

De begrotingscyclus voor het komende begrotingsjaar (1995) werd dit jaar voor het eerst aangevangen met een triloog tussen Raad, EP en Commissie. In het Interinstitutioneel Accoord van oktober 1993 werd deze procedure in het leven geroepen, waarin bepaald wordt dat er een debat plaats zal vinden over de prioriteiten voor de komende begroting, na de technische aanpassing van de Financiële Vooruitzichten en vóór het besluit van de Commissie over het Voorontwerp van begroting.

In de triloog van 7 april 1994 werd gesproken over de technische aanpassing van de Financiële Vooruitzichten, de financiële problemen van de EU alsook over de neerslag op de begroting van de EU van de uitbreiding.

het EP in het besluitvormingsproces met betrekking tot de gemeenschappelijke acties in het kader van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid.

Voor de derde pijler (Samenwerking op het gebied van Justitie en Binnenlandse Zaken) is in het reservehoofdstuk van de Commissiebegroting een voorziening van 5 mecu aan vastleggingskredieten en 2,5 mecu aan betalingskredieten opgenomen. De procedures rond deze «Jubi-pijler» zullen in principe nauw aansluiten bij die van de tweede pijler.

De EU-begrotingen 1996-1999

Meerjarig worden de EU-begrotingen beperkt door het maximum van de eigen middelen uitgedrukt in % van het EU-BNP (zie tabel 9.3.1.).

Verder dienen de Financiële Vooruitzichten als leidraad voor de maximum uitgaven per categorie.

Tenslotte bestaan er binnen sommige categorieën meerjarenprogramma's, bijvoorbeeld het kaderprogramma onderzoek, of een indicatieve verdeling van de gelden, bijvoorbeeld ten aanzien van de structuurfondsen.

Nadere verfijningen van (taakstellende) meerjarencijfers zijn binnen de EU-begroting niet opgesteld.

Tabel 10.2. Betalingen en ontvangsten op door het Rijk verstrekte garanties

			1993		1994		1995
Hoofdstuk	Omschrijving		Ontwerp- begro- ting	Rekening	Ontwerp- begro- ting	Vermoe- delijke Uitkom- sten	Ontwerp- begro- ting
1. Betalingen							
V	Buitenlandse Zaken	Ontwikkelingssamenwerking	35	36	35	35	35
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	Lager dan 5 miljoen	3	5	1	4	2
IX-B	Financiën	Regeling bijzondere financieringen	62	87	78	76	82
		Particuliere Participatiemaatschappijen	17	29	20	31	13
		Exportkredietverzekering	572	701	463	717	465
		Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden	20	20	0	0	0
		Deelneming in verlies gemeente- garanties eigen woningbezit	15	6	15	5	39
XI-A	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	Lager dan 5 miljoen	1	0	2	2	6
XII	Verkeer en Waterstaat	Lager dan 5 miljoen	3	3	0	0	0
XIII	Economische Zaken	Midden- en Kleinbedrijf	59	64	70	70	77
		Energiebeleid	11	8	12	14	12
		Particuliere Participatiemaatschappijen	4	1	6	3	5
		Lager dan 5 miljoen	2	1	2	2	2
XIV	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	Lager dan 5 miljoen	4	5	0	0	0
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Lager dan 5 miljoen	1	0	1	1	1
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Lager dan 5 miljoen	0	1	0	1	1
		Infrastructuurfonds	–	–	4	4	4
Totaal			809	967	709	965	744
2. Ontvangsten							
V	Buitenlandse Zaken	Ontwikkelingssamenwerking	0	2	0	8	0
IX-B	Financiën	Regeling bijzondere financieringen en PPM	27	59	28	78	25
		Exportkredietverzekering	420	537	468	468	410
		Lager dan 5 miljoen	1	0	1	1	1
		Midden- en Kleinbedrijf	15	15	23	23	22
XIII	Economische Zaken	Lager dan 5 miljoen	2	2	2	2	3
Totaal			465	615	522	580	461

Informatievoorziening Overheidspersoneel (BiZa) en het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (VenW). De agentschappen blijven deel uitmaken van het moederdepartement, waardoor de begrotingssterkte ervan in de totale sterkte van het desbetreffende departement is opgenomen.

Ten aanzien van de personele aspecten van de rijksbegroting wordt de Tweede Kamer nog geïnformeerd via het Jaarboek Mensen en Management in de rijksdienst 1994.

Tabel 11.1. Overzicht personeelssector Rijk voor de jaren 1994 en 1995-1999

Begroting	Begr.st. 94 Milj. nt. 94	Begr.st. 94 Milj. nt. 95	Werk. bezett. per 30-6-94	Begr. sterkte 1995	Meerjarenramingen			
					1996	1997	1998	1999
II Hoge Colleges v. Staat & Kabinet der Koningin	1 691	1 691	1 533	1 663	1 668	1 666	1 664	1 664
III Algemene Zaken	306	307	305	307	307	307	307	307
IV KabNAA	81	81	79	81	81	81	81	81
V BuiZa (incl. OS)	3 696	3 704	3 631	3 706	3 706	3 706	3 704	3 704
VI Justitie	22 237	22 194	19 711	23 530	23 203	23 157	23 113	23 113
VII Binnenlandse Zaken	1 921	1 910	1 998	1 900	1 638	1 638	1 638	1 638
VIII OCW ¹	2 134	2 134	2 148	2 091	2 091	2 091	2 091	2 091
IX-B Financiën/departement Belastingdienst	1 701	1 702	1 624	1 702	1 692	1 692	1 692	1 692
XI-A VROM (excl. Rijkshuisvesting)	28 916	28 967	28 173	28 780	28 695	28 670	28 550	28 430
XI-B Rijkshuisvesting	6 995 ²	3 603	3 463	3 421	3 296	3 229	3 198	3 158
XII Verkeer en Waterstaat	1 032	1 032	973	982	982	982	982	982
XIII Economische Zaken	13 492	13 639	13 618	13 809	13 809	13 673	13 673	13 518
XIV LNV	4 915	4 925	4 614	4 926	4 926	4 926	4 926	4 926
XV SoZaWe	10 876	10 876	10 484	10 667	10 816	10 878	10 878	10 878
XVI VWS ¹	2 476	2 380	2 215	2 346	2 355	2 355	2 355	2 355
XVI VWS ¹	6 543	6 303	6 608	6 327	6 313	6 162	6 162	6 162
Totaal	107 979	105 448	101 178	106 238	105 578	105 213	105 014	104 699

¹ De overheveling van Cultuur van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (thans VWS) naar het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (thans OCW) is niet in de cijfers verwerkt. Het gaat daarbij om 1870 plaatsen in 1995, aflopend tot 1709 plaatsen in 1997 en latere jaren.

² Inclusief Rijkshuisvesting.

sociale fondsen ⁵		munten		onderlinge schuldverhoudingen		overheidsschuld	
143	0,1	697	0,3	31063	14,1	93356	42,4
558	0,2	771	0,3	34004	13,5	105722	42,0
92	0,0	836	0,3	36667	13,4	113715	41,4
242	0,1	919	0,3	39653	13,4	126635	42,6
592	0,2	1024	0,3	42581	13,5	141235	44,7
1046	0,3	1231	0,4	47339	14,1	160401	47,6
1329	0,4	1377	0,4	53355	15,1	182326	51,7
1333	0,4	1430	0,4	57450	15,6	210638	57,1
740	0,2	1457	0,4	61630	16,2	242849	63,7
912	0,2	1492	0,4	66190	16,5	271174	67,8
4382	1,0	1533	0,4	68647	16,1	304249	71,5
4199	1,0	1577	0,4	57907	13,2	321695	73,5
628	0,1	1632	0,4	49497	11,2	335476	76,1
1305	0,3	2045	0,4	49169	10,7	362256	79,2
1066	0,2	2401	0,5	49624	10,2	383643	79,2
3509	0,1	2607	0,5	53314	9,7	406833	78,8
4543	0,8	2664	0,5	54371	10,0	427685	78,9
5881	1,0	2684	0,5	55215	9,8	449829	79,9
5805	1,0	2624	0,5	45328	7,9	467369	81,4
5805	1,0	2624	0,4	32328	5,4	473384	79,4
5805	0,9	2624	0,4	6993	1,1	498963	79,7
5805	0,9	2624	0,4	6993	1,1	520506	80,9
5805	0,9	2624	0,4	6993	1,0	540872	81,0
5805	0,8	2624	0,4	6993	1,0	561647	80,4
5805	0,8	2624	0,4	6993	1,0	583503	80,3

Tabel 12.4. De ontwikkeling van de rentelasten¹ en de aflossingen van het Rijk vanaf 1970; in miljoenen gulden en in procenten van het bruto binnenlands produkt²

	rentelasten		aflossingen		totale uitgaven ⁵	
1970	1701	1,4	577	0,5	2278	1,9
1971	1966	1,4	660	0,5	2626	1,9
1972	2045	1,3	700	0,5	2745	1,8
1973	2195	1,2	1095	0,6	3290	1,9
1974	2534	1,3	770	0,4	3304	1,7
1975	2876	1,3	1016	0,5	3892	1,8
1976	3362	1,3	1483	0,6	4845	1,9
1977	4081	1,5	1905	0,7	5986	2,2
1978	4734	1,6	2402	0,8	7136	2,4
1979	5454	1,7	2798	0,9	8252	2,6
1980	6893	2,0	3274	1,0	10167	3,0
1981	8923	2,5	3713	1,1	12636	3,6
1982	11784	3,2	3981	1,1	15765	4,3
1983	14459	3,8	4013	1,1	18472	4,8
1984	17199	4,3	5786	1,4	22985	5,7
1985	19550	4,6	8744	2,1	28294	6,7
1986	21156	4,8	11015	2,5	32171	7,4
1987	21463	4,9	14431	3,3	35894	8,1
1988	22008	4,8	19591	4,3 ⁴	41599	9,1
1989	21757	4,5 ³	19975	4,1	41732	8,6
1990	22968	4,4	20913	4,1	43881	8,5 ⁵
1991	25261	4,7	26476	4,9	51737	9,5
1992	26804	4,8	27322	4,9	54126	9,6
1993	28361	4,9	29371	5,1	57732	10,1
1994	29032	4,9	34427	5,8	63459	10,6
1995	28027	4,5	32479	5,2	60506	9,7
1996	29855	4,6	21936	3,4	51791	8,1
1997	31068	4,7	14189	2,1	45257	6,8
1998	32434	4,6	29854	4,3	62287	8,9
1999	33972	4,7	47900	6,6	81872	11,3

Bron: Voor de jaren 1970 tot en met 1991 Rekening Hoofdstuk IX A, voor 1992 Vermoedelijke Uitkomsten en vanaf 1993 Begroting Meerjarenramingen van Hoofdstuk IX A.

¹ Inclusief overige kosten.

² Zie voetnoot bij tabel 12.1

³ Als gevolg van de privatisering van de PTT vervallen met ingang van 1989 op Begroting IX A de post rente over reserves van de PTT (onderdeel uitmakend van artikel 03.01) en de post rente over in 's Rijks schatkist aanwezige gelden van de PTT (onderdeel uitmakend van artikel 02.01). Deze wijziging heeft een neerwaarts effect op de rentelasten in 1989 en volgende jaren. In 1988 bedroegen de desbetreffende posten in totaal 1036 miljoen gulden, hetgeen overeenkomt met 0,25% van het nationale inkomen.

⁴ Sinds 1 januari 1988 wordt, als uitvloeisel van de deregulering van de kapitaalmarkt per 1 januari 1986, het schatkistpapier met een oorspronkelijke looptijd van 2 jaar of meer tot de gevestigde schuld gerekend. Het gaat hierbij om een bedrag van 5834 miljoen gulden. Dit heeft tot gevolg dat het in 1988, 1989 en 1990 vervallende schatkistpapier met een oorspronkelijke looptijd van 2 jaar of meer tot de aflossingen op de gevestigde schuld wordt gerekend. In 1988 gaat het om een bedrag van 3004 miljoen, in 1989 om 1855 miljoen en in 1990 om 975 miljoen gulden.

⁵ Bij de Vermoedelijke Uitkomsten 1990 is de portefeuille staatsschuld overgebracht van de begroting van IX B naar de begroting van IX A. Voor de jaren 1992 tot en met 1997 is in de begroting een bedrag van 2 miljard opgenomen (artikel 04.01). De cijfers in de tabel zijn exclusief dit bedrag.

Passiva		1993	1992
10.	Schulden op korte termijn	26 478	22 605
11.	Verplichtingen uit hoofde van contrac- ten e.d. waartegenover vorderingen staan (contrapost aan de debetzijde onder no. 3)	17 408	16 530
12.	Verplichtingen verband houdende met de deelnemingen in internationale instellingen	18 086	16 483
13.	Storzingen door rijksfondsen in anticipatie op uit te geven vaste leningen	0	4
14.	Schulden op lange termijn: a. geconsolideerde binnenlandse schuld b. verplichtingen betreffende pensioen- fondsen	365 575	356 135
	c. verplichtingen betreffende het invaliditeits- en Ouderdomsfonds	240	395
	d. overige schulden	63	89
15.	Reserve waardeveranderingen	365 948	356 850
		102 390	98 530
		530 310	511 002

b. Overige vorderingen

De balansbedragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	1993	1992
Fonds Investeringsrekening*	9 705	9 734
Vorderingen inzake aardgasbaten**	1 960	1 949
Winst van de Nederlandsche Bank N.V.	1 860	1 133
Lopende rente van leningen ingevolge de woningwet	1 407	1 834
Vooruitbetalingen inzake langlopende projecten	1 082	1 070
Vorderingen Dienst der Domeinen op derden	740	763
Winstafdracht Koninklijke PTT Nederland N.V.	598	566
Vorderingen op de Europese Unie	119	98
Vorderingen op gemeenten inzake onroerendgoedbelasting	0	261
Diverse vorderingen	2 712	2 810
	20 183	20 218

* In de wet tot vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds Investeringsrekening voor het jaar 1994 (Stb.289) is bepaald dat het Fonds met ingang van 1 januari 1995 wordt opgeheven. Het saldo van het Fonds Investeringsrekening per 31 december 1994 wordt ten laste gebracht van het saldo geldelijk beheer van het Rijk.

** De vordering uit hoofde van de overbelevering van gas aan Brigitta uit de Common Area van het Groningenveld is uit een oogpunt van voorzichtigheid op pro memorie gesteld.

Posten 3 en 11. Vorderingen respectievelijk verplichtingen uit hoofde van contracten en dergelijke

De balansbedragen hebben voornamelijk betrekking op het ministerie van Defensie (ca. 8.231 miljoen) en het ministerie van Verkeer en Waterstaat (ca. 8.983 miljoen).

Post 4. Vorderingen op lange termijn

a. Leningen woningwetbouw

De mutaties in 1993 hebben betrekking op de verstrekking van en aflossing op leningen; respectievelijk voor de bedragen van 493 miljoen en 10.016 miljoen.

Post 12. Verplichtingen verband houdende met de deelnemingen in internationale instellingen

De balansbedragen zijn opgenomen voor de nominale waarde en kunnen als volgt worden gespecificeerd :

	Deelnemingen en leningen (balanspost 5)		Verplichtingen (balanspost 12)	
	1993	1992	1993	1992
Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	8 133	7 613	7 578	7 129
Internationale Ontwikkelingsassociatie	6 339	5 178	2 273	1 380
Europese Investeringsbank	6 618	6 696	6 181	6 273
Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling	537	544	457	489
Aziatische Ontwikkelingsbank	483	453	425	398
Aziatisch Ontwikkelingsfonds	809	627	411	259
Afrikaanse Ontwikkelingsbank	250	234	218	204
Afrikaans Ontwikkelingsfonds	579	383	299	143
Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank	178	166	170	160
Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank – Fonds voor Speciale Operaties –	51	49	5	9
Internationale Financieringsmaatschappij	109	57	28	0
Multilateraal Agentschap voor Investeringsgaranties	46	43	41	39
Inter-Amerikaanse Investeringsmaatschappij	6	5	0	0
	24 138	22 048	18 086	16 483

De belangrijkste mutaties in 1993 betreffen:

– de Internationale Ontwikkelingsassociatie.

In 1993 heeft Nederland voor 1.137 miljoen deelgenomen in de tiende aanvulling van de middelen. Deze aanvulling zal beschikbaar worden gesteld in de vorm van «notes». Daarentegen verminderden de verplichtingen met een bedrag van 250 miljoen als gevolg van verzilvering van «notes».

– het Aziatisch Ontwikkelingsfonds.

In 1993 heeft Nederland voor 182 miljoen deelgenomen in de vijfde middelenaanvulling van het fonds, hierop hebben nog geen betalingen plaatsgevonden. De verplichtingen namen voorts af met 30 miljoen als gevolg van verzilvering van «notes».

– het Afrikaans Ontwikkelingsfonds.

In 1993 heeft Nederland voor 190 miljoen deelgenomen in de zesde middelenaanvulling van het fonds, hierop hebben nog geen betalingen plaatsgevonden. De verplichtingen namen voorts af met 34 miljoen als gevolg van verzilvering van «notes».

– de Internationale Financieringsmaatschappij.

De toename van het balansbedrag is een gevolg van de verhoging van de deelneming met circa USD 24 miljoen. Hierop is in 1993 circa USD 10 miljoen betaald.

De overige mutaties in 1993 zijn voornamelijk het gevolg van koersveranderingen en van de aflossingen op stortingsverplichtingen (circa 80 miljoen) .

Het balansbedrag is in 1993 met 1 350 miljoen toegenomen.

De mutaties in 1993 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Netto-investeringen:		615
N.V. Nederlandse Spoorwegen	471	
Fokker Holding B.V.	200	
DAF Trucks N.V.	155	
Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V.	85	
N.V. Verenigd Streekvervoer Nederland	42	
N.V. Koninklijke Nederlandse Vliegtuigenfabriek Fokker	-/- 212	
Internationale Nederlanden Groep N.V.	-/- 134	
Overige	8	
Netto-afneming van de reserves:		-/- 820
De Nederlandsche Bank N.V.	106	
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	72	
N.V. Verenigd Streekvervoer Nederland	34	
Nationale Investeringsbank N.V.	30	
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	14	
Koninklijke PTT Nederland N.V.	-/- 1 051	
N.V. Nederlandse Spoorwegen	-/- 32	
Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V.	-/- 21	
Overige	28	
Wijzigingen van het balansbedrag wegens waarde- veranderingen:		1 025
De Nederlandsche Bank N.V. *	2 444	
N.V. DSM	353	
N.V. Luchthaven Schiphol	86	
Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V.	86	
Internationale Nederlanden Groep N.V.	-/- 1 827	
N.V. Koninklijke Nederlandse Vliegtuigenfabriek Fokker	-/- 106	
Overige	-/- 11	
Diversen :		530
Korrektie in verband met verkoop aandelen Internationale Nederlanden Groep N.V.	1 022	
Verstreking van een achtergestelde lening aan DAF Trucks N.V.	40	
Stockdividend Internationale Nederlanden Groep N.V.	28	
Betaling van de bijdrage in de exploitatietekorten t/m 1975 van de N.V. Nederlandse Spoorwegen	10	
Afname van de langlopende lening van de Staat aan:		
– Koninklijke PTT Nederland N.V.	-/- 410	
– Nederlandse onderneming voor energie en milieu B.V.	-/- 56	
– Ultra-Centrifuge Nederland N.V.	-/- 53	
– Nationale Investeringsbank N.V.	-/- 12	
Directe verkoopwaarde warrants Internationale Nederlanden Groep N.V.	-/- 34	
Overige	-/- 5	
		1 350

* De omvangrijke waardeverandering van deze deelneming houdt onder meer verband met de herwaardering door de Nederlandsche Bank N.V. van de daar aanwezige goud- en deviezen-voorraad (voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de jaarverslagen 1992 en 1993 van de Nederlandsche Bank N.V.).

Post 10. Schulden op korte termijn

De balansbedragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	1993	1992
Lopende interest van de Staatsschuld	17 574	16 934
Dutch Treasury Certificates	3 000	0
Ontmuntingsreserve	2 544	2 514
Nog ten laste van 1993 resp. 1992 en voorgaande jaren te betalen bedragen	608	749
Sociale Verzekeringsbank	445	0
Verplichtingen verband houdende met de deelneming van het Rijk in Nederlandse ondernemingen	426	426
Rijkswegenfonds en Mobiliteitsfonds	282	283
Ziekenfondsraad	243	0
Nog te verrekenen voorlopige en tijdelijke ontvangsten van de ontvangers der belastingen	151	118
Gemeentefonds	0	290
Diverse schulden	1 205	1 291
	26 478	22 605

Post 13. Stortingen door rijksfondsen in anticipatie op uit te geven vaste leningen

Ingevolge de wet tot wijziging van de Algemeen Burgerlijke Pensioenwet (Stb. 767) is met ingang van 1 januari 1994 voor het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds de verplichting komen te vervallen, om de ontvangen Pensioenpremies te reserveren op de zgn. voorinschrijfrekening. Dienovereenkomstig zijn op 31 december 1993 de toen aanwezige middelen op deze rekening aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds overgemaakt.

Post 14. Schulden op lange termijn

a. Geconsolideerde binnenlandse schuld

In het «Algemeen verslag van de stand der Staatsschuld op 31 december 1993» zijn specificaties van de ultimo 1993 openstaande leningbedragen opgenomen.

De mutaties in 1993 worden gevormd door de uitgifte van leningen tot een bedrag van 38 810 miljoen en amortisatie ten bedrage van 29 370 miljoen.

b. Verplichtingen betreffende pensioenfonds

Het balansbedrag ad 70 miljoen heeft betrekking op het Algemeen Mijnwerkersfonds.

De verplichtingen jegens het Algemeen Mijnwerkersfonds verminderden in verband met de in 1993 aan het betrokken fonds gedane betalingen.

Als gevolg van tekorten bij het Spoorwegpensioenfonds werden, krachtens de Wet Dekking Tekort Spoorwegpensioenfonds, in 1948 en 1961 annuïteiten vastgesteld ten laste van het Rijk.

Balanssaldo

Het nadelige balanssaldo is in 1993 toegenomen met 15.484 miljoen en kan als volgt worden geanalyseerd:

Rekeningcijfer 1993 van de uitgaven bij: in 1994 betaalde bedragen welke als lasten van 1993 zijn aan te merken af: in 1993 betaalde bedragen welke als lasten van 1992 zijn aan te merken		608 749	215 678	
			-/- 141	
			215 537	
In het bedrag ad 215 537 miljoen zijn de volgende posten begrepen welke geen lasten vormen:				
- aflossing op staatsleningen		29 370		
- investeringen in onroerende en roerende goederen		4 843		
- investeringen in deelnemingen		1 386		
- verstrekkingen van en aflossingen op leningen en voorschotten:				
leningen woningwetbouw	493			
overige	1 033			
		1 526		
			37 125	
HERZIENE UITGAVEN				178 412
Rekeningcijfer 1993 van de ontvangsten bij: in 1994 ontvangen bedragen welke als baten van 1993 zijn aan te merken (excl. belastingen) af: in 1993 ontvangen bedragen welke als baten van 1992 zijn aan te merken (excl. belastingen)			216 869	
		5 798		
		4 956		
			842	
			217 711	
In het bedrag ad 217 711 miljoen zijn de volgende posten begrepen welke geen baten vormen:				
- opbrengst staatsleningen		38 810		
- desinvesteringen in deelnemingen in ondernemingen en staatsbedrijven		346		
- ontvangsten van en aflossingen op leningen en voorschotten:				
leningen woningwetbouw	10 016			
overige	1 241			
		11 257		
			50 413	
HERZIENE ONTVANGSTEN				167 298
HERZIEN TEKORT 1993				11 114
<i>Bijzondere posten:</i>				
Afschrijving roerende en onroerende goederen	5 310			
Desinvesteringen in roerende en onroerende goederen	116			
Korrektie van de roerende en onroerende goederen als gevolg van buitengebruikstelling en inhaalafschrijvingen	647			
Toeneming lopende rente, per saldo	1 066			
Afneming reserves inzake deelnemingen in ondernemingen	820			
		7 959		
Korrektie in verband met verkoop aandelen ING	1 022			
Voordelig verschil inzake belastingen	1 945			
Toeneming kredieten aan het buitenland	147			
Opbrengst van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting ten behoeve van het Rijkswegenfonds voor zover met deze opbrengst investeringen zijn gefinancierd (de investeringen komen voor onder post 7)	380			
Afname tekort van het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds	155			
		3 649		
			4 310	
Diversen (dit bedrag bestaat uit een groot aantal kleine posten, welke elkaar in belangrijke mate compenseren), per saldo nadelig			60	
				4 370
				15 484

14. De uitgaven en de ontvangsten van de rijksbegroting 1993-1995 ingedeeld volgens de functionele classificatie

Cijfermatig overzicht gebaseerd op de Benelux Functionele Classificatie 1989¹

In deze bijlage zijn de uitgaven en ontvangsten van de rijksbegroting (inclusief agentschappen en de begrotingsfondsen (aangevuld met de afdrachten aan de EG (BTW en invoerrechten)) en de aanvullende posten uitgaven en niet-belastingontvangsten) gegroepeerd naar onderwerpen van staatszorg².

De indeling naar onderwerpen van staatszorg is gebaseerd op de Benelux Functionele Classificatie van de uitgaven en ontvangsten van 1989³. Deze classificatie sluit nauw aan bij de Classification of Functions of Government (kortweg COFOG genoemd) van de Verenigde Naties, doch er is een klein aantal verschillen te signaleren. De belangrijkste twee zijn dat de Benelux Functionele Classificatie ook van toepassing is op de ontvangsten (de COFOG is alleen van toepassing op de uitgaven) en dat er een aparte groep (07.3) in is opgenomen voor de uitgaven voor milieu.

Relatie met de begrotingswetsontwerpen en begrotingshoofdstukken

In de artikelsgewijze toelichtingen op de begrotingswetsontwerpen zijn per begrotingsartikel de uitgaven c.q. de ontvangsten gecodeerd met onder meer een functionele code, die het desbetreffende (deel)ontwerp van staatszorg weergeeft. Sommatie van de gecodeerde bedragen per begrotingsartikel (onderdeel) van de rijksbegroting (inclusief agentschappen, fondsen e.d.) resulteert in het cijferoverzicht van deze bijlage. Met ingang van de Rijksbegroting 1993 is in elke departementale begroting een samenvatting opgenomen van de uitgaven en ontvangsten naar onderwerpen van staatszorg.

Onderwerpen van staatszorg lopen niet volledig parallel met de indeling in de begrotingshoofdstukken. Zo komen uitgaven voor onderwijs of sociale voorzieningen voor op verschillende begrotingshoofdstukken (de functionele hoofdgroep onderwijs komt onder meer voor op de hoofdstukken OCW en LNV).

Dit betekent dat de totalen per functie niet gelijk zijn aan de totalen per begroting van bijlage 2 ook al lijkt de omschrijving in een aantal gevallen dezelfde.

In de navolgende gevallen is er een directe relatie tussen een onderwerp van staatszorg volgens de Benelux Functionele Classificatie en andere «bekende» cijfers betreffende het onderwerp.

Ontwikkelingssamenwerking (groep 01.5) spoort met het totaal (van de hoofdstukken van de rijksbegroting) van het ontwikkelingssamenwerkingsplafond.

Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek (groep 04.6) spoort met de definitie van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek van het kamerstuk Wetenschapsbudget 1995.

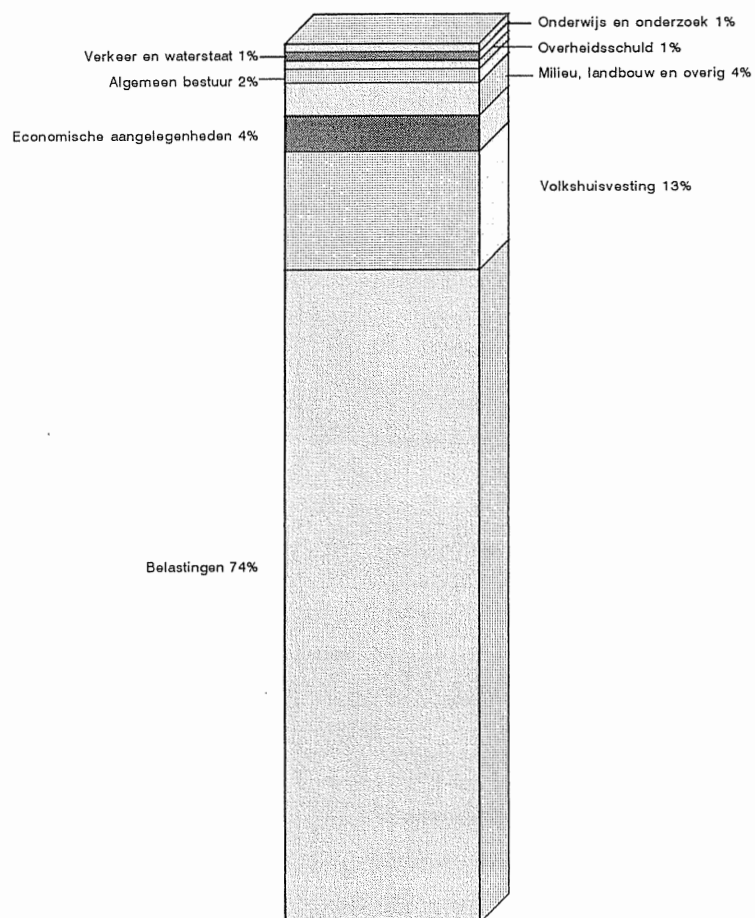
De belastingopbrengsten (groep 13.6) sporen met het cijfer in bijlage 4 van deze Miljoenennota.

¹ Een uittreksel van de classificatie is gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant nr. 18 van 25 januari 1990. De volledige tekst is opgenomen in het Handboek Financiële Informatie en Administratie Rijksoverheid (HAFIR).

² In bijlage 16.3 is een overzicht van de functionele (hoofd)groepen in de periode 1986-1995 opgenomen.

³ In de Miljoenennota 1991 is voor het eerst volgens de nieuwe Benelux Functionele Classificatie gegroepeerd. Enkele afwijkingen ten opzichte van de Benelux Functionele Classificatie 1972 zijn in de desbetreffende bijlage 15 nader toegelicht.

ONTVANGSTEN VOLGENS DE FUNCTIONELE CLASSIFICATIE

Code	Omschrijving	Uitgaven			Ontvangsten		
		1993 Rekening	1994 Vermoe- delijke Uit- komsten	1995 Ontwerp- begroting	1993 Rekening	1994 Vermoe- delijke Uit- komsten	1995 Ontwerp- begroting
07	<i>Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu</i>	11 464	10 495	42 810	14 144	16 138	27 859
07.0	Algemeen	197	209	199	5	2	2
07.1	Volkshuisvesting	8 399	7 484	39 770	13 932	15 955	27 686
07.2	Ruimtelijke ordening	1 285	1 108	1 131	10	0	0
07.3	Milieu	1 336	1 434	1 435	191	176	164
07.4	Drinkwater	0	0	0	0	0	0
07.5	Natuur en landschapsbehoud	247	260	275	6	5	7
08	<i>Cultuur, recreatie en erediensten</i>	2 550	2 534	2 467	1 622	1 603	1 569
08.0	Algemeen	204	178	184	3	3	3
08.1	Kunsten en oudheidkunde	705	722	682	38	20	6
08.2	Volksontwikkeling	78	78	74	8	10	10
08.3	Sport en recreatie	123	116	98	123	124	116
08.4	Radio, televisie en pers	1 440	1 440	1 429	1 450	1 446	1 434
08.5	Erediensten en levensbeschouwelijke en maatschappelijke organisaties	0	0	0	0	0	0
09	<i>Brandstoffen en energie</i>	787	809	790	7 178	6 010	5 702
09.0	Algemeen	445	440	416	152	16	31
09.1	Brandstoffen	309	323	323	7 026	5 994	5 671
09.2	Electriciteit en overige energie	33	46	51	0	0	0
10	<i>Landbouw, jacht en visserij</i>	2 002	2 166	1 998	573	550	495
10.0	Algemeen	695	644	605	59	56	39
10.1	Akkerbouw, tuinbouw, wijnbouw en veeteelt	503	670	565	188	209	204
10.2	Ruilverkaveling	383	460	462	154	158	146
10.3	Bosbouw	198	187	188	47	49	47
10.4	Jacht en visserij	18	16	15	9	12	9
10.5	Ontginning en ontwikkeling van aangewonnen land	205	189	163	116	66	50
11	<i>Algemene economische aangelegenheden, handel, nijverheid en diensten</i>	3 931	3 652	3 101	5 179	3 715	2 729
11.0	Algemeen	880	549	484	320	37	34
11.1	Algemene economische aangelegenheden	1 267	1 620	1 368	913	691	590
11.2	Mijnwezen (exclusief brandstoffen)	13	28	21	7	8	8
11.3	Industrie	1 521	1 181	972	410	454	327
11.4	Handel en opslag	170	174	168	31	37	32
11.5	Horeca	0	0	0	0	0	0
11.6	Toerisme	54	72	57	0	0	0
11.7	Overige diensten	26	28	31	3 498	2 488	1 738
12	<i>Verkeer, vervoer, communicatie en waterstaat</i>	10 118	11 612	11 656	2 324	9 314	2 079
12.0	Algemeen	183	177	165	3	2	2
12.1	Landwegen (inclusief bus, metro en tram)	5 321	5 635	6 071	436	496	528
12.2	Spoorwegen	2 287	3 107	3 149	68	344	5
12.3	Scheepvaartwegen en havens	1 176	1 383	1 338	192	122	115
12.4	Luchtvaartwegen	260	533	199	68	128	116
12.5	Pijpleidingen	0	0	0	5	2	2
12.6	Communicatie	61	53	51	1 525	8 204	1 298
12.7	Waterkering en waterkwantiteitsbeheer	814	713	667	27	14	13
12.8	Landaanwinning	16	11	16	0	2	0

15. De uitgaven en de ontvangsten van de rijksbegroting 1991–1995 ingedeeld volgens de economische classificatie

In deze bijlage zijn de uitgaven en de ontvangsten van de rijksbegroting¹ gegroepeerd naar macro-economische categorieën. De indeling is gebaseerd op de Benelux Economische Classificatie (BEC) van 1982, die op haar beurt is gebaseerd op het «System of National Accountants» (SNA) van de Verenigde Naties en het «Europees Stelsel van Economische Rekeningen» (ESER) van het Bureau voor de Statistiek van de Europese Unie. Dit maakt het mogelijk de uitgaven en de ontvangsten van de rijksbegroting in te passen in het systeem van de nationale boekhouding (de Nationale Rekeningen). In de BEC worden 10 hoofdgroepen onderscheiden: de hoofdgroepen 1 t/m 4 omvatten de lopende verrichtingen en de hoofdgroepen 5 t/m 9 de kapitaalverrichtingen. Hoofdgroep 0 is bestemd voor niet-verdeelde posten. Binnen de hoofdgroepen vindt een meer gedetailleerde codering plaats. Zo worden overdrachten binnen de sector overheid nader uitgesplitst in overdrachten naar universiteiten, sociale verzekeringsinstellingen, gemeenten, provincies etc.

In de artikelsgewijze toelichtingen van de begrotingswetsontwerpen zijn de bedragen onder meer voorzien van een (macro-)economische code volgens de BEC. Sommatie van de begrotingsbedragen per economische code resulteert in onderstaand overzicht. Met ingang van de Rijksbegroting 1993 is in elke departementale begroting een samenvattend overzicht opgenomen van de uitgaven en ontvangsten ingedeeld volgens de economische classificatie.

De indeling in macro-economische categorieën geeft inzicht in de economische aard (bijvoorbeeld consumptie, investeringen) en bestemming (bijvoorbeeld sector bedrijven, sector gezinnen) van de uitgaven en de ontvangsten van de rijksbegroting.

Ter bepaling van de economische code die bij een bepaald begrotingsartikel hoort, is het criterium van de «eerste geldstroom» relevant en niet het criterium van de «tweede geldstroom» c.q. eindbestemming. Toepassing van «het criterium van de eerste geldstroom» betekent dat bijvoorbeeld bijstandsuitkeringen gecodeerd worden als overdracht aan gemeenten (eerste geldstroom; code 43.2) en niet als overdracht aan gezinnen (de tweede geldstroom; code 34.4). Een ander voorbeeld: kapitaaloverdrachten van het Rijk aan bijvoorbeeld gemeenten respectievelijk gezinnen met als oogmerk dat ze leiden tot investeringen door gemeenten respectievelijk gezinnen worden niet geboekt als overheidsinvesteringen maar als kapitaaloverdracht binnen de sector overheid (groep 6) of aan andere sectoren (groep 5).

Door het hanteren van «het criterium van de eerste geldstroom» geeft de indeling in macro-economische categorieën dus niet altijd een kant en klaar inzicht in de uiteindelijke bestemming en aard van de rijksuitgaven. Daarvoor is veelal een aanvullende analyse noodzakelijk.

Ter illustratie van het procentuele aandeel van de diverse economische categorieën in de uitgaven en ontvangsten van het Rijk zijn twee grafieken voor het jaar 1995 opgenomen. In bijlage 16.4 wordt voor de economische hoofdgroepen een tienjarenoverzicht gepresenteerd.

¹ De uitgaven en ontvangsten van de agent-schappen zijn op bruto wijze verwerkt in de cijfers.

Code	Omschrijving	1991	1992	1993	1994 Vermoede- lijke Uitkoms- ten	1995 Ontwerp- begroting
		Rekening	Rekening	Rekening		
1.	Lopende uitgaven en ontvangsten voor goederen en diensten (consumptieve bestedingen)					
	<i>Uitgaven</i>	<i>31 549</i>	<i>32 997</i>	<i>32 850</i>	<i>31 863</i>	<i>31 600</i>
11	Lonen en sociale lasten	17 274	18 778	18 561	17 381	17 025
12 en 14	Aankoop van niet duurzame goederen en van diensten	8 209	8 328	9 020	9 170	9 127
13	Aankoop van duurzame militaire goederen	4 824	4 589	3 836	3 921	4 042
16	Afdracht omroepbijdragen	1 242	1 302	1 433	1 391	1 406
	<i>Ontvangsten</i>	<i>4 204</i>	<i>4 425</i>	<i>4 921</i>	<i>4 525</i>	<i>4 360</i>
11	Inhoudingen op lonen (voornamelijk wegens inkoop van dienst- tijd voor pensioen)	67	110	131	132	124
16, 17 en 18	Verkoop van goederen en diensten	4 137	4 315	4 790	4 393	4 236
2.	Rente, pacht en andere resultaten van vermogen en van ondernemingsactiviteit					
	<i>Uitgaven</i>	<i>24 972</i>	<i>26 653</i>	<i>28 249</i>	<i>28 870</i>	<i>28 160</i>
21	Rente overheidsschuld	24 807	26 522	28 096	28 717	28 012
22	Bijdragen in incidentele exploitatieverliezen van overheidsbedrij- ven	0	0	15	17	11
25	Overige uitgaven aan vermogen	165	131	138	136	137
	<i>Ontvangsten</i>	<i>16 072</i>	<i>15 949</i>	<i>14 839</i>	<i>12 774</i>	<i>11 173</i>
26	Rente overheidsvorderingen	4 650	4 123	4 646	3 123	2 832
27	Aandeel in exploitatiewinsten van overheidsbedrijven	363	392	1	0	0
28	Overige opbrengsten van vermogen (voornamelijk aardgas- opbrengsten)	11 059	11 434	10 192	9 651	8 341
3.	Inkomensoverdrachten aan en van andere sectoren					
	<i>Uitgaven</i>	<i>33 126</i>	<i>31 704</i>	<i>35 884</i>	<i>30 339</i>	<i>33 416</i>
30.1	Inkomensoverdrachten aan overheidsdiensten die overwegend voor de markt produceren	103	85	32	23	20
31.1	Huur- en renteverlagende subsidies aan bedrijven	602	573	465	455	404
31.2 en 31.3	Prijssubsidies en andere exploitatiesubsidies aan bedrijven	3 549	3 726	3 544	3 530	3 389
32	Andere inkomstensoverdrachten aan bedrijven en financiële instellingen	460	684	657	655	602
	Inkomensoverdrachten:					
33	Aan privaatrechtelijke instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. gezinnen	77	76	110	122	141
34	Aan gezinnen	17 163	15 205	19 132	13 048	15 503
35.1, 35.2 en 35.3	Aan E.G.-instellingen en landen	8 053	8 043	8 746	9 137	10 007
35.4, 35.5 en 35.6	Aan andere internationale instellingen en andere landen	3 119	3 312	3 198	3 369	3 350
	<i>Ontvangsten</i>	<i>154 138</i>	<i>155 461</i>	<i>164 004</i>	<i>152 573</i>	<i>155 362</i>
30.6	Inkomensoverdrachten van overheidsdiensten die overwegend voor de markt produceren	103	85	32	23	20
36	Indirecte belastingen en heffingen	64 050	67 429	68 237	71 211	75 023
37	Directe belastingen	88 884	86 843	94 346	79 842	78 959
38	Overige inkomensoverdrachten van bedrijven, financiële instel- lingen, privaatrechtelijke instellingen en gezinnen	937	935	1 248	1 332	1 157
39.1, 39.2 en 39.3	Inkomensoverdrachten van E.G.-instellingen en -landen	23	33	14	52	87
39.4, 39.5 en 39.6	Inkomensoverdrachten van andere internationale instellingen en andere landen	141	136	127	113	116

Code	Omschrijving	1991	1992	1993	1994 Vermoede- lijke Uitkoms- ten	1995 Ontwerp- begroting
		Rekening	Rekening	Rekening		
63.4	Aan instellingen zonder winstoogmerk met regionale of lokale reikwijdte	32	0	1	3	3
63.5	Aan overige regionale en lokale overheden	3	3	3	0	0
64	Aan het bijzonder/vrij niet-universitair onderwijs	994	923	664	634	622
	<i>Ontvangsten</i>	<i>358</i>	<i>207</i>	<i>1 188</i>	<i>495</i>	<i>388</i>
	Kapitaaloverdrachten:					
68	Van regionale en lokale overheden (voornamelijk gemeenten)	322	166	544	233	189
69	Van het bijzonder/vrij niet-universitair onderwijs	36	41	644	262	199
7.	Investerings- en desinvesteringen					
	<i>Uitgaven</i>	<i>3 128</i>	<i>3 101</i>	<i>3 337</i>	<i>4 061</i>	<i>4 491</i>
71	Aankoop van grond en gebouwen	15	32	25	13	13
72	Nieuwbouw van gebouwen	702	642	668	936	1 130
73.1	Aanleg van wegen	891	891	1 029	1 270	1 594
73.2, 73.3 en 73.4	Aanleg van waterbouwkundige werken, pijpleidingen en overige werken	729	726	824	949	919
74	Verwerving van andere investeringsgoederen	791	810	791	893	835
	<i>Ontvangsten</i>	<i>391</i>	<i>315</i>	<i>357</i>	<i>406</i>	<i>293</i>
76 en 77	Verkoop van investeringsgoederen	391	315	357	406	293
8.	Kredietverleningen en -aflossingen, deelnemingen en liquidatie van deelnemingen					
	<i>Uitgaven</i>	<i>1 900</i>	<i>1 997</i>	<i>1 984</i>	<i>1 865</i>	<i>1 487</i>
81.1 en 81.2	Kredietverleningen aan bedrijven en kredietinstellingen	137	229	316	123	108
81.4 en 81.5	Deelnemingen in bedrijven en kredietinstellingen	11	35	325	334	18
83	Kredietverleningen aan gezinnen	525	463	315	447	695
84.1	Kredietverleningen aan het buitenland	0	0	0	0	0
84.2	Deelnemingen in het buitenland	457	562	415	465	568
85.1	Kredietverleningen aan de centrale overheid	74	93	118	105	94
85.2	Kredietverleningen aan sociale verzekeringsinstellingen	0	0	0	0	0
85.3	Kredietverleningen aan regionale en lokale overheden (voornamelijk woningwetwoningen)	696	615	495	391	4
	<i>Ontvangsten</i>	<i>1 157</i>	<i>1 306</i>	<i>13 097</i>	<i>21 614</i>	<i>26 534</i>
86	Kredietaflossingen door en liquidatie van deelnemingen in bedrijven en financiële instellingen	247	236	2 484	7 384	655
87.2	Kredietaflossingen door gezinnen	350	379	505	1 012	468
88.1	Kredietaflossingen door het buitenland	64	72	81	77	68
88.2	Liquidaties van deelnemingen in het buitenland	8	12	11	2	2
89.2	Kredietaflossingen door sociale verzekeringsinstellingen	0	0	0	0	0
89.3	Kredietaflossingen door regionale en lokale overheden (voornamelijk woningwetwoningen) ¹	488	607	10 016	13 139	25 341
9.	Overheidsschuld					
	<i>Uitgaven</i>	<i>28 077</i>	<i>28 614</i>	<i>30 220</i>	<i>36 716</i>	<i>34 479</i>
90.1	Verwerving en staatsschuld	1 306	1 110	696	2 000	2 000
91.1	Aflossing van gevestigde overheidsschuld	26 485	27 352	29 379	34 633	32 479
91.5	Disagio bij opnemings van schuld	286	148	90	83	0
92	Ontmuntingen	0	4	55	0	0
	<i>Ontvangsten</i>	<i>1 386</i>	<i>1 350</i>	<i>1 343</i>	<i>2 394</i>	<i>2 052</i>
90.6	Verkoop van staatsschuld	1 290	1 138	704	2 000	2 000
96.1	Opnemings van gevestigde overheidsschuld ²	(49 354)	(48 478)	(38 810)	(30 125)	(60 466)

16. Tienjarenoverzicht 1986–1995

16.1. Financieringssaldo

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
1. Totale uitgaven incl. agentschappen	181 947	189 144	191 609	194 011	208 019	226 997	231 807	242 341	236 579	267 934
2. Uitgaven agentschappen	0	0	0	0	0	0	0	0	- 11	173
3. Totale uitgaven excl. agentschappen	181 947	189 144	191 609	194 011	208 019	226 997	231 807	242 341	236 590	267 761
4. Aflossingen	11 017	14 431	19 590	19 975	20 913	26 477	27 322	29 371	34 427	32 479
5. Aankoop portefeuille staatsschuld	439	815	672	972	1 028	1 306	1 110	696	2 000	2 000
6. Ontmuntungen	0	16	0	0	0	0	0	53	0	0
7. Relevante rijksuitgaven (7 = 3-4-5-6)	170 491	173 882	171 347	173 064	186 078	199 214	203 376	212 221	200 163	233 282
8. Totale ontvangsten incl. agentschappen	164 154	160 121	150 955	148 713	164 474	182 437	183 790	204 347	199 403	206 587
9. Ontvangsten agentschappen	0	0	0	0	0	0	0	0	27	186
10. Totale ontvangsten excl. agentschappen	164 154	160 121	150 955	148 713	164 474	182 437	183 790	204 347	199 376	206 401
11. Verkoop portefeuille staats-schuld	584	795	700	996	1 008	1 290	1 137	704	2 000	2 000
12. Aanmunteningen	35	139	421	357	200	62	16	0	16	52
13. Relevante ontvangsten (13 = 10-11-12)	163 535	159 186	149 834	147 360	163 266	181 086	182 636	203 643	197 361	204 349
w.v. belastingontvangsten	105 645	112 973	118 371	120 371	136 323	151 557	153 467	161 610	150 425	153 530
w.v. rel.niet-belast. ontvangsten	57 890	46 213	31 463	26 989	26 943	29 529	29 169	42 032	46 936	50 819
14. Begrotingssaldo (14 = 10-3)	-17 793	-29 024	-40 654	-45 298	-43 545	-44 560	-48 017	-37 994	- 37 214	- 61 360
15. Saldo relevante uitgaven en relevante ontvangsten (15 = 13-7)	-6 956	-14 696	-21 513	- 25 704	- 22 812	- 18 129	- 20 739	- 8 579	- 2 803	- 28 932
16. Mutatie derdenrekening	-589	-748	-667	2 828	873	-980	-97	234	38	13
17. Feitelijk Financieringssaldo (17 = 15+16)	-7 545	-15 443	-22 180	-22 876	- 21 939	- 19 109	- 20 836	-8 344	- 2 765	- 28 919
(Idem in % NNI)	-1.9%	-4.0%	-5.5%	-5.3%	-4.8%	-4.0%	-4.2%	-1.6%	-0.5%	-5.2%
(idem in % BBP)	-1.7%	-3.5%	-4.8%	-4.7%	-4.2%	-3.5%	-3.7%	-1.5%	-0.5%	-4.6%
18. Vervroegde aflossingen woningwetleningen/ Balansverkorting	16 219	13 218	2 011	-185	-206	-206	-206	9271	12 713	- 9 047
19. Debudgetteringingen	1 071	1 157	1 716	2 056	1 903	1 386	1 124	957	949	643
20. Studieleningen	0	0	0	0	0	0	-307	- 248	- 324	- 570
21. Correctie FES	0	0	0	0	0	0	0	0	- 590	- 954
22. Correctie besluitvorming Voorjaarsnota 1993	0	0	0	0	0	0	0	0	2 240	- 350
23. Agio 1994	0	0	0	0	0	0	0	0	407	0
24. Genormeerd Financierings-saldo (24 = 17-18-19-20-21-22-23)	-24 834	-29 819	-25 907	-24 747	- 23 636	-20 290	-21 448	-18 324	- 18 161	- 18 642
(Idem in % NNI)	-6.4%	-7.6%	-6.4%	-5.8%	-5.2%	-4.2%	-4.3%	-3.6%	-3.5%	-3.4%
(Idem in % BBP)	-5.7%	-6.8%	-5.7%	-5.1%	-4.6%	-3.7%	-3.8%	-3.2%	-3.0%	-3.0%
25. Opnemning Staatsschuld	22 072	29 478	49 082	43 190	45 843	49 354	48 478	38 810	30 125	60 466

16.3. Uitgaven en ontvangsten naar functionele hoofdgroepen

A. Uitgaven

	Rekening								Vermoe- delijke Uitkoms- ten 1994	Ontwerp- begroting 1995
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993		
Algemeen bestuur	5 459	5 663	5 799	6 215	6 047	6 864	7 410	7 480	7 943	7 875
Buitenlandse betrekkingen (exclusief ontwikkelingssamenwerking)	5 289	5 391	6 675	6 544	6 277	8 526	8 564	9 304	9 615	10 491
Ontwikkelingssamenwerking	4 556	4 443	4 593	4 868	5 265	5 623	5 950	5 914	6 193	6 310
Defensie	13 789	13 890	14 007	14 145	14 133	14 144	14 456	13 687	13 421	13 344
Openbare orde en veiligheid	5 561	5 597	5 597	5 549	5 968	6 395	6 911	7 379	7 839	8 028
Onderwijs en fundamenteel weten- schappelijk onderzoek	28 403	30 719	30 361	30 869	31 756	32 578	34 505	34 226	35 083	35 079
Volksgesondheid	2 732	2 646	2 789	4 425	3 973	4 206	4 156	4 414	4 805	6 351
Sociale voorzieningen	29 019	27 446	27 989	30 117	41 370	47 742	46 260	52 315	34 259	35 405
Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening	13 236	12 805	11 896	11 785	10 750	10 851	11 175	9 881	8 801	41 100
Milieu, natuur en landschapsbehoud	1 081	973	1 001	1 063	1 269	1 447	1 438	1 583	1 694	1 710
Cultuur en recreatie	2 556	2 782	2 917	2 504	2 176	2 292	2 471	2 550	2 534	2 467
Algemene economische aangelegen- heden, handel, nijverheid en diensten (inclusief brandstoffen en energie)	11 232	12 889	8 798	7 410	6 955	5 098	3 887	4 718	4 461	3 891
Landbouw, jacht en visserij	2 099	2 169	2 042	2 077	2 054	2 154	2 089	2 002	2 166	1 998
Verkeer, vervoer, communicatie en waterstaat	11 420	11 606	11 444	9 381	10 226	10 373	10 733	10 118	11 612	11 656
Betrekkingen met de lagere publiek- rechtelijke lichamen voor zover deze niet in andere functies zijn opgeno- men	12 901	13 395	13 425	14 339	14 891	15 661	16 532	18 281	19 206	20 050
Overheidsschuld (incl. rente)	32 614	36 730	42 276	42 720	44 909	53 043	55 270	58 489	65 459	62 506
Diversen (aanvullende posten e.d.)	-	-	-	-	-	-	-	-	1 488	- 327
Totaal van de uitgaven	181 947	189 144	191 609	194 011	208 019	226 997	231 807	242 341	236 579	267 934

16.4. Uitgaven en ontvangsten naar economische hoofdgroepen

	Rekening								Vermoe- delijke Uitkoms- ten 1994	Ontwerp- begroting 1995
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993		
<i>Uitgaven</i>	<i>181 947</i>	<i>189 144</i>	<i>191 609</i>	<i>194 011</i>	<i>208 019</i>	<i>226 997</i>	<i>231 807</i>	<i>242 341</i>	<i>236 579</i>	<i>267 934</i>
1 Lopende uitgaven voor goederen en diensten (consumptieve bestedingen)	29 222	29 969	30 602	31 411	31 898	31 549	32 997	32 850	31 863	31 600
2 Rente, pacht en bijdragen in incidentele exploitatieverliezen van overheidsbedrijven	21 296	21 502	21 719	21 658	22 851	24 972	26 653	28 249	28 870	28 160
3 Inkomensoverdrachten aan andere sectoren dan de overheid	21 021	21 256	22 692	28 992	27 981	33 126	31 704	35 884	30 339	33 416
4 Inkomensoverdrachten binnen de sector overheid	69 906	71 806	71 913	70 996	85 144	92 409	95 994	99 029	90 585	87 555
5 Kapitaaloverdrachten aan andere sectoren dan de overheid	11 762	12 958	9 095	6 879	6 173	4 735	3 777	4 647	4 929	4 964
6 Kapitaaloverdrachten binnen de sector overheid	5 375	5 282	6 158	7 140	6 404	7 101	6 970	6 141	5 863	42 109
7 Investerings	2 426	2 766	2 924	2 942	3 101	3 128	3 101	3 337	4 061	4 491
8 Kredietverleningen en deelnemingen	9 483	8 343	6 077	2 962	2 371	1 900	1 997	1 984	1 865	1 487
9 Overheidsschuld en ontmuntin- gen	11 456	15 262	20 429	21 031	22 096	28 077	28 614	30 220	36 716	34 479
Aanvullende posten	-	-	-	-	-	-	-	-	1 488	- 327
<i>Ontvangsten</i>	<i>164 154</i>	<i>160 121</i>	<i>150 955</i>	<i>148 713</i>	<i>164 474</i>	<i>182 437</i>	<i>183 790</i>	<i>204 347</i>	<i>199 403</i>	<i>206 587</i>
1 Lopende ontvangsten voor goederen en diensten	3 164	3 215	3 823	3 595	4 117	4 204	4 425	4 921	4 525	4 360
2 Rente, pacht en andere opbrengsten van vermogen en van ondernemingsactiviteit	27 324	17 225	12 449	11 806	13 351	16 072	15 949	14 839	12 774	11 173
3 Inkomensoverdrachten van andere sectoren dan de overheid	107 492	115 110	120 810	122 797	138 599	154 138	155 461	164 004	152 573	155 362
4 Inkomensoverdrachten binnen de sector overheid	1 725	2 170	1 971	1 882	1 695	1 937	2 363	2 075	1 676	1 559
5 Kapitaaloverdrachten van andere sectoren dan de overheid	2 344	2 619	2 269	1 812	2 194	2 794	2 414	2 523	2 946	2 441
6 Kapitaaloverdrachten binnen de sector overheid	178	48	156	154	103	358	207	1 188	495	388
7 Desinvesteringen	292	419	387	333	350	391	315	357	406	293
8 Kredietaflossingen en liquidatie van deelnemingen	21 016	18 381	7 849	4 887	2 775	1 157	1 306	13 097	21 614	26 534
9 Overheidsschuld en aanmuntin- gen	619	934	1 241	1 447	1 290	1 386	1 350	1 343	2 394	2 052
Aanvullende post niet- belastingontvangsten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 425
<i>Saldo¹</i>	<i>-17 793</i>	<i>-29 023</i>	<i>-40 654</i>	<i>-45 298</i>	<i>-43 545</i>	<i>-44 560</i>	<i>-48 017</i>	<i>-37 994</i>	<i>-37 176</i>	<i>-61 347</i>
Aflossing en overige mutaties en correcties	10 248	13 580	18 474	22 422	21 606	25 451	27 181	29 650	34 411	32 428
<i>Financieringssaldo</i>	<i>-7 545</i>	<i>-15 443</i>	<i>-22 180</i>	<i>-22 876</i>	<i>-21 939</i>	<i>-19 109</i>	<i>-20 836</i>	<i>-8 344</i>	<i>-2 765</i>	<i>-28 919</i>

¹ Tot en met 1993 is dit saldo gelijk aan het begrotingssaldo. Vanaf 1994 is dit saldo gelijk aan het begrotingssaldo vermeerderd c.q. verminderd met de saldi van de agentschappen.

B. In procenten van het bruto nationaal produkt

	Rekening								Vermoe- delijke Uitkoms- ten 1994	Ontwerp- begroting 1995
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993		
1 Saldo lopende verrichtingen (hoofdgroepen 1 t/m 4) ¹	-0,4	-1,6	-1,7	-2,7	-2,0	-1,1	-1,6	-1,8	-1,9	-1,3
2 Saldo kapitaaloverdrachten (hoofdgroepen 5 en 6)	-3,3	-3,5	-2,8	-2,5	-2,0	-1,6	-1,5	-1,2	-1,3	-1,8 ²
3 Subtotaal (1+2)	-3,7	-5,1	-4,5	-5,2	-4,0	-2,7	-3,1	-3,0	-3,2	-3,1
4 Investerings (hoofdgroep 7)	-0,5	-0,5	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6
5 Vorderingsaldo Rijk (3+4)	-4,2	-5,6	-5,1	-5,7	-4,5	-3,2	-3,6	-3,5	-3,8	-3,8
6 Saldo kredieten en deelnemin- gen (hoofdgroep 8)	+2,6	+2,3	+0,4	+0,4	+0,1	-0,1	-0,1	+1,9	+3,4	+4,4
7 Saldo aflossingen Rijk (hoofd- groep 9) ³	-2,5	-3,3	-4,2	-4,0	-4,0	-4,9	-4,8	-5,0	-5,8	-5,2
8 Saldo ⁴ Rijk (5+6+7)	-4,1	-6,6	-8,9	-9,3	-8,4	-8,2	-8,5	-6,6	-6,2	-4,6
9 Overige mutaties en correcties (o.m. aflossingen)	+2,4	+3,1	+4,0	+4,6	+4,2	+4,7	+4,8	+5,2	+5,7	-0,0 ⁵
10 Financieringssaldo Rijk incl. V.A.W. (8+9)	-1,7	-3,5	-4,9	-4,7	-4,2	-3,5	-3,7	-1,4	-0,5	-4,6
11 Vervroegde aflossingen woningwetwoningen (V.A.W.)/ Balansverkorting	+3,7	+3,0	+0,4	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	+1,6	+2,1	-1,4
12 Debudgettering	+0,3	+0,3	+0,4	+0,4	+0,4	+0,2	+0,2	+0,2	+0,1	+0,1
13 Studieleningen	-	-	-	-	-	-	-0,1	-0,0	-0,1	-0,1
14 Correctie FES									-0,1	-0,1
15 Correctie besluitvorming Voor- jaarsnota 1993									+0,4	-0,1
16 Agio 1994									+0,1	
17 Genormeerd financieringssaldo (17=10-11-12-13-14-15-16)	-5,7	-6,8	-5,7	-5,1	-4,6	-3,7	-3,8	-3,2	-3,0	-3,0

¹ Inclusief de aanvullende posten.² Exclusief de afkoopsom van subsidieverplichtingen uit hoofde van de balansverkorting volkshuisvesting.³ Inclusief aan- en verkoop staatsschuld.⁴ Tot en met 1993 is dit saldo gelijk aan het begrotingssaldo. Vanaf 1994 is dit saldo gelijk aan het begrotingssaldo vermeerderd c.q. verminderd met de saldi van de agentschappen.⁵ Inclusief de afkoopsom van subsidieverplichtingen uit hoofde van de balansverkorting volkshuisvesting.**16.6. De verwerking van de balansverkorting volkshuisvesting**

Eind 1993 werd een akkoord bereikt tussen het Rijk, de landelijke centrales van woningbouwcorporaties, het platform gemeentelijke woningbedrijven en de VNG over de balansverkorting volkshuisvesting. Ter uitwerking hiervan is recentelijk het wetsontwerp «balansverkorting geldelijke steun Volkshuisvesting» bij de Tweede Kamer der Staten Generaal ingediend. De balansverkorting volkshuisvesting houdt het volgende in. Het Rijk koopt de verplichtingen af die voortvloeien uit vóór 1992 aan sociale verhuurders voor de bouw of verbetering van huurwoningen toegekende objectsubsidies. De afkoopsom wordt bepaald op basis van de netto contante waarde van die verplichtingen. Daarnaast zijn er uitgaven voor flankerend beleid. Tegelijkertijd lossen de sociale verhuurders alle op dat moment nog bij het Rijk uitstaande woningwetleningen af. De balansverkorting wordt in 1995 uitgevoerd.

Bij de balansverkorting volkshuisvesting treden kasmatige verschuivingen tussen de komende decennia op. Over de gehele relevante periode gezien wordt geen der partijen beter of slechter van deze operatie. Op de kortere termijn springen met name de eenmalige effecten van de balansverkorting in het oog. Deze betreffen enerzijds met name de afkoop in 1995 van subsidieverplichtingen. In de kern komt dit neer op het naar het heden

meerjarige effecten van de balansverkorting zijn tenslotte in regel 5 opgenomen. Deze meerjarige effecten zijn in de eerste jaren per saldo meevallers en op langere termijn tegenvallers.

Tabel 16.6.2. Meerjarige effecten balansverkorting volkshuisvesting; in miljoenen, – = meevaller voor het generale beeld

	1995	1996	1997	1998
1. Effecten op begroting VROM	–537	–1 162	–986	–628
2. Effecten op begroting Nationale Schuld	–943	–337	–343	–350
3. Mutatie debudgetteringsregel	–259	–258	–258	–258
4. Vervallen correctie vervroegde aflossing woningwetleningen	334	350	358	368
5. Saldo regel 1 t/m 4	–1 405	–1 407	–1 229	–868

16.7. De verwerking van de KPN-ontvangsten, Common-Areabaten, de taakstellingen tekortreductie 1994 en 1995 en de Investeringsimpuls 1994–1998

Zoals in de Miljoenennota 1994 reeds werd aangegeven, mag van het saldo in enig jaar van KPN-ontvangsten en Common-Areabaten enerzijds en de indirecte kosten samenhangend met de verkoop KPN, de Investeringsimpulsuitgaven en de taakstellingen tekortreductie 1994 en 1995 uit de Voorjaarsnota 1993 anderzijds géén invloed uitgaan op het genormeerde financieringstekort (zie ook bijlage 16.6 Miljoenennota 1994). Meerjarig gezien zijn er voldoende financieringsmiddelen aanwezig zijn om in de financieringsbehoefte te voorzien, maar de ontvangsten en de benodigde middelen lopen niet synchroon in de tijd. Materieel heeft een en ander gestalte gekregen door het als niet-relevant voor het genormeerde financieringstekort verwerken van de jaarlijkse saldi uit het voorgenoemde cluster van ontvangsten en benodigde middelen.

In 1994 is het saldo van de ontvangsten en benodigde middelen in kwestie positief. De gerealiseerde opbrengst uit de eerste tranche verkoop van KPN-aandelen bedraagt 6,6 miljard¹. De benodigde middelen in 1994 bestaan uit de indirecte kosten samenhangend met de gedeeltelijke verkoop van de KPN (0,2 miljard), de taakstelling incidentele tekortreductie 1994 (4,2 miljard) en de Investeringsimpuls (0,6 miljard). Het positieve saldo 1994 is als niet-relevant voor het genormeerde financieringstekort verwerkt. Dit gebeurt via de correctieregel Fonds Economische Structuurversterking en de correctieregel besluitvorming Voorjaarsnota 1993.

¹ Opbrengst ad circa 6,9 miljard, minus kosten in verband met beursgang.

c. Verkoop van staatsbezit. Naast ontvangsten uit de verkoop van staatsdeelnemingen worden hiertoe ook gerekend ontvangsten uit de verkoop van schoolgebouwen en ontvangsten vanwege de vervroegde aflossing van studieleningen.

Tabel 16.8.1. Incidentele factoren 1994–1998; in miljoenen guldens; + = verhoging financieringstekort excl. incidentele factoren

	1994	1995	1996	1997	1998
Financieringstekort definitie					
regeerakkoord	18 161	18 642	21 448	20 193	20 501
Idem in % BBP	3,0%	3,0%	3,3%	3,0%	2,9%
a. Generale kasschuiven					
Kasschuif van 1994 naar 1993	+5 285				
Kasschuif van 1995 naar 1994	-2 095	+2 095			
Kasschuif AWBZ/ZFW i.v.m. invoering wet van Otterloo	-300	+300			
b. Versnelde belastinginning					
AVAR		-375			
Nabetaling sociale fondsen i.v.m. kassleutelwijziging		+800			
c. Verkoop staatsbezit					
Verkoop staatsdeelnemingen	+4195				
Taakstelling incidentele tekortreductie 1994/1995		+2 425	+242		
Verkoop HBO-scholen/MBO-scholen	+355	+250	+100		
Verkoop NOB			+155		
Vervroegde aflossing studieleningen met korting	+178				
Financieringstekort exclusief incidentele factoren	25 779	24 136	21 945	20 193	20 501
Idem in % BBP	4,3%	3,9%	3,4%	3,0%	2,9%

16.9. De reële groei van de netto uitgaven van het Rijk en de sociale fondsen

In hoofdstuk 1 en hoofdstuk 3 worden cijfers voor de (netto) uitgaven van rijksbegroting en de sociale fondsen tezamen gepresenteerd. Deze cijfers zijn als volgt berekend.

De *netto rijksuitgaven* worden gedefinieerd als het saldo van de relevante bruto rijksuitgaven (inclusief debudgettering) en een deel van de niet-belastingontvangsten.

Voor de bruto rijksuitgaven geldt in dit verband dat deze exclusief de rijksbijdragen aan de sociale fondsen zijn. Kasverschuivingen in deze rijksbijdragen hebben derhalve geen effect op de voor rijksbijdragen aan sociale fondsen gecorrigeerde bruto rijksuitgaven.

Voor de niet-belastingontvangsten geldt dat deze exclusief de niet-belastingontvangsten met een collectieve-lasten karakter (binnenlands deel aardgasbaten en milieuheffingen) en exclusief incidentele posten (vervroegde aflossingen woningwetleningen, verkoop staatsbezit en overige incidentele factoren; zie paragraaf 16.8) zijn.

De eenmalige effecten van de balansverkorting volkshuisvesting worden bij de berekening van de reële uitgavencijfers buiten beschouwing gelaten. De mutatie in het saldo van het FES wordt eveneens buiten beschouwing gelaten.

17. De collectieve sector 1970–1995

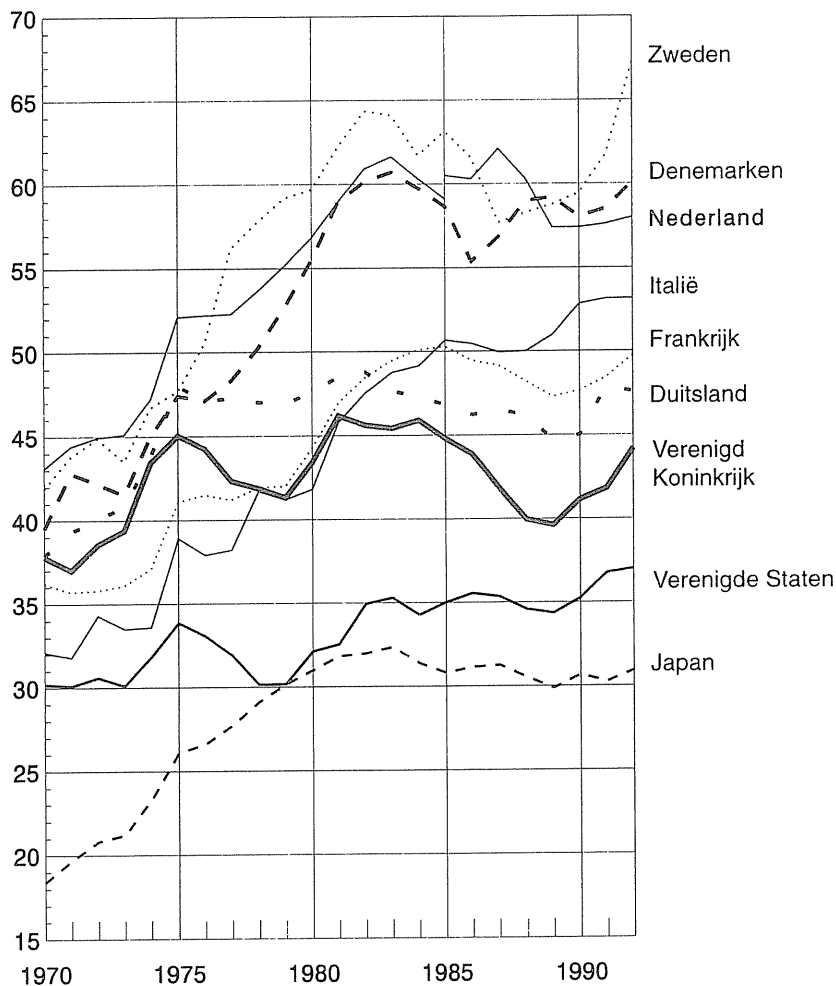
17.1 Uitgaven van de collectieve sector naar bestedende organen¹; in procenten van het bruto binnenlands product

	Rijks- uitgaven quote	Onder- linge beta- lingen	Rijks- aandeel CUQ	OPL- uitgaven	Onder- linge beta- lingen	OPL- aandeel CUQ	Uitgaven sociale fondsen	Onder- linge beta- lingen	SF-aan- deel CUQ	Collec- tieve uitgaven- quote (10) = (3) + (6) + (9)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
1970	28,0	15,2	12,8	18,4	0,6	17,8	14,4		14,4	45,1
1971	29,2	16,0	13,1	19,2	0,8	18,5	15,4		15,4	47,0
1972	28,6	15,6	13,0	19,9	0,8	19,0	16,1		16,1	48,2
1973	29,1	16,1	12,9	19,8	0,8	19,0	16,5		16,5	48,4
1974	30,0	16,9	13,2	20,3	0,8	19,5	17,4		17,4	50,0
1975	33,8	18,8	15,0	21,9	0,8	21,1	19,0		19,0	55,1
1976	34,2	19,5	14,7	21,9	0,9	21,0	18,9		18,9	54,5
1977	34,2	19,6	14,6	21,8	1,0	20,8	19,6		19,6	54,8
1978	36,5	20,7	15,8	21,5	1,0	20,4	20,5		20,5	56,7
1979	37,5	21,1	16,3	22,1	1,4	20,7	21,2		21,2	58,2
1980	38,8	21,3	17,5	22,2	1,1	21,0	21,8		21,8	60,3
1981	40,5	21,5	18,9	22,9	1,1	21,8	22,2		22,2	62,9
1982	42,1	22,1	20,0	23,5	1,3	22,2	22,7		22,7	64,9
1983	41,6	20,7	21,0	23,9	1,4	22,5	22,2		22,2	65,6
1984	41,0	20,2	20,8	23,5	1,6	21,9	21,2		21,2	63,8
1985	39,8	19,9	19,9	23,7	2,1	21,6	20,6		20,6	62,1
1985	39,1	19,2	19,9	25,0	2,1	22,9	20,6	0,2	20,4	63,2
1986	39,2	18,2	21,0	27,3	5,2	22,1	20,4	0,2	20,2	63,3
1987	39,7	17,9	21,8	26,0	4,2	21,8	20,9	0,2	20,7	64,3
1988	37,8	17,0	20,8	22,3	1,4	20,8	20,7	0,2	20,5	62,2
1989	36,1	15,6	20,5	20,4	1,0	19,4	19,4	0,2	19,2	59,1
1990	36,4	16,9	19,5	19,6	0,8	18,7	20,8	0,2	20,6	58,8
1991	37,0	17,7	19,3	19,8	0,8	19,0	21,1	0,2	20,9	59,2
1992	36,3	17,8	18,5	19,9	0,8	19,1	21,8	0,2	21,6	59,2
1993	37,1	17,9	19,2	21,1	2,3	18,8	22,5	0,2	22,3	60,3
1994	33,7	15,3	18,5	21,4	2,7	18,7	21,8	0,2	21,7	58,8
1995 ²	31,7	14,2	17,6	17,7	0,0	17,7	21,0	0,2	20,8	56,0

¹ Vanaf 1985 is rekening gehouden met de revisie van de Nationale Rekeningen.

² De rijksuitgavenquote en de collectieve-uitgavenquote zijn in 1995 gecorrigeerd voor de éénmalige uitgaven in verband met de balansverkortings volkshuisvesting (zie bijlage 16.6). De rijksuitgavenquote ongecorrigeerd bedraagt 37,4% BBP.

Grafiek 17.1 Collectieve-uitgavenquote in een aantal geïndustrialiseerde landen (in procenten bruto binnenlands produkt)

Bron OECD National Accounts

De hierboven gehanteerde collectieve-uitgavenquote is het quotiënt van de collectieve uitgaven en het bruto binnenlands produkt, berekend op basis van gegevens van de OECD. Onder de collectieve uitgaven worden begrepen de uitgaven van het Rijk, de overige publiekrechtelijke lichamen en de sociale fondsen. Het betreffen zowel de lopende uitgaven (lonen en salarissen, netto materiële consumptie en inkomensoverdrachten) als de kapitaaluitgaven (netto investeringen en netto vermogensafdrachten). De kredietverlening wordt niet meegenomen. De bedoeling van deze figuur is inzicht te bieden in de ontwikkeling van de collectieve-uitgavenquote van een aantal geïndustrialiseerde landen over een relatief lange periode. Met betrekking tot de cijfers voor Nederland zij opgemerkt dat de revisie van de Nationale Rekeningen 1991 tot een reeks-brek in 1985 leidt.

De verklaring met beperking houdt in dat de accountant:

- als gevolg van onzekerheden van materieel belang met betrekking tot de controle niet tot het oordeel is gekomen dat de verantwoording in alle opzichten aan de eraan te stellen eisen voldoet en/of
- als gevolg van bedenkingen van materieel belang tegen de verantwoording tot het oordeel is gekomen dat de verantwoording niet in alle opzichten aan de daaraan te stellen eisen voldoet.

De verklaring met beperking heeft geen goedkeurende betekenis;

De verklaring van oordeelonthouding houdt in dat de accountant als gevolg van onzekerheden met betrekking tot de controle die de getrouwheid van de verantwoording wezenlijk kunnen aantasten, niet tot het oordeel heeft kunnen komen dat de verantwoording aan de eraan te stellen eisen voldoet. Veelal zal dit een gevolg zijn van ernstige tekortkomingen in het stelsel van de administratieve organisatie en interne controle;

De afkeurende verklaring houdt in dat de accountant als gevolg van bedenkingen tegen de verantwoording die de getrouwheid wezenlijk aantasten, tot het oordeel is gekomen dat de verantwoording niet voldoet aan de eraan te stellen eisen.

Het *inflatie criterium* bepaalt dat de inflatie niet meer dan 1,5%-punt hoger mag liggen dan de inflatie van ten hoogste de drie lidstaten die wat betreft prijsstabiliteit het best presteren.

Het *criterium voor de overheidsfinanciën* bepaalt dat er geen sprake mag zijn van een buitensporig tekort. In bovenstaande is beschreven wanneer sprake is van een indicatie van een buitensporig tekort.

Het *rentecriterium* bepaalt dat de nominale kapitaalmarktrente niet meer dan 2%-punt hoger mag liggen dan het niveau van ten hoogste de drie lidstaten die wat betreft prijsstabiliteit het best presteren.

Het *wisselkoerscriterium* bepaalt dat de valuta van een land tenminste twee jaar in de normale band van het EMS moet hebben deelgenomen zonder spanningen en met name zonder devaluatie op eigen initiatief.

Naast het criterium voor de overheidsfinanciën bevatten ook de criteria met betrekking tot prijsstabiliteit, renteniveau en wisselkoersstabiliteit enige ruimte voor nadere afweging en interpretatie. De criteria met betrekking tot prijsstabiliteit en renteniveau zijn geformuleerd in termen van afwijkingen ten opzichte van *ten hoogste* de drie lidstaten met de laagste inflatie. De formulering geeft de Raad de vrijheid om bij de berekening van de referentiewaarden uit te gaan van het niveau van het op twee na best presterende land, het gemiddelde van de drie best presterende lidstaten, dan wel het niveau van het best presterende land. Het wisselkoerscriterium spreekt zonder nadere specificatie over normale fluctuatiemarges.

Tabel 19.1. Convergentie-eisen van de EMU

	Overheidstekort			Overheidsschuld			Inflatie			Lange rente		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994	1992	1993	1994	1992	1993	1994
EMU-referentiewaarde	3	3	3	60	60	60	3,7	3,4	3,5	11,1	9,7	9,3
Nederland	3,9	3,3	4,2	80	81	79	3,0	2,1	2,3	8,1	6,7	6,9
België	7,1	7,0	5,4	135	142	143	2,1	2,8	2,6	8,6	7,2	7,5
Denemarken	2,4	4,6	4,6	69	80	82	2,1	1,7	2,0	10,1	8,8	8,1
Duitsland	2,6	3,3	3,1	45	49	54	4,8	3,9	3,0	8,0	6,3	6,3
Frankrijk	3,9	5,7	5,6	39	44	48	2,3	2,2	1,8	8,6	6,8	6,9
Griekenland	14,3	16,3	17,9	110	145	154	14,6	13,7	10,2			
Ierland	2,3	2,3	2,5	95	99	93	2,6	2,0	2,8	9,1	7,7	7,9
Italië	9,5	9,5	9,5	108	118	123	5,2	5,1	3,9	13,7	11,3	9,4
Luxemburg	0,3	-1,4	0,4	6	7	8	2,8	3,6	2,9	7,9	6,9	6,4
Portugal	3,3	7,1	6,2	62	67	70	9,8	6,8	5,6	15,4	12,5	10,0
Spanje	4,5	7,3	7,2	48	56	61	6,4	5,1	4,8	12,2	10,2	8,8
Verenigd Koninkrijk	6,4	7,7	6,0	42	48	51	4,8	3,5	3,5	9,1	7,8	8,2

Bron: voor Nederlands overheidstekort en -schuld: Miljoenennota 1995, overige cijfermateriaal: EC, the European Economy nr. 58

Overheidstekort: vorderingensaldo van de totale overheid in % BBP

Overheidsschuld: bruto schuld totale overheid in % BBP

Inflatie: procentuele stijging consumptieprijzen

Referentiewaarde inflatie: het gemiddelde van de drie landen met de laagste inflatie plus 1,5%-punt

Referentiewaarde lange rente: het gemiddelde van de drie landen met de laagste inflatie plus 2%-punt

broeikaseffect	2.5
BTW, invoering Zevende Richtlijn	1.5, 3.4
BTW-afrachten	3.5
budgettaire besluitvorming	2.3
cao's	1.2, 2.4
Centraal Bestuur voor de Arbeids- voorzieningen	3.2
chronisch zieken	3.3
collectieve sector	1.1, 1.4, 2.2, 2.5
collectieve sector, uitgaven	3.1
1995-1998	
collectieve uitgaven, samenstelling	2.5
collectieve lasten	2.3, 3.2
Commissie-Wiegel (rijksdienst)	5.3
consumptief krediet	1.5, 3.4
consumptieve uitgaven	2.5
convergentiecriteria	2.3
cultuur	1.5, 3.3
defensie-uitgaven	3.2
demografische ontwikkeling	2.4, 3.5, 3.7
departementen, externe dienstverle- ning	3.2
deregulering	1.3, 2.5
Dienst Informatievoorziening	5.3
Overheidspersoneel	
Dienst Justitiële Inrichtingen	5.3
dieselaccijns	1.5, 3.4
dividend bij dooruitdeling	3.4
doelmatigheid en doeltreffendheid	1.5, 5.1, 5.3
dollarkoers	3.7
drugsbeleid	3.3
dubbele belasting, voorkoming	3.4
Duyverman Computer Centrum	5.3
ecologie	1.3, 2.5
economische groei	1.1, 1.3, 1.4, 2.2, 2.5
economische structuur	1.1, 1.4, 2.3, 3.4
efficiencymaatregelen	3.2
eigen risico ziektekostenverzekering	2.4, 3.2
eigen bijdragen	1.5, 3.3
eindejaarsmarges	5.3
EMS	2.2, 2.3
EMU	1.4, 2.3
energiesubsidies	3.2
energieverbruik	2.5
Europese Unie, afdrachten	3.5
Europese Unie, uitgaven	3.2
export	2.2
financieel kwetsbare groepen	1.5, 3.3
financieel management	5
financieel-economisch beleid	1.1
financiële beheersregels	5.3
financieringsbehoefte	4.5
financieringstekort	1.4, 1.5, 4.2, 4.4, 4.5, 5.3
fiscaal en premiebeleid	3.2, 3.4
fiscale infrastructuur	3.4

loon- en inkomstenbelasting	1.5, 3.4
loonkostenontwikkeling	2.2
loonstijging, incidentele	3.2
LPG	3.4
luchtttransport	2.5
macro-economisch beleid	2.3
marktwerking	1.3, 1.5, 2.5, 3.2
mededinging	1.3, 2.5
midden- en kleinbedrijf	1.3, 1.5, 2.5, 3.4
milieu	1.1, 2.3, 3.3, 3.4
milieuheffing, Europese	2.5
minima	3.3
minimumloon	1.2, 2.4
monetair beleid	1.4, 2.2, 2.3
monumentenzorg	3.3
motorrijtuigenbelasting	3.4
nabestaandenpensioen	1.5
nationale besparingen	2.2
natuurbeleid	3.3
Nederlandsche Bank, De	4.3
niet-belastingontvangsten	4.3
NMP-2	2.5, 3.4
ombuigingen	1.5, 3.2, 3.3, 3.4
onderwijs	1.5, 3.3
ontkoppeling; sociale zekerheid	3.5
ontwikkelingssamenwerking	2.2, 3.2, 3.5
Oost- en Midden Europa	3.3
openbaar vervoer	3.3
Otterloo, wet Van	3.5
ouderen	3.3
ouderenaftrek, inkomensafhanke- lijke	1.5, 3.4
overdrachtsuitgaven	1.3
overheidsfinanciën	1.1, 2.3
overheidspersoneel	1.5, 3.2
overheidsschuld	1.5, 2.3, 2.5, 4.3, 4.5
overheidstaken	1.5
overheidstarieven	5.3
partnertoeslag AOW	1.5, 2.4, 3.2
pensioenen	2.3
Plantenziektenkundige Dienst	5.3
politie	1.5, 3.3
premiedifferentiatie	1.2, 3.2
preventie	1.4
prijbsbijstelling	3.2
Prioriteitennota	3.2
privatisering Ziektewet	1.2, 2.4, 3.2
protectionisme	2.2
publieke voorzieningen	1.3
rechtshandhaving	1.4, 3.2, 3.3
referte-eis	1.2, 3.2
rente-aftrek	1.5, 3.4
rente-ontvangsten	4.3
rente	1.4, 2.2, 2.3, 3.7
rentelasten	1.3, 2.5, 3.5

vredesoperaties	1.5, 3.3
VUT	1.5, 3.2
wachtgelden	1.5, 3.2
WAO	1.2, 2.4, 3.2, 3.5
WAO/WW, volumedaling	1.5, 3.4
WBM	3.4
wegen	2.5
wegvervoer, compensatie	3.4
werkgelegenheid	1.1, 1.5, 2.2, 2.3, 3.3
werkgelegenheid, internationale	2.2
werkgeverslasten	3.4
Werkloosheidswet	1.5, 2.4, 3.2
werknemersverzekeringen, uitvoering	3.2
Wet Economische Mededinging	2.5
wetgevingskwaliteit	2.5
wig	1.2, 2.3
winkelsluiting	1.3, 2.5
winstafdracht DNB	4.3
winstdeling	3.4
wisselkoersen	2.2
WKA	3.2
woningbouw	3.2, 3.3
woningwetgeving, vervroegde aflossing	4.3
WW, zie Werkloosheidswet	
zelfstandigen, arbeidsongeschikt- heid	3.2
zelfstandigenaftrek	3.4
ZFW-premies	1.5, 3.4
ziekenfondspakket	3.2
ziekteverzekeringen	1.5
Ziektewet	1.2, 2.4, 3.2, 3.5
zorgsector	1.5, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5
zorguitgaven	2.4, 3.7
ZVO-regeling	4.3